

THE
HOLY BIBLE

IN THE
SANSKRIT LANGUAGE.

VOL. III.

CONTAINING THE POETICAL AND DEVOTIONAL BOOKS
FROM JOB TO CANTICLES.

TRANSLATED OUT OF THE ORIGINAL TONGUES

BY THE

CALCUTTA BAPTIST MISSIONARIES,

WITH NATIVE ASSISTANTS.

CALCUTTA :

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS, CIRCULAR ROAD.

1858.

इब्रीयभाषातो व्याकृतः

धर्मगन्धः ।

तस्य तृतीयं खण्डं

यद्वा

आयूवस्य चरित्रपुस्तकं

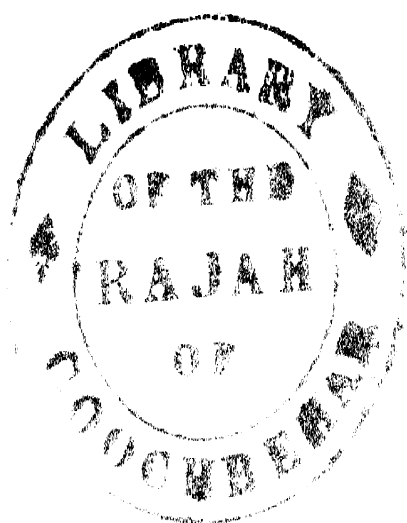
गीतसंहिता

राज्ञा सुलेमना रचितानि काव्यानि च ।

कलिकातानगरे

ग्रन्थोऽयं मुद्राङ्कितोऽभूत् ।

शकाब्दाः १७७९ इं १८५८

LIBRARY

OF THE

RAJAH

OF

COCHIN

तृचीपत्रं ।

	पृष्ठं ।
आयुर्वस्य चरिचपुस्तक,	१
गीतसंहिता,	७३
सुलेमनो हितोपदेशः,	२५३
उपदेशकः,	३१२
परमगीतं,	३३३

अशुद्धशोधनं ।

पृष्ठ। पङ्क्तौ। अक्षरे।	अशुद्धं।	शुद्धं।
१८ २२ ६	वेत्स्यस्युपेक्षितं	क्षास्यस्युपेक्षितं
२८ ७ २१	{ मानवार्थं विवादं स साद्धमीशेन कुर्वतां ।	{ विवादं साद्धमीशेन मानवार्थं करोतु सः ।
३० ८ १३	सूनुना	सूनुना
६७ १४ २३	शैल्यं	शल्यं
७३ २० २	मन्त्रयन्त्यग्रगा	मन्त्रयन्तेऽग्रगा
७४ २७ ४	आङ्गये परमेश्वरं	आङ्गयामि परेश्वरं ।
८२ २७ २	दुरात्मनो लोका	लोका दुरात्मान
६० २२ ४०	मानवा मां जिह्मिसवः ।	मज्जिह्मिसिधवो नराः ।
६४ ८ ११	मकुर्वञ्च	मकुर्वञ्च
११८ २२ ३	गाथां	गीतिं
१३० ४ ५	साधमानवान्	साधुमानवान्
१५४ २७ १६	महन्ति	महान्ति
१८४ २६ ५	कोटङ्गहन्ति	कोटङ्गहान्ति
१८५ ६ १०	घेक्ष्यते	घेक्ष्यते
१६१ २२ ६	{ स तेभ्यः प्रार्थमानेभ्य उत्तरं व्यतरत् स्वयं ॥	{ तेभ्यः प्रार्थयमानेभ्य उत्तरं सोऽददात् स्वयं ॥
१६८ ३१ ३३	मदीश्वरः	मदीश्वरं
२३१ १६ ५	वीक्ष्यसे	वीक्षिता
२६१ २० ६	वीक्ष्यसे	वीक्षिता
२५६ २६ ३	जहीतां	जह्यातां
२५६ २६ ४	लप्यसे	लप्यते
२६३ २ १०	करस्त्रिणा	करस्त्रिणा
२६४ १४ ३५	पारितोषितं	पारितोषिकं
२६४ १६ २	मदाज्ञा	मदाज्ञाः
२६४ २६ ६	खगहस्य	खगेहस्य

३४।	पङ्क्तौ।	अङ्के।	अशुद्धं।
२६७	११	२४	निज्जर्मराः
२६७	१४	२६	निर्मितेः
२६७	१६	२७	एष्टे
२६७	३१	३५	एवाप्राति
२६६	२२	६	बाहुल्येन च मन्त्रीणां
३०६	१७	८	प्रशस्यते
३०६	२५	१३	मिलितो
३०८	३	४	ऽग्रहीदायं
३०८	३१	१७	तद् शावकै
३०६	८	२२	भक्षैस्तृप्तश्च

शुद्धं।
 निर्मितेः
 निर्मिते
 एष्टे
 एवाप्राति
 मन्त्रिणाञ्च बहुल्येन
 प्रशस्यते
 मिलितो
 ऽग्रहीदायं
 तच्छावकै
 भक्षैस्तृप्तश्च

आयूवस्य चरित्रपुस्तकं ।

१ प्रथमोऽध्यायः ।

१ आयूवस्य धनं धर्मश्च ४ तस्य पुत्राणां रीतिः ६ शैतानेन तस्यापवादकथनं ११
आयूवस्य विपत्तिः २० तस्य धैर्यावलम्बनश्च ।

१ ऊषदेशे धार्मिकः सरल ईश्वरभक्तः कुक्रियात्यागी चैको जन आयू-
१ वनामक आसीत् । तस्य सप्त पुत्रास्त्रिभ्यः पुत्र्यश्च जज्ञिरे । तस्य सप्तस-
१ ह्रस्वाणि मेघास्त्रीणि सहस्राणि महाङ्गाः पञ्चशतयुग्मानि वृषभाः पञ्च-
शतानि गर्दभ्यो बहवः परिवाराश्चासन् एतेन स पूर्वदेशनिवासिभ्यः
सर्वलोकेभ्यो ऽधिकधनवान् आसीत् ।

४ तदीयपुत्राणाम् एकैको निजनिजजन्मदिने निजनिजगृहे भोज्यं
चकार दूतांश्च प्रहित्य खेन खेन सार्द्धं भोजनपानाय तिष्ठे भगिनी-
५ निर्मन्त्रयामास । अनन्तरं तेषां भोज्यदिनेषु गतेष्वायूवस्तानाङ्गय पवि-
त्रोचकार किञ्च प्रत्युष उत्याय तेषां संख्यानुसारतो होमार्थकबलीन्
उत्ससर्ज, यस्माद् आयूवो जगाद को जानाति मम पुत्रा यदि पापा-
चारं कृत्वा मनोभिराश्वराय जलाङ्गलिं दत्तवन्तः । आयूवः प्रतिवर्षं तत्
कृतवान् ।

६ एकदा परमेश्वरं साक्षात् कर्तुम् ईश्वरस्य सन्तानेषु समुपस्थितेषु
७ तेषां मध्ये शैतानो ऽपि उपतस्थौ । तेन परमेश्वरस्तं पप्रच्छ त्वं कस्मादा-
गतः ? शैतानः परमेश्वरं प्रत्युवाच पृथिवीपर्यटनात् तस्याम् इतस्ततो
८ अमणाश्चागतो ऽस्मि । तेन परमेश्वरः शैतानं पृष्टवान् मम सेवकम् आयूवं
प्रति किं तव मनोयोगो जातः ? तस्य तुल्यो धार्मिकः सरल ईश्वर-
९ भक्तः कुकर्म्मत्यागी च नरः पृथिव्यां को ऽपि न विद्यते । शैतानः परमेश्वरं
१० प्रतिजगाद, आयूवः किं विनालाभम् ईश्वरं सेवते ? त्वं तस्य तदीय-
परिजनानां तदीयसर्वस्वस्य च चदुर्दिष्टः किं प्राचीरेण न वारितवान् ?
तस्य हस्तगतानि कार्याणि किं सफलानि न कृतवान् ? पृथिव्याश्च किं
११ तस्य सम्पत्तिर्न व्यानष्टे ? किन्तु त्वं यदि करं विस्तार्थं तस्य सर्वस्वं
१२ स्पृशेत्सर्हि स किं तव साक्षात् तुभ्यं जलाङ्गलिं न दास्यति ? तेन शैतानं

परमेश्वरो बभाषे पश्य तस्य सर्व्वखं तव हस्तगतमास्ते, केवलं तस्य गात्रे
हस्तापर्यं मा कार्षीः । तेन श्रैतानः परमेश्वरस्य समीपाद् वह्निर्जगाम ।

अपरं कस्मिंश्चिद् दिनं आयुवस्य पुत्राः पुत्र्यश्च ज्येष्ठभ्रातुर्गृहे ऽभू- १४
ञ्जत द्राक्षारसञ्चापिवन् । तदानीम् आयुवस्य सन्निधिं दृत एक आगत्य १४
वार्त्तामिमां जगाद, वृषभा हलानि वहन्ति गर्दभ्यस्तेषां पार्श्वे चरन्ति
चैतस्मिन्नन्तरे शिवायीयदस्युनिवह आक्रम्य खड्गधारेण भृत्यान् व्यापाद्य १५
सर्व्वान् पशून् नीतवान् एको ऽहं रक्षां प्राप्य त्वां वार्त्तां वक्तुम् आगमं ।
स इति कथयति तन्मध्ये ऽपर एक आगत्य वार्त्तामिमां गदितवान्, आ- १६
काशाद् ईश्वरान्निः पतन् सर्व्वमेघान् मेघरक्तकांश्च दग्ध्वाग्रासीत्, एको
ऽहं रक्षां प्राप्य त्वां वार्त्तां वक्तुमागमं । स वार्त्तां वक्ति तदानीम् अपर १७
एक आगत्य वार्त्तामिमां बभाषे, कस्दीयास्त्रयो दस्युनिवहा आक्रम्या-
सिधारेण दाससमूहं हत्वा सर्व्वान् महाङ्गान् नीतवन्त एको ऽहं रक्षां
प्राप्य त्वां वार्त्तां वक्तुमागमं । स इति कथयति तदानीम् अपर एक १८
आगत्य वार्त्तामिमां जगाद, तव पुत्राः पुत्र्यश्च ज्येष्ठभ्रातुर्गृहे भुञ्जते
द्राक्षारसं पिवन्ति च । तदानीम् अकस्मात् प्रान्तरमध्येन प्रबलभक्त्वा १९
समेत्य गेहस्य चतुरः कोणान् पर्य्यगृहीत् तेन तेषां यूनामुपरि गृहस्य
पतनात् ते प्राणान् अथजन् एको ऽहं रक्षां प्राप्य त्वां वार्त्तां वक्तुम्
आगमं ।

तदानीम् आयुव उत्थाय वसनं कृत्वा शिरो मुण्डयित्वा भूमिं लम्- २०
शिराः प्रणम्यावदत्,

यो ऽहं निर्गतवान् नम्रो जनन्या गर्भतः पुरा । २१

सो ऽहं पुनरितो नमः प्रतिगन्ता यथागतं ॥

परमेशेन प्रादायि परेशेनापहारि च ।

तस्यैव परमेशस्य धन्यं भवतु नाम हि ॥

एतैः सर्व्वैरायुवः पार्पं न चकार, ईश्वरे दीघारोपणञ्च न चकार । २२

२ द्वितीयोऽध्यायः ।

१ श्रैतानस्य द्वितीयो ऽपवादः ७ आयुवाय पुन दुःखदानं ८ आयुवस्य स्वजायाया
मन्त्रणाया अपहरणं ११ आयुव प्रबोधयितुं बन्धवयागमनं ।

अनन्तरं पुनरेकदा परमेश्वरं साक्षात् कर्तुम् ईश्वरस्य सन्तानेष्टृप- १

- ९ स्थितेषु शैतानो ऽपि परमेश्वरं साक्षात् कर्तुम् उपतस्थौ । तेन परमेश्वरः
 शैतानं पप्रच्छ त्वं कस्माद् आगतो ऽसि ? शैतानः परमेश्वरं प्रत्यवाच
 १० पृथिवीपर्यटनात् तस्याम् इतस्ततो भ्रमणाच्चाहमागतो ऽस्मि । परमेश्वरः
 शैतानं पृष्ठवान् मम सेवकमायूवं प्रति किं तव मनोयोगो जातः ? तस्य
 तुल्यो धार्मिकः सरल ईश्वरभक्तः कुकर्मत्यागी च नरः पृथिव्यां को ऽपि
 न विद्यते । यद्यपि त्वमकारणं तं नाशयितुं मां प्रावर्तयस्तथापि स
 ११ इदानीमपि स्वधर्मं रक्षति । तेन शैतानः परमेश्वरं प्रत्यवदत्,
 चर्मार्थं चर्मं जीवार्थं सर्वस्वञ्च त्यजेन्नरः ।
 १२ किन्त्वधुना यदि त्वं करं विस्तार्य तस्यास्थिमांसे स्पृशेत्सिंहं स तव सा-
 १३ क्षात् तुभ्यं जलाञ्जलिं दद्यात् । ततः शैतानं परमेश्वर उक्तवान् पश्य स
 तव हस्तगतः किन्तु तस्य प्राणान् मा विनाशय ।
 १४ ततः शैतानः परमेश्वरस्य सम्मुखात् प्रस्थाय आयूवस्यापादमस्तकं
 १५ दृष्टव्रणान् जनयामास । तेन स कपालिकाम् आदाय भस्ममध्य उपविश्य
 सर्वाङ्गानि घर्षितुम् आरभे ।
 १६ पश्चात् तस्य जाया तमवादीत् त्वं किमधुनापि स्वधर्मं रक्षसि ?
 १७ ईश्वराय जलाञ्जलिं दत्त्वा प्राणान् त्यज । ततः स तां प्रत्यवदत् त्वम-
 च्चानैकेव कथां कथयसि । ईश्वरात् श्रुतं गृहीत्वा वयं किम् अशुभं
 १८ न ग्रहीष्यामः ? एतेनापि सोऽष्टाभ्याम् आयूवः पापं न हतवान् ।
 एताः सर्वा विपद आयूवम् आचक्रमुरिति वार्त्तायां तस्य त्रिभि
 बन्धुभिः श्रुतायां ते ऽर्थतस्मैमनीय इलीफसः श्रुत्वा विस्मयं नामा-
 र्थायः सोऽपरञ्च स्वस्थानाद् यात्रां विधाय तेन सह शोचितुं तं सा-
 १९ न्वयितुञ्च तस्यान्तिकं गन्तुं गन्तवन्तः । यदा ते दूरात् चक्षुरन्मील्य तं
 परिचेतुं न शक्तास्तदा त उच्चैः क्रन्दितुं वस्त्राणि क्लृप्तुं शिरसाम् ऊर्ध्वं
 २० गगनदिशि धूलोर्विकरितुञ्च प्रारंभिते । पश्चात् सप्त दिवारात्रीः सार्द्धं
 तेन भूमावुपविष्टा अतिल्लन् को ऽपि तेन न समभाषत यतस्ते तम् अर्त्ताव
 क्लेशकुलं ददशुः ।

३ तृतीयोऽध्यायः ।

१ आयूवस्य स्वजन्मदिनाथ श्रापदानं ११ स्वमृत्युप्रार्थनं २० जीवने विरक्तिश्च ।

२ अनन्तरम् आयूवो वल्लं व्यादाय निजजन्मदिनं शप्तं प्रारभत ।

आयुव उवाच ।	९
प्रणश्येत् तद्दिनं यस्मिन् उत्पत्तिरभवन्मम ।	१०
प्रणश्येत् सा निशा यस्यां पुत्रो जात इतीरितं ॥	.
स एव वासरो यायात् महान्धतमसं क्लिप्त ।	४
मा तस्यान्वेषणं कुर्याद् उपरिस्थित ईश्वरः ।	.
तस्योपरि न चालोको दीपकत्वं प्रजायतां ॥	.
तमसश्च मरणच्छाया कलङ्कैस्तद्विलिम्बतां ।	५
आच्छादयतु मेघस्तद् राज्ञश्च परिभीषयेत् ॥	.
तमसश्च तां हरेद्रात्रिं न योग्याब्ददिनेषु सा ।	६
सङ्ग्रामध्ये च मासानां न तस्या गणना भवेत् ।	.
बन्धा भवतु सा रात्रिस्तत्रोत्सासो न वर्त्ततां ॥	७
वासरश्च स शप्तथो दिनाय श्रापदाढभिः ।	८
लिवियाथनगागस्य प्रबोधे कुश्लैरपि ॥	.
तारास्तस्य प्रभातीया गच्छन्तु सान्धकारतां ।	९
दीप्तिं प्रतीक्षमाणश्च नैराश्यं यातु तद्दिनं ।	.
अरुणस्योदयस्तेन दिनेन नहि दृश्यतां ॥	.
यतस्तन्मम मातुर्न गर्भद्वारमवाशयत् ।	१०
नेत्राभ्याश्च मदीयाभ्यां तन्न दुःखमगोपयत् ॥	.
कुतो हेतोरहं गर्भे मरणं प्राप्तवान् नहि ।	११
जरायो निर्गतस्यैव प्राणा मे न गताः कुतः ॥	.
ऊरुद्वयं जनन्याश्च मां प्रवैक्षत वा कुतः ।	१२
स्तन्यपानाय मे मातुः सम्पृक्तौ कुतः स्तनौ ॥	.
तदभावे शयानो ऽहं व्यग्रमिष्यन्तु साम्प्रतं ।	१३
निद्रागतस्य मे शान्तिरिदानीञ्चाजनिष्यत ॥	.
उत्सन्नवाटिकाः खेषां कृते यैर्निर्मिता पुरा ।	१४
तैर्महोपतिभिः सार्द्धं किं वा तैर्मन्त्रिभिः सह ॥	.
अध्यक्षैः काञ्चनाञ्चैर्वा रौप्यपूर्सुगृहैः सह ॥	१५
अभविष्यमसन् वाहं प्रच्छन्नगर्भपातवत् ।	१६
अप्राप्तदीप्तिदृष्टीनां बालकानां समो ऽपि च ॥	.
तस्मिन् लोके दुरात्मानो निवर्त्तन्त उपद्रवात् ।	१७
प्राप्नुवन्ति च विश्रामम् अवसन्नबला जनाः ॥	.

- १८ शान्तिं गच्छन्ति चैकत्र कारागारस्थमानवाः ।
न प्रजापीडकस्यापि रवस्तैः श्रयते पुनः ॥
- १९ महालोकश्च क्षुद्रश्च तत्स्थाने भवतां समौ ।
प्रभोरधीनतातो ऽपि मुक्तिर्दासस्य जायते ॥
- २० मानवायावसन्नाय कुतो दीप्तिः प्रदीयते ।
कुतो दीनमनस्त्राय जीवितं वा प्रदीयते ॥
- २१ ये वाकाङ्क्षन्ति दुष्प्राप्यं मरणं मनुजा वृथा ।
गवेषयन्ति ये लोकाः प्रच्छन्ननिधिवन्मृतिं ॥
- २२ देहत्यागस्थलं दृष्ट्वा रोमाञ्चकारिसन्मदः ।
उल्लासश्च भवेद् येषां तेभ्यो वा दीयते कुतः ॥
- २३ प्रच्छन्नमार्गगन्ते वा निरुद्धायेश्वरेण च ॥
- २४ हाहाकारः प्रकर्त्तव्य आहारस्याग्रतो मया ।
प्रेष्यते च विलापो मे पानीयस्य प्रवाहवत् ॥
- २५ महाभयं यतो ऽकार्षं तदेव वर्त्तते मयि ।
येनाशङ्कामकार्षं तद्धि मय्युपतिष्ठते ॥
- २६ प्राप्यते न मया शान्तिर्विआमो ऽपि न लभ्यते ।
न प्राप्नोमि अमच्छेदं व्यथाक्रान्तः पुनः पुनः ॥

४ चतुर्थोऽध्यायः ।

१ आयूवं प्रतोलौफसस्योत्तरं १२ तस्य खप्रदर्शनकथनञ्च ।

- १ अनन्तरं तैमनीय इलीफसः प्रत्यब्रवीत् ।
२ अनुज्ञातः किमालापः क्लेशस्ते वा भवेत् ततः ।
किन्तु केन भवेच्छक्यं वचनेभ्यो निवर्त्तितुं ॥
- ३ पश्य हितोपदेशं त्वं बह्व्यः परिदत्तवान् ।
हस्तौ च शिथिलीभूतौ त्वयैव सबलीकृतौ ॥
- ४ स्वलितो यो मनुष्यः स वाग्भिरत्यापितस्तव ।
यच्च जानुद्वयं भुञ्जं तत् त्वयैव स्थिरीकृतं ॥
- ५ उपस्थिते च दुःखे त्वां त्वं किम् उद्विजसे ऽधुना ।
परिस्पृष्टश्च क्लेशेन खर्यं किम् अवसोदसि ॥
- ६ त्वदीयेश्वरभक्तिः किं न तवाशास्थलं भवेत् ।

धर्माचारश्च ते किं न प्रत्याशावर्द्धकस्तव ॥	
निघ्यापः को विनष्टो ऽभूदेतत् संस्मर्यतां त्वया ।	७.
क्व वा ते सरलाचाराः स्मृतं येषां विलोपनं ॥	.
अधर्मकर्षणं कृत्वा हिंसावीजं वपन्ति ये ।	८
हन्तन्ति ते तथा शस्यमेतदीक्षितवानहं ॥	
विनाशो जायते तेषां निश्चासाद् ईश्वरस्य हि ।	९
नासिकापवनात् तस्य ते गच्छन्ति विलोपनं ॥	
सिंहस्य रुध्यते नादो मृगेन्द्रस्यापि गर्जनं ।	१०
वनराजकुमाराणां भज्यन्ते दन्तपङ्कयः ॥	
भक्षणीयस्य चाभावात् क्षयं गच्छति केशरी ।	११
सिंहीशावकवृन्दश्च चतुर्दिक्षु विकीर्यते ॥	.
सुप्रच्छन्नं स्वरः कश्चिद् उपासर्पन्मदन्तिकं ।	१२
उपांशु कथितं तस्माद् गृहीतं श्रवणेन मे ॥	
नैशदर्शनजातानां भावनानाम् उपस्थितौ ।	१३
यस्मिन् काले मनुष्येषु निद्रा घोरतरा पतेत् ॥	.
साध्वसं वेपथुश्चैव माम् उपाक्राम्यतां तदा ।	१४
मदीयास्थीनि सर्वाणि प्रारभन्त च कम्पितुं ॥	
एका ह्याया तदानीन्तु प्रासर्पत् सम्मुखेन मे ।	१५
तेन रोमाञ्चितो जातो मामकीनः कलेवरः ॥	
तस्याः समुत्थिताया न स्पष्टं दृष्टा मयाकृतिः ।	१६
अतियत् प्रतिमैका हि मम लोचनयोः पुरः ।	
पञ्चान्मन्दरवो जातो वागियञ्च श्रुता मया ॥	
ईश्वरस्य समक्षं किं मानवः पुण्यवान् भवेत् ।	१७
अथवा किं पवित्रः स्यात् मर्त्यः स्वसृष्टरन्तिके ॥	
पश्य स्वकीयदासेषु स विश्वासं करोति न ।	१८
निजस्वर्गीयदृतेषु चारोपयति मूढतां ॥	
तर्हि मर्त्येण्डजातेषु गेहेषु प्रवसन्ति ये ।	१९
धूलिनिर्मितमूर्त्तीस्तान् प्रति किं न करिष्यति ।	
सर्वं ते चूर्णयिष्यन्ते कीटेभ्यो ऽपि पराङ्मुखाः ॥	
प्रभातसाययो र्मध्ये गमिष्यन्ति निपातनं ।	२०
चिन्ता तत्र न कस्यापि ते नङ्क्ष्यन्ति निरन्तरं ॥	

- ११ तेषामुत्तमता किं न तैः सहापगमिष्यति ।
गन्तव्यः परलोकस्तैरज्ञानत्वदशाकुलैः ॥

५ पञ्चमोऽध्यायः ।

- १ आयूवं प्रतीलीफसस्य धर्मकथनं मन्त्रणा च १७ परमेश्वरीयशालिफलस्य निर्णयय ।
- १ त्वयाङ्गाने कृते कश्चित् किं त्वां प्रतिवदिष्यति ।
मध्ये पुण्यवतां को वा यास्यते शरणं त्वया ॥
- २ कार्कश्यं हन्ति निर्बोधम् अज्ञस्तापेन नश्यति ॥
- ३ नरः कश्चिन्मया मूढो बद्धमूलो विलोकितः ।
तत्क्षणादभिप्रेतञ्च मया तस्य निकेतनं ॥
- ४ तिष्ठन्ति तस्य सन्तानाः सुदूरे निर्भयस्थलात् ।
राजद्वारे च चूर्णन्ते को ऽपि निस्तारयेन्न तान् ॥
- ५ तदीयद्वित्रशस्यानि भुङ्क्ते क्षुत्पीडितो जनः ।
कण्टकानां वनस्यापि मध्यात् तान्याचिनोति सः ।
दृष्टापीडितलोकाश्च पिवन्ति तस्य वैभवं ॥
- ६ विपद्निर्घाति नो धूले दुःखं नोत्पद्यते मृदः ॥
- ७ किन्तु व्यसनभोगार्थं मानवः सम्मसूयते ।
उडुनत्वार्थम् अत्युचं जाता वङ्गिकणा इव ॥
- ८ तस्मान्मतिरियं मे स्याद् ईश आश्रीयतां त्वया ।
निवेद्यताश्च ते वाक्यम् ईश्वरस्यैव सन्निधौ ॥
- ९ साध्यन्ते ऽनुपलक्ष्याणि महाकर्माणि तेन हि ।
अद्भुतान्यपि कार्याणि सोऽसंख्यानि करोति च ॥
- १० महोमण्डलपृष्ठे स दृष्टिवारीणि सिञ्चति ।
क्षेत्राणाम् उपरिष्ठाच्च तोयानि प्रहिणोति सः ॥
- ११ समुत्थाप्य स नीचस्यान् अत्युच्चान् विदधाति हि ।
शोकार्त्ता रक्षितास्तेन प्राप्नुवन्ति समुन्नतिं ॥
- १२ सङ्कल्पान् धूर्त्तलोकानाम् निरर्थान् प्रकरोति सः ।
तस्मान्न जायते तेषां करैः साध्या कृतार्थता ॥
- १३ स्वेषां चातुर्यजालेन बध्नाति ज्ञानिनः स हि ।

मन्त्रणा वक्रभावानां भवत्यपूर्णाकालजा ॥	
दिवसे ऽपि मनुष्यास्ते भ्रमन्ति तामसावृताः ।	१४.
हस्तामर्शश्च कर्त्तव्यस्ते मध्याह्ने ऽपि रात्रिवत् ॥	.
असिनीकाशवक्त्रेभ्यस्तेषां हि परिरुद्धति ।	१५
बलिष्ठस्य कराद् दीनम् उद्धारयति चेश्वरः ॥	
तस्माद् अकिञ्चनस्यापि प्रयाशा हि प्रजायते ।	१६
अधर्मेण तथा स्त्रीयं रोधयितव्यमाननं ॥	
पश्य धन्यो मनुष्यः स ईशस्तिरस्करोति यं ।	१७
सर्वशक्तिमतः शक्तिं न चावज्ञायतां त्वया ॥	
स करोति क्षतं जातु स बध्नाति क्षतं पुनः ।	१८
विदधाति स आघातं तत्करो च भिषज्यतः ॥	.
घटसु सङ्कटकालेषु स एव त्वाम् अविध्यति ।	१९
सप्तमे ऽपि समायाते न त्वां प्राप्यत्यमङ्गलं ॥	
दुर्भिक्षसमये स त्वां मरणादुद्धरिष्यति ।	२०
युद्धकाले ऽपि ते प्राणान् स रक्षिष्यत्यसे मुखात् ॥	
रसनायाः कशाघातात् त्वं सुगुप्तो भविष्यसि ।	२१
समागच्छत उत्पातान्न ते चासौ जनिष्यते ॥	
दुर्भिक्षोत्पातयोः काले स्मेरस्ते सम्भविष्यति ।	२२
वनेचरपशुभ्यो ऽपि न कर्त्तव्यं त्वया भयं ॥	
यतः क्षत्रस्थपाषाणैः सार्द्धं सन्धिः कृतस्त्वया ।	२३
आचरन्ति च निर्दन्दं त्वां प्रत्वारण्यजन्तवः ॥	
स्ववासस्य सुखावस्था त्वया चावगमिष्यते ।	२४
स्वगेहस्यानुसन्धाने कृते नो वञ्चयिष्यसे ॥	
समालोकिष्यसे वंशं स्वकीयं बज्रसङ्काकं ।	२५
पुत्रपौत्रान् स्वकीयांश्च क्षत्रस्थदणसन्निभान् ॥	
परिणामदशां प्राप्य परलोकं गमिष्यसि ।	२६
स्वकाले सकृद्हीतस्य धान्यगुच्छस्य सन्निभः ॥	
पश्यास्माभिर्विनिश्चिष्य यदिदं सत्यमुच्यते ।	२७
भवतापि तदाश्रुत्य निजक्षेमाय गृह्यतां ॥	

६ षष्ठाध्यायः ।

. १ इलोकमं प्रति आयुर्वस्योत्तरं दुःखस्य वर्षणा ८ पुन खंत्युप्रार्थनं १४ शुकुषोतो-
दृष्टान्तः २१ तस्य तात्पर्यं बभूवनां निर्दयत्वं तान् प्रति भर्त्सनञ्च ।

१ तदनन्तरम् आयुर्वः प्रत्युवाच ।

- २ हाहा तापस्य मे भारे सम्यक् केनापि निश्चिते ।
एकस्मिन् मानदण्डे चेत् तुल्यते व्यसनं मम ॥
- ३ सामुद्रसिकताभ्यः स गरीयान् जायते ऽधुना ।
ततो हेतो र्यलीकानि सम्भूतानि वचांसि मे ॥
- ४ सर्वशक्तिमतो वाणाः प्राविशन्नन्तरं मम ।
पीयन्ते च मम प्राणास्तेषां गरलतेजसा ।
ईशस्य त्राससैन्यानि वेष्टन्ते माञ्च सर्व्वतः ॥
- ५ हरितशष्पमध्ये ऽपि रौति किं वन्यगर्दभः ।
वृधो वा यावत्सं प्राप्य हम्भारावं करोति किं ॥
- ६ यद् द्रव्यं नीरसं तत् किम् अद्यते खवणं विना ।
किं वा डिम्बस्य लालायां विद्यते खादु किञ्चन ॥
- ७ संस्पर्शमात्रतो येषां वैभर्त्स्यं जायते मम ।
भोक्तव्यानि मया तानि दुःखानि व्याधिजानि हि ॥
- ८ हाहा यत् प्रार्थये ऽहं तत् किं कदापि न सेत्स्यति ।
प्रतीक्षे यदहं तत् किम् ईश्वरो न प्रदास्यति ॥
- ९ मम चूर्णनम् ईशाय कुतो हेतो न रोचते ।
स प्रसार्थं निजं हस्तं न खण्डयति मां कुतः ॥
- १० तथा कृते ऽवशिष्टा मे ऽस्यास्यत् काचन सान्वना ।
निर्दयक्लेशभोगेषु चानन्दो मे ऽजनिष्यत ।
यस्माद् ईशस्य वाक्यानि नानङ्गीकृतवानहं ॥
- ११ मदीयं किं बलं येन पारयामि तितित्त्वितुं ।
का वा मे परिणामाशा यथा दीर्घायुम् अर्घये ॥
- १२ शैलानां यादृशी शक्तिः किं शक्ति मम तादृशी ।
मामकीनानि मांसानि वारकूटमयानि किं ॥
- १३ प्रतीकारस्य किं कश्चिद् उपायो मे ऽवशिष्यते ।
मत्तो दूरीकृतं सर्व्वं यदविद्यत कौशलं ॥

दुःखार्त्तो यो मनुष्यः स दयितव्यः स्वबन्धुना ।	१४
न चेत् सन्त्यक्ष्यते तेन सर्व्वशक्तिमतो भयं ॥	.
भ्रातरौ मम सद्भाताः खोतस्तुल्याः प्रवक्ष्णकाः ।	१५
किं वा शैल्यनदीजानिं सन्निलानोव चक्ष्णलाः ॥	
द्रवोभूतहिमात् तानि गच्छन्ति द्रव्यावर्षतां ।	१६
अन्तर्धानञ्च तन्मध्ये तुघारस्यापि जायते ॥	.
पश्चात् सङ्कीर्णतां गत्वा नीरवानि भवन्ति हि ।	१७
यीष्णकाले च स्वस्थानात् तानि भ्रश्यन्ति सर्व्वशः ॥	
सार्धंवाहसमूहास्तु निरव्य स्त्रीयवर्त्मनः ।	१८
मरुभूमिं प्रगच्छन्तो विनाशं प्राप्नुवन्ति हि ॥	
तेमादेशीयसार्धाञ्च तान्याकाञ्छन्ति वीक्षितुं ।	१९
प्राप्तुं तानि प्रतीक्षन्ते शिवादेशीययात्रिकाः ॥	
इत्थं विद्यसनात् तेषां लज्जा समभिजायते ।	२०
तत्स्थाने गमनं कृत्वा स्नानवर्षा भवन्ति ते ॥	
यूयमप्यधुना तद्दत् गतवन्तो व्यञ्जीकतां ।	२१
समालोक्य विपत्तिं मे यूयं जाता भयातुराः ॥	.
दत्त मञ्जुमुपग्राह्यं किमिदं गदितं मया ।	२२
मत्कृते निजविचेभ्य उल्कोचं व्ययतेति वा ॥	
विपत्तस्य करान्माञ्च रक्षतेति किम् आर्थये ।	२३
यूयं दुरात्मनां हस्तान्मां विमोचयतेति वा ॥	
यूयम् अर्हथ देष्टुं माम् अहं स्थास्यामि नीरवः ।	२४
मया यद् अपराद्धं तत् मां बोधयितुम् अर्हः ॥	
तत्त्वज्ञानस्य वाक्यानि कीदृगतबलानि हि ।	२५
युष्माकं शब्ददण्डेन को दोषः शोधयिष्यते ॥	
युष्माकं किम् इयं चेष्टा शब्दान् यद् दण्डयिष्यथ ।	२६
वायुतुल्यानि वाक्यानि निराशस्य नरस्य वा ॥	
अनाथो ऽपि मनुष्यः किं युष्माभिराक्रमिष्यते ।	२७
बन्धो वा पातनार्थं किं यूयं खार्तं खनिष्यथ ॥	
अधुनानुग्रहं कृत्वा दृष्टिं कुरुत मां प्रति ।	२८
किम् असत्यम् अहं भाषे तद् युष्माद्दृष्टिसम्मुखं ॥	
अतो हेतोर्निवर्त्तध्वम् अधर्म्मा नात्र जायतां ।	२९

निवर्त्तञ्चं यतो ऽद्यापि धर्म्मो मे तिष्ठति स्थिरः ॥
 ६० जिज्ञायां मामकीनायां किम् अधर्म्मः प्रविद्यते ।
 रसज्ञा वा मदीया किं पापाखादं न बुध्यते ॥

७ सप्तमोऽध्यायः ।

आयुर्वस्य विलापकथनं दुःखनिर्णयः पापक्षीकार ईश्वरं प्रति निवेदनञ्च ।

१ वसुधा किं मनुष्यस्य युद्धभूमिं न जायते ।
 भूतकस्य दिनानीव किं न तस्यापि वासराः ॥
 २ द्वायाम् आश्रयितुं यद्दद् अभिकाङ्क्षति किङ्करः ।
 यथा वेतनजीवी वा भूतिं प्राप्तुम् अपेक्षते ॥
 ३ तथा व्यसनयुक्तानां मासानाम् अंशधार्थ्यहं ।
 क्लेशीया रात्रयो मच्चं व्यतीर्थ्यन्त च भाग्यवत् ॥
 ४ भाषे श्यनकाले ऽहम् उत्थास्यामि कदा पुनः ।
 सम्भविव्यति वा कर्हि रजन्याः परिपूर्सता ।
 प्रभातागमनं यावत् क्लाम्यामि प्रचलायितः ॥
 ५ कीटाः कार्दमलोष्ठानि चाच्छादयन्ति मे वपुः ।
 सङ्कुचितश्च मे चर्म जायते गलितं पुनः ॥
 ६ तुरीतस्तन्तुवायस्य सत्वरं मम वासराः ।
 मङ्गलाशाविहीनाश्च ते गच्छन्ति समापनं ॥
 ७ स्मर्यतां भवतैतद्भि वायुवन्मम जीवनं ।
 मङ्गलं वीक्षितुं चक्षुर्मे न प्रत्यागमिष्यति ॥
 ८ मदर्शकस्य नेत्रश्च मां सन्द्रष्टुं न शक्यति ।
 नाहं दृश्यो भविष्यामि दृक्पाते ऽपि हते त्वया ॥
 ९ क्षीयमाणो नभोधूमो भवत्वन्तर्हितो यथा ।
 तथावतीर्थ्य पातालं नोत्थाता मानवः पुनः ॥
 १० स्वकीयं भवनं तेन नहि प्रत्यागमिष्यते ।
 वासस्थाने स्वकीये स न परिचेद्यते पुनः ॥
 ११ अतो हेतोरहं नैव संरोक्ष्यामि निजाननं ।
 मनोदुःखं प्रभाषिष्ये लपिष्याम्यान्तरीं व्यथां ॥
 १२ अस्यहं किम् अपाप्नाथः किं वा नागः समुद्रजः ।

तस्मादेव त्वया किं मे रत्नवर्गा नियोजितः ॥	
यदा वदामि खड्गं मे सान्त्वनां जनयिष्यति ।	१९
शयनेन च मे क्लेशः प्रगमिष्यति लाघवं ॥	
तदानीमपि मां स्वप्नैस्त्वं करोषि भयाकुलं ।	१४
विक्रम्ययसि मे चित्तं स्वप्नकल्पितदर्शनैः ॥	
अतः श्वासावरोधो ऽपि रोचते मानसाय मे ।	१५
मन्ये मे मरणं क्षेमम् एतस्माद् अस्थिपिञ्जरात् ॥	
वैराग्यं मम सज्जातं न जीविष्यामि सर्वदा ।	१६
भवान् निवर्त्ततां मत्तो निःसाराणि दिनानि मे ॥	
किम्भूतो मानवो यत् स त्वया सम्मन्यते महान् ।	१७
कुतो मनोनिवेशो वा त्वया तस्मिन् विधीयते ॥	
कुतः प्रतिप्रभातं स पुनरालोक्यते त्वया ।	१८
कुतस्तस्य परीक्षा वा विधातव्या प्रतिक्षणं ॥	
कतिकालं न मत्तस्ते दृष्टिपातो निवर्त्तिता ।	१९
लालाया गिलनार्थञ्च शान्तिं मह्यं न दास्यसि ॥	
मर्त्यरक्षकं मे पापैः का हानिर्जायते तव ।	२०
शराणां तव लक्ष्यं मां कुतो हेतोर्न्यरूपयः ।	
तेन मे दुर्व्वहे भारः स्वयं सज्जातवान् अहं ॥	
मामकीनो ऽपराधश्च कुतो न क्षम्यते त्वया ।	२१
मामकीनश्च दोषं त्वं कुतो नैच्छस्यपेक्षितुं ॥	
तूर्समेव रजोमध्ये शयनं मे भविष्यति ।	
तदा त्वयानुसन्धाय दृष्टिं न प्राप्स्यते मम ॥	

८ अष्टमोऽध्यायः ।

१ आयुर्वं प्रति विल्ददस्योत्तरं ११ दुःखकारणं पापकथनं २० आयूवस्य दोषीकरणं तस्मै भन्वणादानञ्च ।

अनन्तरं श्रुहीयो विल्ददः प्रत्यवादीत् ।	१
वचांस्येतादृशानि त्वं कतिकालं गदिष्यसि ।	२
प्रचण्डवायुतुल्यानि वचनानि मुखस्य ते ॥	
विचारवैपरीत्यं किम् ईश्वरैर्ग विधीयते ।	३

- यः सर्वशक्तिमान् किं स न्यायं वक्रीकरोति वा ॥
 ४ तद्विरुद्धं कृते पापे त्वदीयैः पुत्रकैः पुरा ।
 स तेषाम् अपराधस्य भोगाय तान् समार्पयत् ॥
 ५ किन्तु त्वमेव चेद् ईशं शरणम् आश्रयिष्यसि ।
 सर्वशक्तिमतश्चास्यं चेत्त्वं प्रसादयिष्यसि ।
 ६ निर्मलः सरलाचारश्चेत् त्वमेव भविष्यसि ॥
 तर्हि ते मङ्गलार्थं स तूर्सं गत्वा प्रवृद्धतां ।
 स्थापयिष्यति निःशङ्कं तव धर्मनिकेतनं ॥
 ७ तत आदिदशारूपान् अल्पिष्ठादपि वीजकात् ।
 तव शेषदशारूपो बृहच्छाखी जनिष्यते ॥
 ८ अर्धेत्तद् अनुपृच्छन्तां प्राक्तना मानवास्त्वया ।
 ज्ञप्तं यत्पिष्टमिस्तेषां मनस्तत्र निधीयतां ॥
 ९ वयं स्मो ह्यस्तना एव ज्ञानवन्तो वयं नहि ।
 क्वायातुल्यानि नीयन्ते पृथिव्याश्च दिनानि नः ॥
 १० त्वां किं ते नोपदेक्ष्यन्ति बोधयिष्यन्ति किं न ते ।
 किं न निर्गमयिष्यन्ति वाचः स्वचित्तमध्यतः ॥
 ११ निष्पङ्गायां नलो भूमौ किं शक्नोति समेधितुं ।
 स्थाने वा जलहीने किं धमनः परिवर्द्धते ॥
 १२ स प्राप्नोति हरिदस्यं न च कर्त्तनयोग्यतां ।
 दृशानां सकलानां स प्रथमः परिशुष्यति ॥
 १३ विस्मृतेऽश्वरलोकानां सर्वेषां तादृशी गतिः ।
 धर्महीनमनुष्यस्य प्रत्याशापि विनश्यति ॥
 १४ तस्य विश्वासभूमि र्या सा समुच्छिद्यते किल ।
 लूतातन्तुवितानाच्च निर्विशेषस्तदाश्रयः ॥
 १५ स्ववेप्रसालम्यमानश्च तेन तिष्ठति न स्थिरं ।
 तेन सन्धार्यमाणश्च तत्र स्थायि भविष्यति ॥
 १६ लतानिभः स तेजस्वी जायते किरणै रवेः ।
 नवीनाः पल्लवास्तस्य चोद्यानं व्याप्नुवन्ति हि ॥
 १७ अप्सराभिश्च वेष्टन्ते तस्य मूलानि जालवत् ।
 शिलानाञ्चान्तरागारं सन्द्रष्टुं तेन शक्यते ॥
 १८ यदा तु मानवास्तस्य स्थानाद् उन्मूलयन्ति नं ।

तर्ह्यस्त्रीकृत्य तद् वक्ति त्वं न दृष्टो मया पुरा ॥	
तस्य गते र्यं आनन्दः पश्यैषा तस्य वर्सना ।	१९ .
अपरे धूमिमध्याच्च प्ररोच्यन्ति पुनः पुनः ॥	.
पश्य यो मानवः साधुस्तं न सन्त्यजतीश्वरः ।	२०
किन्तु दुष्कर्मिणां हस्तान् स न सन्धारयिष्यति ॥	
पूरयिष्यति श्रेष्ठे स हसितैराननं तव ।	२१
आनन्दजातनादैश्च त्वदीयावधरावपि ॥	
लज्जया संवरोच्यन्ते सकला द्वेषिणस्तव ।	२२
दुश्चरित्रनराणाञ्च वासस्थानं विनन्द्यति ॥	

६ नवमोऽध्यायः ।

१. विलददं प्रति आयूवस्योत्तरं ईश्वरस्य शान्तिस्त्रीकारः धार्मिकाधार्मिकं प्रति तस्या-
ङ्गीकरणं २५. स्वदुःखवर्षनञ्च ।

अनन्तरम् आयूवः प्रत्युवाच ।	१
स्त्रीकृतम् एवमेवास्ति तत् परिज्ञायते मया ।	२
मर्त्यं ईशस्य साक्षात् किं पुण्यवान् भवितुं क्षमः ॥	
ईशो विवदितुं येन मानवेन प्रतुष्यति ।	३
सहस्रवचसाम् एकं स वक्तुं नहि शक्यति ॥	
मनसा बुद्धिमान् सोऽस्ति बलेनापि पराक्रमी ।	४
तेन विष्यर्द्धमानश्च कः कदा मङ्गलं गतः ॥	
स चापसारयत्यद्रोन् तेषाम् अज्ञानगोचरं ।	५
स स्वकीयेन कोपेन चोन्मूलयति भृधरान् ॥	
वसुन्धरापि तेनैव निजस्थानाद् विचाल्यते ।	६
मूलस्तम्भाश्च तस्यास्तु विभियन्ते विकम्पिताः ॥	
आदियः सविता तेन चोदयं विदधाति न ।	७
नक्षत्राण्यवरुध्यन्ते तेन मुद्राङ्कितानि हि ॥	
स विस्तारितवान् एको विहायसो ऽपि मण्डलं ।	८
समुद्रोयतरङ्गैश्च स करोति गमागमौ ॥	
सप्तर्षीन् मृगशीर्षश्च बज्जलाश्च स खट्ववान् ।	९
दक्षिणाभिमुखानाञ्च नक्षत्राणां गृह्णाण्यपि ॥	

- १० साध्यन्ते ऽनुपलक्ष्याणि महाकर्माणि तेन हि ।
 अद्भुतान्यपि कार्याणि सो ऽसंख्यानि करोति च ॥
- ११ गच्छन् मदन्तिकेनैव स न सन्दृश्यते मया ।
 वायुवन्माम् अतिक्राम्यन् स मया नोपलभ्यते ॥
- १२ पश्य को यसमाख्यं तं परावर्त्तयितुं क्षमः ।
 किं करोषीति वाक्यं वा कस्तं प्रतिवदिष्यति ॥
- १३ संदृशीते नहि क्रोधं स्वकीयम् ईश्वरो यदि ।
 तर्हि पतन्ति तस्याधः सहाया गर्विणो नताः ॥
- १४ अत एतादृशो ऽहं किं क्षमस्तं प्रतिभाषितुं ।
 साङ्गं तेन विवादार्थं रोचयिष्यामि वा वचः ॥
- १५ न पुनर्भाषितुं शक्यो मया पुण्यवतापि सः ।
 प्रसादनञ्च कर्त्तव्यं मे विवादपते मया ॥
- १६ मया तस्मिन् समाह्वते प्रदत्तवति चोत्तरं ।
 अश्रावि तेन मे वाक्यं प्रत्ययो ऽत्र न जायते ॥
- १७ यतः प्रचण्डभङ्गावद् उपाक्राम्यति मां स हि ।
 आघाते नङ्गसंख्यैश्च माम् आविध्यत्यकारणात् ॥
- १८ माञ्च प्रत्याश्वसिष्यन्तम् अपि स नानुमन्यते ।
 किन्तु तित्तरसेनैव परिपुर्सं करोति मां ॥
- १९ वीक्षिष्ये किमहं शक्तिं स एव पश्य शक्तिमान् ।
 विचारं प्रार्थयिष्ये वा दिनं केन नियोच्यते ॥
- २० पुण्यवतो ऽपि मे वक्त्रं मां करिष्यति दोषिणं ।
 मयि सिद्धे ऽपि तेनैव वक्रतारोपयिष्यते ॥
- २१ अहन्तु पुण्यवान् अस्मि न दूषयति मां मनः ।
 जीवने मम सन्तोषः कश्चन नावशिष्यते ॥
- २२ अनन्यद् एवमेवास्ति मयेदम् उच्यते ततः ।
 पुण्यवान् अपराधो वा तेन संङ्क्रियते नरः ॥
- २३ अकस्माच्चेत् कशाघातो दुष्टम् आहन्ति मानवं ।
 तथापि साधुलोकानां हस्यते तेन यातना ॥
- २४ पृथिवी दुष्टलोकस्य हस्तमध्ये समर्पिता ।
 तेन तच्छासकानाञ्च मुखान्याच्छादितानि हि ।
 इत्थं चेन्न भवेत् तर्हि कः स कुत्र च विद्यते ॥

मे दिनानि प्रधावन्ति धावकादपि सत्वरं ।	२५
तानि तु व्यतिगच्छन्ति न च पश्यन्ति मङ्गलं ॥	.
नलनिर्मितनैकाभिस्तरन्ति कालसागरं ।	२६
उड्डोयन्ते यथोत्क्रोशो भक्ष्यं जिग्रसिषुः पतन् ॥	
व्यसनं मम विस्मृत्य स्नानम् आस्यं विहाय च ।	२७
भविष्यामि प्रफुल्लोऽहमिति सम्भाषिते मया ॥	.
व्यधाभ्यो मम सर्वाभ्यः साध्वसं जायते पुनः ।	२८
त्वं मां निरपराधं न ज्ञास्यसीति प्रवेदम्यहं ॥	
अहं दोषी भविष्यामि किं श्राम्यामि निरर्थकं ॥	२९
हिमजातेषु तोयेषु क्षालनं प्रकरोमि चेत् ।	३०
सर्व्वक्षारेण चेद्धस्तौ स्वकीयो मार्जंयामि च ॥	.
तथापि गर्त्तमध्ये मां पङ्कमघ्नं करिष्यसि ।	३१
वस्त्रेभ्यश्च मदीयेभ्यो मे वैभक्त्यं जनिष्यते ॥	
स मत्तुल्यो मनुष्यो न यत्तं प्रतिवदाम्यहं ।	३२
विचारस्थानम् एकं न मया तेन च गम्यते ॥	
विद्यते नावयोः कोऽपि मध्यस्थस्तादृशो जनः ।	३३
यो द्वयोरावयो मूर्ध्ना हस्तावर्षयितुं क्षमः ॥	
तस्मात् तेन निजो दण्डो मद्दृष्ट्वाद् अपसार्थता ।	३४
तस्य भयानकत्वञ्च नोत्पादयतु मे भयं ॥	
चासहीनस्तदा तस्मादहं शङ्कामि भाषितुं ।	३५
इदानीन्तु नहि स्वस्यं हृदयं मेऽन्तरे स्थितं ॥	

१० दशमोऽध्यायः ।

ईश्वरं प्रत्यायूवस्य निवेदनं विलापकथनं सरणात् प्राक् किञ्चित् शान्तिप्रार्थनञ्च ।

स्वकीये जीवने चित्तं मम निर्विण्णतां गतं ।	१
तस्माद् उदीरयिष्यामि गुरु मे परिदेवनं ॥	
मामकीनमनस्तापात् प्रभाषिष्ये वचांसि च ।	२
ईश्वरञ्च वदिष्यामि दोग्धिषां मा कुरुष्व मां ॥	
मया विवदसे कस्मिन् तन्मां प्रवक्तुम् अर्हसि ।	३
स्वकीयाभ्यां कराभ्यां यत् त्वमेव सृष्टवान् स्वयं ॥	

- तस्य विग्रहहानिभ्यां किं सुखं तव जायते ।
दुष्टानां मन्त्रगायाञ्च किं प्रसन्नो भविष्यसि ॥
४ किं मांसमयनेत्रस्त्वं मर्त्यदृष्ट्या किम् ईक्ष्यसे ॥
५ ते दिनानि मनुष्यस्य दिनानां सदृशानि किं ।
वत्सरा वा त्वदीयाः किं पौरुषेयदिनोपमाः ॥
६ तस्मादेवापराधस्य मे करोषि गवेषणं ।
अन्वेषणञ्च पापस्य मदीयस्य विचेष्टसे ॥
७ अहं निरपराधस्तत् त्वया विज्ञायते स्वयं ।
उद्धर्तुं तव हस्ताच्च क्षमः को ऽपि न विद्यते ॥
८ कराभ्यां तव दृष्टो ऽहं निर्मितश्च समन्ततः ।
तादृशस्यैव मे नाशो भवता किं करिष्यते ॥
९ त्वयाहं मृत्तिकाकारः दृष्टस्तत् स्मर्यतां त्वया ।
मां त्वमेव पुनर्वारं धूलिकीर्णं करिष्यसि ॥
१० त्वयाहं दुग्धवत् सिक्तो दधिवच्च घनीकृतः ॥
११ आद्यतश्चर्ममांसैश्च व्यूतश्च स्नायुकीकृतैः ॥
१२ दयां जीवनदानञ्च त्वं मां प्रति समाचरः ।
तव समीक्षणो नैव जीवात्मा मम रक्षितः ॥
१३ तथाप्येष मनस्त्वल्पश्चित्ते सङ्गोपितस्त्वया ।
अभिप्रेतं तवैतद्धि तत् परिज्ञायते मया ॥
१४ अहं चेत् कृतपापो ऽस्मि तर्हि त्वं मम रक्षकः ।
मदीयादपराधाञ्च मां न विमोचयिष्यसि ॥
१५ अहं चेद् दुस्खरित्रो ऽस्मि तर्हि मे दारुणा गतिः ।
पुण्यवानपि चेद् अस्मि शिरो नोन्नस्यते मम ।
सम्पूसास्यापमानेन दुर्दशादर्शनेन च ॥
१६ उन्नतमस्तकां मां त्वम् आखेटिष्यसि सिंहवत् ।
मां प्रत्यङ्गतम् आचारं भूयोभूयः करिष्यसि ॥
१७ साक्षिणो महिपक्षांश्च समानेष्यसि नूतनान् ।
महिरुद्धश्च ते मन्युं सुतरां वर्द्धयिष्यसि ।
सैनिका आक्रमिष्यन्ति मां पर्यायक्रमेण च ॥
१८ कुतो हेतो जर्नन्या माम् उदराद् उदधारयः ।
अनुद्धृतं गतप्राणं नाद्रक्ष्यत् किञ्चनात्ति मां ॥

असन्निवाभविष्यच्च गर्भात् शवष्टहं गतः ।	१८
किं न मे वासराः कल्याणया तस्माद् विरम्यता ।	१९
मत्तः शिवस्त्रिवर्तस्य विभ्रमिष्यामि किञ्चन ॥	२०
पश्चाद् यात्रां करिष्यामि नायास्यामि पुनस्ततः ।	२१
स देशस्तमसाच्छन्नो मरणाच्छाययाटतः ॥	
स देशस्तमिरीभूतो रात्रिवासस्य सन्निभः ।	२२
मरणाच्छायया पूर्णः पारिपात्येन वर्जितः ।	
केवलाद् अन्धकाराच्च नान्यस्तस्य प्रभाकरः ॥	

११ एकादशोऽध्यायः ।

१ आयुषं प्रति सोफरस्य कथनं ७ ईश्वरस्य निर्दोषत्वदर्शनं ११ आयुषं प्रति सन्निधा च ।

अनन्तरं नामाधीयः सोफरः प्रतिजगाद ।	१
वचनानां बद्धत्वस्य किं न दातव्यम् उत्तरं ।	२
वावडूकमनुष्यो वा किं निर्दोषो भविष्यति ॥	
वाचालत्वेन ते वीराः किं भविष्यन्ति नीरवाः ।	३
किं परीहासकं वा त्वां को ऽपि न लज्जयिष्यति ॥	
त्वयैतद् भाषितं वाक्यम् आदेशो मम निर्मलः ।	४
सम्भवामि पवित्रो ऽहम् ईश्वरस्यापि सम्मुखे ॥	
अहो मे साधयन् वाक्काम् ईश्वरो यदि भाषते ।	५
असंवृताधराभ्याश्च यदि त्वां प्रतिवक्ति सः ॥	
ज्ञानं त्वां बोधयन् गूढं बद्धरूपश्च कौशलं ।	६
तर्ह्यग्निं तवाघानां भागं वेत्यस्युपेक्षितं ।	
ईश्वरस्यानुसन्धानं कर्तुं किं शक्यते त्वया ।	७
सर्वशक्तिमतस्तत्त्वं सम्पूर्णे वा किम् आप्यसि ॥	
तद् अन्तरीक्षवत् प्रांशु तत्र त्वं किं करिष्यसि ।	८
पातालादपि गम्भीरं तत्र किं ज्ञास्यते त्वया ॥	
क्षित्या दीर्घप्रमाणं तत् विसृतश्च महार्सवात् ॥	९
कक्षनाक्रम्य बद्धा च तेन चेत् क्रियते सभा ।	१०
तर्हि किं विद्यते कश्चित् तं निवर्त्तयितुं क्षमः ॥	

- ११ स श्लोकान् नरान् वेत्ति पापं पश्यत्यचिन्तयन् ॥
 १२ ज्ञानशून्यो मनुष्यो ऽत्र किमर्थं पण्डितायते ।
 स्रयते नररूपी किं वन्द्यगर्जभशावकः ॥
 १३ त्वं चेन्नित्तं स्थिरीकृत्य करौ तस्मै प्रसारये ॥
 १४ हस्ते स्थितम् अधर्म्मश्च चेद् दूरम् अपसारयेः ।
 आश्रयं दुष्टतायै चेन्न दद्याः खनिकेतनं ॥
 १५ तर्हि त्वं निष्कलङ्कः सन् स्वास्थम् उन्नामयिष्यसि ।
 त्वया सुस्थिरतां गत्वा साध्वसं न करिष्यते ॥
 १६ तदानो विस्मरिष्यन्ते त्वया स्वयसनान्यपि ।
 स्मरिष्यन्त कदाचिद् वा व्यतीतस्रोतसो ऽम्बवत् ॥
 १७ परमायुस्त्वदीयश्च मध्याह्नादप्युदेष्यति ।
 तिमिरेणावृतश्च त्वं भविष्यस्वरूपोपमः ॥
 १८ प्रत्याशावर्त्तमानत्वात् त्वं निर्दत्तो भविष्यसि ।
 लज्जाप्राप्तः पुरा त्वश्च निर्व्विशङ्कः शयिष्यसे ॥
 १९ विश्रामं सेवमानं त्वां को ऽपि न त्रासयिष्यति ।
 आस्यं प्रसादयिष्यन्ति त्वदीयं बहवो नराः ॥
 २० निस्तेजांसि भविष्यन्ति लोचनानि दुरात्मनां ।
 नाशाय चाश्रयस्तेषाम् आशा प्राणव्ययाश्च ॥

१२ द्वादशोऽध्यायः ।

१ सोफरं प्रति आयुवस्योत्तरं ७ ईश्वरस्य निर्दोषताङ्गोत्तरं १९ ईश्वरस्य सर्वाधिप-
 तित्वश्च ।

- १ अनन्तरम् आयुवः प्रत्यवादीत् ।
 २ वाढं यूयं बुधा युष्मान् विद्या चानुस्मरिष्यति ॥
 ३ युष्माकन्तु धियस्तुल्या धीर्ममापि हि विद्यते ।
 युष्मत्तो नहि न्यूनो ऽहं को न वेत्तीदृशानि वा ॥
 ४ आह्वतेनेश्वरेणापि यस्मै दीयत उत्तरं ।
 सोऽहं हस्ये स्वमित्रेण धर्म्मी साधुश्च हस्यते ॥
 ५ उल्कां निर्व्विप्रकाले यः स्वचित्तेनावमन्यते ।
 पादस्खलनकालेषु तया सो ऽपि स्थिरीकृतः ॥

दस्युनां वटवेषमानि मङ्गलावस्थितानि हि ।	६
ईश्वरं क्रोधयन्तश्च सन्तिष्ठन्ते निरापदः ।	.
तेषां हस्तेषु वित्तानि समर्पयति चेश्वरः ॥	.
त्वम् इदानीं पशून् पृच्छ ततस्तैः शिक्तयिष्यसे	७
किं वा विहङ्गमान् पृच्छ तैश्चापि बोधयिष्यसे ॥	.
सम्भाषस्व धरण्या वा सापि त्वाम् उपदेक्ष्यति ।	८
कथयिष्यन्ति तुभ्यश्च मीनाः सागरवासिनः ॥	.
एतेषामपि सर्वेषां मध्ये को न प्रवेत्ति तत् ।	९
यद् एषा परमेशस्य हस्तेनानुष्ठिता क्रिया ॥	.
सर्वेषां प्राणिनां प्राणास्तस्यैव हस्तवर्त्तनः ।	१०
आत्मानो ऽपि मनुष्याणां सर्वेषां देहवासिनां ॥	.
शब्दग्रहः किम् उक्तीनां न करोति परीक्ष्यते ।	११
आस्त्रादनश्च भक्ष्याणां तालुना किं न लभ्यते ॥	.
वृद्धेषु वक्तते विद्या बुद्धिर्वयोगतेषु च ॥	१२
विद्यापराक्रमौ तस्मिन् तस्मिंश्च बुद्धिमन्त्रये ॥	१३
पश्य यत् पातितं तेन न तद् उल्थाप्यते पुनः ।	१४
तेन यस्य गतो रुद्धा स विमोचनवर्जितः ॥	.
पश्य तोयानि रुद्धानि तेन गच्छन्ति शुष्कतां ।	१५
उन्मूलयन्ति भूमिश्च तेनैव प्रेरितानि हि ॥	.
प्राबल्यकुशले तस्य श्ममितश्मकावपि ॥	१६
बद्धा तेनैव नीयन्ते विदेशं राजमन्त्रिणः ।	१७
धर्माधिकारिणश्चापि हतबुद्धीन् करोति सः ॥	.
शासनं क्षितिपालानां स करोति विप्रदङ्गलं ।	१८
कटिस्थलानि तेषाञ्च स यन्त्रयति बन्धनैः ॥	.
बद्धा तेन विदेशञ्च नीयन्ते मन्त्रदर्शिनः ।	१९
निपातयति भूमौ स नरान् स्थायिपराक्रमान् ॥	.
विश्रास्यानां मनुष्याणां वाक्शक्तिं दूरयत्यपि ।	२०
हरति स्थविराणाञ्च सुविचारविशिष्टतां ॥	.
प्रकरोत्यधिपानां स चाभिषेकम् अचक्षया ।	२१
स पराक्रमिणोकानां विदो जयति मेखलाः ॥	.
गम्भीराणि प्रकाशन्ते तेनोद्भूय तमिच्छतः ।	२२

- तेनैव मरणाच्छाया नीयते तेजसः स्थलं ॥
 २२ संवर्धयति जातोः स निपातयति ताः पुनः ।
 विस्तारयति वंशान् स पुनर्दूरी करोति च ॥
 २४ प्रजागणस्य मुख्यानां बुद्धिस्तेनापसार्थ्यते ।
 ते भ्रम्यन्ते च तेनैव मार्गहीने मरुस्थले ॥
 २५ हस्तामर्शश्च कुर्वन्ति तिमिरे दीप्तिवर्जिते ।
 चलन्ति भ्रमितास्तेन मदोन्मत्तमनुष्यवत् ॥

१३ त्रयोदशोऽध्यायः ।

१ बभूव प्रति आयूवस्य तिरस्कारः १४ अकापयप्रकाशश्च ।

- १ वीक्षध्वं सर्वमेवैतत् सन्दृष्टं चक्षुषा मम ।
 संश्रुतं मम कर्षणं मनसा च विनिश्चितं ॥
 २ युष्माकं यादृशं ज्ञानं ज्ञानं ममापि तादृशं ।
 युष्मत्तो यदहं न्यूनस्तन्न स्वीक्रियते मया ॥
 ३ सर्वशक्तिमता साकम् अहन्विच्छामि भाषितुं ।
 कर्तुं वादानुवादश्च सार्द्धम् ईशेन कामये ॥
 ४ अतथ्यकल्पका यूयं सर्वे ऽलीकाश्चित्सकाः ॥
 ५ तूष्णीम्भावः कुतो हेतो र्युष्माभिर्नावलम्ब्यते ।
 तद् भविष्यति युष्माकं सुविचारस्य लक्षणां ॥
 ६ मम प्रत्युत्तरं यूयम् आकर्षयितुम् अर्हथ ।
 वह्निर्गते ऽधराभ्यां मे हेतुवादे ऽवधीयतां ॥
 ७ ईश्वरस्यानुरोधेन किम् अधर्मं वदिष्यथ ।
 तस्य वा शोधनार्थं किं भाषिष्यध्वे प्रतारणां ॥
 ८ यूयं वा पक्षपातं किम् आचरिष्यथ तं प्रति ।
 ईश्वरस्य कृते यूयम् उत्तरं वा प्रदास्यथ ॥
 ९ स चेत् परीक्षते युष्मान् तर्हि भूतिं किम् आप्यथ ।
 किं वा तं वक्ष्यिष्यध्वे वक्षनीयमनुष्यवत् ॥
 १० पक्षपाते हि युष्माभिः सुप्रच्छन्नम् अनुष्ठिते ।
 अवश्यमेव युष्माकं भर्त्सनां स करिष्यति ॥

महिम्ना तस्य सन्वासो युष्माकं किं न जायते ।	११
तस्य भयानकत्वञ्च किं नाक्राम्यति वो मनः ॥	.
सन्ति भस्ममयाः श्लोकाः स्मरणीयवर्चासि वः ।	१२
हेतुश्रेष्ठश्च युष्माकं मृग्ययाः सैन्यपङ्क्तयः ॥	
तूष्णीम्भवत मत्साक्षात् मया वाक्यं गदिष्यते ।	१३
गदिते भवितव्यं यत् मे तदेव भविष्यति ॥	.
कुतो हेतो निर्जं मांसं दन्तैर्घृत्वा वच्हाम्यहं ।	१४
किमर्थञ्च मम प्राणान् स्वकराभ्यां समर्पये ॥	
निहन्तव्यो ऽपि तेनाहं तस्मिन् स्थास्यामि विश्वसन् ।	१५
विन्यसिष्यामि चाचारं मदीयं तस्य सम्मुखे ॥	
तथा कृते परित्राणं मम तेनैव सेत्स्यति ।	१६
यस्माद्गुरो दुराचारस्तत्साक्षात्प्रापतिष्ठति ॥	
यूयन्तु मम वाक्यानि निशामयितुमर्हथ ।	१७
मदीयावेदनं तस्माद् कर्सेराकर्ण्यतां हि वः ॥	
पश्यतार्थो विवादस्य सुदृढं ज्ञापितो मया ।	१८
अहं यत् पुण्यवानस्मि तज्जानामि सुनिश्चितं ॥	
मया विवदमानः को मौन्यहं मरुणोद्यतः ॥	१९
केवलं द्वे क्रिये चेत् त्वं नाचरिष्यसि मां प्रति ।	२०
तर्ह्यहं तव सान्निध्यम् उपस्थास्याम्यनाहतः ॥	
मत्तो दूरय हस्तं ते त्रासस्ते मां न भीषयेत् ॥	२१
तेन त्वयाहम् आहृतो दास्यामि तुभ्यमुत्तरं ।	२२
मया वा गदितं वाक्यं प्रतिभाषिष्यते भवान् ॥	
कति सन्त्यपराधा मे कति मे कलुषाणि वा ।	२३
दोषं मे मम प्रापञ्च मां ज्ञापयितुमर्हसि ॥	
कुतो वक्त्रं समाच्छाद्य भवान् मां मन्यते रिपुं ॥	२४
वायुचाणितपर्णस्य चासं किं जनयिष्यसि ।	२५
किं वा ढगस्य शुष्कस्य करिष्यस्यनुधावनं ॥	
तस्मान्मम विरुद्धं किम् अलोखीः कठिनां गतिं ।	२६
यौवनस्यापराधानां फलं मद्भ्यं ददासि च ॥	
यन्ने बद्धा च मे पादौ सर्व्वौ रक्षसि मे गतिं ।	२७
सर्व्वत्र पादमूले मे सीमयावस्थासि च ॥	

१८ जीर्णता परिगन्तव्या तादृशेन मया स्वयं ।
असारकाष्ठवत् किं वा कीटभक्षितवस्त्रवत् ॥

१४ चतुर्दशोऽध्यायः ।

१ मानुषाणामस्यायुर्वृत्तकथनं ७ विचारं यावदनृत्यानं पापाद् दुःखस्योत्पत्तिः ।
२ अन्नलाजनिता मर्त्यः स्वल्पायुर्भूर्निवेपथुः ।
३ पुष्पवत् स्फुटितो स्नाति ह्यायेवात्येति सोऽस्थिरः ॥
४ त्वयोन्मीलितचक्षुर्भ्यां तादृशः किम् अवेक्ष्यते ।
५ नीये धर्मसभाद्वाहं विवादाय त्वया सह ॥
६ शुद्धं जातम् अशुद्धात् को वेत्ति नैकोऽपि विद्यते ॥
७ वासरा यस्य निस्सीता मासाश्च गणितास्त्वया ।
८ येन नो जङ्घितुं शक्या त्वया सीमा निरूपिता ॥
९ तस्मान्निवार्यतां दृष्टिः स तदा विश्रमिष्यति ।
१० भोक्ष्यते दिनमात्रञ्च हर्षं वेतनजीविवत् ॥
११ विद्यते पादप्रस्थाशा स द्विजो वर्द्धते पुनः ।
१२ तस्य कोमलशाखाया अभावो न भविष्यति ॥
१३ भूमौ तस्य पदे जीर्णं धूल्यां स्थानौ मृतेऽपि च ॥
१४ वारिगन्धात् पुनस्तस्य पक्षवो निर्गमिष्यति ।
१५ स च शोभिष्यते प्रसैर्न वरोपितवृक्षवत् ॥
१६ मर्त्या मृत्वा क्षयं याति नरः प्रेत्य क्व गच्छति ॥
१७ सागराद् अपयान्यापो नदी क्षीणा विशुष्यति ॥
१८ श्रयित्वा मानवास्तद्वत् समुत्तिष्ठन्ति नो पुनः ।
१९ अन्तरीक्षस्य लोपश्च यावत् ते नैव जायते ।
२० नहि सञ्जायते तेषां खनिद्रातः प्रबोधनं ॥
२१ सङ्गोप्य प्रेतलोके मां प्रच्छाद्य क्रोधशान्तये ।
२२ समयं मे निरूप्य त्वं मामनुस्मर्तुमर्हसि ॥
२३ पुरुषो मरणं गत्वा सञ्जीविष्यति किं पुनः ।
२४ तदा सङ्ग्रामवृत्ते मे यावन्तः सन्ति वासराः ।
२५ तावतोऽहं प्रतीक्षिष्ये कार्यता मम मोक्षनं ॥
२६ पश्चात् त्वयाहम् आह्वतो दास्यामि तुभ्यम् उत्तरं ।

स्वीयहस्तेन हृष्टे च दया तेऽपि जनिष्यते ॥	
अधुना पादविन्यासान् गणयित्वा मम त्वया ।	१६
क्रियते नहि पापस्य मम सूक्ष्मपरीक्षणं ॥	.
मुद्राङ्कितो ऽपराधो मे बद्धस्तिष्ठति सम्पुटे ।	१७
मामकीनश्च दोषं त्वं सीवनेन जुगुप्ससि ॥	
प्रतनोन्मुखतां गत्वा पर्वतोऽपि विशीर्यते ।	१८
तथैव स्थूलपाषाणः स्वस्थानात् भ्रश्यते किल ॥	
मर्द्यन्ते प्रस्तरास्तोयै र्भृद्रेणुश्चापनीयते ।	१९
तेषां वेगेन तद्वत् त्वं मर्त्यस्याशाविनाशकः ॥	
भूयोभूयस्त्वयाकान्तो याति लोकान्तरं नरः ।	२०
तस्य वल्लविकारश्च कृत्वा सोऽपास्यते त्वया ॥	
स्वपुत्रैर्गौरवे प्राप्ते तेन तद्भावगम्यते ।	२१
अवज्ञातेषु वा तेषु तस्य बोधा न जायते ॥	
केवलं दुःसहं तस्य मांसम् आप्राति यातनां ।	२२
भारतुल्यश्च तस्यात्मा शोकापन्नोऽवतिष्ठते ॥	

१५ पञ्चदशोऽध्यायः ।

१ आयुर्वं प्रतोलिफसस्योत्तरं दोषीकरणं १४ पुराहृत्तकथया पापभोगस्य प्रमाणद-
र्शनश्च ।

तदनन्तरं तैमनीय ईलीफसः प्रतिगदितवान् ।	१
पण्डितस्योत्तरे शिखा वातजा किं प्रयुज्यते ।	२
तेन पूरयितव्यं किं स्त्रोदरं पूर्ववायुना ॥	
कर्कष्यन्ते किं तर्कः फलवर्जितवाङ्मयः ।	३
प्रयोक्तव्यानि किं तेन कदर्शानि वचांसि वा ॥	
उच्छिनत्सि च मन्ये त्वम् ईश्वरादपि साध्वसं ।	४
ईश्वरस्य समन्तश्च प्रार्थना क्रस्यते त्वया ॥	
त्वदीयेनैव वल्लेखे तेऽपराधः प्रकाशयते ।	५
धूर्तानाश्च मनष्याणां तुभ्यं जिज्ञापि रोचते ॥	
नाहं त्वां दोषिणं कुर्वे त्वदीयास्यं करोति हि ।	६
अधरौ च त्वदीयौ हि विपन्नसाक्षिणौ तव ॥	

- ७ आदिजो मानवः किं त्वं गिरिभ्यः प्राक् प्रकल्पितः ।
 ८ ईश्वरस्य सभायां वा किं त्वया मन्त्रणा श्रुता ।
 ९ चोरयित्वा च किं तत्र लब्धं ज्ञानामृतं त्वया ॥
 १० त्वं यज्जानासि तन्मध्ये न जानीमो वयं हि किं ।
 त्वया यद् बुध्यते तस्य किम् अस्मासु न वर्त्तते ॥
 १० विद्यते मध्यमस्माकं पक्वकेशस्तथा जरी ।
 गुरु वर्षवज्जत्वेन त्वदीयाज्जनकादपि ॥
 ११ त्वं किम् ईशस्य वाक्यानि सान्त्वदान्यवमन्यसे ।
 तस्य वा कोमलालापं त्वया सार्द्धम् अन्मुष्टितं ॥
 १२ क्व त्वां हरति चित्तं ते लोलोत्तिर्जायसे कुतः ॥
 १३ ईशमेव समुद्दिश्य कोपं कृत्वा शरासनं ।
 प्रक्षिप्यन्ते निजाद्भक्ताद् वाणा वाणीमयास्त्वया ॥
 १४ को मर्त्यः किं स निर्दोषः कः स्त्रीजः किं स पुण्यवान् ॥
 १४ पश्य स्वीयपवित्रेषु विश्वासं न करोति सः ।
 तस्य दृष्ट्यान्तरीक्षञ्च निष्कलङ्कं न मन्यते ॥
 १६ किं नु गच्छंः कुगन्धश्च मर्त्याऽघं वारिवत् पिवन् ॥
 १७ प्रत्यवहं त्वां विनेष्यामि वदिष्यामि मयेक्षितं ।
 १८ प्राञ्जं ज्ञमम् अनाच्छाद्य पितृणामुपदेशनं ॥
 १८ पृथिवी केवलं तेभ्यः पिढभ्यः प्रददे पुरा ।
 तेषां मध्ये विदेशी च कोऽपि न प्राविशत् तदा ॥
 २० वासरा यति दुष्टस्य क्षिप्रते तावदेव सः ।
 वर्षाणां यावती संख्या निष्पुराय निरूपिता ॥
 २१ तावदेवापदां शब्दो वर्त्तते तस्य कर्त्तव्योः ।
 तस्य मङ्गलकालेऽपि तम् उपैति विनाशकः ॥
 २२ तमिस्राच्च परावृत्तेराशा तस्य न जायते ।
 चन्द्रहासेन बध्यः स तत्कृते परिरक्ष्यते ॥
 २२ सोऽन्नार्थी भ्राम्यति क्वाद्रमं अन्धकारमयं दिनं ।
 निरूपितं स्वपार्श्वस्थम् एतदेव प्रवेत्ति सः ॥
 २४ आयाससङ्कटाभ्यां स चासयित्वा विजायते ।
 समरार्थं सुसज्जेन पृथिवीपतिना यथा ॥
 २५ यस्माद् विरुद्धम् ईशस्य स विस्तार्यं निजं करं ।

सर्वशक्तिमता सार्द्धं युयुत्सां सम्प्रकाशय च ॥	
उच्चीकृत्य निजां यीवां तम् उद्दिश्य प्रधावति ।	२६
चर्मणां तस्य गण्डांश्च स्थूलाकारान् तुतुत्सति ॥	.
यतो ह्येतोश्च सञ्ज्ञाद्य पीनत्वेन निजाननं ।	२७
यद्येष्टं मांसलीकृत्य स्त्रीयमेव काटिस्थलं ॥	
नगरेषु विनष्टेषु निर्जनेषु च वेभ्रसु ।	२८
पाषाणराशिकल्पेषु खं निवासं करोति सः ॥	
तस्मान्नो लभ्यते वृद्धिं सम्पत्तिस्तस्य न स्थिरा ।	२९
भ्रूमावबद्धमूलञ्च तस्यैश्वर्यं भविष्यति ॥	
अन्धकारमयात् स्थानात् प्रस्थातुं स न शक्यति ।	३०
पल्लवाः कोमलास्तस्य धक्ष्यन्ते वङ्गिजिह्वया !	
मुखवातेन चेशस्य सोऽपि प्रस्थापयिष्यते ॥	
मा विश्वसेदलीके स विश्वसन् वक्ष्यिष्यते ।	३१
फलान्यलीककृतस्य चालीकानि स लभ्यते ॥	
अकाले तानि पक्ष्यन्ते तच्छाखा न समर्धिता ॥	३२
निपातयिष्यते तेन द्राक्षयेव निजं फलं ।	३३
जितवृत्तोऽप्येनापि स्वपुत्र्यं चावयिष्यते ॥	
अधर्माचारिलोकानां शूलवन्निष्फला सभा ।	३४
वेभ्रसान्युल्लोचकानाञ्च यस्यिष्यन्ते हि वङ्गिना ॥	
दौराव्येन सगर्भास्ते जनयिष्यन्त्यलीकतां ।	३५
उत्पादयिष्यते तेषां जठरेण प्रतारणा ॥	

१६ षोडशोऽध्यायः ।

१ बन्धुवन्दं प्रति आयुवस्य तिरस्करणं ६ निजदुःखस्य वर्णनं ११ तस्याधःपतनकथनं
१५ तदीयं दुःखं १९ स्वर्गं तस्य साचिलं ।

तदनन्तरम् आयुवः प्रत्य शदीत् ।	१
यतावृष्टानि वाक्यानि बह्वनि श्रुतवानहं ।	२
सान्त्वनावादिनो यूयं सर्वं आयासवर्द्धकाः ॥	
उक्तीनां वातजानां किम् अन्तः कोऽपि न विद्यते ।	३
उत्तरस्य प्रदानाय किं त्वामेवादतेजयत् ॥	

- ४ युष्माभिर्भाषितुं यादृक् मयापि शक्यते तथा ।
 प्राणानां मम चेत् स्थानं युष्माभ्यामैरुक्तप्यत् ॥
 तर्ह्यशक्यं विरुद्धं वो व्यूहितुं वाक्यवाहिनीं ।
 युष्माकं प्रतिकूलञ्च निजं चालयितुं शिरः ॥
- ५ युष्मान् वा सबलीकर्तुं मौखिकेन बलेन हि ।
 किं वा शमयितुं दुःखम् व्योमयोरनुकम्पया ॥
- ६ भाषमाणस्य मे क्लेशो न्यूनत्वं नहि गच्छति ।
 वाक्यान्निवर्त्तमाने वा मयि किं स प्रतिक्रति ॥
- ७ इदानीं त्वीश्वरेणाहं सर्व्वतः परिशोधितः ।
 विनाशितं त्वया कृत्स्नं मम बान्धवमण्डलं ॥
- ८ त्वयेवाहं यद् आक्रान्तस्तत् साक्ष्यं मदिरुद्धतः ।
 व्याधिर्मेऽरिवदुत्याय मत्साक्षान्माञ्च निन्दति ॥
- ९ विदार्य्ये तस्य कोपेन विरोधाचारिणो मयि ।
 स हि मत्प्रातिकूल्येन व्लेडति स्वीयखादनैः ।
 शत्रुवन्मदिरुद्धञ्च नेत्रे तीक्ष्णां करोति सः ॥
- १० व्यादाय निजवक्त्राणि वीक्षन्ते माञ्च मानवाः ।
 तेरेव सापमानं मे गण्डदेशो विताड्यते ।
 सर्व्वे मत्प्रातिकूल्येन समागच्छन्ति रुद्धशः ॥
- ११ ईश्वरोऽधर्मिलोकस्य करवो मां समर्पयत् ।
 दुरात्मनाञ्च लोकानां हस्तेषु न्यक्षिपत् स मां ॥
- १२ अहमासं निरुद्धेगः स एव मां प्रभग्नवान् ।
 मामकीनं गलं धृत्वा खण्डप्रः कृतवाञ्छ मां ।
 स्वशरव्यार्थमेवाहं तेन संस्थाप्य कल्पितः ॥
- १३ शराणां तस्य मेघश्च वेष्टते मां समन्ततः ।
 स च निर्हयतां गत्वा विदारयति मे यकृत् ।
 मामकीनञ्च पित्तं स भूमावेव निविञ्चति ।
- १४ अश्रान्तं क्लिद्रयित्वा मां वीरवच्चाभिधावति ॥
- १५ स्यूत्वोऽश्रुलामजं वस्त्रं स्वचर्माच्छादितं मया ।
 निपात्य मामकीनञ्च षट्ङ्गं धूल्यां प्रलोठितं ॥
- १६ क्रन्दनात्मम वक्त्रञ्च कृष्णवर्णमुपागतं ।
 मम चक्षुर्भ्रुवोरुद्धं मृत्युच्छायाधितिक्रति ॥

तथाप्यक्रूरहस्तीऽहं पवित्रा प्रार्थनापि मे ॥	१७
हे भू र्माच्छाद्यतां पीत्वा मदीयं प्रोक्षितं त्वया ।	१८
कातरौक्ति मदीया च माप्नोतु कञ्चनाश्रयं ॥	.
इदानीमपि बीक्षस्व साक्षी मे दिवि विद्यते ।	१९
मम प्रमाणदाता च प्रांशुस्थानेषु तिष्ठति ॥	
मध्यस्थो मम बन्धुर्मे ईशं वीक्षेऽश्रुलोचनः ॥	२०
मानवार्थं विवादं स सार्द्धमीशेन कुर्वतां ।	२१
स्वोयबन्धोश्च पक्षः स ब्रूयान्मनुजपुत्रवत् ॥	
यस्माद् अत्यल्पसंख्येषु वत्सरेषु गतिषु हि ।	२२
स गन्तव्यो मया पश्या यस्मात् प्रत्यागमो न मे ॥	

१७ सप्तदशोऽध्यायः ।

१ ईश्वरं प्रत्याश्रयस्य निवेदनं ११ स्तयोरपेक्षा च ।

वियुक्ताः सन्ति मे प्राणा निस्तेजांसि दिनानि च ।	१
श्ववासाच्च मे नान्यत् किञ्चनेवावशिष्यते ॥	
तथापिमे मया सार्द्धं तिष्ठन्ति परिहासकाः ।	२
तेषां विरोधचेष्टासु वर्तन्ते लोचनं मम ॥	
त्वं मम प्रतिभू भूत्वा स्वान्तिके क्षिप मे पशं ।	३
न चेत् को मे करं धृत्वा प्रतिभू र्मे भविष्यति ॥	
यस्मात् त्वं चित्तमेतेषां ज्ञानलाभाद्भ्यवारयः ।	४
अतो हेतो न कर्त्तव्या ह्येतेषामुन्नतिस्त्वया ॥	
लोभाणाम् अंशवद् येन निर्दिश्यन्ते स्वबन्धवः ।	५
लोचनैस्तस्य पुत्राणां निस्तेजस्वं गमिष्यते ॥	
तादृङ्नरेण लोकानां हास्यभूमिरहं कृतः ।	६
सर्वेषामेव साक्षाच्च सज्जातोऽहं दृणास्पदं ॥	
दुःखान्नेत्रं मम क्षीणं ह्यायातुष्याखिला तनुः ।	७
अनेनाकुटिलाचाराः स्तम्भिताः सम्भवन्ति हि ।	८
अधार्मिकाश्च रोमाक्षौ निर्दाघस्यापि जायते ॥	
धार्मिकः स्थिरचित्तेन निजमार्गं प्रवर्त्तते ।	९
शुचिहस्तमनुष्यस्य वर्धते च सदा बलं ।	

- १० सर्वं यूयं परादृत्य समागच्छत पूर्ववत् ।
 युष्मन्मध्ये मया कोऽपि ज्ञानी नासादयिष्यते ॥
 ११ मम दिनान्यतीतानि तथैवाच्छिन्नतां गताः ।
 सकला मम सङ्कल्पा अर्थाश्चित्तस्य मे प्रियाः ॥
 १२ तथापीमे मनुष्यास्तां रात्रिं कुर्वन्ति वासरं ।
 दीप्तिं वदन्ति चासन्नं तमिखस्याग्रगामिनीं ॥
 १३ यो ऽहं काङ्क्षामि पातालं मामकीननिवासवत् ।
 आस्तृणामि मदीयञ्च शयनीयं तमिखके ॥
 १४ क्षयं वञ्चि पिता मे त्वं कीटी माता श्वसा च मे ।
 आशा मे तादृशस्य क्व ममापेक्षां क ईक्षते ॥
 १५ पातालमवरुष्टे ते निरुद्धे तस्य चाग्लैः ।
 सार्द्धं ताभ्याञ्च विश्रामो धूल्यामेव मयाप्यते ॥

१८ अष्टादशोऽध्यायः ।

आयुर्वचं प्रति विलददस्यात्तरं आयुवस्य दोषिलकरणं तदीयपापस्य फलं विपदर्शनम् ।

- १ तदनन्तरं शूचीयो विलददः प्रतिजगाद ।
 २ शब्दानां मृगयां यूयं कति कालं करिष्यथ ।
 बुद्धिमाप्नुत तत्पश्चात् प्रभाषिष्यामहे वयं ॥
 ३ पशूनामेव तुल्यार्थाः कुतो गण्यामहे वयं ।
 कुतो हेतोरमेध्याञ्च युष्माकं दृष्टिगोचरे ॥
 ४ कोपादात्मविदारिन् किं भृश्वदर्थं विहास्यते ।
 किं वा शिलोच्चयः स्वीयात् स्थानादुत्ताटयिष्यते ॥
 ५ दुराचारमनुष्यस्य नूनं निर्वास्यति द्युतिः ।
 तस्य गेहे ऽनलस्यापि शिखा स्थास्यत्यनुज्वला ॥
 ६ तस्य वैभ्रमि दीप्तिश्च तमोभूता भविष्यति ।
 तदूर्ध्वं च स्थितस्तस्य दीपो निर्वास्यति स्वयं ॥
 ७ तदीयविक्रमस्यापि पदं सङ्कोचयिष्यते ।
 निजमन्वणथा तस्य निपातश्च जनिष्यते ॥
 ८ चरगौ च खकीयौ तं जाले निक्षेपयिष्यतः ।
 पाशानामुपरिष्ठाच्च स विहारं करिष्यति ॥

तदीये पादमूले च कूटयन्त्रेण सन्वृते ।	९
अङ्गम् अग्रतमं तस्य गलपाशैर्निर्भन्त्यते ॥	.
गृप्ते भूमौ तदुन्माये तस्य जाले च पद्धतौ ।	१०
वेष्टयन्तस्तमुत्पातास्तासयिष्यन्ति सर्व्वतः ।	११
ते तच्चोद्देजयिष्यन्ति द्रावयन्तः पदात् पदं ॥	
बले तस्य क्षुधाकारे नाशे पार्श्वस्थिते सति ।	१२
खादिष्यन्ते तदङ्गानि चर्ममात्रमयाणि हि ।	१३
खादिष्यन्ते तदङ्गानि मत्प्योरादिजस्तुना ॥	
निजाद् उत्पाटितो दृष्यात् स्वाश्रयाद् भयवर्ज्जितात् ।	१४
स नूनं त्रासराजस्य सम्मुखं गमयिष्यते ॥	
यच्च स्थास्यति तस्यैव वस्त्रगोच्रे न तस्य तत् ।	१५
तदीये वसतिस्थाने गन्धको विकरिष्यते ॥	
तस्याधःस्थितमूलानि प्रगमिष्यन्ति शुष्कतां ।	१६
तस्योर्द्धस्थितशाखापि परिस्त्राना भविष्यति ॥	
अनुस्मृतिस्तदीया च नरलोके विनन्द्यति ।	१७
भृमगडलस्य पृष्ठे च तस्य नाम न श्रेष्यते ॥	
दीप्नितस्तमसो मध्यं तदा तस्मिन् प्रवासते ।	१८
जीवाधारस्य मध्याच्च कृते तस्यापसारणे ॥	
न ह्यवश्रेष्यते देशे तस्य सन्तानसन्ततिः ।	१९
तस्य वेष्टसु नैकोऽपि स्थास्यते रक्षितो जनः ॥	
स्तम्भिष्यन्ते प्रतीचीना मानवास्तस्य दुर्दिनात् ।	२०
पूर्व्वदेशीयलोकानां रोमाञ्चोऽपि जनिष्यते ॥	
दुराचारस्य गेहानां वर्णनैषा यथास्थिता ।	२१
ईशानभिज्ञलोकस्य स्थानमेतादृगेव च ॥	

१६ जनविंशोऽध्यायः ।

१ विलददं प्रति आयुवस्योत्तरं दुःखस्य विशेषवर्णनं २२ प्रशानादुत्पन्नकथनञ्च ।

अनन्तरम् आयुवः प्रत्यवदत् ।

१

लोक्यथ कतिकालं मां चूर्णविष्यथ चाक्तिभिः ॥

२

अधुनाहं तु युष्माभिर्दशकृत्वोऽवमानितः ।

३

- स्तम्बीकृतश्च युष्माभिर्लज्जया परिवर्जितैः ॥
 ४ मम भ्रान्तस्य या भ्रान्तिः सा मामेवाधितिष्ठति ॥
 ५ यूयं मद्द्वेपरीत्येन दर्पं किमाचरिष्यथ ।
 असम्मानकलङ्काद् वा माम् आक्षेपुं किम् इच्छथ ॥
 ६ तर्हीदमेव बुध्यध्वम् अहम् ईशेन नामितः ।
 तेन ममोपरिष्ठाच्च समाकृष्टा स्ववागुरा ॥
 ७ पश्य रोदिमि दौरात्म्यात् कोऽपि न प्रतिवर्त्ति मां ।
 ईरयाम्यार्त्तनादश्च विचारो ऽपि न जायते ॥
 ८ निरुद्धस्तेन मे मार्गा मया गन्तुं न शक्यते ।
 तमो ऽपि स्थापितं तेन मामकीनेषु वर्त्मसु ॥
 ९ मम सम्भ्रमवस्तुश्च तेन मत्तो ऽवतारितः ।
 शिरःस्थितः किरीटो ऽपि मम तेनापसारितः ॥
 १० आकृष्टः सर्वतस्तेन तिरोगच्छाम्यहं किल ।
 पतत्यन्मृलिता तेन प्रत्याशा मम दृप्तवत् ॥
 ११ मथि प्रज्वाल्य कोपाग्निं गच्छे ऽहं तेन शत्रुवत् ॥
 १२ अभ्यागच्छन्ति सम्भूय तस्य सैन्यबलानि च ।
 मामेवोद्दिश्य तैः स्वीयं विनिर्माय महापथं ।
 मद्देहस्य चतुर्दिक्षु स्थाप्यते शिविरं निजं ॥
 १३ मम भ्रातृसमूहश्च तेन मत्तो ऽपसारितः ।
 उदासीनसमा जाता लोकाः परिचिता मम ॥
 १४ स्वजातीयैरहं त्यक्त आत्म्यायैरपि विसृतः ॥
 १५ मद्देहे प्रवसन्तो ऽपि मानवा दासिकाश्च मे ।
 मन्यन्ते माम् उदासीनं दृश्ये ऽहं तैर्विदेशिवत् ॥
 १६ समाहृतो ऽपि मे भृत्य उत्तरं न प्रयच्छति ।
 मामकीनेन वक्त्रेण कथं प्रसादयामि तं ॥
 १७ गर्ह्यते भार्यया श्वास आत्मजैर्विनतिर्मम ।
 १८ बालैरप्यवमन्ये ऽहम् उत्तिष्ठंश्च तिरस्क्रिये ।
 १९ ममात्मीयाः सखायो ये तैरप्यस्म्यवगर्हितः ।
 ममातीव प्रिया ये ते गता मत्तः पराङ्मुखः ॥
 २० आसज्यन्ते ममास्थीनि मदीयचर्ममांसयोः ।
 दन्तानाञ्च त्वचा सार्द्धं मे प्राणा एव रक्षितः ॥

दया दयैव युष्माभिः क्रियतां मयि बन्धवः ।	११
ईश्वरस्य करेणाहं यतो हेतोः समाहृतः ॥	.
ईश्वरेणैव युष्माभिर्द्रोहो मे क्रियते कुतः ।	१२
अभुक्त्वा मम मांसं किं यूयं तृप्तिं न यास्यथ ॥	
हाहा मदीयवाक्यानि कुतो नो लिखितानि हि ।	१३
पत्रिकायां कुतस्तेषां रचना न विधीयते ॥	
कुतस्तानि न विद्यन्ते सांसे लौहशलाकया ।	१४
शिलोच्चयस्य शीर्षे हि तद्वितानि सदातनं ॥	
तथापीदमहं वेद्मि मोक्षको मम जीवति ।	१५
शेषे धूल्युपरिष्ठाच्च स समुत्थास्यते ध्रुवं ॥	
गते ऽपि देहकौषे म एतस्मिन् जर्जरीकृते ।	१६
मामकीनशरीरस्थः समीक्षित्ये ऽहम् ईश्वरं ॥	
अहमेव समीक्षित्ये मम सन्तर्पणाय तं ।	१७
द्रष्टव्यं लोचनाभ्यां मे न चापरस्य चक्षुषा ।	
हा हा वक्षःस्थले क्षीणा मम प्राणा भवन्ति हि ॥	
तस्य द्रोहं कुतो ऽकुर्मि यूयमेतद् वदिष्यथ ।	१८
धर्मवृत्तस्य मूलञ्च प्राप्यते ऽभ्यन्तरे मम ॥	
चन्द्रहासस्य साक्षाद्भि युष्माकं जायतां भयं ।	१९
चन्द्रहासस्य ये दग्डास्ते कोपानलदाहवत् ।	
ततो ज्ञास्यथ यूयं तद् यद् विचारो विधीयते ॥	

२० विंशतितमोऽध्यायः ।

आशूवं प्रति सोफरस्योत्तरं पापिनां दुर्दशादर्शनञ्च ।

पश्चात् नामाधीयः सोफरः प्रतिजगाद ।	१
अनेनोत्तरदानाय मां प्रेरयति चण्डता ।	२
यतो हेतोरधैर्येण व्यग्रम् अभ्यन्तरं मम ॥	
उपदेशो मयाश्रावि लज्जार्थं मम कल्पितः ।	३
उत्तरं तस्य मे ज्ञानाद् आत्मा मह्यं प्रयच्छति ॥	
प्रसिद्धम् आदिकालाद् यत् स्थापनादेव भूतले ।	४
मानवानाञ्च यत् ख्यातं तत् किं न ज्ञायते त्वया ॥	

- ५ दुष्टस्य ऋस उक्त्वास आनन्दो ऽधर्मिणः क्षयं ॥
 ६ समारोहति चेत् तस्य महिमाकाशमण्डलं ।
 ७ यदि स्पृशति वा तस्य प्रीषं जलधरानपि ॥
 ८ तथापि स्त्रीयविष्टेव स विनंक्ष्यति सर्वथा ।
 ९ ये लोकास्तमवैदन्त ते वदिष्यन्ति कुत्र सः ॥
 ८ तच्च स्वप्रवद् उडुनं कोऽपि नासादयिष्यति ।
 ९ रात्रौयं दर्शनं यद्वत् तद्वत् स द्रावयिष्यते ॥
 ९ येन स चक्षुषा दृष्टस्तेन न द्रक्ष्यते पुनः ।
 १० वासस्थानेन तस्यैव स न वीक्षिष्यते पुनः ॥
 १० तस्य पुत्राश्च यान् दीनान् चूर्सायन्ति हि मानवान् ।
 ११ तेभ्यस्तस्य करौ स्त्रीयं धनं शोधाय दास्यतः ॥
 ११ तस्यास्थीनि च पूर्सानि यानि यौवनतेजसा ।
 १२ धूनीमधिप्रयिष्यन्ते सार्द्धं तेनैव तान्यपि ॥
 १२ मुखे सुखादु पापं चेज्जिह्वाधस्तेन गोप्यते ।
 १३ तस्मिन् प्रीत्वा तदत्यक्त्वा चेच्च तालुनि रक्ष्यते ॥
 १३ तर्ह्युदरस्य मध्ये हि तस्यान्नं विकरिष्यते ।
 १४ गरलेन भुजङ्गानां व्याप्यते तस्य चान्तरं ॥
 १४ गिलितं तेन यद् वित्तं पुनस्तदुद्धमिष्यते ।
 १५ वहिः करिष्यतीशस्तत् तदीयोदरमध्यतः ॥
 १५ विषं पास्यति सोऽहोनां द्विजिह्वैश्च हनिष्यते ॥
 १६ मङ्गलश्रोतसां तेन दर्शनं नहि लप्स्यते ।
 १७ नवनीतप्रवाहानां मधुधाराप्रसारिणां ॥
 १७ अमुक्त्वा प्रतिदातव्यं तेन खोपार्जितं धनं ।
 १८ आयव्ययौ समौ तस्य स हर्षं न करिष्यति ॥
 १८ चूर्सयित्वा यतस्तेन सन्धक्त्वा दीनमानवाः ।
 १९ लोठयित्वा गृहं तेन न पुनस्तद् विनिर्मितं ॥
 १९ यस्माद् उदरद्विषं नावगच्छत् स कर्हचित् ।
 २० तस्मात् तुष्टिकरं किञ्चित् न शक्यं तेन रक्षितुं ॥
 २० तस्य बुभुक्षया कश्चिद् अवशिष्टो न विद्यते ।
 २१ तस्मात् तस्य शुभावस्था स्थायित्वं न गमिष्यति ॥
 २१ सम्पूर्णं तस्य चैश्वर्यं लोभस्तं पीडयिष्यति ।

दुःखिनामापदः सर्वा आक्रामिष्यन्ति तं क्लिष ॥	
हा तस्योदरपूर्यर्थं निजकोपाग्निमीश्वरः ।	१२
तस्मै प्रेष्यान्नवत् तस्य मस्तके वर्षयिष्यति ॥	
पलायने कृते तेन लौहसज्जासमीपतः ।	१४
अनुव्यत्यति तं शीघ्रम् आरकूटमयं धनुः ॥	
वाणस्तेन समाकृष्टः पृष्ठतो निर्गमिष्यति ।	१५
निष्क्रान्ते तैजसे पित्तात् सन्त्वासस्तम् उपेष्यति ॥	
अन्यकारसमूहो ऽस्ति सञ्चितस्तस्य वित्तवत् ।	१६
अनुपवीजितेनैव वज्रिणा स ग्रसिष्यते ।	
तदावासे ऽवशिष्टानां दुर्गतिः सम्भविष्यति ॥	
गगनेनापराधश्च तस्य व्यक्तो करिष्यते ।	१७
तद्विपन्नश्च साक्षीव समुत्थास्यति मेदिनी ॥	
तदीयभवनस्यापि सम्पत्तिं दूरयिष्यते ।	१८
तरङ्गिणीव कोपस्य दिने सापगमिष्यति ॥	
अयमंशो मनुष्याय दुष्टायेशेन दीयते ।	१९
तेन चैतद्धि भोक्तव्यम् ईश्वरस्याज्ञया फलं ॥	

२१ एकाविंशोऽध्यायः ।

१ सोफरं प्रति आयूवस्योत्तरं ७ पापिलोकानां सम्पत्तिः १६ तेषामपि विपत् २९ भद्राणां दुष्टलोकानाञ्च विपत्कथनं २७ पुराष्टककथनं तस्मैको दृष्टान्तश्च ।

अनन्तरम् आयूवो ऽवदत् ।	१
मनो निधाय युष्माभिः श्रूयतां वचनं मम ।	१
तदेव सान्त्वनादानं युष्माकं गणयिष्यते ॥	
अहं यावत् प्रभाषिष्ये तावन्मां सोढुमर्हथ ।	२
मयोदीरितवाक्कस्य यश्चात् त्वं विहसिष्यसि ।	
अहं मानवमुद्दिश्य कातरोक्तिं करोमि किं ।	४
कुतो हेतो मदीयात्मा चासद्भिष्णु भवेन्नहि ॥	
मां विलोक्य चमत्कारं मत्वा दत्त मुखे करं ।	५
संस्मृत्याहमपि स्तम्भे रोमाञ्चितकलेवरः ॥	६
कुतो दुष्टमनुष्याणां जीवनं परिरक्ष्यते ।	७

- जायन्ते स्थविरास्ते हि प्रौढता विक्रमेण च ॥
 ८. = तेषाञ्च सुस्थिरो वंशः साक्षात् तान् उपतिष्ठति ।
 बालापत्यानि तेषाञ्च विद्यन्ते दृष्टिगोचरे ॥
 ९. सुखं तिष्ठन्ति तेषाञ्च वासा उत्पातवर्जिताः ।
 तेषां मूर्द्ध्निश्वरस्यापि दण्डाघातो न वर्त्तते ॥
 १०. गाम् उपैति वृषस्तेषां तत्रासिद्धिर्न जायते ।
 प्रसूते ष्टङ्गिणी तेषां नैव वेहायते च सा ॥
 ११. अजाविकं यथा तद्वत् स्वबालान् प्रेषयन्ति ते ।
 तेषां सन्तानवर्गश्च प्रकरोति हि नर्त्तनं ॥
 १२. मृदङ्गवीणयोर्वाद्यं कुर्वन्त्युच्चैःस्वरेण ते ।
 वंशीवादनशब्देन हृष्टचित्ता भवन्ति च ॥
 १३. सुखेन वासरान् स्वीयान् सकलान् यापयन्ति ते ।
 तत्पश्चाद् अवरोहन्ति प्रेतलोकं क्षयान्तरे ॥
 १४. ईश्वरं ते वदन्तीदम् अपैह्यस्मात्समीपतः ।
 ज्ञानं यत् तव मार्गाणां तदस्मभ्यं न रोचते ॥
 १५. कः सर्वशक्तिमान् यत् तं निषेविष्यामहे वयं ।
 तस्मै प्रार्थयमानाश्च किं वा लप्स्यामहे फलं ॥
 १६. पश्य तेषाम् अभीष्टं यत् तन्न तेषां करे स्थितं ।
 दुष्टानां मन्त्रणा मत्तस्तिष्ठति दूरवर्त्तिनी ॥
 १७. कतिवारं हि दुष्टानां दीपो निर्वापयं गतः ।
 तेषामेव विनाशो ऽपि कतिवारम् उपैति तान् ।
 व्यसनानि विभव्यन्ते कुपितेश्वरेण च ॥
 १८. वायुचालितनालानां तदा तुल्या भवन्ति ते ।
 भ्रष्टयापहृतानां वा तुषाणामेव सन्निभाः ।
 १९. ईश्वरस्तस्य पुत्रेभ्यस्तस्याघं परिरक्षति ।
 ददाति वा फलं तस्मै तत् स एव च भोक्तव्यते ॥
 २०. स्वकीयं सर्वनाशश्च द्रक्ष्यतः स्वस्य लोचने ।
 सर्वशक्तिमतो रोषं स एव परिपास्यति ॥
 २१. तस्यानुवर्त्तिवंशेन को हर्षस्तस्य जायते ।
 मासानां तस्य या संख्या सा समुच्छेत्स्यते क्विण् ॥
 २२. ईशं कः शिञ्जयेत् ज्ञानम् उन्नतानपि शक्ति सः ।

सम्पूर्णास्वास्थ्याकाले हि नर एकः प्रमीयते ।	१२
सर्वथा मङ्गलप्राप्ते निर्विरोधः समन्ततः ॥	.
सम्पूर्णा नवनीतेन विद्यन्ते तस्य नालिकाः ।	१४
तदीयास्याश्च मेदेऽपि सम्यगाप्यायितं सदा ॥	
मनस्तापेन निर्विस्त्रान्यः कश्चित् प्रमीयते ।	१५
आखादेऽपि मङ्गलस्यापि तेन न प्रापि कर्हिचित् ॥	
एकत्राधिश्शय्येते धूमिं तौ मानवावुभौ ।	१६
उभावाच्छादयिष्येते कीटरूपेण वाससा ।	
वीक्षध्वम् अवगम्यन्ते युष्माकं कल्पना मया ।	१७
तर्का मत्प्रातिकूल्येन युष्माभी रचिता अपि ॥	
युष्माभिर्गद्यते कुत्र तस्य देशपते गृहं ।	१८
दुष्टानां वसतिस्थानं शिविरं कुत्र वा गतं ॥	
युष्माभिः किं न सम्पृष्टा मानवा अध्वगामिनः ।	१९
किं न दृष्टानि तेषाञ्च लोकानां लक्षणानि हि ॥	
विनाशस्य दिनं यावत् दुरात्मा परिरक्षते ।	२०
क्रोधस्यैव दिने नूनं स उपस्थापयिष्यते ॥	
कस्तं स्वकीयम आचारं बोधयेत् तस्य सम्भवे ।	२१
तेन यत् क्रियते तस्य फलं दीयेत केन वा ॥	
असौ गीतः शवागारं तत्स्तूपमधितिष्ठति ॥	२२
निम्नभूमेश्च लोष्ट्राणि सुखाङ्कानि स मन्यते ।	२३
आकृष्यन्ते च तत्पश्चात् सकलास्तेन मानवाः ।	
तदग्रगामिलोकाश्च गणनातीतसंख्याः ॥	
ईदृग् असारवाक्यैः किं यूयं मां सान्त्वयिष्यथ ।	२४
उत्तराणि हि युष्माकं व्यलीकोच्छिष्टभक्ष्यवत् ॥	

२२ द्वाविंशोऽध्यायः ।

१ इलोफस्योत्तरम् आयुर्वस्य दोषित्करणं १५ परमेश्वरस्य निर्दोषकरणं २१ आयुर्वस्य प्रति मन्त्रणा च ।

अनन्तरं तेमनीय इलोफसः प्रव्यवदत् ।

ईश्वरस्योपकारं किं कर्तुं शक्नोति मानवः ।

- करोत्यात्मोपकारं हि मनुजः सुविचारकः ॥
 १ त्वं पृथग्युक्त एतत् किं सर्वशक्तिमतो हितं ।
 त्वदीयाचारसिद्धत्वात् को जाभस्तस्य जायते ॥
 ४ किं त्वत्तः साध्वसं कृत्वा स त्वां तिरस्कारिष्यति ।
 किं विचारसभां वा स त्वया साङ्गं गमिष्यति ॥
 ५ न हि किं दुष्टता स्यूता ते ऽनन्ताः कुक्रिया अपि ॥
 ६ भ्रातृणामपि निक्षेपा क्रियन्तेऽकारणात् त्वया ।
 गात्रेभ्यश्चापकृष्यन्ते नभ्रानां वसनान्यपि ॥
 ७ अक्सन्नाय पानार्थं तोयं नो दीयते त्वया ।
 क्षुत्पीडिताय दानञ्च भक्ष्यस्य त्वमपङ्गुषे ॥
 ८ बलसंयुक्तबाहु र्घो देशस्तस्यैव विद्यते ।
 सर्वसम्मानितनैव सोऽधिवस्तुञ्च शक्यते ॥
 ९ विस्मृष्टा रिक्तहस्ता हि विधवा योधितस्त्वया ।
 चूर्णिताः पिडहीनानां बालानां बाह्वस्तथा ॥
 १० ततो हेतोश्च पाशास्त्रां वेष्टयन्ति समन्ततः ।
 अकस्माद् भयमुत्पद्य त्वां विष्टब्धीकरोति च ॥
 ११ किं न निरीक्ष्ये भ्रान्तं त्वं कृन्नस्तोयराशिना ॥
 १२ आकाशमखलादेव प्रोक्षः किम् ईश्वरो नहि ।
 ताराणां प्रीर्षकं पश्य तासां कीदृक् समुच्छ्रयः ॥
 १३ त्वयेदं गद्यते वाक्यं किं जानाति स ईश्वरः ।
 अन्यकारस्य मध्येन शासनं किं करोति सः ॥
 १४ मेघा आवरणं तस्य न शक्नोति स वोक्षितुं ।
 अन्तरीक्षस्य चक्रे च स विहारं करोति हि ॥
 १५ पूर्वकालिकलोकानां मार्गं त्वं किं चरिष्यसि ।
 दुष्टता मानवास्तत्र पथिका येऽभवन् पुरा ॥
 १६ अकाले ते घृतास्तेषां गेहं लीनं नदीसमं ॥
 १७ अस्मत्तोऽपैहि दूरं त्वम् इति तैरुक्त ईश्वरः ।
 सर्वशक्तिमता तेषां निमिचं किं क्रियेत वा ॥
 १८ स हि पूरितवान् तेषां गेहान्युत्तमवस्तुभिः ।
 दुष्टानां मन्त्रणा मत्तो दूरमेवापमारिता ॥
 १९ धार्मिका वीक्षमाणास्तान् गमिष्यन्ति प्रफुल्लतां ।

लोकैर्निरपराधैश्च तान् विद्वस्य गदिष्यते ॥	
अस्माकं ये विपक्षाः किं न गतास्ते विलोपनं ।	१०
तेषां यद् द्रविणं तच्च वङ्गिना किं न भद्वितं ॥	
ईशं अद्वेहि तेन त्वं शान्तः प्राप्स्यसि मङ्गलं ।	११
शिक्षां गृह्याण तद्वङ्गात् चित्ते कुरु च तद्वचः ॥	१२
प्रभुं प्रति परावृत्त्य त्वं पुनः स्थापयिष्यसे ।	१३
अधर्मश्च सुदूरं चेत् स्वर्गोद्वाहपसारयेः ।	
तर्हि स्वर्गे च्युते धूर्त्यां हेमि श्रोतःशिलासु च ।	१४
प्रभुः स्वर्गं सुशुभश्च रजतं ते भविष्यति ॥	१५
प्रभुरेव तदानो ते हर्षभूमि भविष्यति ॥	१६
त्वमपीश्वरम् उद्दिश्य मुखम् उन्नमयिष्यसि ॥	.
तस्मै प्रार्थयमानस्य ते वाक्यं स ग्रहीष्यति ।	१७
यत् प्रतिश्रुतवान् तत् त्वं सर्व्वं संशोधयिष्यसि ॥	
त्वया सङ्कल्पितं वाक्यं त्वन्निमित्तञ्च सैत्स्यति ।	१८
मार्गास्ते दीपयिष्यन्ते चोर्द्धसंश्लेन तेजसा ॥	
अवनामितलोकांस्त्वं वक्ष्यस्युन्नतिमाप्स्यथ ।	१९
निस्तारयिष्यते तेन मनुजो नम्रलोचनः ॥	
यस्य निर्दोषता नास्ति सोऽपि तेनोद्भविष्यते ।	२०
उद्धारः प्राप्स्यते तेन शुचित्वात् करयोस्तव ॥	

२३ त्रयोविंशोऽध्यायः ।

१ ईश्वरेण विचारार्थम् आयुवस्य प्रार्थना स्वस्य निर्दोषत्वप्रकाशनञ्च १७ ईश्वराद् आयुवस्य भीतिश्च ।

अनन्तरम् आयुवः प्रत्यवदत् ।	१
तीत्रो ऽद्यैव विलापो मे श्वासो दग्धेन रुध्यते ।	२
आ इयं मम वाक्का यत् परिच्छाय तमाप्नुयां ।	३
यत् तदोयासनं यावत् समायातुश्च शङ्कुर्यां ॥	
तदा निवेदयिष्यामि मे विवादं तदन्तिके ।	४
हेतुवादैश्च वङ्गं मे पूरयिष्यामि निश्चितं ॥	
यच्च दास्याति मह्यं स वेदिष्यामि तदुत्तरं ।	५

- परिचास्यामि वाक्यञ्च तेन मां प्रति भाषितं ॥
 ५ किं स्वीयमहाशक्त्या स मया विवदिष्यते ।
 नैवं किन्तु मनोयोगो मयि तेन करिष्यते ।
 ७ मानवः सरलस्तत्र तेन सार्द्धं विचारयेत् ।
 उद्धारं प्राप्नुयाच्चाहं नित्यं मे दण्डनायकात् ।
 ८ पश्यत प्राङ् अहं यामि नहि तत्र स विद्यते ।
 पश्चाद् वा वर्त्तमानेन स मया नावगम्यते ॥
 ९ सव्यदिश्यपि कर्मिष्ठं तं न शक्नोमि वीक्षितुं ।
 दक्षिणस्याञ्च गुप्तः स मया द्रष्टुं न शक्यते ।
 १० किन्तु स एव जानाति मार्गम् अचरितं मया ।
 कृतायां मे परीक्षायां निर्गमिष्यामि हेमवत् ॥
 ११ मदीयस्वरणस्तस्य पादचिह्नानि नात्यजत् ।
 आश्रितस्तस्य पश्या च निश्चलेन मया सदा ॥
 १२ तस्य चाधरयो वाक्पान्नाहं जातः पराङ्मुखः ।
 तन्मुखाभिर्गता वाचश्चामन्ये स्वान्नतो वरं ॥
 १३ किन्तु स आत्मतन्त्रः कस्तं परावर्त्तयिष्यति ।
 यद् इष्टं मनसा तस्य तदेव तेन साध्यते ॥
 १४ यच्च मामधि निस्सीतं तत् स सम्पादयिष्यति ।
 तादृशान्येव कर्माणि सन्ति तस्य बह्वनि हि ॥
 १५ ततो हेतो मम चासौ जायते तस्य सम्मुखे ।
 मया विवेचनां कृत्वा तस्मात् कम्पञ्च गम्यते ॥
 १६ ईशेन मे मनो भ्रमं स्तब्धोऽहं सर्वशक्तिना ॥
 १७ अन्धकारभयेनैव मे वायोधो न जायते ।
 न वा मत्तो भयेनापि मौन्यहं तमसावृतः ॥

२४ चतुर्विंशोऽध्यायः ।

१ इह पापिनां दण्डस्य सदा न भवत्वकथनं किञ्चिद्दण्डवापिनां तत्प्रमाणीभवत् ॥
 ७ पद्मविलोकस्य प्रमाणीभवत् १२ इन्द्रव्यभिचारिलोकानां प्रमाणीभवत् १८ नाना-
 विधलोकानां प्रमाणीभवत् ॥

१ सर्वशक्तिमतश्चेन्न गुप्ताः कालास्तदा कुतः ।

तस्य मित्रैर्न दृश्यन्ते तदीयानि दिनानि हि ॥	
केचित् क्षेत्रान्तचिह्नानि स्वस्थानाद् दवयन्ति हि ।	१
केचिन्मेषत्रजं हत्वा तस्य कुर्वन्ति चारुणं ॥	
केचिद् वा तातहीनानाम् अपनयन्ति गर्दभं ।	२
केचिद् वा विधवाया गां गृह्णन्ति बन्धकीकृतां ॥	
केचिद् अकिञ्चनान् लोकान् वह्निष्कुर्वन्ति मार्गतः ।	४
गुप्यन्ते युगपत् तस्मात् देशस्था दुःखिता जनाः ॥	
पश्य प्रान्तरमाश्रित्य ते वन्यैर्गर्दभैरिव ।	५
निजं विधीयते कार्यं भक्ष्यस्यैव गवेषणं ।	
मरुभूमिस्तदीयानां बालानाम् अन्नदायिनो ॥	
क्षेत्रे शाकानि छन्तन्तस्ते संगृह्णन्ति भक्षणं ।	६
दुष्टस्योपवने वा तैः श्रेष्ठं सञ्चीयते फलं ॥	
वस्त्राभावाच्च ते नग्ना यामिनीं यापयन्ति हि ।	७
किमप्याच्छादनं तेषां शीतकाले न विद्यते ।	
पर्वतीयेन वर्षेण जलसिक्ता भवन्ति ते ।	८
अलम्बन्ते च ते श्रैलान् आश्रयेण विवर्जिताः ।	
केचिद् हरन्ति बालञ्च पिष्टहीनं स्तनादपि ।	९
बन्धकस्यापहारेण दुर्गतान् पीडयन्ति च ॥	
वसनाभावतो नग्नास्ते कुर्वन्ति गमागमौ ।	१०
क्षुधार्ताः कृपणस्यैव प्रस्यभारान् वहन्ति ते ॥	
तस्य प्राकारमध्ये वा तैलं निष्पीडयन्ति हि ।	११
द्राक्षाणां मर्दनं यदा तैः कर्त्तव्यं तृषातुरैः ॥	
नगरान्मियमागानां श्रूयते परिदेवनं ।	१२
लोकानां हन्यमानानां प्राणा उच्चैरुदन्ति च ।	
न करोति मनेयोगम् ईश्वरस्तत्र पातके ॥	
अलोकद्वेषिणां मध्ये गणितया नरा अमी ।	१३
तस्य मार्गान् न जानन्ति नासते तस्य वर्त्मसु ॥	
प्रातरुत्थाय हन्तासौ हन्ति दीनमकिञ्चनं ।	१४
यामिन्यां तस्करेणैव निर्विशेषः स जायते ॥	
पारदारिकलोकस्य नेत्रं सन्ध्यामपेक्षते ।	१५
मां न द्रक्ष्यति कस्यापि चक्षुरिति प्रभाष्य सः ।	

- स्वकीयं वदनं सम्यग् आच्छादयति वाससा ॥
 १५ केचिद् गोहेषु कुर्वन्ति तमिच्छे सन्धिकर्त्तनं ।
 दिवा मुद्राङ्गबद्धास्त आलोकं न विदन्ति हि ॥
 १७ मृत्युच्छायासमानं हि प्रभातं तैश्च मन्यते ।
 दाह्या मरणच्छाया तत् ते जानन्ति निश्चितं ॥
 १८ तादृशो मानवस्तूर्यो तरङ्गिण्यपनेष्यते ।
 मेदिन्यां तस्य वित्तञ्च परिश्रमं भविष्यति ।
 आरामाणाञ्च मार्गं स विहारं न करिष्यति ॥
 १९ अनाद्यिनिदाघाभ्यां क्षीयते हिमजं जलं ।
 नरकेण मनुष्याश्च क्षीयन्ते कृतपातकाः ॥
 २० विस्मरिष्यति तं गर्भः कीटस्तं खादयिष्यति ।
 लोप्यते स्मरणं तस्य पापे क्लिप्ने पलाशिवत् ॥
 २१ बन्धां हिंसत्यसूतां स नानुगृह्णात्यभर्तृकां ॥
 २२ धारयति स्वशक्त्या स बलिष्ठानपि मानवान् ।
 तस्माद् येनोन्नतिं र्त्वा जीवने स न विश्वसेत् ॥
 २३ दत्ते तस्मै भयाभावे स्थिरता तस्य जायते ।
 किन्त्वोशस्त्रेक्षणं तेषां पद्धतीरधितिष्ठति ॥
 २४ उन्नतिं प्राप्य तैः शीघ्रम् अन्तर्धानं प्रयास्यते ।
 उत्सन्ना संग्रहीष्यन्ते प्रेत्य तेऽन्यमनुष्यवत् ।
 स्नानत्वञ्च शमिष्यन्ति शस्यशीघस्य श्रूकवत् ॥
 २५ इत्थं चेन्न हि कर्त्तुं मे वाक्यं खण्डयिष्यति ।
 उत्तीनाञ्च मदीयानां दर्शयिष्यत्यलीकतां ॥

२५ पञ्चविंशोऽध्यायः ।

विलददस्योत्तरम् ईश्वरस्य निर्दोषत्वं मानुषस्य दोषितञ्च ।

- १ अनन्तरं श्रूहीयो विलददः प्रत्यवदत् ।
 २ प्रभुत्वं भीषणत्वञ्च तस्मिन्नेव प्रतिष्ठितं ।
 स्वकीयोच्चनिवासेषु मङ्गलं विदधाति सः ॥
 ३ तदीयानां बलानाञ्च सङ्ख्या किं परिमीयते ।
 कं जनं प्रति वा तस्य दीपको नाभ्युदेति हि ॥

तर्हीशस्य समक्षं किं मनुजः पुण्यवान् भवेत् ।	४
अबलाजनितो मर्त्यः किं भविष्यति निर्मलः ।	
पश्य चन्द्रो ऽपि तेनैव प्रभावान् नहि मन्यते ।	५
तारास्तस्य समक्षं शुचयो न भवन्ति हि ॥	
तर्हि का कीटकल्पस्य मनुष्यस्य पवित्रता ।	६
कथं वा नरसन्तानः क्लमितुल्यः शुचि भवेत् ॥	

२६ षड्विंशोऽध्यायः ।

विलददं प्रति आयूवस्योत्तरम् ईश्वरस्य महिमप्रकाशनञ्च ।

तत आयूव उक्तवान् ।	१
किमाश्चर्यमुपाकारि शक्तिहीनो नरस्त्वया ।	२
किमाश्चर्यं त्वया बाहु दुर्बलस्य स्थिरीकृतः ॥	
कीटशी ज्ञानहीनाय त्वया दत्ता च मन्त्रणा ।	
कीटक प्रचुरकौशल्यं त्वया वा सम्प्रकाशितं ॥	३
कस्त्वया ध्यापितः श्लोकान् कस्य धीरोरिता त्वया ॥	४
प्रेताः क्षुब्धन्ति तोयानां गर्भे च तन्निवासिनः ॥	५
तस्याग्रे नरको नमः संहारश्लादितो नहि ॥	६
शून्ये तेनोत्तरा स्त्रीगालीके चोल्लम्बिता धरा ॥	७
आपः खान्धेषु बद्धाश्च घनस्ताभिर्न भिद्यते ॥	८
स्वकीयमेघजालेन प्रच्छादयति तन्मुखं ॥	
अकूपारस्य विस्तारे चक्रस्तेनैव चित्रितः ।	१०
दीप्त्यन्धकारयोः सीमा येन सूक्ष्मं निरूप्यते ॥	
नभःस्तम्भाश्च कम्पित्वा त्रस्यन्ति तस्य भर्तृनात् ॥	११
स स्वकीयमहाशक्त्या चोद्वेजयति सागरं ।	१२
निजया प्रजया तेन तस्य गर्भो ऽपि चूर्ण्यते ॥	
करोति निर्मलं तस्य श्वास आकाशमण्डलं ।	१३
नागं पलायमानञ्च तस्य हस्तः प्रविद्धवान् ॥	
पश्यैते तस्य मार्गाणां प्रान्ता एव भवन्ति हि ।	१४

कीदृशीघनिनादस्तु ततो ऽस्माभिर्निश्चयते ।
तदीयस्य महिम्नश्च गर्जनं केन भोक्त्यते ॥

२७ सप्तविंशोऽध्यायः ।

- १ आयुवस्य खनिर्दोषलक्षणं ७ निजाकापयप्रकाशनम् इह पापिनां कदाचित्
दण्डितत्वस्य लोकरणश्च ।
- १ अन्तरं स्वप्रसङ्गेन पुनरायुव इत्थं कथयामास ।
२ मङ्गलस्यापहृत्ता य ईशः स यदि जीवति ।
मत्प्राणक्षोभको वा चेज्जीवनं स्यात् सर्वशक्तिमान् ॥
३ तर्हि यावन्मम आसौ देहमध्येऽवतिष्ठते ।
वायुरीशेन दत्तश्च नासिकायां प्रवर्तते ॥
४ तावन्ममाधरौ दुष्टं वचनं न वदिष्यतः ।
मदीया रसना कश्चित् क्लृप्तं नो कल्पयिष्यति ॥
५ यथार्थवादिनो यूयमिति स्वीकरणं मया ।
प्राणत्यागदिनं यावत् मैव भूयात् कदाचन ।
नाहं वियोजयिष्यामि मत्तः स्वचित्तशुद्धतां ॥
६ स्वपुण्यं धारयिष्यामि न ह्यास्यामि कदाचन ।
यावज्जीवश्च मे चित्तं नहि मां दृषयिष्यति ॥
७ भूयाद् दुष्टसमो मेऽरिर्मे विपत्तश्च पापिवत् ।
८ आशा का धर्महीनस्य किं फलं तेन लभ्यते ।
ईश्वरो देहतस्तस्य प्राणान् वहिः करिष्यति ॥
९ क्षोभाक्रान्तस्य किं तस्य रोदनं श्रेष्ठतीश्वरः ॥
१० सर्वशक्तिमता तस्य हृदयं किं प्रतुष्यति ।
ईशमुद्दिश्य किं तेन प्रार्थना क्रियते सदा ॥
११ ईश्वरस्य करे शिक्षा युष्मभ्यं दीयतां मया ।
सर्वशक्तिमतो भावो मया न ह्यादयिष्यते ॥
१२ किं न युष्माभिरप्येतत् सर्वैरेव विलोकितं ।
तर्ह्यलोकतया यूयं कुतो हेतोर्विमुह्यत ॥
१३ अयमंशो मनुष्याय दुष्टायेशेन दीयते ।
सर्वशक्तिमतश्चायं दायो लभ्यो दुरात्मना ॥

वर्द्धते तस्य पुत्राणां सङ्ख्या खड्गस्य द्रुपदे ।	१४
आहारेण न पूर्यन्ते शिशवस्तस्य कोमलाः ॥	.
तेनावशिष्टवंशस्य शवदाही च मारकः ।	१५
तस्य या विधवास्ताभिः क्रन्दनं क्रियते नहि ॥	
रजतं किं कदाचित् स राशीकरोति धूलिवत् ।	१६
मृत्तिकाचयवत् वा किं सच्चिनोति सुचेलकान् ॥	
भद्रं तथा ह्यते साधुर्वस्त्रान्वितो भविष्यति ।	१७
रजतञ्च विभक्ष्यन्ते मानवा दोषवर्जिताः ॥	
पतङ्गस्य गृध्रं यादृग् वेष्ट वा क्षेत्ररक्षिणा ।	१८
निर्मितं तादृशं स्वार्थं तेन निर्मायते गृध्रं ॥	
धनी गत्वा महानिद्रां न भ्रमानीयते दिवं ।	१९
उन्मील्य निजनेत्रे स उपगच्छति लीनतां ।	
वन्येवैपैति तं त्रासो भङ्गो हरति तं निशि ॥	२०
स पूर्ववायुना ग्रस्तो ऽपैति स्वस्थानतो हृतः ॥	२१
निर्हयं ताड्यमानः स प्रधाविष्यति तत्करात् ॥	२२
करतालं तमुद्दिश्य करिष्यन्ति च मानवाः ।	२३
श्लोथशब्दश्च कुर्वद्भिस्तैः स दूरोकरिष्यते ॥	

२८ अष्टाविंशोऽध्यायः ।

१ पदार्थविषयकज्ञाने अनुष्याणां नैपुण्यकथनं १२ पारमार्थिकज्ञानस्य संप्रकथनं २०
परमार्थविषयकज्ञानस्य दुष्प्राप्यत्वकथनञ्च ।

रौप्यस्य विद्यते योनिः क्षाल्यहेमः स्थलं तथा ॥	१
धूलेरुद्धार्यते लौहं ताम्बायाश्मा विलाप्यते ॥	२
अन्यकारस्य सीमापि मानवेन निरूप्यते ।	३
मृत्युध्वान्ते तमिच्छे च स्थितानामश्नानामपि ।	
स करोत्यनुसन्धानं परिपूर्णमखण्डतः ॥	
ज्जम्भिते खातकूपे हि प्रवासस्थानपार्श्वतः ।	४
विस्मृताश्चरन्ति लोका दोलायन्त इतस्ततः ।	
यान्ति चञ्चल्यमानास्ते स्थानं मानववर्जितं ॥	
यया चोत्पाद्यते भक्ष्यं तस्या भूमेरधः स्थितं ।	५

- तत्र विदार्यमायां तैर्जायते ऽग्निवदुज्ज्वलं ॥
 ६ तच्छिला नीलकान्तस्य स्थानं हेमश्च तद्रजः ॥
 ७ पक्षिराजोऽपि तं मार्गं नाभ्यजानात् कदाचन ।
 न सन्दृष्टः कदाचित् स चक्षुषा दूरदर्शनः ॥
 ८ पशुराजस्य पीतैर्न कृतौ तत्र गमागमौ ।
 न कदाचिद् विहारो वा तत्र केशरिणा कृतः ॥
 ९ क्रियते वज्रशैले हि मनुष्येण करार्पणं ।
 उत्पाद्यन्ते समूलश्च तेन महीधरा अपि ॥
 १० पाषाणानाञ्च मध्येन खन्यन्ते तेन निम्नगाः ।
 सकलान्येव रत्नानि दृश्यन्ते तस्य चाक्षिणा ॥
 ११ सरितामश्रुपातश्च तेन बद्धा निवार्यते ।
 गूढं वस्तु वहिष्कृत्य दीप्तिस्थानञ्च नोयते ॥
 १२ किन्तु क्व प्राप्यते विद्या धीस्थानमस्ति कुत्र वा ॥
 १३ मर्त्येनाज्ञेयमूल्या सा न प्राप्या जीवतां भुवि ॥
 १४ गम्भीरं वदति स्थानं मयि सा नहि विद्यते ।
 सागरोऽपि तथा वक्ति सा न मत्स हवर्त्तिनी ॥
 १५ तप्तस्वर्णस्य दानं न तस्या विनिमयो भवेत् ।
 न तथा सममूल्यं वा रजतस्यापि तोलनं ॥
 १६ औफीरीयहिरण्येन तौले सा नोपमीयते ।
 वैदूर्येण महार्घेण नीलकान्तेन वा नहि ॥
 १७ नहि काञ्चनमच्छे वा याति तस्याः समानतां ।
 स्वर्णभूषापि नाप्नोति तत्पारिवर्त्ययोग्यतां ॥
 १८ विद्रुमस्फटिकानाञ्च नाम नोच्चार्यतामपि ।
 विद्यारत्नं यतो हेतोर्मुक्ताभ्योऽप्युत्तमं धनं ॥
 १९ कृशदेशीयपीतो न याति तस्याः समानतां ।
 निर्मलेन हिरण्येन तौले सा नोपमीयते ॥
 २० कुतश्चात्ययते विद्या धीस्थानमस्ति कुत्र वा ॥
 २१ सा हि तिष्ठति संगुप्ता नेत्रेभ्यः सर्वजीविनां ।
 पक्षिणां खेचराणाञ्च दृष्टितः सा तिरोहिता ॥
 २२ ब्रूतः संहारकालौ हि नो कर्णैस्तच्छ्रुतिः श्रुता ।
 २३ ईशो जानाति तन्मार्गं तस्याः स्थानञ्च वेत्ति सः ॥

यस्माद् भूमण्डलस्यान्तान् यावद् दृष्टिं करोति सः ॥	१४
आकाशमण्डलस्याधःस्थितं सर्वञ्च पश्यति ॥	.
निश्चिन्वन् गुरुतां वायोरपां मानं निरूपयन् ॥	१५
वर्षायाञ्चां यदा सोऽदाद् वज्राघाताय चायनं ।	१६
तस्मिन् काले समालोक्य सा तेनैवोपवर्णिता ।	१७
तां संस्थाप्यानुसन्धानं तस्यास्तेनाप्यनुष्ठितं ॥	
मानवञ्च समुद्दिश्य तेनेदमीरितं वचः ।	१८
पश्य प्रभो भयं विद्या दुष्टताप्रोक्त्वनञ्च धीः ॥	

२९ जनत्रिंशोऽध्यायः ।

१ स्वपूर्वार्धसौभाग्य आयुवस्य विलपनं २१ पूर्वार्धसम्माने विलपनञ्च ।

अनन्तरम् आयुवः स्वप्रस्तावतः पुनरवोचत् ।	१
पूर्वकालिकमासेषु रक्षितस्येश्वरेण मे ।	२
शुभकाले च यावस्था प्राप्तुमिच्छामि तां पुनः ॥	
तदानीं तस्य दीपेन मम शीर्षमदीप्यत ।	३
अन्धकारो ऽपि गन्तव्यो मयाभूत् तस्य तेजसा ॥	
मम वसन्तकालस्य लिप्तेतां सुस्थितिं पुनः ।	४
अध्यतिलुन्ममावासम् ईशस्यात्मोयता तदा ॥	
आसीन्मम सहायश्च तदानीं सर्वशक्तिमान् ।	५
सन्ताना मामकीनाश्च मामवेष्टन् सर्वतः ॥	
क्षीरेणाक्षालयन्नाहं स्वकीयै चरणौ व्रजन् ।	६
मत्समीपस्थशैलश्च तैलखोतांस्वाहयत् ॥	
वह्निर्गत्य पुरद्वारं नगरस्य मुखे स्थितं ।	७
सन्निवेशस्य मध्ये हि खासने स्थापिते मया ॥	
युवानो मां समालोक्य गूढस्थानं समाश्रयन् ।	८
स्थविराश्च समुत्थायावातिष्ठन्त मदन्तिके ॥	
अध्यक्षाश्च वचे रुद्धा मुखे ऽकुर्वन् करार्पणं ॥	९
वाणीहीनकुलीनानां जिह्वासज्यत तालुनि ॥	१०
यतः श्रुत्वैव कर्मेण मह्यमाशीरदीयत ।	११
लोचनेनापि मां दृष्ट्वाक्रियत स्तवनं मम ।	

- १२ यतो हेतो रुदनं दीनो बालकस्तातवर्जितः ।
 साहाय्यहीनलोकश्चैतेषां रक्षा मयाभवत् ॥
- १३ विनाशोद्यतलोकस्य मयि चाशीरवर्त्तत ।
 विधवायाः स्त्रियश्चित्तश्चाहं गीतमगापयं ।
- १४ अहं पर्यदधां धर्मं सोऽभवन्मे परिच्छदः ।
 मत्पुण्यं राजवस्त्रं मे किरीटञ्चाभ्यजायत ॥
- १५ अहं लोचनमन्धस्य पदः खड्गस्य चाभवं ॥
 तातश्चाहं दरिद्राणां यं नाजानामहं जनं ।
- १६ अनुसन्धाय तस्यापि विसंवादं व्यचारयं ॥
 भङ्गा दुरात्मनो दन्तान् तद्रदेभ्योऽहरं मृगं ॥
- १७ मया प्रोक्तं सनीडो हि प्रगमिष्याम्यहं मृतिं ।
 वासरा मे भविष्यन्ति भूयिष्ठाः सिकता इव ॥
- १८ विस्तीर्णमम्भसां पार्श्वं मम मूलं हि तिष्ठति ।
 मम पर्णशिखायाञ्च वर्त्तते रजनीजलं ॥
- २० नवतेजोविशिष्टोऽहम् अस्नानं मत्करे धनुः ॥
 प्रटवन्तो मम वाक्यानि प्रत्यैदन्त नरास्तदा ।
- २१ मदीयां मन्त्राणां लोका अन्वगृह्णन्श्च नीरवाः ॥
 मम वाक्यस्य पश्चात् ते किञ्चिन्नोकथयन् पुनः ।
- २२ मामकीनोपदेशेन ते न्यसिचन्त भूमिवत् ॥
 मां प्रत्यैदन्त ते सर्व्वे वर्षाकाङ्क्षिनरा इव ।
- २३ व्यात्तमुखा अतिष्ठंश्च मेघतोयार्थिनी यथा ॥
 तेषु विश्वासहीनेषु तानुद्दिश्याहमस्मये ।
- २४ न व्यकार्य्यत वा तैर्मे वदनस्य प्रफुल्लता ॥
 तदाहं रोचयन् तेषां मार्गं मुख्य उपाविशं ।
- २५ आसीनो निजवाहिन्या वैश्रितो भूपति र्यथा ।
 शोकसागरमग्नानां वा प्रबोधयिता यथा ॥

३० त्रिंशोऽध्यायः ।

१ आयुवस्य सम्मानयन् निमित्तेन निन्दाभोगकथनं १५ तस्य दुःखवर्णनं १५ तस्य खेदांक्तिश्च ।

इदानीन्तु विद्वस्येऽहं लोकैर्मतो जघन्यजैः ।	१
मम मेघत्रजानां हि रक्षकैः कुक्कुरैः सह ।	.
वासात् तेषामहं तातान् अवक्षाय न्यवारयं ॥	
तेषां हस्तबलादेव किं फलं मेऽजनिष्यत ।	२
यस्मात्क्षोपं गतं तेषां पलितं शिरसि स्थितं ॥	
शुष्का दैन्यक्षुधाभ्यां ते मरुभूमिं चरन्ति हि ।	३
दीर्घकालात् समुच्छिन्नां नरशून्याश्च सर्वशः ॥	
उत्कर्षन्ति च प्राकानि स्तम्भानामेव पार्श्वतः ।	४
रेतमाख्यस्य वृक्षस्य मूलं तेषाञ्च भोजनं ॥	
प्रजा निरस्य संसर्गाच्चौरान् संघोषयन्ति तान् ॥	५
दरो घोरं रजोगर्तान् शैलांश्चाप्याश्रयन्ति ते ॥	६
ऋषन्ते भाटमध्ये ते गोक्षुराधो मिलन्ति च ॥	७
मृगानां ख्यातिहीनानां जनानां वंश एव ते ।	८
कशाघातेन देशस्य मध्यतस्ते प्रवासिताः ॥	.
अद्य तैरभवं गेयो तेषाञ्चाहं रसास्पदं ॥	९
माञ्चावगर्हमाणास्ते मत्तस्तिष्ठन्ति दूरतः ।	१०
अकार्पण्येन बालाश्च निष्ठीवन्ति मदन्तिके ॥	
शिशिलीकृत्य मे रश्मिं मामक्लेशयदीश्वरः ।	११
तस्मान्मुक्तखलोनास्ते सज्जाता मम सम्मुखे ॥	
दक्षिणे सर्पवंशास्त उत्यायाप्नन्ति मे पदैः ।	१२
मामुद्दिश्य विनाशस्य मार्गान् ते रोचयन्ति च ॥	
ते प्रभञ्जन्ति मे वर्त्म मम अंशाय संहताः ।	१३
कोऽपि तेषां प्रतीकारम् अनुष्ठातुं न चेष्टते ॥	
पृथुना सेतुभङ्गेन ते समायान्ति सिन्धुवत् ।	१४
भञ्जमानादं प्रकुर्वन्तो विश्रुवन्तूर्ध्वमालिनः ॥	
चासा मत्सम्मुखीभूताः शीघ्रं मे वायुचालिता ।	१५
मामकीनश्च कल्याणम् अतीतं थोमधूमवत् ॥	
साम्प्रतं शोकमग्नस्य हृदयं मे विजीयते ।	१६
मम दुर्गतिकालस्य वासराश्च धरन्ति मां ॥	
विद्धा मतो विद्युज्यन्ते यामिन्या क्रीकसानि मे ।	१७
निद्राश्च न हि गच्छन्ति महंश्वरः कदाचन ॥	

- १८ अतिरिक्तबलेनैव वेशो मे परिवर्तितः ।
 • चोत्सवत्नं यथा योवां स पीडयति मां तथा ॥
- १९ निक्षिप्तस्तेन पङ्के ऽहं धूलिभस्मसमो ऽभवम् ॥
- २० त्वां प्रति रुदते मद्भ्रं न ददासि त्वमुत्तरं ।
 तिष्ठन्तं तव सान्दान्मां वीक्ष्ये स्तब्धलोचनः ॥
- २१ त्वं स्वभावान्तरं गत्वा मयि निष्करुणो ऽभवः ।
 निजवाङ्मबलेनैव हिंसितुं माञ्च चेष्टसे ॥
- २२ गन्धवाहं समारोप्य मां वाहयसि वेगतः ।
 आलीनमवसन्नञ्च साध्वसेन करोषि मां ॥
- २३ अहं जानामि यत् त्वं मां मरणं गमयिष्यसि ।
 सकलैरेव जीवद्भिस्तद् गन्तव्यं सभागृहं ॥
- २४ अस्तु किं गृहभङ्गे न लोकैर्विस्तार्यते करः ।
 निजसम्पत्तिनाशे वा विलापं न करोति कः ॥
- २५ मया दुर्गतलोकेषु किं नाक्रियत रोदनं ।
 दरिद्रस्य निमित्तं किं नाशोचद्भृदयं मम ॥
- २६ प्रत्येक्षे मङ्गलं तस्मात् किन्त्वनिष्टमुपस्थितं ।
 दीप्तेराकाङ्क्षयातिष्ठं किन्तु ध्वान्तमुपस्थितं ॥
- २७ प्रज्वलन्ति मदन्वाग्निं शान्तिं न प्राप्नुवन्ति हि ।
 मम दुर्गतिकालस्य दिवसा मामुपागताः ॥
- २८ परिभ्राम्याम्यहं स्नानो न च सूर्यस्य तापतः ।
 समुत्थाय समाजे ऽपि कुर्वं ऽहं परिदेवनं ॥
- २९ क्रोष्टूनामभवत् भ्राता सखाहृष्टोत्पत्तिणां ।
 ३० कृष्णीभृतञ्च मे चर्म दह्यन्ते ऽस्थोनि तापतः ।
 ३१ वीणा मे युज्यते शोकैर्वंशी मे रुदतां स्वरैः ॥

३१ एकत्रिंशोऽध्यायः ।

- १ आयुवस्य कर्मणां निर्दोषत्वं १२ दासान् प्रति तस्य निर्दोषत्वं १६ दरिद्रान् प्रति तस्य निर्दोषता २४ अन्येषु नानाकर्मसु निर्दोषत्वं २५ ईश्वरोपविचारप्रार्थनञ्च ।
- १ साङ्गं स्वकीयचक्षुर्भ्यां नियमं कृतवानहं ।
 कुतो हेतोरहं कुर्यां तदर्थी प्रति वीक्षणं ॥

कोऽंगी दीयत ईशेन प्रांशुस्थाननिवासिना ।	९
कं प्रयच्छति वा दायम् ऊर्द्धस्थः सर्वशक्तिमान् ॥	१०
किं न दुष्टाय दुर्भाग्यं पापकृद्भ्यश्च निग्रहं ॥	११
मामकीनानि वर्त्मनः परिपश्यति किं न सः ।	१२
सर्वे मे पादविक्षेपा गण्यन्ते किं न तेन च ॥	१३
किमहं वितथाचारी लघुपादशुक्लाय वा ॥	१४
धर्ममापनदण्डेन तोलनं मे विधीयतां ।	१५
तदा मदीयशुद्धत्वम् ईश्वरोऽवगमिष्यति ॥	१६
मदीयपादविक्षेपश्चेत् सन्मार्गाद् वहिर्गतः ॥	१७
मदीयं हृदयं जातं नेत्रयोरनुगामि वा ।	१८
यदि मामकहस्ते वा कलङ्कस्य मलं लगत् ॥	१९
तर्हि मयोप्यतां वीजं फलस्रान्धेन भुज्यतां ।	२०
यावन्तश्च प्ररोहा मे तेषामुन्मूलनं भवेत् ॥	२१
कदाचिद् यदि मे चित्तं विलुब्धं परयोषिति ।	२२
समीपवासिनो द्वारे चेत् प्रतीक्षा कृता मया ॥	२३
तर्ह्यन्यस्य निमित्तं मे भार्या पिण्याद्वि पेयिणी ।	२४
अपरैर्मानवेस्तस्याः सम्भोगश्च विधीयतां ॥	२५
यस्मात् तद् गुरु दुष्कर्म शास्यं तद् दण्डनायकैः ॥	२६
यस्माद् तद् आश्रयध्वंसि संहारस्पर्शि दाहने ।	२७
मामकीनश्च सर्वस्वं तेनादमूलयिष्यत ॥	२८
मम दासेन दास्या वा विसंवादे मया सह ।	२९
कृते यदि तयो धर्मः कदाचापङ्गुतो मया ॥	३०
तर्ह्येश्वरो यदोत्थाता किं करिष्याम्यहं तदा ।	३१
कृते तेनानुसन्धाने वा दास्यामि किमुत्तरं ॥	३२
जरायौ येन सृष्टोऽहं सृष्टा दासस्य किं न सः ।	३३
एकस्मिन् गर्भकोषे किमावां निर्मितवान् न सः ॥	३४
दरिद्राखामभीष्टं चेत् प्रतिषिद्धं भवेन्मया ।	३५
लोचने विधवायाश्चेत् कृते निस्तेजसी मया ॥	३६
मदीयाहारभोगश्चेद् भुक्त एककिना मया ।	३७
तातस्त्रीनेन बालेन चेतस्यांशो न भक्षितः ॥	३८
(मया यौवनमारभ्य तातेनेव स पालितः ।	३९

- १८ मातृगर्भाशयादेव कृत्विता विधवा मया ॥
 नष्टकल्पे मनुष्ये च हीनवस्त्रे निरीक्षिते ।
 अप्रामाच्छादने दृष्टे वा दरिद्रे जने मया ॥
 १० तदीयकटिदेशस्य नाश्रीश्चेद् वर्त्तिता मयि ।
 स चेन्मे मेघवत्त्वानां लोम्ना नोष्णीकृतो भवेत् ।
 ११ मया धर्मसभायां वा स्वपदान् वीक्ष्य मानवान् ।
 अनाथस्य विपक्षं चेत् कदाप्युत्तोलितः करः ॥
 १२ तर्हि पतेत् मम स्वन्धो वियुक्तो बाहुमूलतः ।
 प्रगण्डस्यास्थि चारभ्य मे भुजो ऽपि प्रभञ्जयां ॥ *
 १३ यवस्तर्हीश्वरस्यैव भेतथं निग्रहान्मया ।
 तस्य राजप्रतापस्तु मया सोढुं न शक्यते ॥
 १४ यदि विश्वासभूमिर्मे जातरूपं मया कृतं ।
 त्वं मदीयान्त्रयो ऽसीति हृन्ने चेत् कथितं मया ।
 १५ निजैश्वर्यमहत्त्वाद् वा यदि हृर्धमहं गतः ।
 हस्तस्थितधनेभ्यो वा चेन्मे जाता प्रफुल्लता ॥
 १६ भानौ दृष्टे मया दीपे किंवा शुभ्रगतौ विधौ ।
 १७ भ्रान्ते मे हृदि चेद् गुप्तं पाणिरास्येन चुम्बितः ॥ *
 १८ तर्हि मे सोऽपराधोऽपि दण्डो धर्माधिकारिभिः ।
 उपरिस्थितमोशश्च प्रति विश्वासघात्यहं ॥
 १९ द्वेषिणो वा विनाशं किम् अभिनन्दितवानहं ।
 तस्मिंश्चामङ्गलापन्ने जाता किं मे प्रफुल्लता ॥
 २० नानुञ्जातं मया तच्च मदङ्गस्यापि पातकं ।
 द्वेषिणः प्राञ्जनाशाय शपेन प्रार्थनश्च वा ॥
 २१ अदृष्टं तस्य मांसेन मानवं को निदर्शयेत् ।
 मद्देहस्यान्तरङ्गैः किं वच एतन्न भाषितं ॥
 २२ विदेशी मानवो मार्गं नाकरोद् रात्रिघापनं ।
 पथिकानां कृते यस्मान्मया द्वारममुच्यत ॥
 २३ आदमवत् स्वदेधो वा किं समाच्छादितो मया ।
 मामकीनापराधश्च गोपितो निजवक्षसि ॥
 २४ सत्यमुद्दिघ्नता जाता महामानुष्यकान्मम ।
 भद्रोत्पाहीकृतश्चाहं गोत्राणामपमानतः ।

मौनीभूय न गच्छामि सभास्नानमहं पुनः ॥

- हाहा किं मम वाक्यानां श्रोता कोऽपि न विद्यते । १५
 इदं पश्यत मे पत्रं मया हस्ताक्षरीकृतं ॥ १६
 एतस्यैवोत्तरं मह्यं प्रयच्छेत् सर्वशक्तिमान् ।
 रचयेत् प्रतिवादी मे स्वकीयामपि पत्रिकां ॥
 स्वान्देनैव तदाहं तां धारयिष्यामि वस्त्रवत् । १७
 मामकीनोत्तमाङ्गे वा तां भंस्यामि किरोटवत् ॥
 मत्यादन्वाससङ्घ्याश्च स मया ज्ञापयिष्यते । १८
 * उपस्थास्यामि तच्चाहं तदानोन्तु नरेन्द्रवत् ॥
 महिरुद्धं मम क्षेत्रम् अर्त्तनादं करोति चेत् । १९
 तस्य सीतासमूहश्च यदि क्रन्दति योगतः ।
 अदत्त्वा रजतं वा चेत् तत्फलं भद्रितं मया । २०
 चेद्वा विद्योजिताः प्राणा मया तदधिकारिणः ॥
 तर्हि गोधूमभूमि र्मे कण्टकानां वनं भवेत् । २१
 विषट्क्याः प्ररोहन्तु यवानाश्च स्थले तथा ॥
 इत्यायूवस्य वाक्यानि समाप्तानि ॥

३२ द्वात्रिंशोऽध्यायः ।

१ इलीङ्गस्य कथनं ६ तस्य प्रलावख्यारम्भः ११ आयूवं तस्य बन्धुषु प्रति इलीङ्गान्ति-
 रस्कारः ।

अनन्तरं ते त्रयो मानवा आयूवस्य वाक्यानि प्रतिवक्तुं तत्त्वज्ञ, प्रतो हेतो १
 निर्जट्टश्चै स पुण्यवान् । तस्माद् अरामवंशीयो वृषीयवारखेलस्य सुत २
 इलीङ्गः क्रोधेन प्रजज्वाल । आयूव ईश्वरस्य गोचरे स्वं पुण्यवन्तम्
 अज्ञासीत् तस्मात् तं प्रति क्रोधेन प्रजज्वाल । आयूवस्य त्रयो बन्धवस्तस्य ३
 वचनस्योत्तरं दातुं न पारयन्तस्तं दोषिणमकुर्वन् अतः कारणात् तान्
 प्रति क्रोधेन प्रजज्वाल । इलीङ्गोर्वयसस्तेषां सर्वेषां वयोऽधिकान्यासन् ४
 तत्कारणात् स आयूवस्य वाक्यानां समाप्तिं यावत् प्रतीक्षाञ्चक्रे । किन्तु ५
 तेषां त्रयाणां वदनानि निरुत्तराणि दृष्ट्वा स महाक्रुद्धो बभूव ।

अतः स वृषीयवारखेलस्य पुत्र इलीङ्गरित्यं प्रतिजगाद । ६

अहमल्पवयस्को ऽस्मि यूयं सर्व्वे वयोऽधिकाः ।

- तस्माद् विलम्ब्य भीत्वा च युष्मान् मे नावदं मतिं ॥
 ७ मयोक्तं वासरा ब्रूयुर्वर्षश्रेणी धियं दिग्भेत् ॥
 ८ तथाप्यात्मैव मर्त्यानाम् अन्तरं ह्यधितिष्ठति ।
 सर्वशक्तिमतः श्वासो ज्ञानिनश्च करोति तान् ॥
 ९ न सर्वे प्रमुखा विद्या वृद्धा वा सुविचारकाः ॥
 १० अतो हेतोरहं वक्षि मे वाक्यं श्रूयतां त्वया ।
 तर्हि निजानुमानं यत् तन्मयापि गदिष्यते ॥
 ११ पश्यताहं व उक्तीनां समाप्तिं प्रत्यपालयं ।
 आकर्षयन् विचारान् वः शब्दान्वेषणकारिणां ॥
 १२ आयूवस्य वचःखण्डो तत्प्रत्युत्तरदायकः ।
 कोऽपि नास्तीति सन्दृष्टं मया युष्मान् विलोक्य वै ॥
 १३ युष्माभिर्नोच्यतामेतत् ज्ञानप्राप्ता नरा वयं ।
 ईश्वरस्तं निराकर्तुं शक्नुयाम्न च मानवः ॥
 १४ तेन मत्प्रतिकूलं न रचिता वाक्यवाहिनी ।
 नाहं युष्मद्भ्योभिर्वा प्रतिवक्ष्यामि तं किल ।
 १५ विष्टब्धा अभवन्नेते न ददत्युत्तरं पुनः ।
 वचनान्यपि सर्वाणि तान् त्यक्त्वापगतानि हि ।
 १६ अधिकं किं प्रतीक्षिष्ये सज्जाता नीरवा अमी ।
 मौनोभूताश्च तिष्ठन्ति न ददत्युत्तरं पुनः ॥
 १७ अतो ऽहमपि दास्यामि स्वपर्यायत उत्तरं ।
 मामकीनानुमानं यत् तन्मयापि गदिष्यते ॥
 १८ यस्मात् पूरुषस्य वाक्यैर्मे पीड्यते ऽन्तरमात्मना ॥
 १९ रुद्धवक्त्रसुराया हि तुल्यं पश्य ममान्तरं ।
 कुतूनां भिद्यमानानां वा नवमद्यतेजसा ॥
 २० भाषिष्ये ऽहं ततः श्रान्तिं मम नूनं जनिष्यते ।
 मोचयित्वाधरौ वाक्यं मया चोदीरयिष्यते ॥
 २१ पक्षपातं मनुष्यस्य न करिष्यामि कस्यचित् ।
 स्तुतिवादश्च मर्त्यस्य नानुष्ठास्यामि कर्हिचित् ।
 २२ स्तुतिवादमनुष्ठातुं यतो हेतो न वेद्म्यहं ।
 अनुष्ठिते च मे खष्टा सद्यो मां नाशयिष्यति ॥

३३ त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ।

१ ईश्वरस्य प्रतिनिधीभूय इलोङ्गना तेषां दोषप्रकाशनं १९ शास्त्रेभिप्रायप्रकाशनं
२९ आयुवं प्रति मन्त्रणा च ।

हे आयुव त्वयेदानीं श्रूयतां वचनं मम ।	१
मामकीनानि वाक्यानि चानुश्रोतुं त्वमर्हसि ॥	
पश्य मे वदनं मुक्तं वक्त्रे जिह्वा प्रभाषते ॥	२
मम चित्तस्य सारख्याद् उत्पद्यन्ते वचांसि मे ।	३
यज्ज्ञातश्चाधराभ्यां मे शुद्धं ताभ्यां तदुच्यते ॥	
ईश्वरस्य य आत्मास्ति तेनैवाहं विनिर्मितः ।	४
सर्वशक्तिमतः श्वासः सजीवश्च करोति मां ॥	
त्वया चेच्छक्यते तर्हि दीयतां मच्छामुत्तरं ।	५
सुसज्जीभूय मत्साक्षात् त्वं प्रत्युत्तिष्ठ वीरवत् ॥	
पश्य वाक्यानुसारात् त इशस्य प्रतिभूरहं ।	६
तत्क्षितो मृत्तिकाखण्डश्चाहमपि भवामि हि ॥	
पश्य भयानकत्वं मे त्वां न सन्नासयिष्यति ।	७
मामकीनगुणत्वश्च भारस्ते न भविष्यति ॥	
त्वयोक्तां मम कर्मे ऽहं गिरमेतां न्यशामयं ॥	८
शुचिर्निरपराधो ऽहं निर्मलो दोषवर्जितः ॥	९
पश्य मद्द्विपरीत्येन क्लिद्रान् मृगयते स मे ।	१०
स्वकीयद्वेषिणाश्चैव स हि मामभिमन्यते ॥	
यन्त्रे मे चरशौ बद्धा सर्वा रक्षति मे गतिं ॥	११
पश्यैतेन सदोषस्त्वं दातव्यश्च मयोत्तरं ।	१२
यतो हेतो नरादीशो माहात्म्येनातिरिच्यते ॥	
तेन साद्धं विवादं त्वं किमर्थमनुतिष्ठसि ।	१३
सर्वेषां स्वीयवाक्यानां नोच्यन्ते तेन हेतवः ।	
यस्माद् ईशेन वक्तव्यम् एककल्पो निगद्यते ।	१४
न चानुष्ठीयते तस्य द्वितीयं वारमीक्षणं ॥	
स्वप्ने वा दर्शने नैशे निद्रा घोरतरा यदा ।	१५
पतेन्मन्त्रेषु श्रव्यायां सुषुप्तिं गतवत्सु हि ॥	
तदा तेन मनुष्याणां निर्गलीक्रियते श्रुतिः ।	१६

- तेषां हितोपदेशस्य मुद्राङ्गश्च विधीयते ॥
 १७ स हि दुष्कर्मतो मर्त्यं निवर्त्तयितुमिच्छति ।
 मानवाच्च तिरस्कृर्तुम् अहङ्कारं विचेष्टते ॥
 १८ तस्यात्मानं विनाशाच्च रक्षितुं सोऽभिवाञ्छति ।
 श्रूलस्याग्रेण विद्धत्वात् तत्प्राणान् त्रायते च सः ॥
 १९ स्वप्नव्यायां यदा मर्त्यो दग्ध्यते वेदनातुरः ।
 तदीयास्थिषु सङ्क्रामो जायते च निरन्तरः ॥
 २० भोजनं गच्छति प्राणैरिष्टमन्नञ्च देहिना ॥
 २१ क्षीयमःशञ्च तन्मांसम् अदृश्यत्वं प्रगच्छति ।
 अदृश्यानि पुरास्थीनि विवृतानि भवन्ति च ॥
 २२ प्राणा गर्त्तमुपायान्ति प्रेतलोकञ्च चेतना ॥
 २३ तदा चेद् विद्यते दूतो मध्यस्थस्तस्य रक्षकः ।
 स हृत्स्वस्याग्निमो मर्त्यं धर्मं ज्ञापयितुं क्षमः ॥
 २४ तर्हीशेन प्रसन्नेन वाक्यमेतद् गदिष्यते ।
 मुष्टेर्म पतनाद् गर्त्तं प्रायश्चित्तं मयार्जितं ॥
 २५ ततः शोभिष्यते तस्य पल्लवं शैशवादिपि ।
 स च यौवनकालस्य तेजः पुनः समाप्स्यति ॥
 २६ ईश्वरञ्च समुद्दिश्य प्रार्थनां स करिष्यति ।
 तेनानुगृह्य सानन्दो निजास्यं दर्शयिष्यते ।
 स्वपुण्यञ्च मनुष्याय तेन दायिष्यते पुनः ॥
 २७ मानवाञ्च समुद्दिश्य तदा गायन् स वक्ष्यति ।
 अपराधमकुर्व्वं ऽहं सरलञ्च व्यकारयं ।
 तस्य तुल्यप्रमाणाञ्च नाहमन्वभुजं फलं ॥
 २८ यतो ऽधोगमनाद् गर्त्तं प्राणान् स मुक्तवान् मम ।
 मामकोनञ्च जीवात्मा भुङ्क्त आलोकदर्शनं ॥
 २९ पश्यैतानि करोतीशो दिस्त्रि वा मानवं प्रति ।
 ३० परावर्त्तयितुं तस्य प्राणान् गर्त्तावरोहणात् ॥
 जीवतां तञ्च दीपेन दीपयितुं स चेष्टते ॥
 ३१ हे आयुव मनोयोगं विधाय षट्शु मे वचः ।
 मौनीभव मया तर्हि वक्तव्यं निगदिष्यते ॥
 ३२ उत्तरं यदि जानासि तर्हि देहि म उत्तरं ।

प्रभाषस्य यता मङ्गं तव पुण्यं हि रोचते ॥
 उत्तरं चेन्न जानासि तर्ह्याकर्ण्य मे वचः ।
 मौनीभव तदाहं त्वां शिक्षयिष्यामि विद्वतां ॥

२९

३४ चतुस्त्रिंशोऽध्यायः ।

१ इलीडना परमेस्वरस्य निर्दोषत्वकरणं आयुवस्य दोषित्वकरणं २० पापिनो जनान्
 प्रतीक्षरोयो दण्डः २९ तस्य तावय्यं ३१ आयुवं प्रति मन्त्रणा च ।

अनन्तरम् इलीडरपरं वक्तुमारंभे । १

हे विद्वांसो मदीयानि वाक्यानि श्रोतुमर्हथ । २

हे विद्वान् उपदेशो मे युष्माभिश्च निश्च्यतां ॥

यतः कस्मै न वाक्यानां क्रियते हि परीक्ष्यं । ३

भक्ष्यस्यास्वादं यद्वत् तालुनैव विधीयते ॥

ततो हेतो विचाराय प्रवर्त्तमहि साम्प्रतं । ४

यच्च भद्रं तदस्माभिः सम्यङ्निश्चीयतां मिथः ॥

आयुव उक्तवान् एतत् अहमेवास्मि पुण्यवान् । ५

मामकीनश्च यो धर्मः स ईशेनापसारितः ॥

भवितव्यं मया तस्मात् स्वधर्मे ऽटतवादिना । ६

दुष्टवाणेन विद्धो ऽहम् अपराधेन वर्जितः ॥

आयुवस्य समानः को दुर्वाक्यं जलवत् पिवन् ॥ ७

दुष्क्रियाकारिभिः सार्द्धं सखित्वञ्च समाचरन् । ८

धर्महीनमनुष्यैश्च सहगामित्वमाश्रयन् ॥

ईश्वरस्यानुरागेण किं नरस्य भवेत् फलं । ९

आयुवेन किमेतादृग् वाक्यं नोदीरितं पुरा ॥

तस्मात् हे ज्ञानिनो यूयं श्रोतुमर्हथ मे वचः । १०

ईशस्य दुष्कृतिर्नास्ति नाधर्मी सर्वशक्तिमान् ॥

यस्मात् तेन मनुष्याय कर्मणो दीयते फलं । ११

नरस्य यादृगाचारो दीयते तादृशी मतिः ॥

सत्यमेव वदाम्येतत् नैवास्तीशस्य दुष्कृतिः । १२

न करोति च धर्मस्य विकारं सर्वशक्तिमान् ॥

- १३ द्यौःशिवः केनार्पिता तस्मिन् कृत्स्नं कोऽस्यापयच्छात् ॥
- १४ तेन चेन्निजसन्तोषे प्रगत्यैकाग्रचित्ततां ।
निजात्मा प्राणवायुश्च स्वं प्रत्यङ्गद्यते पुनः ॥
- १५ म्रियन्ते युगपत् तर्हि सकला एव जन्मिनः ।
पुनर्वारं मनुष्यश्च धूलौ लीनः प्रजायते ॥
- १६ तुभ्यं चेद् रोचते बुद्धिस्तर्हीतत् श्रूयतां त्वया ।
मामकीनोपदेशस्य निनादे चावधीयतां ॥
- १७ धर्मं यो देखि तेनैव शासनं किं प्रयुज्यते ।
त्वया दूषयितव्यः किं धार्मिको वा पराक्रमो ॥
- १८ नारकिन्निति वाक्यं किं राजानं कोऽपि भाषते ।
ययं दुष्टा इदं वा कः प्रमुखान् वक्ति मानवान् ॥
- १९ ईश्वरस्तु नरेन्द्राणां पक्षपातं करोति न ।
धनिनश्च दरिद्रेभ्यो नाधिकं सोऽभिर्वीक्षते ।
यस्मात् तस्यैवं हस्ताभ्यां सकलान्ते विनिर्मिताः ॥
- २० ते क्षयेन मरिष्यन्ति रात्रिमध्य उपस्थिते ।
चालिताश्च गमिष्यन्ति विनाशं सकलाः प्रजाः ।
करादन्येन दग्धेन बली दूरीकरिष्यते ॥
- २१ यस्मान्नरस्य मार्गेषु दृष्टिरोशस्य वर्त्तते ।
तदीयपादविक्षेपान् सर्वानेव स पश्यति ।
- २२ दुष्क्रियाकारिणो यत्र प्रच्छन्ना भवितुं क्षमाः ।
तादृशं तिमिरं किं वा मृत्युच्छाया न विद्यते ॥
- २३ विचारार्थश्च येनैव गन्तव्यमीश्वरान्तिकं ।
न करोति चिरं चिन्तां तं मनुष्यमधीश्वरः ॥
- २४ अज्ञत्वा चानुसन्धानं पराक्रान्तान् भनक्ति सः ।
स तेषां परिवर्त्ते च स्थापयत्यपरान् जनान् ॥
- २५ यतो हेतोः क्रियास्तेषां तस्यैव ज्ञानगोचराः ।
तस्मात् स क्षणदायां तान् समुत्पाद्य क्षणमिच्छि ॥
- २६ दुर्वृत्तानिव तान् सर्वैर्दृश्ये स्थाने निश्चिन्ति च ॥
- २७ यस्मात् तस्थानुगामित्वा तं सज्जाताः पराङ्मुखाः ।
सकलान् तस्य मार्गाश्च प्रति भृत्वाविवेचकाः ॥
- २८ चार्त्तनादं दरिद्राणां तस्य प्रथक्षमानयन् ।

दुर्गतानाञ्च चोत्कारं तस्यैव श्रावणोचरं ॥

शान्तौ तेन प्रदत्तायाम् उपरोधं करोति कः ।

१९

समाच्छादितवक्त्रं वा कस्यं शक्नोति वीक्षितुं ।

देशं प्रति नरैकं वा तेन तत् क्रियते हठात् ॥

नो चेत् प्राप्यति राजत्वं मानवो धर्मवर्जितः ।

२०

प्रजोन्मायस्वरूपाश्च भविष्यन्ति प्रजेश्वराः ॥

तस्माद् ईश्वरमुद्दिश्य मर्त्या ब्रूयाद् इदं वचः ।

२१

शक्तिं लब्ध्वा मया पापं पुन नर्हि करिष्यते ॥

यन्मे दृष्टेर्वह्निभृतं मां शिक्तय त्वमेव तत् ।

२२

यद्यहं हतवान् दोगं करिष्यामि पुन नर्हि ॥

फलं किं तेन दातव्यं त्वदीयेच्छानुसारतः ।

२३

अतुष्टो ऽसि न तुष्टिर्मे तव तुष्टिर्गरीयसी ।

भद्रं यदभिजानासि तत् प्रभाषितुमर्हसि ॥

मम पक्षे वदिष्यन्ति मानवाः सुविवेचकाः ।

२४

यो मनुष्यश्च मेधावी स यद्दीप्यति मे वचः ॥

न ज्ञानाद् ब्रूत आयुवो न सुयुक्तास्तदुक्तयः ॥

२५

अहं वाच्छामि साद्यन्तम् आयुवस्य परीक्षयां ।

२६

यस्माद् दुर्दृत्तलोकानां पक्षे स प्रत्यभाषत ॥

नो चेत् स धर्मलोपेन स्वपापं वर्द्धयिष्यति ।

२७

अस्मन्मध्ये ऽपि दर्पेण दास्यते करतालिकां ।

ईश्वरस्य विरुद्धञ्च बद्धवाक्यानि वक्ष्यति ॥

३५ पञ्चत्रिंशोऽध्यायः ।

१ परमेश्वरस्य महिम्नः कथनं ५ मानुषस्य धर्मोपेश्वरस्य लाभाभावा गव्यखेदिमनु-
घ्राणां पापमार्जनानधिकारित्वञ्च ।

अनन्तरम् इलीङ्गः पुनरुवाच ।

१

ईश्वरस्यापि धर्माद्भि मम धर्मे ऽतिरिच्यते ।

२

त्वया किं प्रकृतं बुद्ध्वा वाक्यमेतदुदीर्यते ॥

किं लभ्यं तव धर्मेण तल्लिङ्गासुश्च पृच्छसि ।

३

पापस्याचरणात् तेन किं फलं भविता मम ॥

- ४ तुभ्यं ते बान्धवेभ्यश्च प्रदास्याम्यहमुत्तरं ॥
 ५ नभ उद्दिश्य वीक्षस्व पश्य खं त्वत्त उन्नतं ।
 ६ त्वया चेत् क्रियते पापं का क्षतिस्तस्य जायते ।
 बह्वभिस्ते ऽपराधैश्च का हानिस्तस्य जायते ॥
 ७ धार्मिकेण त्वया वापि तस्मै किं वितरिष्यते ।
 स त्वदीयकराभ्यां कं वोपहारं ग्रहीष्यति ॥
 ८ त्वत्तुल्याय मनुष्याय फलदा तव दुष्टता ।
 मानवस्य सुतायापि फलदा तव पुण्यता ॥
 ९ दैरात्म्यस्य बह्वत्वेन लोकाः कुर्वन्ति रोदनं ।
 महतां बाहुभाराच्च कुर्वन्ते परिदेवनं ॥
 १० किन्तु कोऽपि न वक्तोदं कुत्र खष्टा म ईश्वरः ।
 यामिन्या अपि मध्ये यः सद्गुणानि प्रयच्छति ॥
 ११ भूचरेभ्यः खगेभ्यश्च ज्ञानिनो ऽस्मान् करोति च ॥
 १२ न प्रष्टोति स क्रन्दसु तेषु दर्पेण पापिनां ॥
 १३ यस्माद् व्यलीकतामीशे न कदाच ग्रहीष्यति ।
 सर्वशक्तिमता तत्र दर्शनं न करिष्यते ॥
 १४ मया द्रष्टुं न शक्यः स इति त्वं भाषसे कुतः ।
 विवादस्तस्य प्रत्यक्षः कुरु तस्य प्रतीक्षणं ॥
 १५ अधुनापि फलं तेन सक्रोपेन न दीयते ।
 तस्मादेव मद्वापापं तेन किं नावगम्यते ॥
 १६ आयूवस्य तु वक्त्रेण वाप्यायं वच ईर्यते ।
 ज्ञानहीनतया शब्दान् बहून् राशीकरोति सः ॥

३६ षट्त्रिंशोऽध्यायः ।

- १ ईश्वरस्य सर्वकर्मास्तु तस्य सत्यत्वम् आयूवस्य कर्मास्तु दोषकथनं २४ ईश्वरोयं सर्व-
 कर्म विवेच्यं ।
 १ अन्तरम् इलोजः पुनश्वाच ।
 २ प्रतीक्षस्व क्षणैकं मां त्वां शिक्षयितुमिच्छुकं ।
 अधुनापीश्वरार्थं मे प्रतिवादा ऽवशिष्यते ॥
 ३ ज्ञानं दूरान्मयानोय खल्वष्टा शोघयिष्यते ॥

नूनं मदीयवाक्यानि थलीकानि न सन्ति हि ।	४
पूर्वाज्ञानो मनुष्यो ऽत्र त्वया सार्द्धञ्च विद्यते ॥	
ईशः पश्य पराक्रान्तो न च निन्दति कञ्चन ।	५
प्राञ्जतायाः प्रभावेन स चातीव महाबलः ॥	
न जीवयति दुष्टं स स शोधयति दुःखिनः ।	६
धार्मिकाश्च मनुष्यात् स स्वनेत्रे नापकर्षति ।	७
नृपैः सिंहासनस्थैश्च सङ्गिनी तस्य लोचने ।	
उपवेश्य चिरार्थं तान् स करोति समुन्नतान् ॥	
यदा भ्रष्टङ्गलबद्धान् तान् धृतांश्च क्लेशरञ्जुभिः ।	८
स बोधयति दुष्कर्म तेषां दोषांश्च गर्ब्विषां ।	९
उपदेशाय तेषाञ्च मोचयित्वा ध्वनिग्रहं ।	१०
दुराचारान्निवर्त्तध्वमिति तान् अभिभाषते ॥	
तदा वाक्यं गृह्णीत्वा तैः स्वाकृते तस्य सेवने ।	११
सुस्थित्वा यापयिष्यन्ते यावज्जीवं दिनानि हि ।	
वत्सरान् विहरिष्यन्ति सुखभोगेन ते तथा ॥	
आज्ञायाञ्चागृहीतायां प्रपतिष्यन्ति तेऽसिना ।	१२
परस्त्रोकञ्च पास्यन्ति ज्ञानहीनत्वकारणात् ॥	
धर्मवर्जितचित्तैस्तु लोकैः कौपः प्रचीयते ।	१३
ईश्वरेण निबद्धास्ते ज्ञाहाकारं न कुर्वते ॥	
तेषां प्राणवियोगो ऽपि यौवने सम्भविष्यति ।	१४
भ्रष्टैरिव मनुष्यैस्तैर्जीवोत्सर्गः करिष्यते ॥	
ईश्वरो दुर्दशाकाल उद्धरिष्यति दुर्गतं ।	१५
स दौराढ्यस्य मध्ये ऽपि तच्छ्रोत्रं मोचयिष्यति ॥	
विस्तीर्णं सङ्कटात् तेन स्थानं त्वय्यपि तारिते ।	१६
न भविष्यति सङ्कीर्णो मार्गस्ते पादयोरधः ।	
तव भोजनमश्नोऽपि भेदोभारेण नंस्यति ॥	
किन्तु त्वं यदि दुष्टस्य विचारेणैव तृप्यसि ।	१७
विचारात् तर्हि दण्डाज्ञा न वियोज्या भविष्यति ॥	
तस्मात् त्वां तस्य रुष्टस्य प्रहारो मावतारयेत् ।	१८
प्रायश्चित्तस्य बाहुल्यम् अत्र त्वाञ्च न वक्ष्येत् ॥	
स किं ते मंस्यते वित्तं स सुवर्णं न मन्यते ।	१९

- नैश्वर्यस्यापरं कश्चिद् उपायं बलवद्भक्तं ॥
 १० रात्रिं मा काङ्क्ष लोकाणां स्थानभ्रष्टकारिणीं ।
 ११ सावधानो भवाधर्मं प्रति मा वर्त्ततां मनः ।
 यस्मात् स रोचते तुभ्यम् व्यधिकं दुःखभोगतः ॥
 १२ ईशः पश्य बलेनोच्चः प्रासने तस्य कः समः ॥
 १३ कस्तस्याचरणं तस्य साक्षाद् आविष्करिष्यति ।
 कृतो ऽन्यायस्त्वया वाक्यमिदं कस्तं गदिष्यति ॥
 १४ स्मर तस्य क्रियोच्चास्ति कीर्त्तिता मानवैश्च सा ॥
 १५ सर्वे पश्यन्ति तां मर्यां दूरात् तां वीक्षते नरः ॥
 १६ पश्येत्पश्योच्छ्रयः कीदृक् सो ऽस्माभिर् नोवगम्यते ।
 तस्य वत्सरसङ्ख्यापि विनिश्चेतुं न शक्यते ॥
 १७ आकृष्यन्ते यदा तेन तोयानां सूक्ष्मविन्दवः ।
 ते क्षरन्ति तदा वर्षं क्वाथवत् तेन निर्मितं ॥
 १८ उत्सृजन्ति हि मेघास्तं सिञ्चन्तो मानवान् बहून् ॥
 १९ नीलाब्भाणां वितानं किं बोद्धुं केनापि शक्यते ।
 आवासस्य तदीयस्य गर्जनं को ऽवगच्छति ॥
 २० पश्य तस्योपरि स्त्रीया दीप्तिस्तेन विकीर्यते ।
 पारावारस्य मूलैश्च स समाच्छायते पुनः ॥
 २१ यस्माद् एतेन लोकानां विचारं विदधाति सः ।
 भक्ष्यद्रव्याणि वा तेभ्यो बाहुल्येन प्रयच्छति ॥
 २२ विद्युताच्छाय हस्तौ स रिपवे प्रहिणोति तां ॥
 २३ तमाख्याति ध्वनिस्तस्य तमायान्तश्च गोत्रजः ॥

३७ सप्तत्रिंशोऽध्यायः ।

१ भ्रूणावर्षं ६ हिमवर्षं ८ दक्षिणवायुवर्षं ११ विद्युद्वर्षं १४ मेघादिवर्षं च ।

- १ एतच्छब्देन मे चित्तं कम्पित्वात्यतति स्थलात् ।
 २ युष्माभिः श्रूयतां तस्य स्वस्येदञ्च गर्जनं ।
 श्रूयतां सिंहनादश्च निर्गतस्तस्य वक्त्रतः ॥
 ३ गगनाधः स्थितं सर्वं स्थानं स प्रहिणोति तं ।
 पृथिव्यन्तानि यावच्च निजां प्रेषयति द्युतिं ॥

नादो नर्दति तत्पश्चाद् गर्जती जयनादिनः ॥	४
प्रतिनादितनादेन तेन को न धरिष्यते ॥	.
तेन स्वकीयनादेन स्वाश्वर्थ्यं गर्जतीश्वरः ।	५
स महाकर्मकृत् तत्र किं ज्ञातुं शक्नुमो वयं ॥	
भूमौ पतेति तेनैव हिमानो प्रति गद्यते ।	६
श्रीकरश्चातिवृष्टिश्च प्रति तच्छक्तिस्त्रचकां ॥	
सर्वलोकस्य हस्तश्च मुद्रितं स करोति हि ।	७
तस्माज्जानन्तु तं सर्वे मानवास्तेन निर्मिताः ॥	
पश्चो ऽप्याश्रयं प्राप्य तिष्ठन्ति खगुहागृहे ॥	८
भ्रूभागश्च त्ववाचीत उदीच्याः श्रोतमेति च ।	९
ईश्वरस्यैव निःश्वासाज्जायते हिमसंहतिः ।	१०
सलिलानाञ्च विस्तारो याति सङ्कीर्णतां तदा ॥	
ईशेनोदकभारोऽपि वारिवाहे समर्प्यते ।	११
तस्य तडित्त्वतां माला पुनस्तेन विकीर्यते ॥	
रथवत् सा च तस्यैव चालनात् परिवर्तते ।	१२
तस्मात् तैरपि कर्त्तव्यं यद्यत् तस्य निदेशतः ।	
तत् सर्वं कर्मा मेदिन्या मगदले परिसाध्यते ॥	
दशार्थं वा स्वदेशार्थं वा हितार्थं निरूपितं ॥	१३
आयुव त्वमिदं प्रदयन् मनसा भव सुस्थिरः ।	१४
ईश्वरस्य च कर्माणि स्वाश्वर्याणि विचिन्तय ॥	
मेघान् प्रतीश्वरस्याञ्जा बोद्धुं किं शक्यते त्वया ।	१५
किं तदीयपयोदस्य कृतं वा तेन दीपनं ॥	
नीलाभ्भाणां वितानं वा किं बोद्धुं शक्यते त्वया ।	१६
सिद्धज्ञानविशिष्टस्य कर्माण्यथद्भुतानि वा ॥	
क्षिप्यां सत्रीकृतायाश्च तेन दक्षिणवायुतः ।	१७
कथमुष्णानि जायन्ते त्वदीयवसनानि वा ॥	
सिक्तधातुमयादर्शं इव सम्यक् सुसंहतं ।	१८
अन्तरीक्षं त्वया वा किं तेन सार्द्धं परिस्तृतं ॥	.
वयं तं किं वदिष्यामस्तदस्मान् वक्तुमर्हसि ।	१९
असमर्थास्तमिच्छाद्धि तन्निरूपयितुं वयं ॥	
अहं किञ्चित् प्रभाषिष्ये इति किं को ऽपि तं वदेत् ॥	२०

- अहं नश्यामि मर्त्यः किम् एतत् तस्मै निवेदयेत् ॥
 ११. अटश्या साम्प्रतं दीप्तिः स मेघान् दोपयिष्यति ।
 तदा वायुः समागत्य तान् सर्वान् क्षोपयिष्यति ॥
 १२. उत्तरस्या दिशः स्वर्गम् उत्पन्नमुपतिष्ठति ।
 तेजसा च भयार्हेण समाच्छाद्यत ईश्वरः ॥
 १३. सर्वशक्तिविशिष्टः स नास्माभिस्त्रोपलक्ष्यते ।
 प्रोक्षशक्तिविचारः स महाधर्म्मो न षोडशकः ॥
 १४. अतो हेतो मनुष्याणां भीतिस्तस्मात् प्रजायते ।
 प्राञ्चक्षितस्य कस्यापि मुखं नो स व्यपेक्षते ॥

३८ अष्टत्रिंशोऽध्यायः ।

१ भञ्जावातादायुचं प्रतिग्रूप परमेश्वरेण स्वकर्माणां भक्षिस्त्रायुस्य दुर्बलत्वप्रकाशनं
 ११ आलोककथनं १६ समुद्रकथनं १८ अरण्यकथनं २२ द्विमकथनं २४ विद्युत्कथनं
 २८ दृष्यादिकथनं ३२ गगनस्य मेघानाञ्च कथनं ।

- १ अन्तरं परमेश्वरो भञ्जावातमध्याद् आयुवं प्रत्युवाच ।
 २ उक्तिभिर्ज्ञानहीनाभिर्मन्त्रमन्त्रोक्त्रोति कः ॥
 ३ इदानीं कटिदेशस्ते बध्यतां वीरवत् त्वया ।
 परिप्रक्ष्यामि यच्चाहं देहि मह्यं तदुत्तरं ॥
 ४ स्थाप्यमाने मया क्षित्वा मूले त्वं काभवः पुरा ।
 यदि बुद्धिविशिष्टो ऽसि तर्हि मां ब्रूहि तद् वचः ॥
 ५ तस्या मानश्च निर्णीय कोन तुभ्यं निवेदितं ।
 परिमापकसूत्रं कस्तस्याः पृष्ठे ततान वा ॥
 ६ तस्याः सर्वे पदाधारा बद्धमूलाः का सन्ति वा ।
 तस्याः कोणस्थपाषाणं को वा निक्षिप्तवान् पुरा ॥
 ७ प्रभातीयास्तदा तारा अन्वतिष्ठन् महोत्सवं ।
 ईशस्यापि सुताः सर्वे हर्षनादमकुर्वन्त ॥
 ८ कः कपाटद्वयेनेव सिन्धुनार्थं निरुद्धवान् ।
 प्रपतन् निरगच्छत् स तदानीं निजयोनितः ॥
 ९ वस्त्रार्थश्च मया तस्मै मेघजालमदीयत ।
 गात्रसंवेष्टनार्थश्च रात्रिवासो व्यतीर्यत ॥

पर्यच्छिद्यत सोमा च तदर्थं कल्पिता मया ।	१०
अर्गलश्च कपाटे च मया संस्थाप्य तत्कृते ॥	.
उक्तं स्थानमिदं प्राप्य त्वया नातिक्रमिष्यते ।	११
अत्र स्थाने तवोर्म्मीणां दर्पः संवारयिष्यते ॥	.
यावज्जीवं त्वया वा किं प्रत्यूषस्य विधिः कृतः ।	१२
अरुणश्च निजं स्थानं किं समाज्ञापितस्त्वया ॥	.
तस्मात् सर्वसहायाः किं कोणान् सन्धार्य तौ करैः ।	१३
विधून्वन्तौ दुराचारान् तस्या मध्यान्निरस्यतः ॥	.
सा मुद्राङ्कितलाक्षावद् याव्याकारान्तरं तदा ।	१४
तौ परिच्छेदवत् शुभ्रौ तदानीञ्चोपतिष्ठतः ॥	.
दुराचारमनुष्येभ्यः खदोपश्च निवार्यते ।	१५
ऊर्द्धमुत्तोलितो बाहुस्तदानीञ्च प्रभज्यते ॥	.
सागरस्योद्गमस्थानं प्राविशस्त्वं कदापि किं ।	१६
जलधेरन्तरागारे ऽकरो वा किं गमागमौ ॥	.
कृतान्तस्य कपाटे किं विस्तृते तव सम्मुखे ।	१७
मृत्युध्वान्तस्य द्वारे वा किं समालोकिते त्वया ॥	.
भुवनस्यापि विस्तारः किं त्वया समवेक्षितः ।	१८
यदि जानासि तत् सर्वं तर्हि मह्यं निवेदय ॥	.
दीप्तिवासस्य मार्गः क्व तिमिरस्य स्थानं क्व वा ॥	१९
किं तयोः परिसीमां ते समानेतुं क्षमो ऽसि वा ।	२०
किं तदीयनिवासस्य पद्मतीक्ष्णावगच्छसि ॥	.
अवगच्छसि यस्मात् त्वं तदानीं समजायथाः ।	२१
तावकीनदिनानाञ्च सङ्ख्यातीव गरीयसी ॥	.
त्वं तुघारस्य कोषेषु किं प्रविष्टः कदाचन ।	२२
करकाधनशाला वा किं कदापीक्षितास्त्वया ॥	.
सा तु दुर्गतिकालस्य निमित्तं रक्ष्यते मया ।	२३
सङ्ग्रामस्य नियुद्धस्य वा दिनार्थं हि सञ्चिता ॥	.
यत्र निर्भयते दीप्तिः क्व तत्स्थानस्य पद्मतिः ।	२४
पृर्वीयवायुना क्षौशेराक्रमस्यायनं क्व वा ॥	.
धारासारनिमित्तञ्च प्रणालः केन कल्पितः ।	२५
केन गर्ज्जनयुक्तायाः सौदामिन्याश्च पद्मतिः ॥	.

- १६ तेन निर्जन्मदेशे ऽपि जायते तोयसेचनं ।
उद्यते मरुभूमिश्च मानवेन विवर्जिता ॥
- १७ शून्यं निराशयं स्थानञ्चावृष्ट्या परिदृष्यति ।
तत्रत्या शस्ययोगिश्च प्राप्नोत्वङ्गुरभूषणं ॥
- १८ दृष्टेः किं विद्यते तातो जन्मदः को निष्पाम्बुनः ॥
कस्या गर्भे हिमं जातं कया सूतं खवारि वा ॥
- १९ पाषाणस्यैव वेषेण ह्यद्यन्ते सलिलान्ध्रिणि ।
अपान्नाशस्य दृष्ट्याङ्गं दृढपाशैश्च बध्यते ॥
- २० बन्धनं बद्धानां किं त्वं संयोजयितुं क्षमः ।
मृगशीर्षस्य पाशान् वा त्वं हि किं मोक्षयिष्यसि ॥
- २१ त्वया वा किं प्रक्षीयन्ते स्त्रीयमासेषु राशयः ।
सप्तर्षीणां सवशांतां त्वं वा किं पयदर्शकः ॥
- २२ त्वं किं ज्योतिषचक्रस्य सकलान् बुध्यसे विधीन् ।
एधिव्यां तस्य कर्तृत्वं किं समस्थाप्यत त्वया ॥
- २३ त्वं स्वकीयरवं मेघान् यावत् किं गमयिष्यसि ।
इत्यञ्जाप्रावितोयेन किं समाच्छादयिष्यसे ॥
- २४ प्रतिष्ठन्ति त्वया वा किं प्रेषिताः शतकोटयः ।
अस्मान्पस्थितान् पश्य वागिभ्यं तैः किमुच्यते ॥
- २५ ज्ञानं केनार्पितं चित्ते धीर्दत्ता केन वा हृदे ॥
ज्ञानात् तोयधराणां वा सङ्घां को निश्चिनोति हि ।
- २६ केन न्युद्धीक्रियन्ते वा गगनस्था अलिङ्गराः ॥
तदा विलीयते धृती र्धातुं द्रवकृतो यथा ।
मृत्तिकायाश्च लेःश्राणि प्रसज्यन्ते परस्परं ॥

३९ ऊनचत्वारिंशोऽध्यायः ।

३९ सिंहीया कथा ४१ द्रोणकाकोया कथा १ द्वागीया कथा ५ यन्यगर्दभीया कथा ९ खड्गाया कथा १२ उड्गपक्षीया कथा १९ अश्वीया कथा २६ वाजपक्षीया कथा २८ पक्षीया कथा च ।

- ३९ केशरिण्या निमित्तं किं त्वं भक्ष्यं मृगयिष्यसे ।
पशुराजस्य वत्सानां क्षुधां वा तर्पयिष्यसि ॥

गङ्गरेषु नताङ्गानां मांसार्थं गुप्तसेविनां ॥	४०
त्रैशिकाकस्य सन्तागाः क्रन्दन्त ईश्वरं प्रति ।	४१
यस्मिन् काले निराहारा विभ्रमन्ति समन्ततः ।	
तदा तस्य निमित्तं कः निश्चिनेत्युपजीविकां ॥	
ह्याग्याः पर्वतवासिन्याः सूतिकालमवैषि किं ।	१
किं प्रत्यक्षं त्वया दृष्ट्या मृगीणां गर्भवेदेना ॥	
तासां वा पूर्यगर्भाणां मासाः किं गणितारुवया ।	२
तासां प्रसवकालो वा ज्ञातुं किं शक्यते त्वया ॥	
नत्वा ताभिरपत्यानि सुत्वा प्रस्थाप्यते चथा ॥	३
तासां वत्सा बसं प्राप्य वर्द्धन्ते शस्यभूमिषु ।	४
ते प्रस्थाय पुनस्तासां समीपं प्रतियान्ति न ॥	
केन स्वाधीनता दत्त्वा विस्मृष्टो वनगर्दभः ।	५
स आरण्यखरः केन बन्धनेभ्यो विमोच्यतः ॥	
निम्नभूमि रमया तस्य सदनाथं व्यवस्थिता ।	६
ऊधरश्च महस्थानं कृतं तस्य निकेतनं ॥	
पुरवासिमनुष्याणां जनता तेन हस्यते ।	७
पशुताडयितुः शब्दे नहि तेन निशस्यते ॥	
गिरीणां पृष्ठतो दृष्टं स्थानं तस्य विहारभूः ।	८
हरिद्वर्गश्च यत् किञ्चित् स तदेवानुधावति ॥	
तव दासत्ववृत्त्यां किं गणकः परितोच्यति ।	९
तावकीनगवादन्याः पार्श्वे वा किं शयिष्यते ॥	
रज्जुना हलरेखायां किं त्वं भक्त्यसि खड्गिनं ।	१०
स केदारान् समीकुर्वन् किं त्वत्पञ्चाद् प्रजिघ्यति ॥	
स महाबलवान् तस्मात् किं तस्मिन् विश्वसिष्यसि ।	११
सिजधान्यादिवित्तश्च किं तस्मिन्नर्पयिष्यसि ॥	
किं विश्वसिषि तस्मिन् यत् ते शस्यानि स वक्ष्यति ।	१२
मर्द्दनस्थानतो धान्यं तव वा संयच्छेद्यति ॥	
दर्पिण्या उष्ट्रपक्षिण्या यो गुरुत् स हि कीदृशः ।	१३
स वाजो वत्सलायाः किं लक्ष्मणायास्तनूरुहं ॥	
भूमौ लक्ष्मा खड्गिस्वान् सा धूलावष्णीकरोति हि ।	१४
भंक्ष्यन्ते चरमैर्यत्ते किं वा यद् वनवासिभिः ।	१५

- आपदैस्सूर्गायिष्यन्ते तन्न संस्मर्यते तथा ॥
 १६- आत्मजान् परजान् मत्वा सास्ति तान् प्रति निष्ठुरा ॥
 जायते निष्कला तस्या व्यथा दुःसाहसेन च ॥
 १७- ज्ञानमीशेन विस्मार्थं न कृता सा धियोऽग्निनी ॥
 १८- ऊर्द्धमुखी यदा सा तु धावनाय प्रवर्त्तते ।
 तथा तर्हि तुरङ्गश्च तदारोहो च हस्यते ॥
 १९- वाजिने किं प्रभावो वा प्रदातुं शक्यते त्वया ।
 तस्य ग्रीवा त्वया वा किं मेघशब्देन वेद्यते ॥
 २०- किं त्वयैव स वा सृष्टः स्रवगामी पतङ्गवत् ।
 उग्रश्चासस्तदीयो हि प्रतापेन भयङ्करः ॥
 २१- खुरैर्लिखन् समां भूमिं खबलेन स नन्दति ।
 सुसज्जीभूतसेनानां विरुद्धश्चाभिगच्छति ॥
 २२- चासे हसत्यशङ्कः स खङ्गतो न पलायते ॥
 २३- तस्मिन् खनति तूथीरः शैल्यं शक्तिश्च तैजसी ॥
 २४- स उद्देगादमर्घाच्च रणभूमिं पिपासति ।
 तूरीवादनमाकर्ण्य गतशान्तिश्च जायते ॥
 २५- तूरीवादे नदत्युच्चैर्दूराज्जिघ्रति चाहवं ।
 गर्जनश्च पुरोगानां योधानाश्च महाध्वनिं ॥
 २६- तव ज्ञानप्रभावेन श्येनो वा किं प्रडोयते ।
 दक्षिणां दिशमुद्दिश्य स्वपक्षौ विस्तृणोति च ॥
 २७- किं त्वदीयाच्चया गृध्र ऊर्द्धं यात्युच्चनीडकत् ॥
 २८- शैलस्तस्य निवासो ऽस्ति रात्रौ तिष्ठति तत्र सः ।
 शिलोच्चयस्य शृङ्गायो दुर्गमं दुर्गमाश्रितः ॥
 २९- तस्मात् स प्रेक्षते भक्ष्यं तन्नेत्रे दूरदर्शिनी ॥
 ३०- तद्वत्सा रक्तपातारः कुण्ठपा यत्र तत्र सः ॥

४० चत्वारिंशोऽध्यायः ।

- १ आयुर्व्यं प्रति परमेश्वरस्य वचनं २ आयूवस्य स्वदोषाङ्गीकरणं ३ परमेश्वरस्य खीया-
 स्यैकस्यभिरायूवस्याज्ञानतायाः प्रकाशनं ४ विद्देशोत्पत्त्याः कथनञ्च ।
 १ अनन्तरं परमेश्वर आयूवं जगात् ।
 २ सर्वशक्तिमता साङ्गं विवादी किं तमादिशेत् ।

ईश्वरस्यापवादी यः स तस्मै यच्छतूत्तरं ॥

- तत आयुवः परमेश्वरं प्रत्युवाच । १
 पश्याहं तुच्छनीयो ऽस्मि किं दास्ये तुभ्यमुत्तरं । ४
 मामकीनमुखे तस्मात् करिष्यामि करार्पणं ॥
 एककृत्वो मयाभाषि नहि भाषिष्यते पुनः । ५
 द्वौ वारावीरितं वाक्यं न पुनश्चेरयिष्यते ॥
 ततः परं परमेश्वरो भ्रष्टावाते तिष्ठन् आयुवं प्रतिजगाद । ६
 इदानीं कटिदेशस्ते बध्यतां वीरवत् त्वया । ७
 परिप्रक्ष्यामि यच्चाहं देहि मह्यं तदुत्तरं ॥
 मम धर्मविचारो ऽपि किं त्वया परिलोप्यते । ८
 निजपुण्यस्य रक्षार्थं मासु किं दूषयिष्यसि ॥
 ईश्वरस्य भुजो यादृक् ते भुजस्तादृगस्ति किं । ९
 किं तेनेवोच्चशब्देन शक्यते गर्जितुं त्वया ॥
 तर्हि तेजो महत्त्वञ्च कुरुष्व स्वीयभूषणं । १०
 गौरवञ्च प्रभावञ्च कुरुष्व स्वपरिच्छदं ॥
 तव क्रोधानलस्यापि शिखाः सर्वत्र विक्षिप । ११
 यच्च किञ्चिद् उदयं तद् दृक्पातेन निपातय ॥
 यच्च किञ्चिद् उदयं तद् दृक्पातेन विनामय । १२
 दुस्खरित्रांश्च तत्रैव स्वपदाभ्यां विमर्दय ॥
 धूलौ तान् गोपयैकत्र तमिस्त्रे संहृताननान् ॥ १३
 तदानीन्तु प्रशंसा ते मयापि कीर्तयिष्यते । १४
 निजदक्षिणहस्तेन त्वं यस्मादभवो जयी ॥
 विहेमोतं पशुं पश्य मया ख्यं त्वया समं । १५
 बलीवर्द्धो यथा तद्वत् दृगानि सोऽपि खादति ॥
 पश्य कीदृग् बलं तस्य कटिदेशे हि विद्यते । १६
 कुक्षिस्त्रायुषु शक्तिश्च कीदृशी तस्य वर्तते ॥
 सरसाख्यतरोस्तुल्यं लाङ्गुलं तेन चाल्यते । १७
 तस्य श्रेणितटस्थानां शिराणां योजनं दृढं ॥
 तस्यास्थीन्यारकूटस्य नालानाश्च समानि हि । १८
 लाहदण्डसमानानि सन्ति तत्कीकसानि वा ॥
 ईशनिर्मितवस्तूनां श्रेण्यामग्नयः स एव हि । १९

- तदीयवृष्टिकर्त्रां च खड्गस्तस्मिन् समर्पितः ॥
 १२ गिरयस्तन्निमित्तञ्च भक्ष्यमृत्वाद्यन्ति हि ।
 तत्र क्रीडन्ति सर्वे च पशवोऽरण्यवासिनः ॥
 ११ स स्तम्बानामधः शूते नलैः पङ्केन चाटतः ॥
 १२ स्तम्बानां क्वायया तस्य पर्याश्राजा च जायते ।
 श्रोतःपार्श्वस्थगुल्मैः स प्राचीरेणैव वेद्यते ॥
 १२ उद्रुतायां तरङ्गिण्यां तस्य चासो न जायते ।
 यद्दनेनापि सिक्तास्यो धैर्य्ययुक्तः स तिष्ठति ॥
 १४ साक्षाद् धृत्वा नरैस्तस्य नासा नास्यैश्च विध्यते ॥

४१ एकचत्वारिंशोऽध्यायः ।

१ लिवियाधनस्य कथनं १२ तदीयविशेषाङ्गानां वर्णनञ्च ।

- १ वडिशेन समर्थः किं त्वं वेद्मि लिवियाधनं ।
 किं वा त्वं रज्जुना तस्य जिह्वां सम्पीडयिष्यसि ॥
 २ वेत्रं वा तस्य नासायां त्वया किं स्थापयिष्यते ।
 किं त्वया शक्यते तस्य हनुं वेद्मि शलाकया ॥
 ३ त्वयि किं स बद्धत्वेन देवनं वा करिष्यति ।
 स वा किं कोमलैर्वाकैरभिभाषिष्यते त्वया ॥
 ४ नियमो वा त्वया साद्धे तेन किं स्थापयिष्यते ।
 चिरकालीयदासत्वे स त्वया किं नियोच्यते ॥
 ५ किं क्रीडिष्यसि वा तेन साद्धे त्वं पत्तिगा यथा ।
 त्वं किं स्वतरुणीनां वा हृते तं बन्धयिष्यसि ॥
 ६ सार्थिकास्तस्य मूल्यार्थं किं करिष्यन्ति वा पशुं ।
 किनानीयाश्च लोकाः किम् अग्रयिष्यन्ति तं मिथः ॥
 ७ पुरयिष्यसि किं तस्य चर्मं तीक्ष्णाग्रकण्टकैः ।
 मीनवेद्यकश्रूलानां शिञ्जितेन च तच्छिरः ॥
 ८ कुरु हस्तार्पणं तस्मिन् स्मृत्वा नो योत्यसे पुनः ॥
 ९ पशुं निरर्थकैवास्ति प्रत्याशा तद्विरोधिनः ॥
 तस्य दर्शनमात्रात् स किं नो निपातयिष्यते ॥
 १० धृष्टो न विद्यते कोऽपि तमुद्देजयितुं क्षमः ।

तर्हि मदन्तिकं स्यातुं कः समर्थो भविष्यति ॥	
मया प्रत्युपकर्त्तव्यः को मे पूर्वोपकारकृत् ।	१९
छात्रस्त्रयमखिलस्याधो यद्यदस्ति ममैव तत् ।	
अमूकेन मया तस्य सर्वाङ्गं वर्णयिष्यते ।	१९
प्रभावस्यापि दत्तान्तः सञ्जाया अपि सौख्यं ॥	
तद्वस्त्रस्य वह्निर्भागं दूरीकर्त्तुं हि कः क्षमः ।	१९
तदीयद्विजपङ्क्तौ च प्रवेष्टुं पारको ऽस्ति कः ॥	
तन्मुखस्य कपाटे च को विस्तारयितुं क्षमः ।	१४
तस्य वक्त्रं खुराणाञ्च चतुर्दित्तुं भयं स्थितं ॥	
तदीयचर्मणां रेखाः सन्त्यङ्गारभ्रमयः ।	१५
मुद्रया दृढसन्ध्या च बध्यन्ते तानि सर्वतः ।	
एकमासन्व्यते ऽन्यस्मिन् प्रवेष्टुं वायुरक्षमः ॥	१६
एकं संलग्नमन्यस्मिन् तेषां योगो न भिद्यते ॥	१७
तत्क्षुत्तं रश्मिर्विच्छेपि नेत्रे चारुणनेत्रवत् ।	१८
उल्का निर्यान्ति तदङ्गात् स्फुरन्त्यो ऽभिक्रमा यथा ।	१९
तस्य नासाग्रन्ध्याभ्यां धूममाला निरेति च ।	२०
कटाहादिव सन्तप्तात् तालवृन्तेन वीजितात् ॥	
तस्य श्वासेन चाङ्गारा अभिजायन्त उज्वलाः ।	२१
तदीयाननमध्याच्च निर्यान्त्यग्निशिखा अपि ॥	
तस्य ग्रीवा बलावासः शङ्का नृत्यति तत्पुरः ॥	२२
तस्य पुष्टानि चाङ्गानि सुसंसक्तानि धातुवत् ।	२३
तस्मिन् सिक्तानि तिष्ठन्ति न च गच्छन्ति चालनं ॥	
सिक्तधातुसमं तस्य चित्तं पाषाणसन्निभं ।	२४
अधःस्थः पेषणीपट्ट इव तद्दृदयं घनं ॥	
तस्मिन् समुत्थिते वीरा अपि त्रस्ता भवन्ति हि ।	२५
बद्धरूपभयात् ते च जायन्ते हीनबुद्धयः ॥	
स येनाक्रम्यते तस्य खड्गे नाप्नोति सुस्थितिं ।	२६
न श्रृङ्गं गोफणा वापि शिरस्त्रं वा कथञ्चन ॥	
स लौहं मन्यते नाडं रीतिञ्च शीर्षकाखवत् ॥	२७
न हि शरासनारोही तं विद्रावयितुं क्षमः ।	२८
गोफणाश्चशिलास्तस्य कृते सन्ति दृशोपमाः ॥	

- १८ स गदां मन्यते नाडं स शक्ते हंसति ध्वनिं ॥
 १९ तीक्ष्णायाश्कुरिकास्तस्य निम्नभागे ऽपि सन्ति हि ।
 क्विदुरं तेन यानञ्च कर्हमोपरि चाल्यते ॥
 २० तप्तस्थाली यथा तद्वत् तेन फेणायते ऽम्बुधिः ।
 स करोति पयोराशिम् यत्तु कर्हमपात्रवत् ॥
 २१ तत्पश्चाद् राजते मार्गो दृश्यते पक्षितो ऽर्णवः ॥
 २२ तत्समो भृतले नास्ति स खट्वे भयवर्जितः ॥
 २३ ईक्षते सर्वमुच्चं स सर्वस्फोतात्मनां प्रभुः ॥

४२ द्विचत्वारिंशोऽध्यायः ।

१ ईश्वरस्य निर्दोषत्वम् आयुवेन स्वदोषाङ्गीकरणं ७ तद्वन्मूनां प्रायश्चित्तकथनं १०
 आयुवस्य पुनरैश्वर्यप्राप्तिः १२ तस्य कन्यापुत्रकथनं १६ तस्य सरणञ्च ।

- १ अनन्तरम् आयुवः परमेश्वरं प्रतिजगाद ।
 २ सर्वमेव त्वया कर्तुं शक्यं तज्ज्ञायते मया ।
 एको ऽपि त्वदसाध्यञ्च सङ्कल्पो नहि विद्यते ॥
 ३ “उक्तिभिर्ज्ञानहीनाभिर्मन्त्रमन्थीकरोति कः ।”
 मयैव ज्ञानहीनेन यन्न बोध्यमभाषि तत् ।
 यद्यन्मत्तो ऽद्भुतं तद्धि न ज्ञात्वा कथितं मया ॥
 ४ “त्वया निश्च्युतां तर्हि वाक्यं भाषिष्यते मया ।
 परिप्रक्ष्यामि यच्चाहं देहि मह्यं तदुत्तरं ॥”
 ५ कार्यस्याकार्येनेनाहं ते श्रुतिं श्रुतवान् पुरा ।
 लोचनं मामकीनञ्च त्वामिदानीं निरीक्षते ॥
 ६ तस्मादात्मतिरस्कारो मनस्तापश्च जायते ।
 उपविष्टस्य मे धूलावासीनस्य च भस्मनि ॥
 ७ परमेश्वर आयुवं प्रत्येतानि वाक्यानि कथयित्वा तैर्मनीयम् इलोफसं
 व्याजहार, तुभ्यं तव बन्धुद्वयाय च मम क्रोधः प्राज्वलत्, यतो मम
 ८ सेवक आयुवो यादृगवोचत्, यूयं मामधि तादृक् सत्यं नावोचत । अतो
 यूयमिदानीं सप्त वृषभान् सप्त मेघांश्चादाय मम सेवकमायुवम् उपाग-
 त्वात्ममङ्गलार्थं होमार्थकथञ्जेन मह्यं दत्त, मम सेवक आयुवश्च युष्मन्नि-

मित्तं प्रार्थनां करोतु, यस्मात् तेनैवाहं प्रसादयिष्ये, न चेद् यश्चासु
मूढता सेत्स्यति, यतो हेतो मम सेवक आयुर्व इव यूयं मामधि सत्यं न
काथितवन्तः । ततस्तैमनीय इलीफसः शृङ्घोयो विल्ददो नामाथीयः ८
सोफरश्च गत्वा परमेश्वरेण यदाज्ञापितास्तदेव चक्रुस्ततः परमेश्वर
आयुर्वेन प्रसादितः ।

स्वबन्धुनां कृत आयुर्वेन प्रार्थनायां क्रियमाणायां परमेश्वरस्तस्य १०
दुर्दृशां प्रतिचकार । फलतः परमेश्वर आयुर्वस्य सम्पत्तिं द्विगुणीकृत्य
वर्द्धयामास । ततस्तस्य सर्वा भ्रातृभगिन्यः पूर्वसंसर्गिणश्च सर्वे तमुपा- ११
गत्य तस्य गृहे तेन साङ्गं बुभुजिरे परमेश्वरेण तस्मिन् प्रयोजितां
सर्वांम् आपदमधि तं शुश्रुचुः सान्वयामासुश्च, तेषां प्रत्येकश्च तस्मै
स्वर्गमुद्रामेकां स्वर्गकुण्डलमेकश्च ददौ । अपरं परमेश्वरेणायुर्वस्य १२
प्रथमावस्थातः शेषावस्थायां कुशलोक्तयां तस्य चतुर्दशसहस्राणि
मेघाः घट्सहस्राणि महाङ्गा एकसहस्रं गायुगान्येकसहस्रं गर्दभ्यश्च
बभूवुः ।

तस्य सप्तपुत्रास्तिस्रो दुहितरश्च बभूवुः । स तासां ज्येष्ठाया यिमी- १३
मेति नाम द्वितीयायाश्च कित्तिर्येति नाम तृतीयायाश्च करणहृष्यकेति १४
नाम विदधौ । आयुर्वस्य ता दुहितर इव रूपवत्यः कामिन्यः पृथिव्यां १५
कुत्रापि नावियन्त, तासां तातश्च तासां भ्रातृणां मध्ये ताभ्योऽप्यंशान्
दायभागेन ददौ ।

ततः परम् आयुर्वश्चत्वारिंशदधिकशतं वसरान् जीवन् चतुर्थपुरुष- १६
पर्थन्तं निजपुत्रपौत्रान् ददर्श । अनन्तरम् आयुर्वः स्थविरः पूर्णायुश्च १७
प्राणान् तत्याज ।

गीतसंहिता ।

१ प्रथमं गीतं ।

पुण्यवतां सुखं पापवतां दुःखं ।

- १ धन्यः स मानवो यो न दुष्टानां मन्त्रणां चरेत् ।
न तिष्ठेत् पापिनां मार्गं नासीत् मिन्दकासने ॥
- २ किन्तु शास्त्रे परेशस्य मनस्तुष्टिमवाप्नुयात् ।
विदधीत च तस्यैव शास्त्रे ध्यानं दिवानिशं ॥
- ३ स जलस्रोतसां पार्श्वं रोपितस्य तरोः समः ।
फलदस्य निजे काले चास्नानपक्षवस्य च ।
यत् किञ्चित् क्रियते तेन तत् सर्व्वञ्च प्रसिध्यति ॥
- ४ दुष्टा न तादृशाः किन्तु वायुकीर्णतुषोपमाः ॥
५ अतो हेतो विचारेऽपि नहि स्थास्यन्ति दुर्जनाः ।
धार्मिकाणां सभायाञ्च नहि स्थास्यन्ति पापिनः ॥
६ धार्मिकाणां यतो मार्गं मन्यते परमेश्वरः ।
किन्तु दुष्टमनुध्यायां मार्गं नाशं गमिष्यति ॥

२ द्वितीयं गीतं ।

१ श्लोष्टस्य रिपूणां कथनं ४ तस्य राजलक्ष्यापनस्य भविष्यद्वाक्यं १० राजसु निवेदनञ्च ।

- १ किमर्थं भिन्नजातीया लोकाः कुर्वन्ति गर्जनं ।
देशवासिप्रजाश्चापि चिन्तयन्ति व्यलीकतां ॥
- २ उत्तिष्ठन्ति महीपाला मन्त्रयन्त्यग्रग मिथः ।
परमेशस्य तेनैव चाभिषिक्तस्य शात्रवात् ॥
- ३ ते सञ्जल्पन्ति क्लेश्यामो बन्धनानि तयो वर्यं ।
सुदूरे च तयो रज्जुः क्षीण्यामोऽस्मत्समीपतः ॥
- ४ स्वर्गवासी हसत्यत्र तांश्चाकारयति प्रभुः ।
५ तानुद्दिश्य स्वकोपेन स प्रभाषिष्यते तदा ।

तान् करिष्यति सन्तस्तान् निजक्रोधानलेन च ॥	
मयापि ह्यात्मसम्बन्धी सृष्टेर्जे पृथिवीपतिः ।	६
मामकीने सियोनास्थे पवित्रे धरणीधरे ॥	
विधिं निवेदयिष्यामि माम् अवोचत् परेश्वरः ।	७
मदीयस्तनयोऽसि त्वम् अद्याहं त्वामजीजनं ॥	
मत्तो याचस्व तेनाहं तुभ्यं पैटकवित्तवत् ।	८
सर्वजातीः प्रदास्यामि क्षितेरन्तांश्च दायवत् ॥	
त्वञ्च लोहेन दग्धेन तान् लोकान् चारयिष्यसि ।	९
पात्राणीव कुलालस्य तांश्च चूर्णीकरिष्यसि ॥	
क्षतो हे क्षितिपा यूयं ज्ञानिनो भवताधुना ।	१०
हे पृथिव्या नियन्तारो यूयं गृह्णीत शासनं ॥	
युष्माभिः साध्वसं प्राप्य सेव्यां परमेश्वरः ।	११
कम्पमानैस्तमुद्दिश्य क्रियताञ्च जयध्वनिः ॥	
पुत्रं चुम्बन् नो चेत् स क्रोधाक्रान्तो भविष्यति ।	१२
मार्गं नन्द्यत यूयश्च तत्क्रोपो ज्वलिताचिरात् ।	
धन्यास्ते मानवाः सर्वे ये तस्मिन् विश्वसन्ति हि ॥	

३ तृतीयं गीतं ।

ईश्वरात् प्राप्याथा रक्षाया वर्णना ।

दायूदो धर्मगीतं ।

अवशा लोमनामधेयस्य तनयस्य समीपात् पलायनकाले रचितं ।	
हे परेश विपत्ता मे जाताः किं बह्वसंख्यकाः ।	१
बह्वसंख्यकलोका हि मद्दिरुद्धं समुत्थिताः ॥	
बहुभिश्च मम प्राणानधीदं वाक्यमीर्यते ।	२
ईश्वरेण परित्राणं तस्य नो सम्भविष्यति ॥ सेना ॥	
हे परेश त्वमेवासि चर्म मत्परिवेष्टकं ।	३
मम शोभा मदीयस्य मूर्द्ध्नि खोन्नतिकारकः ॥	
यदा स्त्रीयरवेणाहम् आङ्गये परमेश्वरं ।	४
स ददात्युत्तरं मद्द्वयं तदा स्वपुण्यपर्वतात् ॥ सेना ॥	

- ५ शयित्वाहं प्रणिद्रामि पुनर्जागर्न्मि सुप्तिताः ।
 यतो ह्येतोः परेशो हि मामकीनावलम्बनं ॥
 ६ न भेष्याम्ययुतैर्लोकैर्मत्समचां स्थितैर्दतः ॥
 ७ परमेश त्वमुत्तिष्ठ मां त्रायस्व मदीश्वर ।
 यस्मान्मे द्वेषिणः सर्व्वे त्वद्वैवाहृतगायुडकाः ।
 त्वया दुष्टमनुष्याश्च सञ्जाता भद्रदन्तकाः ॥
 ८ परेशे विद्यते त्राणं तवाशीस्त्वत्प्रजासु च ॥ सेला ॥

४ चतुर्थं गीतं ।

१ ईश्वरं प्रति दायूदो निवेदनं २ शत्रून् प्रति भर्त्सनं ३ तथा बलेन नहि किल्बिष्वर-
 स्थानुपहेण सुखस्य भवनं ।

- यन्त्ववाद्यनियन्ते दातव्यं दायूदो धर्मगीतं ।
 १ प्रतिब्रूह्याङ्गयन्तं माम् ईश धर्मस्वरूप मे ।
 त्वं हि सङ्कटकालेषु विस्तृणोषि ममायनं ।
 अतो मयि प्रसन्नः सन् मदीयां प्रार्थनां शृणु ॥
 २ वीरपुत्राः कियत्कालं यूयं शृणुय मे श्रियं ।
 प्रेष्यध्वे ऽलीकतायाश्च ऋषोक्तिश्चानुयास्यथ ॥ सेला ॥
 ३ बुध्यध्वं परमेशेन स्वार्थं साधुः पृथक्कृतः ।
 श्रेयते तेन चाङ्गानं तमुद्दिश्य मया कृतं ॥
 ४ अतः संक्रुध्य युष्माभिः क्रियतां नहि पातकं ।
 स्वशय्यासु मनोमथ्ये प्रभावध्वं हि मौनिनः ॥ सेला ॥
 ५ यूयं धर्मबलीन् दत्त अद्भुद्भश्च परेश्वरं ॥
 ६ बज्जभिर्गद्यते कोऽस्मान् दर्शयिष्यति मङ्गलं ।
 हे परेश त्वयास्मासु स्वमुखस्योदियाद् द्युतिः ॥
 ७ शस्यद्राक्षारसास्तेषां जायन्ते प्रचुरा यदा ।
 तत्कालात् श्रेष्ठमाह्लादं हृदि मे दीयते त्वया ॥
 ८ अहं शान्त्या शयिष्ये च निद्रास्यामि च तत्क्षणे ।
 यस्मादेकः परेश त्वं मां वासयसि निर्भयं ॥

५ पञ्चमं गीतं ।

१ ईश्वराय दायूदो निवेदनं ८ श्रवणं विबुधं धार्मिकाणां निमित्तञ्च तस्य प्रार्थना ।
वाद्यनियन्त्रे दातव्यं निहीलोलामकस्वरयुक्तं दायूदो धर्मगीतं ।

परेश शृणु मे वाचो बुध्यस्व चिन्तनं मम ॥ १
मम राजन् मदीश त्वं मे खेदोक्तिं निशामय । २
त्वामुद्दिश्य यतो हेतोः प्रार्थनां प्रकरोम्यहं ॥
हे परेश दिनारम्भे मे रवः श्रूयतां त्वया । ३
त्वत्साक्षात् प्रार्थनां प्रातो रचयामि प्रतीक्षकः ॥
यतो नास्ति कथञ्चित् त्वं दुष्टताप्रिय ईश्वरः । ४
दुःखरित्रो मनुष्यत्वां न कदाप्यभुवत्स्यति ॥
तव लोचनयोरग्रे न स्थास्यन्त्यभिमानिनः । ५
विद्विष्यन्ते त्वया सर्वे चाधर्माचारिमानवाः ॥
त्वया विनाशयिष्यन्ते लोकाश्चानृतवादिनः । ६
रक्तपाती क्लो चापि परेश गृह्यते त्वया ॥
किन्त्वहं ते महास्त्रेहात् प्रवेक्ष्यामि तवाक्षर्यं । ७
त्वाञ्चाटव्य प्रशंसामि पूतं ते मन्दिरं प्रति ॥
परेश मां स्वधर्मेण नय मद्दोषिणां कृते । ८
उरुलं कुरु पश्यान् त्वदीयं मम सम्मुखे ॥
नास्ति तेषां मुखे सत्यं तेषामन्तर्भवा विपत् । ९
कण्ठस्तेषां मनुष्याणां श्रवणार्त्तो ह्यनादृतः ।
रसनाश्च स्वकीयां ते कुर्वन्ते चाटुवादिनीं ॥
दोषिणः कुरु तान् ईश निजमन्त्रैः पतन्तु ते । १०
अपराधबहुत्वाद्भि निक्षिप्यन्ताश्च ते त्वया ।
यतो हेतोरकुर्वन् ते तव शासनलंघनं ॥
तेन त्वदाश्रिताः सर्वे गमिष्यन्ति प्रफुल्लतां । ११
आनन्दिष्यन्ति नित्यश्च रक्षिष्यन्ते त्वया च ते ।
त्वन्नामि प्रीयमाणाश्च करिष्यन्ति जयध्वनिं ॥
यतो हे परमेश त्वं धन्यं करोषि धार्मिकं । १२
धर्मयोगेव प्रसादेन तच्चाच्छादयसि भ्रुवं ॥

६ षष्ठं गीतं ।

विपदि दायूदो विलापः ।

यन्त्रवाद्यनिघन्त्रे दातव्यम् अष्टमस्वरयुक्तं दायूदो धर्मगीतं ।

- १ परमेश्वर कोपेन नहि मां परिभर्त्सय ।
तव क्रोधस्य तापेन दग्धं मम मा कुरु ॥
- २ हे परेश विषस्रोऽहं प्रसादं कुरु मां प्रति ।
हे परेश मदस्थीनि त्रस्यन्ति त्वं भिषज्य मां ॥
- ३ त्रस्यन्त्यतीव मे प्राणास्त्वं परेश क्रियच्चिरं ॥
हे परेश परागच्छ मम प्राणान् विमोचय ।
- ४ तावकीनप्रसादेन परिचागच्छ मे कुरु ॥
यस्मात् प्राणवियोगे हि ते स्मृति र्नाहि विद्यते ।
- ५ प्रशंसा तव वा केन परलोके करिष्यते ॥
मम क्लान्ति र्हि सज्जाता दीर्घनिःश्वासतो मम ।
- ६ कृत्स्नां रात्रिं निजां शय्यां जलसिक्तां करोम्यहं ।
मामकीनाश्रुभिः खट्वां द्रवीभूतां करोमि च ॥
- ७ मच्चक्षुः क्षीयते दुःखात् शत्रुसङ्घाच्च जीर्यति ॥
हे दुष्कर्महतो यूयं सर्वे मत्तः प्रगच्छत ।
- ८ यस्मान्मत्क्रन्दितं रावं श्रुतवान् परमेश्वरः ॥
मदीयानुनयोक्ति र्हि परमेशेन संश्रुता ।
- ९ प्रार्थना मामकीना च परमेशेन गृह्यते ॥
लज्जिष्यन्ते त्रसिष्यन्ति चारयः सकला मम ।
- १० सर्वे प्रत्यागमिष्यन्ति चाकस्मादेव लज्जिताः ॥

७ सप्तमं गीतं ।

१ शत्राः क्रुशस्यापवादे दायूदा खनिर्दोषलप्रकाशनं १० क्रुशस्य विनाशप्रकाशनञ्च ।

विन्यामीनीयक्रुशस्य वाक्यान्यधि परमेश्वराय निवेदितं दायूदो
व्याकुलतासूचकं गीतं ।

- १ हे मत्प्रभो परेश त्वां शरणं गतवानहं ।
मदुपद्राविसङ्घात् त्वं मां त्रायस्वाभिरक्ष च ॥

नो चेन्मज्जीवितं तेन सिंहेनेव विभेत्स्यते ।	९
परिदारयता मन्दं पशुं रक्षकवर्जितं ॥	.
मया चेत् तत् कृतं कर्म मत्प्रभो परमेश्वर ।	९
मम हस्तद्वये लग्ना खलता यदि विद्यते ॥	
स्वमित्रस्यापकारो वा मया चेत् परिकल्पितः ।	४
मास्य यो ऽकारणाद् द्वेष्टि स चेन्नभीकृतो मया ॥	
तर्हि मे जीवितं शत्रुरनुद्रुत्य समाप्नुयात् ॥	५
मत्प्राणान् मर्ह्येद् भूमौ धूलौ मे वासयेत् शिरः ॥ सेना ॥	
परमेश त्वमुत्तिष्ठ निजकोपपुरःसरं ॥	६
मामकौनविपक्षेषु क्रोधाविष्टेषु प्रोद्गम ।	
मदर्शश्च प्रबुध्यस्व त्वं विचारस्य नायकः ॥	
प्रजानाञ्च समाजस्त्वां चतुर्दित्तु प्रवेष्टतां ।	७
तदूर्द्ध्वेनैव चारोह स्थानमुच्चतमं पुनः ॥	
परमेशेन जातीनां विचारः संविधीयते ।	८
परमेश त्वया तस्मान्मे विचारो विधीयतां ।	
पुण्यशुद्धत्वयो रोग्यो मयि सन्तिष्ठमानयोः ॥	
प्रार्थये दुश्चरित्राणां दुष्टता श्रेष्ठमाप्नुयात् ।	९
धर्माचारिमनुष्यश्च त्वया संस्थाप्यतां ध्रुवं ।	
अन्तर्याम्यसि चित्तज्ञस्त्वं परेश्वर धार्मिक ॥	
मत्प्राणमीश्वरावस्थं स रक्षी सरलात्मनां ॥	१०
ईश्वरेण विचारो हि धार्मिकस्य विधीयते ।	११
परिक्रुध्यति सर्वान्ङ्गम् ईश्वरो दुर्जनाय च ॥	
न परावर्तिते तस्मिन् स स्वासिं शाययिष्यति ।	१२
स्वीयचापश्च विस्फार्य मैत्र्या संयोजयिष्यति ॥	
तं कृतान्तस्य चास्त्राणां लक्ष्यवत् स्थापयिष्यति ।	१३
स्वकीयांश्च शरान् सर्वान् अभिवाणान् करिष्यति ॥	
पश्य स व्यथयाधर्मम् उत्पादयितुमुद्यतः ।	१४
क्षोभस्तेन हृतो गर्भे व्यर्थता चाभिजायते ॥	
भूमिं कृत्वा गभीरश्च कूपस्तेन विनिर्मितः ।	१५
तस्मिन्नात्मकृते खाते पतनं तस्य जायते ॥	
तेन सङ्कल्पितः क्षोभस्तच्छिरश्चाश्रयिष्यति ।	१६

- १० दौराढ्यश्च कृतं तेन तत्स्वीमन्ते पतिष्यति ॥
परमेशं नविष्यामि तदीयन्यायकारणात् ।
प्रगास्यामि परेशस्य सर्वोत्कृष्टस्य नाम च ॥

८ अष्टमं गीतं ।

- १ ईश्वरीशगणानां १ मनुष्यान् प्रति तदीयानुपसृष्ट्य च प्रशंसनं ।
वाद्यनियन्त्रे दातव्यं गित्तीन्नामकस्वरयुक्तं दायूदो धर्मगीतं ।
- १ परमेश्वर नः स्वामिन् सर्वत्र पृथिवीतले ।
कीदृगादरणीयं हि त्वदीयं नाम विद्यते ।
तव प्रतापदानेन शोभते व्योममण्डलं ॥
- २ बाहानां स्तनपानाश्च वज्रात् त्वं व्यदधा बलं ।
त्वदीयद्वेषिणां हेतोः शत्रो रेष्टुश्च दान्तये ॥
- ३ यदा पश्यामि ते व्योम त्वदीयाङ्गुलिभिः कृतं ।
चन्द्रविम्बश्च ताराश्च तत्र संस्थापितास्त्वया ॥
- ४ तदा वदामि मर्त्यः को यत् स संस्मर्यते त्वया ।
को वा मानवसन्तानो यत् त्वया समवेक्ष्यते ॥
- ५ दिव्यद्रुतगणेश्वरः स किञ्चिद्भ्यः कृतस्त्वया ।
तेजोगौरवरूपेण किरीटेन च भूषितः ॥
- ६ करयोस्तव कार्याणां प्रभुत्वे स नियोजितः ।
स्थापितश्च त्वया सर्वं वस्तु तत्पादयोरधः ॥
- ७ भेषा गावश्च सर्वे हि सर्वे चारण्यजन्तवः ॥
खेचराः पक्षिणाश्चापि मीनाश्चार्यवांसिनः ।
सामुद्रमार्गगामीनि सर्वाणि तद्वशानि च ॥
- ८ परमेश्वर नः स्वामिन् सर्वत्र पृथिवीतले ।
कीदृगादरणीयं हि त्वदीयं नाम विद्यते ॥

९ नवमं गीतं ।

- १ अथस्य निमित्तमोश्वरस्य प्रशंसनं १२ भाविन उपकारस्य हेतोः प्रार्थनं ।
वाद्यनियन्त्रे दातव्यं पुत्रमरणनामकस्वरयुक्तं दायूदो धर्मगीतं ।
- १ सर्वान्तःकरणेनाहं त्वां स्तोष्यामि परेश्वर ।

वर्णयिष्यामि सर्वाणि ते कर्माण्यद्भुतानि च ॥	
त्वय्यहं परितोष्यामि करिष्यामि च नन्दनं ।	१२
उपगम्याम्यहं नाम तव सर्वोपरिस्थित ॥	
यतो हेतोर्विपत्ता मे पलायन्ते पराङ्मुखाः ।	१३
रखलन्तस्तव साक्षात्ते विनाशं प्राप्नुवन्ति च ॥	
यतः कृत्वा विचारं त्वं धर्मं निश्चितवान् मम ।	१४
स्वसिंहासन आसीनो न्यायकारो विचारकः ॥	
भर्त्सयित्वा न्यजातीयान् दुरात्मानं विनाशय च ।	१५
त्वमेवानन्तकालार्थं तेषां नाम विलुप्तवान् ॥	
वैरिणां जीर्णगृहानि ध्वंसितानि निरन्तरं ।	१६
त्वया पुरेषु भग्नेषु लुप्ता तेषामपि स्मृतिः ॥	
परमेशः सदाकालम् अध्यासीनो भविष्यति ।	१७
निजसिंहासनं तेन विचारार्थं स्थिरोक्तं ॥	
शासनं नरलोकस्य स न्यायेन विधास्यति ।	१८
जातीनाञ्च विचारं स याधार्थेन करिष्यति ॥	
पीडितस्य मनुष्यस्य प्रोचदुर्गं परेश्वरः ।	१९
सङ्कटस्यैव कालेषु प्रोचदुर्गस्वरूपकः ॥	
येऽभिजानन्ति ते नाम त्वयि ते विश्वसन्ति हि ।	२०
परमेश त्वदन्वेष्टुन् त्वं न त्यक्ष्यसि कर्हिचित् ॥	
अध्यासीनाय सौम्येने परमेशाय गायत ।	२१
तस्योत्कृष्टानि कर्माणि सर्वलोकेषु शंसत ॥	
यस्माद् रक्तानुसन्धाच्च रक्तपातोऽनुचिन्त्यते ।	२२
दुर्गतानां विलापश्च तेन विस्मर्यते नहि ॥	
मां परेश दयस्व त्वं दुर्गतिं पश्य मेऽरिजां ।	२३
त्वं द्वारेभ्यः कृतान्तस्य मदीयोनतिकारकः ॥	
सियोनाख्यकुमार्यां हि गोपुरेषु यतो मया ।	२४
वक्तव्या तेऽखिला कीर्त्तिर्नन्दता तव तारणात् ॥	
अमञ्जन् स्वकृते गर्जे मानवाभिन्नवंशजाः ।	२५
अपतन् बद्धपादास्ते कूटयन्ते स्वपातिते ॥	
परमेशो विचारेण स्वकृतेन प्रकाशते ।	२६
जालबद्धोऽभवद्दुष्टः स्वहृत्कृतकर्मणा ॥ हिमायान् । सेना ॥	

- १७ नरके निपतियन्ति दुरात्मानो हि मानवाः ।
भिन्नजातीयलोकाश्च सकला विस्मृतेश्वराः ॥
- १८ यतो हृतोदरिद्रो न भविष्यत्यस्मृतः सदा ।
दीनानाश्च प्रतीक्षा न सर्वकालं विनश्यति ॥
- १९ परमेश त्वमुत्तिष्ठ मर्त्यो मा प्रबलो भवेत् ।
मा बवा अन्यजातीया विद्यार्थिनां तवान्तिके ॥
- २० परमेश त्वया तेषां चित्ते चासौ नियुज्यतां ।
विजानन्त्यन्यजातीयाः खान् हि मर्त्यस्वरूपकान् ॥ सेना ॥

१० दशमं गीतं ।

१ पापिलोकानां विषये दायूदः खेदकरणं १२ ईश्वरं प्रति तेभ्यो रक्षायाः प्रार्थनम् ।

- १ परमेश किमर्थं त्वं दूरवर्त्यवतिष्ठसे ।
कुतो विपत्तिकालेषु तव नेत्रे निमीलिते ॥
- २ दुष्टलोकस्य दर्पणं ताप्यन्ते दीनमानवाः ।
कलैः सङ्कल्पितैस्तेन जालबद्धा भवन्ति च ॥
- ३ निजचित्तस्य लोभेन दुरात्मा कथ्यते ध्रुवं ।
प्राप्तलाभः परेशश्च धन्यमुक्तावमन्यते ॥
- ४ ऊर्ध्वदृष्ट्या दुरात्मा च न करोति विवेचनां ।
सर्वासां तस्य चिन्तानां सारो नास्तीश्वरस्त्विति ॥
- ५ सर्वकाले गतिस्तस्य समाप्नोति ह्यतार्थतां ।
उन्नतास्तव दण्डाद्या न तस्येन्द्रियगोचराः ॥
तस्य विरोधिनः सर्वे विधायन्ते च तेन हि ॥
- ६ स खान्तःकरणे वक्ति न चलिष्यामि कर्तुं चित् ।
पुरुषानुक्रमं यावद् भविष्यामि निरापदः ॥
- ७ शपकापद्यदौराव्यैः परिपूर्यं तदाननं ।
तज्जिज्ञाया अश्रुः क्लेशो द्वेषभावश्च तिष्ठतः ॥
- ८ स पल्लीनां रङ्गस्थाने चोपविष्टः प्रतीक्षते ।
तिष्ठन् क्लेशेषु वासेषु निर्दोषं हन्ति मानवं ।
तस्य लोचनयुग्मश्च दुःखार्तान् अनुसर्पति ॥

स गुप्ते तिष्ठति स्थाने गङ्गराश्रितसिंहवत् ।	९
दीनहोनं मनुष्यश्च दिधीर्षुः सोऽवतिष्ठते ।	
तेन स्वजालमाकलय्य ध्रियते दीनमानवः ॥	
धूर्सः सीदति दुःखार्त्तस्तस्य दोर्भाश्च पाठ्यते ॥	१०
चित्ते वक्ति दुरात्मिदम् ईश्वरो नष्टसंस्मृतिः ।	११
वक्त्रमाच्छाद्य दृष्टिं स न कदापि करिष्यति ॥	
परमेश त्वमुत्तिष्ठ करमुत्थापयेश्वर ।	१२
दीनहोनमनुष्या न भवेयुर्विस्मृतास्त्वया ॥	
किमर्थमवजानीयाद् ईश्वरं दुष्टमानवः ।	१३
त्वया न क्रियते दृष्टिरिति चित्ते वदेत् कुतः ॥	
कृता दृष्टिस्त्वया यस्मात् निजहस्तेऽर्पयिष्यता ।	१४
क्षेत्रक्षेपौ त्वयेक्ष्येते दुःखार्त्तस्य त्वमाश्रयः ।	
अनाथस्यापि लोकस्य त्वमेवास्युपकारकः ॥	
भंगिषु दुरात्मनो बाहू दुश्चरित्रजनस्य च ।	१५
दुष्टतामनुसन्धाय तस्या क्षेत्रं न प्रेषय ॥	
अनन्तकालपर्यन्तं राजास्ते परमेश्वरः ।	१६
उच्छिद्यन्ते न्यजातीया लोकास्तद्राष्ट्रमध्यतः ॥	
परमेश मनोवाक्का नन्वाणां श्रूयते त्वया ।	१७
जायन्ते स्थिरचित्तास्ते कृत्वा चाकर्षणं त्वया ॥	
अनाथक्षिष्टयो धर्मः सम्यक् प्रकाशयिष्यते ।	१८
न पुन भूमिजो मर्त्यो दौरात्म्यमाचरिष्यति ॥	

११ एकादशं गीतं ।

१ शत्रुभिर्दायूदः क्लिष्टत्वं ४ परमेश्वरे तस्मात्प्रथमदृष्टं ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूदे गीतं ।

परेषु श्रद्धानोऽस्मि पत्तिवत् स्वशिलोच्चयम् ।	१
उत्पद्य यात मत्प्राणान् व्रत यूयमिदं कुतः ॥	
पश्य दुरात्मनो लोकास्तमिच्छे सरलात्मनः ।	२
आहन्तुं धनुराकलय्य विन्द्यस्यन्ति गुण्ये शरं ॥	
उत्पाटितेषु मूलेषु किं करिष्यति धार्मिकः ॥	३

- ४ स्वकीये पुण्यप्रासादे विद्यते परमेश्वरः ।
 परेशस्यासुखं स्वर्गं तन्नेत्रे हृद्यदर्शनी ।
 परीक्षते नृसन्तानान् तदीयौ नयनच्छदौ ॥
- ५ धार्मिकस्य परीक्षां हि विदधाति परेश्वरः ।
 दुष्टं दौराढ्यकामञ्च स चित्तेनावगर्हते ॥
- ६ स वर्षिष्यति दुष्टेषु पाशपावकगन्धकान् ।
 तेषां पानीयवत् कंसे चण्डवायु भविष्यति ॥
- ७ धार्मिकः परमेशः स प्रीयते धर्मकर्मसु ।
 सरलं मानवं तस्य वदनञ्च निरीक्षते ॥

१२ द्वादशं गीतं ।

दायूदो निन्दितत्वं २ परमेश्वरे तस्याश्रयप्रदर्शनं ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यमष्टमक्षरयुक्तं दायूदो धर्मगीतं ।

- १ परेश कुरु साहाय्यं यतः साधुर्विलुप्यते ।
 नरसन्तानवर्गे च विश्वास्या यान्ति सङ्कयं ॥
- २ स्वमित्रं प्रति चैकैकः स्निग्धोऽष्टं भाषते मृषा ।
 द्विप्रकारेण चित्तेन ते सम्भाषञ्च कुर्वते ॥
- ३ उच्छेत्स्यन्ते परेशेन स्निग्धोऽष्टाः सकला नराः ।
 तदुच्छेत्स्यते तेन रसना प्रोचभाषिणी ॥
- ४ तैरुक्तं प्रभविष्यामः स्वजिज्ञाभिर्वयं किल ।
 साधराः सहसेना नः को भविष्यति नः प्रभुः ॥
- ५ दुःखिनां पीडितत्वाद्भिर्दुर्गतानाञ्च रोदनात् ।
 उत्तिष्ठाम्यधुनैवाहमिति ब्रूते परेश्वरः ।
 त्राणाक्ताङ्गी मया मर्त्यस्त्राण्यप्राप्तः करिष्यते ॥
- ६ परमेशस्य या वाचस्ता वाचः सन्ति निर्मलाः ।
 ता भूपस्यामलं रौप्यं सप्तकृत्यः परिष्कृतं ॥
- ७ रत्तिष्यन्ते मनुष्यास्ते त्वया हे परमेश्वर ।
 इदानीन्तनवंशात् त्वं सदा तान् उद्धरिष्यसि ॥
- ८ चतुर्दिक्षु दुरात्मानो प्रकुर्वन्ति गमागमौ ।
 अधमो नरसन्तानैः सर्वोत्कृष्टः प्रगण्यते ॥

१३ त्रयोदशं गीतं ।

दायूदो विस्रपनं प्रार्थनं धन्यकरोष ॥

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूदो धर्मगीतं ।	
परेश कतिकालं मां विस्मरिष्यसि किं सदा ।	१
कतिकालं निजं वक्तुं मत्त आच्छादयिष्यसि ॥	
कतिकालमहं चिन्ताः स्थापयिष्यामि मे हृदि ।	२
प्रत्यक्षं निजे चित्ते निधास्यामि मनोव्यथां ।	
कतिकालं मम द्वेषी मत्त उच्चो भविष्यति ॥	
मामालोक्योत्तरं देहि मत्प्रभो परमेश्वर ।	३
प्रसन्ने कुरु ममेत्रे नो चेत् स्वपूयामि मृत्यवे ॥	
तेन वक्ष्यति मद्द्वेषी पश्चात्सौ विजितो मया ।	४
विचलन्तश्च मां दृष्ट्वा हर्षिष्यन्त्यरयो मम ॥	
अहन्तु अहं धामि स्म तावकीनमनुग्रहं ।	५
आयेन तावकीनेन चानन्दिष्यति मे मनः ।	
गास्याम्बहं परेशाय यस्मान्मां स उपाकरोत् ॥	६

१४ चतुर्दशं गीतं ।

पापिलोकानां दुष्टता भाविदुःखम् ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूदो गीतं ।	
ईश्वरो नास्ति वागेषा चित्ते मूढेन गद्यते ।	१
ते भ्रष्टा गर्हिताचारा नास्ति कोऽपि सुकर्मकृत् ॥	
स्वर्गान्मानवसन्तानान् परमेशो निरीक्षते ।	२
ज्ञानाचारोश्वरान्वेषी कोऽप्यस्तीति दिदृक्षते ॥	
सर्वे पराङ्मुखा जाता युगपद् विद्वान्ति गताः ।	३
नास्ति कोऽपि सदाचार एकोऽपि नहि विद्यते ॥	
किं न जानन्ति किञ्चित् ते सर्वे दुष्कर्मकारिणः ।	४
अन्नवन्मत्प्रजाभक्षा नाह्वयन्तः परेश्वरं ॥	
महात्रासेन सन्वस्तास्तत्र स्थाने भवन्ति ते ।	५
यस्माद् धार्मिकवंशस्य मध्यवर्ती परेश्वरः ॥	

- १ दुःखिनो मन्वयं यूयं किं कलङ्गं करिष्यथ ।
 तदीयाश्रयभूमिस्तु जायते परमेश्वरः ॥
 ० इच्छायेनः परिचायं सियोनाद् उदियाद् द्रुतं ।
 बन्दीभूतान् निजान् लोकान् प्रत्यायाते परेश्वरे ।
 आनन्दिष्यति याकूव इच्छायेणपि हर्षिता ॥

१५ पञ्चदशं गीतं ।

सियोननिवासिनो वर्णनं ।

दायूदो धर्मगीतं ॥

- १ परमेश तवावासे कः करिष्यत्यवस्थितिं ।
 पवित्रे तव शैले वा को निवासं करिष्यति ॥
 २ मानवः सरलाचारो धर्मछद्मदि सत्यवाक् ।
 जिज्ञायाश्च न वाग्दुष्टो मित्रं प्रति न हिंसकः ।
 ३ समोपवासिलोकश्च प्रति नापयश्स्करः ॥
 ४ यस्य दृष्ट्या मनुष्यश्च धर्महीनोऽवमन्यते ।
 परमेश्वरभक्तानां क्रियते येन सत्कृतिः ।
 क्षतये प्रपद्यं कृत्वा येन न क्रियतेऽन्यथा ॥
 ५ स्वरौप्यं येन वृद्ध्यर्थं परस्मिन् न समर्प्यते ।
 निर्दोषस्य विरुद्धश्च येनोक्तोचो न गृह्यते ।
 नर एतादृगाचारो न कदापि खल्लिष्यति ॥

१६ षोडशं गीतं ।

१ परमेश्वरे दायूद आश्रयणं न आनन्तरमायुषः प्रतीक्षणम् ।

दायूदो गुप्तधनरूपं गीतं ।

- १ हे मदीश्वर मां रक्ष यतो विश्वसिभि त्वयि ।
 २ परेशं मन्मनो वक्ति त्वमेवासि प्रभु मम ।
 क्षेमं त्वहातिरिक्तं हि मम किञ्चिन्न विद्यते ॥
 ३ पवित्राग्रामहं सङ्गो धरणीतलवासिनां ।

नृणामादरणीयानां येषु सर्वा रक्षि मम ॥	
परदेवग्रहीतारो वर्द्धयन्ति स्वयातनाः ।	४
तेषु रक्तनिषेकश्च मया नैव करिष्यते ।	
नाधराभ्यां ग्रहीष्यन्ते तेषां नामानि वा मया ॥	
परेशो मम दायंशः पानपात्रं स एव मे ।	५
त्वच्च भागं मया लब्धं सम्यक् समेधयिष्यसि ॥	
मत्कृते मापनोरञ्जु न्यपतत् सुन्दरे स्थले ।	६
मामकीनोऽधिकारोऽपि सम्यगेव विशेषते ॥	
धन्यं वच्मि परेशं तं यो मच्छं मन्त्रणामदात् ।	७
अत्र मे हृदयं रात्रौ मच्छं यच्छति चेतनां ॥	
निजसाक्षादहं नित्यं स्थापयामि परेश्वरं ।	८
स मद्दक्षिणपार्श्वस्थो न स्खलिष्यामि कर्हिचित् ॥	
तस्माद्ब्रूयति मच्चित्तं मम खान्तश्च नन्दति ।	९
मामकीनशरीरश्च निर्व्विन्नं सुशयिष्यते ॥	
परलोके मम प्राणान् यस्मात् त्वं न विहास्यसि ।	१०
स्वकीयं पुण्यवन्तं त्वं ह्ययं प्राप्तुं न दास्यसि ॥	
जीवनस्यापि पश्यान् त्वं मां विज्ञापयिष्यसि ।	११
महानन्दस्य बाहुल्यं प्राप्यते तव सम्मुखे ।	
नित्यवर्त्तिविलासश्च विद्यते तव दक्षिणे ॥	

१७ सप्तदशं गीतं ।

निन्दायां दायूदा आत्मनो निर्दोषीकरणम् अपवादकस्य विरुद्धं प्रार्थनश्च ।

दायूदः प्रार्थना ।

परमेश प्रदणु न्यायं मद्रवश्च निशामय ।	१
त्वमाकर्णय याच्ञाश्च निष्कापद्याधरस्य मे ॥	
यो धर्म्मो मामकीनः स तव साक्षात् प्रकाशतां ।	२
तव नेत्रद्वयं सम्यक् सारल्यश्च निरीक्षतां ॥	
अनुसन्धाय मच्चित्तं रात्रौ मामवलोक्य च ।	३
त्वं परीक्षितवान् मां हि किन्तु दोषं न लब्धवान् ।	

- मम मानसचिन्ताभ्यां विभिन्नं वदनं नहि ॥
 ४ मानवानां क्रिया दृष्ट्वा त्वदीयाधरनिर्गतैः ।
 वाक्यैर्विनाशकस्याहं पदवीः पर्यवर्ज्यं ॥
 ५ कुरु मे पादविक्षेपान् तव मार्गेषु सुस्थिरान् ।
 चरणौ मामकीनौ च स्खलतां न कदाचन ॥
 ६ अहं त्वामाङ्गयामीश त्वं ममोत्तरदायकः ।
 निधाय श्रवणं त्वं हि मम वाचं निशामय ॥
 ७ निजदक्षिणहस्तेन नृणां विश्वसतां त्वयि ।
 प्रतिरोधिभ्य उद्धारिन् खलपामद्भुतां कुरु ॥
 ८ अह्लाः कनीनिकां यदत् तदत् त्वं परिरक्ष मां ।
 त्वदीयपक्षयुग्मस्य क्वायया माञ्च गोपय ॥
 ९ मां नाशयन्ति ये दुष्टास्तेभ्यस्त्वं परिरक्ष मां ।
 रिपुभ्यो मां जिघांसुभ्यो यैरहं परिवेष्टितः ॥
 १० मेदसा स्थूलकायास्ते भाषन्ते गर्वितैर्मखैः ॥
 ११ अस्माकं पादविक्षेपान् इदानीं वेष्टयन्ति ते ।
 देशे पराङ्मुखत्वाय तिष्ठन्ति स्थिरदृष्टयः ॥
 १२ विदारणेच्छुकस्यैव पशुराजस्य सन्निभाः ।
 युवसिंहस्य वा तुल्याः स्थितस्य निभते स्थले ॥
 १३ परमेश त्वमुत्तिष्ठ तमाक्रम्य निपातय ।
 यो दुष्टस्तव खड्गस्त्वं तस्मान्मज्जीवमुद्धर ॥
 १४ ये नरास्तव मुष्टिश्च तेभ्यो रक्ष परेश मां ।
 नराः संसारनिष्ठास्त इह जीवनभोगिनः ।
 त्वया गूढधनैस्तेषां पृथ्यन्ते जठराणि हि ।
 पुच्छैस्तृप्यन्ति ते वित्तं खबालेष्वर्पयन्ति च ॥
 १५ अहं प्राप्स्यामि धर्मंया तव वक्त्रस्य दर्शनं ।
 जागरित्वा गमिष्यामि त्वत्सादृश्येन तर्पणं ॥

१८ अष्टादशं गीतं ।

- १ दायुदः कथा ४ परमेश्वरस्य नानाशर्यक्रिया १६ ईश्वरीशोपकारेण दायुदो रक्षणं
 ४४ तन्निमित्तं तस्य धन्यवदनं ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं परमेश्वरोचदासस्य दायूदो गीतं ।

यस्मिन् काले परमेश्वरः सर्वेषां रिपूणां शैलस्य च हस्तात् दायूदम् ।
उद्धार तस्मिन् काले स परमेश्वरम् उद्दिश्यैतद् गीतं जगौ ।

दायूद् उवाच ।

परमेश्वर मच्छक्ते त्वयि प्रेम करोम्यहं ॥ १
परमेशोऽस्ति शैलो मे मद्गुणं मम रक्षकः । २
मदोशोऽद्रिस्वरूपो मे तमहं शरणं गतः ।
चर्म मे मम षट्कञ्च मत्ताता प्रांशु मे गृहं ॥
अहं प्रशंसनीयं तम् आङ्गये परमेश्वरं । ३
तेन मद्देषकारिभ्यो जायते मम रक्षकं ॥
वेष्टितो मरणोन्माद्यैस्त्रासितः पातकीर्मिभिः । ४
श्लिष्टो नारकपाशैश्च मृत्युजालैश्च संवृतः ॥ ५
अहमान्तरिकोद्देशात् परमेश्वरमाङ्गयं । ६
मदीयेश्वरमुद्दिश्य चाकुर्वे परिदेवनं ।
मदीयार्त्तस्वरस्तेन तदाश्रावि स्वमन्दिरे ।
प्राविशत् तस्य कर्से च मदीयं परिदेवनं ॥
तस्य कोपाग्निः पृथ्वी कम्पित्वा प्राचलत् तदा । ७
पर्वतानाञ्च मूलानि त्रसित्वा प्रचकम्पिरे ॥
तदीयनासिकारन्धाद् धूम उद्गतवांस्तदा । ८
जग्रास सकलं वक्रिर्निर्गतस्तस्य वक्रतः ।
तस्मादुत्पद्य चाङ्गाराः सर्वतः प्राञ्चलन् तदा ॥
आकाशं नमयित्वा स पथा तेनावरूढवान् । ९
अन्धकारश्च विस्तीर्णस्तदीयपादयोरधः ॥
ततः किरूवमारुह्य तूर्समुद्भुयते स्म सः । १०
वायुपक्षौ समाश्रित्य गगनेन पपात च ॥
तमश्चावरणं कृत्वा चतुर्दिक्षु स्ववेशवत् । ११
स्थापयामास नीलाब्जान् जीमूतानाञ्च संहतिं ॥
तत्रत्यक्षप्रतापेन ते घनाः सम्पलायिताः । १२
सञ्जाता च शिलादृष्टिरङ्गाराश्च प्रजज्वलुः ॥
परमेश्वर आकाशे तदानीं प्रजगर्ज च । १३
सर्वेषामुपरिस्थः स प्रैरयच्च निजं रवं ।

- शिलादृष्टिं तथाङ्गारान् वज्रिना चोज्ज्वलान् बद्धन् ॥
 १४ परिक्षिप्य निजान् वायान् व्यकिरत् सर्ववैरिणः ।
 वज्राघातैश्च भूयिष्ठैस्तानुद्दिमान् चकार च ॥
 १५ परेश तव हृङ्कारात् नासावायोश्च वेगतः ।
 जलराशौयखातानि सुदृश्यान्भवन् तदा ।
 भूमण्डलस्य मूलानि तदैवाविष्कृतानि च ॥
 १६ ऊर्द्धस्थानान्निजं हस्तं स प्रसार्थ्य ररत्त मां ।
 बद्धकीलालमध्यान्माम उद्धरन् निर्गृहीतवान् ॥
 १७ बलिष्ठेभ्यश्च वैरिभ्यः स मां रक्षितवान् तदा ।
 यतो हेतोर्बलाधिक्यात् दुर्जयास्ते ऽभवन् मया ॥
 १८ यदा ते मां समाक्राम्यन् आशङ्काजनकं दिने ।
 तदानो परमेशो ऽभून्ममालम्बनयष्टिका ॥
 १९ विस्तीर्णं स्थानमानीय तेनाहं रक्षितस्तदा ।
 मयि यस्मात् तदीया हि मनस्तुष्टिरजायत ॥
 २० मम धर्मानुसारान्मां प्रत्यकार्षीत् परेश्वरः ।
 मेधत्वात् करयोर्मह्यं यथायोग्यमदात् फलं ॥
 २१ यतो ऽहं परमेशस्य पदभ्याः पथिको ऽभवं ।
 मदीशस्य विरुद्धश्च नापराधो मया कृतः ॥
 २२ सकलास्तस्य राजाञ्चा आसन् मज्जानगोचरे ।
 तदीयांश्च विधीन् मत्तो न व्यसर्जं कदाचन ॥
 २३ आसं तं प्रति निर्दोषः सावधानः स्वपातके ॥
 २४ तत्साक्षान्मम यो धर्मः करयो र्यां च मेधता ।
 तद्योग्यं सुफलं मह्यं दत्तवान् परमेश्वरः ॥
 २५ दयालवे दयालुस्त्वं सज्जनाय च सज्जनः ॥
 २६ शुद्धाचाराय शुद्धस्त्वं कुटिलः कुटिलाय च ॥
 २७ रक्षी दीनप्रजानां त्वं पातयस्युच्चलोचनान् ॥
 २८ त्वं ज्वालयसि मदीपं मत्प्रभुः परमेश्वरः ।
 मामकीनमपि ध्वान्तम् उज्ज्वलं विदधाति हि ॥
 २९ त्वत्साहाय्येन शक्नोमि सैन्यमध्येन धावितुं ।
 मदीशस्योपकारेण प्राचीराण्यप्यहं भवे ॥
 ३० स ईशो निर्मलाचारः परेशस्य वचः शुचि ।

तदाश्रितमनुष्याणां सर्वेषां फलकश्च सः ॥	
तस्मात् परेश्वरादन्य ईश्वरः को हि वर्तते ।	३९
अस्मदीयेश्वराद् भिन्नः कोऽचलो वा प्रविद्यते ॥	
स ईशश्च बलं मह्यं दत्तवान् कटिबन्धनं ।	३९
पदवीं मामकीनाञ्च कृतवान् विघ्नवर्जितां ॥	
मदीयौ चरणौ तेन मृगीपादसमौ कृतौ ।	३९
संस्थापितश्च तेनैव मदीयोऽपदेऽव्यहं ॥	
मदीयं हस्तयुग्मं स युद्धं कर्तुमशिक्षयत् ।	४४
ततो मदीयबाहुभ्यां भयं ताम्रमयं धनुः ॥	
परिचाणखरूपं त्वं फलकं मे प्रदत्तवान् ।	३५
तव दक्षिणहस्तेन चाहमस्मि स्थिरीकृतः ।	
त्वदीयनस्त्रभावेन सम्पन्ना चोन्नति मम ॥	
पादक्षेपस्थलं शस्तं मदधस्तात् त्वया कृतं ।	३६
तस्मान्न विचलन्ति स्म चरणयज्ञयो मम ॥	
मामकीनरिपूंश्चाहम् अन्यधावन्नवाप्रवं ।	३७
अविनाशश्च समूलं तान् नो परावृत्तवांस्तदा ॥	
मया खण्डीकृतास्ते च पुनरुत्थातुमक्षमाः ।	३८
न्यपतन् लम्बमाना हि मदीयपादयोरधः ॥	
त्वं युद्धार्थं बलं मह्यं दत्तवान् कटिबन्धनं ।	३९
मामकीनविपक्षांश्च व्यदधा मद्दशीकृतान् ॥	
शत्रवो मे त्वया सर्वे कृता मत्तः पराङ्मुखाः ।	४०
समलञ्च मयोच्छिन्ना मानवा मां जिहंसवः ॥	
अकुर्वन्नार्त्तारावं ते नासीत् कोऽप्युपकारकः ।	४१
तेराहृतः परेशोऽपि न प्रादात् किञ्चनोत्तरं ॥	
अचूर्णयं तदाहं तान् वायुचालितधूलिवत् ।	४२
रथ्यास्थं कर्द्धमं यद्वत् प्राक्षिपञ्चावमन्य तान् ॥	
स्वजातीयविपक्षेभ्यस्त्वथैवाहं समुद्धृतः ।	४३
भिन्नजातीयलोकानां मूर्ध्नि संस्थापितस्तथा ।	
तेन लोका मदज्ञाताः कुर्वन्ते मम सेवनं ॥	
कर्णाभ्यामेव येषाञ्च मया श्रुता जनश्रुतिः ।	४४
परदेशीयलकास्ते कीर्त्तयन्ति मम स्तुतिं ॥	

- ४५ क्षीणा विदेशिनो लोकाः खदुर्गभ्यश्चलन्ति च ॥
 ४६ अमरः परमेशोऽस्ति धन्यो मे स शिलोच्चयः ।
 ईश्वरस्त्राणदाता मे भविष्यत्युन्नतः सदा ॥
 ४७ छतवैरप्रतीकारं मां करोति स ईश्वरः ।
 दमयित्वा च तेनैव जातयो मदश्रीकृताः ॥
 ४८ मदीयद्वेषिलोकेभ्यस्त्वया हं परिरक्षितः ।
 त्वं मदीयविवक्षेभ्योऽप्युन्नतं मां करिष्यसि ।
 दौरात्म्याचारिलोकाच्च मां त्वमेवोद्धरिष्यसि ॥
 ४९ अतोऽहं भिन्नजालीनां सन्निधौ परमेश्वर ।
 त्वत्स्त्वं कीर्त्तयिष्यामि गास्यामि तव नाम च ॥
 ५० आत्मसम्बन्धिने राज्ञे त्वं महात्राणदायकः ।
 तस्मिन् त्वयाभिषिक्ते च दायूदि तस्य चान्वये ।
 सर्वकालं दयाचारस्त्वया कारिष्यते ध्रुवं ॥

१९ जनविंशतितमं गीतं ।

१ परमेशस्य महिम्नस्य कर्मभिः प्रकाशनं ७ शक्तिं च तस्य पवित्रतायाः प्रकाशनं ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूदे धर्मगीतं ।

- १ नभोमण्डलमीशस्य महिमानं प्रशंसति ।
 तस्य हस्तकृतं कर्म वर्धते गगनेन च ॥
 २ दिनमेकं दिनश्चान्यत् प्रति वार्त्ताप्रवाहकं ।
 एका निशा निशाश्चान्यां प्रति ज्ञानप्रकाशिका ॥
 ३ नात्र गी नात्र वाक्यानि तेषां न श्रूयते रवः ॥
 ४ कृत्स्नं भूमण्डलं गत्वा ध्वनिक्लेषां प्रविष्टवान् ।
 जगतः प्रान्तभागेऽपि तेषां वाच उपस्थिताः ।
 तत्र योऽस्ति स सूर्यस्य स्थापयामास मण्डपं ॥
 ५ स वरस्य समानश्च निर्गच्छन् वासगेहतः ।
 गन्तव्ये पथि धाविष्यन्नभिनन्दति वीरवत् ॥
 ६ योमान्तादुदयस्तस्य परिवृत्तिर्दिगन्तगा ।
 तस्य प्रतापतो गुप्तं वस्तु किञ्चिन्न विद्यते ॥

शास्त्रं सिद्धं परेशस्य मनसः परिवर्त्तकं ।	७
साक्ष्यं सत्त्वं परेशस्य ज्ञानदक्षाल्पमेधसे ॥	
विधयः परमेशस्य न्याय्याश्चित्तस्य नन्दनाः ।	८
आज्ञा शुद्धा परेशस्य नेत्रयो दीप्तिवर्द्धिनी ॥	
परमेशाच्च या भीतिः सा शुचिर्नित्यवर्त्तिनी ।	९
राज्यनीतिः परेशस्य सत्या साध्वी च सर्वथा ॥	
वाञ्छनीया सुवर्णात् सा कनकात् प्रचुरादपि ।	१०
सुखाद्दीपुष्पनिर्घासात् मधुवासस्य वा रसात् ॥	
अयं त्वदीयदासोऽपि भवन्नेतैः सुशिक्षितः ।	११
एतेषां पालनादेव लाभश्चात्यद्यते मद्दान् ।	
स्वभ्रमाः केन बुध्यन्ते गुप्ताघेभ्यो विमुञ्च मां ॥	१२
गर्वजेभ्योऽपि दोषेभ्यो निजदासं निवारय ।	१३
ममोपर्याधिपत्यं ते मा कुर्वन्तु कदाचन ।	
तेन सिद्धो भविष्यामि महापातकतः शुचिः ॥	
परमेश्वर मद्गुणं मत्तातस्तव दृष्टये ।	१४
रोचन्तां मम वक्त्रस्य वाचो ध्यानञ्च हृद्गतं ॥	

२० विंशतितमं गीतं ।

१ राज्ञः कृते प्रजानां प्रार्थनं ६ तस्मात्तरं ७ परमेश्वरे प्रजानां प्रत्याशा च ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूदो धर्मगीतं ।	
परमेशो विपत्काले गृह्णातु प्रार्थनां तव ।	१
याकूवीयेषितुर्नाम त्वां करोतु समुद्रतं ॥	
स प्रेषयतु साहाय्यं त्वत्कृते धर्मधामतः ।	२
सियोनाद्रौ समास्थाय त्वां करोतु च सुस्थिरं ॥	
त्वदीयान् उपहारांश्च सकलाननुचिन्तयेत् ।	३
तव हृद्यबले दानमपि तेनानुगृह्यतां ॥ सेला ॥	
तव यद्यन्मनोऽभीष्टं तत्तत् तुभ्यं ददातु सः ।	४
विदधातु कृतार्थांश्च सकलां तव मन्त्रणां ॥	
वयं तव परित्रायात् करिष्यामो जयध्वनिं ।	५

- ध्वजञ्चोन्नामधिव्यामः स्वकीयेणस्य नामनि ।
 त्वदीयाः प्रार्थनाः सर्वाः साधयेत् परमेश्वरः ॥
 १ नरं खेनाभिघिक्तं यत् त्रायते परमेश्वरः ।
 तदिदानोमहं जाने स स्वपूतदिवि स्थितः ।
 तदीयप्रार्थनां श्रुत्वा सफलां विदधाति हि ।
 निजदक्षिणहस्तस्य त्राणदैः श्रौत्यैकर्मभिः ॥
 ७ स्यन्दनान् कीर्त्तयन्तीमे तुरङ्गान् कीर्त्तयन्त्यमी ।
 निजप्रभोः परेशस्य नामास्माभिस्तु कीर्त्तते ॥
 ८ ते नत्वा पतिता जाता वयञ्चेत्याय सुस्थिराः ॥
 ९ परेशं त्राहि गृह्णातु राजास्मान् प्रार्थनादिने ॥

२१ एकविंशतितमं गीतं ।

१ जयस्य निमित्तम् ईश्वरस्य धन्यवदनं ८ उपकारार्थं तस्मिन् प्रत्याशा च

वाद्यनियन्ते दातव्यं दायूदो धर्मगीतं ।

- १ हे परेश्वर शक्त्या ते ह्लादते पृथिवीपतिः ।
 कीदृशस्त्वत्परित्राणाद् आनन्दस्तस्य जायते ॥
 २ यद्यत् तस्य मनोऽभीष्टं तत् त्वं तस्मै वितीर्णवान् ।
 श्लोभाभ्यामीरिता तस्य वाञ्छा नापङ्गता त्वया ॥ सेला ॥
 ३ आशीर्वादैः शुभैस्तस्य विस्मयो जनितस्त्वया ।
 जातरौप्यः किरीटश्च स्थापितस्तस्य मस्तके ॥
 ४ जीवनं याचितस्तेन त्वं तस्मै दत्तवान् वरं ।
 अत्यन्तकालमानञ्च दीर्घत्वं परमायुषः ॥
 ५ तावकीनपरित्राणात् सुमहत् तस्य गौरवं ।
 महिमा च प्रतापश्च त्वया तस्मिन् समर्पितौ ॥
 ६ नित्याशीर्वादप्राप्तार्थं स त्वया विनिरूपितः ।
 तव वक्त्रप्रसादाच्च स हर्षेण प्रफुल्लितः ॥
 ७ यतो हेतो मंहोपालः श्रद्धाति परेश्वरं ।
 स च सर्वोपरिस्थस्य ह्यपया न स्खलित्यति ॥
 ८ त्वत्कारेण धरिष्यन्ते सकलास्तव वैरिणः ।

तव दक्षिणहस्तेन धरिष्यन्ते ऽरयस्तव ॥	
त्वं निजक्रोधदृष्ट्या तान् करिष्यस्यभिचुस्त्रिवत् ।	९
परमेशः स्वकोपेन तान् सर्वान् सङ्गृह्णसिष्यते ।	
इन्धनानि यथा तद्वत् तान् भक्षिष्यति पावकः ॥	
त्वं तेषां फलमुच्छिद्य भुवनाद्भवयिष्यसि ।	१०
नरसन्तानमध्ये च तेषां वंशाऽपि लोप्यते ॥	
यस्मात् त्वत्प्रातिकूल्येन ते दौराढ्यं न्यरूपयन् ।	११
कुसङ्गल्पमकुर्वन् न च साद्रमशक्नुवन् ॥	
यतो हेतोः करिष्यन्ते ते त्वयैव पराङ्मुखाः ।	१२
तेषामास्यदिशि ज्यायां त्वं शरान् योजयिष्यसि ॥	
परमेश त्वमुत्कृष्टो निजविक्रमहेतुतः ।	१३
गानवाद्ये करिष्यामो वयं त्वच्छैथ्यकारणात् ॥	

२२ द्वाविंशतितमं गीतं ।

१ छोटस्य विलापः १९ प्रार्थना च २२ प्रशंसनञ्च ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यम् अरुणमृगीनामकस्वरयुक्तं दायुदो धर्मगीतं ।

हे मदीश मदीश त्वं मां परित्यक्तवान् कुतः ।	१
दृरे तिष्ठन् मम त्राणात् क्रन्दनाच्च मयेरितात् ॥	
दिवाङ्कथं मदीश त्वञ्चोत्तरं न प्रयच्छसि ।	२
आङ्गये क्षणदायाच्च शान्तिं नाप्नोमि काञ्चन ॥	
पृतस्वं राजमञ्जुस्ते चेखायेला कृताः स्तवाः ।	३
अकारि त्वयि विश्वासे ऽस्माकं पूर्व्वियमूर्ध्वैः ।	४
अकारि तैर्हि विश्वासे रक्षिताश्च त्वयैव ते ॥	
त्वामुद्दिश्याङ्गयन्तस्ते सम्प्राप्ताः परिरक्षणं ।	५
हात्वा त्वय्येव विश्वासमभवन् लज्जिता न ते ॥	
किन्त्वहं ह्यमिसङ्काशो न गण्यो मानवेष्वपि ।	६
निन्दनीया मनुष्याणां प्रजाभिश्चापमानितः ॥	
यावन्तो मां निरीक्षन्ते ते सर्व्वे विद्मसन्ति मां ।	७
वक्रोक्त्याधरौ मूर्द्ध्नालयन्ति च मां प्रति ॥	

- ८ परमेशे ऽर्पयन् भारमसौ तेनैव रक्ष्यतां ।
असौ निस्तार्थ्यतां तेन यतस्तस्मै हि रोचते ॥
- ९ किञ्च त्वं जननीगर्भान्मां समुद्धृतवान् पुरा ।
आसौ विश्वासभूमिस्त्वं मे मातृस्तन्यपायिनः ॥
- १० गर्भकोषाच्च निष्क्रान्तस्त्वथेवाहं समर्पितः ।
आ मातृकुक्षिवासाच्च त्वमेवासि मदीश्वरः ॥
- ११ मत्तो दूरे न वर्त्तस्व यतो दुःखमुपस्थितं ।
उपकारी च कुत्रापि कोऽपि नो विद्यते मम ॥
- १२ बद्धभिर्दृषभैश्चाहं समन्तात् परिवेष्टितः ।
वाशनीयबलीवर्द्धं बलिष्ठैरहमारुतः ॥
- १३ मामुद्दिश्य स्ववक्त्राणां व्यादानं ते च कुर्वते ।
पशोर्विदारणेच्छातो गर्जयन् केशरी यथा ॥
- १४ अहं तोयवदुत्सृष्टो मदस्थोनिं स्नयानि च ।
मधूच्छिद्यसमं चित्तं द्रवीभूतं मदन्तरे ॥
- १५ मद्रत्नं भाण्डवच्छुष्कं लम्बा जिह्वा च तालुनि ।
कालधर्मस्य धूलौ च त्वथैवाहं निपातितः ॥
- १६ मां श्वानः परिदण्वन्ति खलसङ्घश्च वेष्टते ।
क्वद्रितं पाणियुग्मञ्च पादयुग्मञ्च ते र्मम ॥
- १७ गणायामि मदस्थोनिं ते मां पश्यन्ति लोचनैः ॥
- १८ मामकीनानि वस्त्राणि स्वमध्ये विभजन्ति ते ।
मम परिच्छेदार्थञ्च गुटिकां पातयन्ति हि ॥
- १९ हे परेश भवान् मत्तो दूरवर्त्ती न तिष्ठतु ।
मदीयशक्तिदातस्त्वम् उपकर्तुं त्वरस्व मां ।
- २० मत्प्राणान् खड्गतो रक्ष दीनं चेतः शुनः करात् ॥
- २१ त्रायस्व सिंहवक्त्रान्मां मत्नातः खड्गिष्टङ्गतः ॥
- २२ प्रशंसिष्यामि ते नाम निजम्भाटगणं प्रति ।
समितेर्मध्यसंस्थो ऽहं करिष्यामि तव स्तवं ॥
- २३ हे हे परेशितु भक्ता यूयं तं समभियुत ।
हं याकूवो ऽखिला वंशा यूयं तं हि समर्चत ।
इखाथेलो ऽखिला वंशा यूयं तस्माद् विभीत च ॥
- २४ यतः स दुःखिनो दुःखं नावजानादुपेक्षया ।

स्वास्थ्यं तस्मादनाच्छाद्य सोऽग्रहोत् तस्य दवनं ।	
त्वामुद्दिश्य करिष्यामि महासंसयहं स्तुतिं ।	१४
त्वद्भक्तानां समक्षे च शोधयिष्यामि मे व्रतान् ।	
अन्नं सम्भक्ष्य तर्ष्यन्ति मानवा नम्रचेतसः ॥	१६
स्तौष्यते परमेशश्च परमेशार्थिभिर्जनैः ।	
युष्माकमन्तरात्मा च नित्यजीवी भविष्यति ॥	
पृथिवीप्रान्तभागस्यैः सर्वैः कृत्वानुचिन्तनं ।	१७
परमेश्वरमुद्दिश्य परावृत्तिः करिष्यते ॥	
भिन्नजातीयलोकानां सकलानि कुलानि च ।	
भवतः सम्मुखे नत्वा करिष्यन्त उपासनां ॥	
यस्माद्राज्यं परेशस्य भिन्नजातिषु शक्ति सः ॥	१८
पृथिवीवासिनां मध्ये यावन्तः पुष्टमानवाः ।	१९
अन्नं सम्भक्ष्य ते सर्वैः करिष्यन्त उपासनां ॥	
धूलिमध्ये ऽवरोहन्तः प्राणरक्षणवर्जिताः ।	
यावन्तो मानवास्ते ऽपि प्रयांस्यन्ति मुखं तव ॥	
अन्ववायेन चैकेन तव सेवा विधास्यते ।	२०
तेन कारिष्यते नित्यं प्रभुमुद्दिश्यकीर्त्तनं ॥	
ते च जनिष्यमाणानां नृणां मध्य उपस्थिताः ।	२१
तस्य धर्मं गदिष्यन्ति यस्मात् सिद्धीचकार सः ॥	

२३ त्रयोविंशं गीतं ।

पालकं परमेश्वरं प्रति प्रत्याशा ।

दायूदो धर्मगीतं ।

पालको ऽस्ति परेशो मे न भविष्यामि दुर्गतः ॥	१
स मां हरितशश्वेषु क्षेत्रेषु शाययिष्यति ।	२
सुशान्तानां जलानाञ्च पार्श्वे मां चारयिष्यति ॥	
जीवयिष्यति मत्प्राणान् माञ्च खनामहेतुना ।	३
धर्मरूपेषु मार्गेषु गमनं कारयिष्यति ॥	
मृत्युच्छायास्वरूपेण कन्दरेण व्रजव्रजिपि ।	४

- न भेष्याम्यापुदो यस्मात् मत्सङ्गी त्वं भविष्यसि ।
 तव दग्धेन यच्छा च सान्त्वना मे जनिष्यते ॥
 ५ ममारीणां समक्षं त्वं भोज्यं मे रचयिष्यसि ।
 त्वत्सस्त्रैलाङ्गुर्षीर्षीऽहं मत्संसख समाञ्जितः ॥
 ६ यावज्जीवञ्च मां क्षेमं दया चानुचरिष्यतः ।
 दीर्घकालञ्च वक्ष्यामि परमेशस्य मन्दिरे ॥

२४ चतुर्विंशं गीतं ।

१ परमेश्वरस्य राजत्वं २ तदीयलोकानां वर्णनं ७ तदीयप्रदण्डणीयलोकानां
 निवेदनं ।

दायूदो धर्मगीतं ।

- १ आप्ते वसुन्धरा तस्याः पूरकञ्च परेशितुः ।
 तस्यैव जगती कृत्स्ना संहिता तन्निवासिभिः ॥
 २ यस्मात् सा स्थापयाञ्चक्रे तेन कीलालराशिषु ।
 सरितामुपरिष्ठाञ्च सा तेनैव विनिर्ममे ॥
 ३ पर्वतं परमेशस्य समारोक्ष्यति को जनः ।
 कः करिष्यत्यवस्थानं तदीयधर्मधाम्नि वा ॥
 ४ यस्य हस्तद्वयं शुद्धं यस्य चित्तञ्च निर्मलं ।
 न प्रवृत्तं मनोऽसारे न जातः प्रपद्यच्छलात् ॥
 ५ शुभाशिषं मनुष्यः स लभ्यते परमेश्वरात् ।
 स समाप्स्यति पुण्यञ्च निजत्राणाकरेश्वरात् ॥
 ६ यतादृशो भवेदंशस्तवान्वेषणकारिणां ।
 ये तवास्यं दिदृक्षन्ते ते याकूवीयजातयः ॥ सेला ॥
 ७ भो भो द्वाराणि युष्माभिरुन्नम्यन्तां शिरांसि हि ।
 चिरस्थायिकवाटानि यूयं यात समुच्छ्रयं ।
 सुमहामहिमा राजा विदधातु प्रवेशनं ॥
 ८ सुमहामहिमा राजा योऽसौ को नु भवेत् स वा ।
 परमेशो बलो शूरो युद्धवीरः परेश्वरः ॥
 ९ भो भो द्वाराणि युष्माभिरुन्नम्यन्तां शिरांसि हि ।

चिरस्थायिकवाटानि यूयं यात समुच्छ्रयं ।
 सुमहामहिमा राजा विदधातु प्रवेशनं ॥
 सुमहामहिमा राजा योऽसौ को नु भवेत् स वा । १०
 सैन्याध्यक्षः परेशो यः स महामहिमा प्रभुः ॥

२५ पञ्चविंशं गीतं ।

इन्नीयभाषया ककारादिगो ' तेन पापमार्जनार्थमुपकारार्थञ्च दायूद्ः प्रार्थना ।

दायूदो गीतं ।

त्वामुद्दिश्य परेशाहम् उन्नयामि निजं मनः ॥ १
 अद्दामि मदीश त्वां लज्जा मा सम्भवेन्मम । २
 न करोतु मम द्वेषो जयगर्वञ्च मामधि ॥
 त्वामाकाङ्क्षन्ति यावन्तो व्रीडितत्वं न यान्ति ते । ३
 निर्निमित्तकृत्वाचारा ये समाप्यन्ति ते त्रपां ॥
 त्वं परेश निजान् मार्गान् मां क्षापयितुमर्हसि । ४
 देहि सुशिक्षणं मह्यं स्वकीयाः पदवीरधि ॥
 यापयन् मां स्वसत्येन देहि मह्यं सुशिक्षणं । ५
 त्वं त्राणाकर ईशो मे त्वामाकाङ्क्षाम्यहं सदा ॥
 हे परेश निजं स्नेहं विविधाञ्च दयां स्मर । ६
 यस्मादनादिकालात् सा विद्यमाना प्रकाशते ॥
 मम बाल्यस्य पापानि मम दोषाञ्च मा स्मर । ७
 स्मर स्वीयद्वपातो मां सद्भावैः परेश ते ॥
 सद्भावः सरलात्मा च विद्यते परमेश्वरः । ८
 तस्मात् पापिमनुष्यान् स बोधयिष्यति सत्ययं ॥
 नम्रलोकान् स धर्मेण गमनं कारयिष्यति । ९
 दास्यते नम्रलोकेभ्यः स्वमार्गञ्चाधि शिक्षणं ॥
 ये लोका नियमादेशैः तस्याचरन्ति तान् प्रति । १०
 परमेशस्य पश्यान्ः सर्वे सत्यदयामयाः ॥
 हे परेश स्वकीयस्य नामधेयस्य कारणात् । ११
 त्वं क्षमस्वापराधं मे यस्मात् सोऽस्ति महत्तमः ॥

- १२ परमेश्वरतो भीतो मानवः कः प्रविद्यते ।
यः पश्या तेन धर्त्तव्यस्तं स तं दर्शयिष्यति ॥
- १३ क्षेमे वक्ष्यन्ति तत्राणास्तदंशो भोक्ष्यते धरां ॥
- १४ परमेशस्य सौहार्दं तद्भक्तैर्वैव वर्त्तते ।
तस्य यो नियमस्तं स तानेव ज्ञापयिष्यति ॥
- १५ परमेशमपेक्षते मम नेत्रे निरन्तरं ।
यस्मात् स एव मत्पादाबुद्धिरिष्यति जागतः ॥
- १६ मां निरीक्ष्यानुकम्पस्वानाथो दीनो यतोऽस्म्यहं ॥
- १७ विष्टुर्दं मे मनोदुःखं त्वं मां कष्टेभ्य उद्धर ॥
- १८ वीक्षस्व दैन्यदुःखे मे सर्वाघानि क्षमस्व मे ॥
- १९ अवलोकय मद्दृष्टुन् यस्मात् ते बद्धसंख्यकाः ।
ते च दौरात्म्ययुक्तान् द्वेषेण प्रद्विषन्ति मां ॥
- २० मामकीनात्मनो रक्षां कुरु मासु समुद्धर ।
मा सम्भवतु लज्जा मे यस्मात् त्वां श्रद्धाम्यहं ॥
- २१ रक्षतां सिद्धिसारल्ये मां यतस्त्वदपेक्ष्यहं ॥
- २२ ईश त्वं सर्वदुःखेभ्य इच्छायैकं विमोचय ॥

२६ षड्विंशं गीतं ।

दायूदः सरललं प्रार्थनञ्च ।

दायूदो गीतं ।

- १ परमेश्वर धर्मं मे भवान् निर्णीतुमर्हति ।
यतो ऽहं सरलाचारः परेशं शरणं गतः ।
न कदाचन तस्मान्मे स्खलनं सम्भविष्यति ॥
- २ मां परेशानुसन्वेहि मत्परीक्षां विधेहि च ।
मानसं मम चित्तञ्च निर्ममणीक्रियतां त्वया ॥
- ३ यस्मात् तव दया नित्यमस्ति मद्दृष्टिगोचरे ।
त्वदीयसत्यमार्गेण गमनञ्च करोम्यहं ॥
- ४ नरैरसारतासक्तैः सार्द्धं नोपविशाम्यहं ।
कृद्गुह्युक्तमनुध्यायां सभां न प्रविशामि च ॥

समाजो दुस्वरिजायां दृष्टार्हो मन्यते मया ।	५
दुष्टानाञ्च समीपे ऽहं न करोम्युपवेशनं ॥	
शुद्धतारूपतोयेन क्षालयित्वा निजौ करौ ।	६
वेदिं प्रदक्षिणीकुर्वन् तव हे परमेश्वर ॥	
अहमुच्चेन शब्देन कीर्त्तयामि तव स्तवान् ।	७
तवास्वर्थाणि कर्माणि सर्वाणि कथयामि च ॥	
अहं परेश सन्मीये त्वदीयावासवेष्मनि ।	८
तस्मिन्नेव स्थले यत्र महिमा ते ऽधितिष्ठति ॥	
मा संहर मम प्राणान् पापिभिर्मानवैः सह ।	९
जीवितं मम वा लोकै रक्तपातप्रियैः सह ॥	
येषां हस्ताश्रुलाधाराः पाणिश्चैकोचपूरितः ॥	१०
किन्त्वहं सरलाचारो मां त्रायस्व दयस्व च ॥	११
चरणं मामकीनं तु समाने तिष्ठति स्थले ।	१२
अहं समाजमध्ये च त्वां स्तोष्यामि परेश्वर ॥	

२७ सप्तविंशं गीतं ।

परमेश्वरं प्रति दायूदः प्रत्याशा प्रेमा प्रार्थना च ।

दायूदो गीतं ।

ज्योतिस्त्राणो परेशो मे कस्माद् भेष्याम्यहं पुनः ।	१
प्राणस्थैर्यं परेशो मे कस्मात् प्राप्स्यामि साध्वसं ॥	
दुस्वरिजा मनुष्या ये पीडका द्वेषिणश्च मे ।	२
ते यदा मामुपातिष्ठन् मम मांसं बुभुक्षुवः ।	
तदानो रत्नलनं गत्वा न्यपतन् स्वयमेव ते ॥	
शिविरेणापि रुद्धस्य मम चित्तं न भेष्यति ।	३
मद्विरुद्धं रणे जातेऽप्यहं स्थास्यामि निर्भयः ॥	
परमेशादयाचेऽहं वरमेकं मयेष्मितं ।	४
यावज्जीवं परेशस्य मन्दिरे निवसन्नहं ।	
शोभां परेशितु दृष्ट्वा ध्यातुं वाञ्छामि तद्गुहे ॥	
यस्मान्निजोऽटजे मां स गोपयिष्यति दुर्दिने ।	५

- खदूष्यस्य रहःस्थाने माञ्च प्रच्छादयिष्यति ।
 शिलोच्चयोपरिष्ठाञ्च मामध्यारोपयिष्यति ॥
 ६ चतुर्दिक्स्वरिपुम्भो मे ह्युन्नमत्यधुना शिरः ।
 तस्माद् दास्यामि तदूष्ये हर्षनादैर्बलीनहं ।
 करिष्यामि परेशस्य स्तुतये गानवादनं ॥
 ७ षट्शु मे परमेश त्वं खरवेणाहमाङ्गये ।
 मां त्वमेवानुकम्पस्व देहि त्वं मल्लमुत्तरं ॥
 ८ मदत्नं मार्गतेत्युक्त्वा पाश्र्वते मन्मनस्त्वया ।
 अन्वेषिष्याम्यहं तस्मात् तव वत्नं परेश्वर ॥
 ९ स्वकीयं वदनं मत्तो न समाच्छाद्यतां त्वया ।
 मा क्रुद्धाप्रास्य ते दासं त्वं मदीयोपकारकः ।
 मा परित्यज मा प्रोक्ष मां मत्प्राणाकरेश्वर ॥
 १० पित्रा मात्रा च सन्त्यक्तं मां परेशो ग्रहीष्यति ॥
 ११ त्वं परेश स्ववर्तमानि मां ज्ञापयितुमर्हसि ।
 ममारीणां निमित्तं माम् ऋजुमार्गेण यापय ॥
 १२ माञ्च त्वं मद्दिपत्प्राणां स्वेच्छायां न समर्पय ।
 यता ह्येतो विरुद्धं मे सात्त्विकोऽष्टतवादिनः ।
 कृलोद्दीरकलोकाश्च समुत्तिष्ठन्ति सर्वतः ॥
 १३ परमेशस्य सौजन्यं वीक्षित्ये जीवतां भुवि ।
 करोम्येतादृशीमाशां न चेत् किं मम मङ्गलं ॥
 १४ परमेशं प्रतीक्षस्व त्वमित्यं बलवान् भव ।
 सुस्थिरश्चास्तु ते चित्तं प्रतीक्षस्व परेश्वरं ॥

२८ अष्टाविंशं गीतं ।

१ आत्मनो निमित्तम् आत्मोयलोकानाञ्च निमित्तं दायूदः प्रार्थना इ परमेश्वरस्य धन्यवदनञ्च ।

दायूदो गीतं ।

- १ त्वामुद्दिश्य मयाङ्गानं क्रियते परमेश्वर ।
 हे मदीयगिरे त्वं मां प्रति मा भव नीरवः ॥

नो चेत् त्वं यदि निःशब्दो भवे मां प्रति साम्प्रतं ।	
तर्हि गर्भेऽवस्थापानां यास्यामि तुल्यतामहं ॥	
त्वमाकर्णय काकूक्तिं त्वां प्रति क्रन्दतो मम ।	९
पवित्रञ्च त्वदागारं प्रत्युत्तोलयतः करौ ॥	
मापसारय मां दुष्टे मां वा कुकर्म्मभिः सह ।	१०
मित्रं प्रति प्रियालापैश्चित्ते दीर्जन्यकल्पकैः ॥	
यादृशस्ति क्रिया तेषां चरित्रस्य च दुष्टता ।	४
फलदानं त्वया तेभ्यस्तादृशेव विधीयतां ॥	
हस्तानां कर्म्मणो योग्यं फलं तेभ्यो वित्तीर्यतां ।	
आचारो यादृशस्तेषां तादृशं कुरु तान् प्रति ॥	
यतो हेतो र्मनुष्यास्त आचारान् परमेशितुः ।	५
तस्य वा हस्तयोः कर्म्म न पर्यालोचयन्ति हि ।	
तस्मादुत्पाटनं तेषां न तर्हि स करिष्यति ॥	
धन्यः परेश्वरो यस्मात् काकूक्तिं मम सोऽश्नुयात् ॥	६
बलं मे परमेशोऽस्ति फलकञ्च स एव मे ।	७
मच्चित्तं व्यश्वसत् तस्मिन् अहञ्चोपहतोऽभवं ।	
तस्माद् हृष्यति मे चित्तं मद्गौरवैः स्तोष्यते च सः ॥	
बलमस्ति स्वकीयानां प्रजानां परमेश्वरः ।	८
स्वीयाभिधित्तलोकस्य दुर्गञ्च त्राणदायि सः ॥	
त्वं त्रायस्व निजाल्लोकान् स्वाधिकारे वदाश्लिषं ।	९
चारयञ्च सदाकालं तान् विधेहि समुन्नतान् ॥	

२६ उनत्रिंशत्तमं गीतं ।

मेघगर्जनेनेश्वरस्य सच्चिन्मः प्रकाशनं ।

दायूदो धर्म्मगीतं ।

परमेशस्य युष्माभिर्हे पराक्रमिणां सुताः ।	१
परमेशस्य युष्माभिः स्तूयेतां बलगौरवे ॥	
यूयञ्च परमेशस्य नास्मोऽभियुत गौरवं ।	२
परेशाय प्रणामञ्च कुरुध्वं पूतशोभया ॥	

- १ परमेशस्य निर्घोषः सलिलान्यार्धतिष्ठति ।
सुमहामहिमा चेशो मेघनादं करोति हि ।
राशीकृतानि तोयानि परमेशोऽधितिष्ठति ॥
- ४ परमेशस्य निर्घोषो विद्यते सपराक्रमः ।
परमेशस्य निर्घोषो विद्यते हि प्रतापवान् ॥
- ५ परमेशस्य निर्घोषस्तुराजविदारकः ।
प्रभनक्त्येरसाख्यानं द्रुन् लिवानेने परेश्वरः ॥
- ६ स नर्त्तयति तान् प्रालान् धेनूनां शावकानिव ।
लिवानेनशिरीयोगैौ गिरी च खङ्गवत्सवत् ॥
- ७ परमेशस्य निर्घोषो वङ्गिजिङ्गाविभेदकः ॥
- ८ परमेशस्य निर्घोषान्मरुभूमिः प्रवेपते ।
वेपते परमेशाच्च कादेशीयं मरुस्थलं ॥
- ९ परमेशस्य निर्घोषो हरिणीः सावयत्यपि ।
चरण्यानि च तेनैव निष्पत्राणि भवन्ति हि ।
तत्रासादे स्थितं सर्व्वं गौरवच्च प्रशंसति ॥
- १० आसीत् सिंहासनासीनो जलाज्ञावे परेश्वरः ।
राजवच्च सदासीनः संस्थाता परमेश्वरः ॥
- ११ स्वप्रजाभ्यः परेशेन दीयते हि पराक्रमः ।
स्वप्रजाभ्यः परेशेन दीयते शान्तये वरः ॥

३० त्रिंशत्तमं गीतं ।

१ विपदो निस्कारनिमित्तं धन्यवदनं ४ अनुयत्प्रतिनिमित्तम् ईश्वरसन्निधौ
धन्यवदनं प्रार्थनञ्च ।

गृहप्रतिष्ठाकाले दायूदा कृतं गानार्थकं धर्मगीतं ।

- १ प्रशंसामि परेश त्वां यतोऽहं प्रोद्धतस्त्वया ।
मद्विरुद्धञ्च मेऽरीणां त्वया हर्षो निवारितः ॥
- २ मत्प्रभो परमेशाहं त्वामुद्दिष्टारुवं पुरा ।
तदानीञ्च त्वयैवाहं स्वस्थतामाप्त्रवं पुनः ॥
- ३ त्वं परेश्वर मत्प्रणान् परलोकाद् उदानयः ।

गर्त्तमध्ये ऽवरोहन्तं माञ्च त्वं समजीजिवः ॥	
गीयतां परमेशाय युष्माभिस्तस्य साधुभिः ।	४
तस्य पवित्रतायाञ्च स्मरणे क्रियतां स्तुतिः ॥	
तत्त्वोपेन क्षयं दुःखं तत्प्रसादेन जीवनं ।	५
रोदनं क्षणदास्थायि प्रातर्हर्षो ऽनुगच्छति ॥	
सम्पत्काले मयेत्युक्तं न खलुलिष्यामि कर्त्तुं चित् ॥	६
परमेश प्रसादात् ते स्थापितो मद्गिरिर्दृढं ।	७
किन्तु त्वया निजे वक्त्रे क्वादिते व्याकुलो ऽभवं ॥	
त्वामुद्दिश्य परेशाहम् आङ्गानं कृतवान् तदा ।	८
अकुर्वं परमेशञ्च प्रतीदं परिदेवनं ॥	
शोणिते मम को लाभः को मे गर्त्तावरोहणे ।	९
रजसा किं तव स्तोत्रं सत्यं वा कीर्त्तयिष्यते ॥	
परमेश त्वयाकर्ण्य करुणा क्रियतां मयि ।	१०
क्रियताञ्चोपकारो मे त्वया हे परमेश्वर ॥	
त्वं शोकं मे ऽकरो नृत्यं शाणवस्त्रं विमोच्य मे ।	११
मह्यमानन्दरूपञ्च प्राददाः कटिबन्धनं ॥	
तुभ्यं मे मनसा गानं प्रकर्त्तव्यममौनिना ।	१२
मत्प्रभो परमेशाहं त्वां नैविष्यामि सर्व्वदा ॥	

३१ एकत्रिंशं गीतं ।

१ उपकारार्थं परमेश्वरस्य सन्निधौ प्रार्थनं १४ अनुग्रहस्य निमित्तं प्रार्थनसङ्घः ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूदो धर्मगीतं ।

अर्द्धामि परेश त्वां मम लज्जा कदाचन ।	१
मा भवेत् त्वं स्वधर्मण मम रक्षां कुरुष्व हि ॥	
मयि कर्णं निधत्स्व त्वं मामुद्धर्तुं त्वरस्व च ।	२
मदीयाश्रयशैलस्त्वं रक्षादुर्गञ्च मे भव ॥	
यस्मात् त्वमेव मच्छैलो मम दुर्गञ्च विद्यसे ।	३
त्वं खनामनिमित्तं मां यापयन् चारयिष्यसि ॥	
उद्धरिष्यसि तैर्गुप्ताज्जालान्मां त्वं ममाश्रयः ।	४

- ५ अहं स्वकीयमात्मानं निक्षिपामि करे तव ।
मम ज्ञाता परेशसि त्वं हे सत्यमेश्वर ॥
- ६ असाराणां व्यलीकानां वस्तूनां सेवकान् मया ।
गर्हभायेन विश्वासः क्रियते परमेश्वरे ॥
- ७ तावकीनप्रसादेऽहम् आनन्दाम्बुल्लसामि च ।
यस्मात् त्वं वीक्ष्य मे क्लेशं रक्षित्वापत्सु मे मनः ॥
- ८ न समर्पितवान् बद्धं मां विपद्यस्य हस्तयोः ।
किन्तु विस्तारिते स्थाने मम स्थापितवान् पदं ॥
- ९ त्वं परेशानुकम्पस्व मां यस्मादहमुद्विजे ।
कातर्येण विशीर्यन्ते मग्नेत्रप्राणकुक्षयः ॥
- १० गतं मे जीवितं शोकाद् दीर्घश्वासाच्च मे वयः ।
मत्पापान्मे बलं क्षीणं शीर्षानि कीकसानि च ॥
- ११ मदरातिसमूहेन निन्दापात्रमहं कृतः ।
अतिनिन्द्यं स्वमित्राणाम् आत्मीयानाञ्च भोग्यां ।
ये मां प्रशन्ति मार्गं ते पलायन्ते मदन्तिकात् ॥
- १२ अस्मृतेऽहं भवामि स्म प्रेतवन्मानसाद्युतः ।
कस्यचिन्नष्टकल्पस्य भाजनस्य समोऽभवम् ॥
- १३ निन्दां प्रयोज्यमानेकेषां सर्वतो वर्त्तते भयं ।
यस्मान्मत्प्रतिकूल्येन मन्त्रयन्ते समेत्य ते ।
मम प्राणचिनाशार्थं कुर्वते च कुकल्पनां ॥
- १४ अहन्तु त्वयि विश्वासं कुर्वे हे परमेश्वर ।
ईश्वरो मे त्वमेवासि वाक्यमेतद् ब्रवीमि च ॥
- १५ तव हस्ते हि विद्यन्ते समयाः सकला मम ।
द्वेषिणां बाधकानाञ्च करेभ्यो मां त्वमुद्धर ॥
- १६ एतस्मिन् तव दासेये प्रसन्नवदनो भव ।
तावकीनप्रसादेन मम त्राणं विधेहि च ॥
- १७ लज्जा मे मा भवेद् यस्मात् त्वां परेशाहमाङ्गये ।
दुष्टानां सम्भवेल्लज्जा नरके चास्यबन्धनं ॥
- १८ स्तब्धवाचोऽभिजायन्ताम् ओष्ठा निःसत्यवादिनः ।
अहङ्कारावमानाभ्यां धार्मिके दर्पभाषिणः ॥
- १९ किं महत् तव सौजन्यं त्वङ्गत्तानां कृते चितं ।

त्वदाश्रितेषु चाभ्यस्तं नरवंशस्य सम्मुखे ॥	
स्वमुखस्याश्रयेण त्वं विद्रोहाच्छादयन् दृशां ।	१०
रसनानां विवादात् तान् उटजे गोपयिष्यसि ॥	
परमेशो भवेद् धन्यो यस्मात् तेनैव मां प्रति ।	११
प्राकाशयत मद्वाञ्छार्थ्यां करुणा नगरे दृष्टे ॥	
अहं त्वदृष्टितश्चिन्न इत्युद्देगान्मयोदितं ।	१२
त्वया त्वाश्रावि खेदोक्तित्वां प्रति क्रन्दतो मम ॥	
प्रियध्वं परमेशे हि सकलास्तस्य साधवः ।	१३
विश्रास्यानां मनुष्याणां रक्षितास्ति परेश्वरः ।	
प्रचुरश्च फलं तेन गर्वाचाराय दीयते ॥	
जायध्वं बलिनः सर्वे हि परेशप्रतीक्षिणः ।	१४
स हि चित्तानि युष्माकं सुदृढानि करिष्यति ॥	

• ३२ द्वात्रिंशं गीतं ।

१ पापक्षमातः सुखस्य निर्णयः २ चमार्थं खेदस्य पापस्वीकारस्य च प्रयोजनं ८ तस्य फलञ्च ।

दायूद उपदेशगीतं ।

धन्यं वदामि मुक्ताघं यस्य पापं तिरोहितं ॥	१
धन्यः स मानवो यस्य दोषाणां गणना नहि ।	२
क्रियते परमेशेन यस्यात्मा क्लववर्जितः ॥	
अहं रुद्धमुखोऽतिष्ठं तदानीन्वखिलं दिनं ।	३
कुर्वतो मम काकृत्तिं कीकसान्याप्नुवन् क्षयं ॥	
गुरुरासीत् दिवारात्रं तव हस्तो ममोपरि ।	४
व्यकारि मम हृत्पिण्डं ग्रीष्मकालिकतापतः ॥ सेला ॥	
ततः परं निजं पापं मया तुभ्यं निवेदितं ।	५
स्वापराधमनाच्छाद्य मयेदक्षेरितं वचः ।	
खेदोषान् स्वीकरिष्यामि परमेशस्य सम्मुखे ।	
मम पापस्य दोषित्वं त्वमेवात्तमथास्तदा ॥ सेला ॥	
इतो हेतो र्यदा प्राप्तुं मानवैः शक्यते भवान् ।	६
तदानो साधुरेकैकस्त्वां प्रति प्रार्थयिष्यते ।	

- जाते महाजलाभावे स्पृह्यते नहि तेन सः ॥
 ७ ममाश्रयस्त्वमेवासि त्वं मां क्लेशादविष्यसि ।
 रक्षाकीर्त्तनगीतेश्च त्वं मां संवेष्टयिष्यसि ॥ सेला ॥
 ८ अहं त्वामुपदेक्ष्यामि गन्तव्यं वर्त्म दर्शयन् ।
 नयनेन मदीयेन तुभ्यं दास्यामि मन्त्रणां ॥
 ९ यूयं मा भूत निर्बोधास्तुरङ्गाश्वतरा इव ।
 तेषां रश्मिः खलीनश्च भूषणं दमनार्थकं ।
 यस्मात् तव सकाशं ते नोपतिष्ठन्ति कामतः ॥
 १० दुराचारमनुष्यस्य वेदनाः सन्ति भूरयः ।
 परेश्चद्धानश्च कृपया वेष्टयिष्यते ॥
 ११ धार्मिकाः कुरुतानन्दम् उल्लासश्च परेश्वरात् ।
 यूयं हे सरलात्मानः सर्वे हर्षेण गायत ॥

३३ त्रयस्त्रिंशं गीतं ।

१ अत्रुपहपराक्रमयो निर्मितं १० रक्षायाश्च निर्मितं परमेश्वरस्य प्रशंसनं ।

- १ परमेशेन हृद्यन्तो यूयं गायत धार्मिकाः ।
 प्रशंसैव मनुष्येषु सरलात्मसु युच्यते ॥
 २ वीर्याया परमेशस्य कुरुध्वं गुणकीर्त्तनं ।
 युष्माभिर्वाद्यतां तस्मै दशतारश्च नेवर्त्तं ॥
 ३ नूतनं गीतमेकश्च तमुद्दिश्य प्रगायत ।
 कुरुध्वं जयनादेन सुश्राव्यं यन्त्रवादनं ॥
 ४ यतो हेतोः परेशस्य सरलं विद्यते वचः ।
 तस्य सर्वाणि कर्माणि विश्वास्यानि भवन्ति च ॥
 ५ धर्माचारे विचारे च प्रीयते परमेश्वरः ।
 कृपया परमेशस्य पूर्यां चास्ति वसुन्धरा ॥
 ६ परमेशस्य वाक्त्रेण निर्म्ममे व्योममण्डलं ।
 घृतना तस्य सर्वा च तदीयवक्त्रवायुना ॥
 ७ समुद्रस्यापि तोयानि राशिवत् सञ्चिनोति सः ।
 निदधाति स्त्रकोषेषु गभीराणि जलानि च ॥

हे भूलोकस्थिताः सर्वे प्रबिभीत परेश्वरात् ।	८
जगन्निवासिनः सर्वे तस्मात् कुर्वन्तु साध्वसं ॥	
यतस्तेनोदिते सिद्धं तेनादिष्टे व्यवस्थितं ॥	९
परमेशोऽन्यजातीनां मन्त्राणां कुशते वृथा ।	१०
क्रियन्ते विफलास्तेन कल्पनाः परदेशिनां ॥	
स्थास्यन्त्यनन्तकालं तु परमेशस्य मन्त्रणा ।	११
वंशपरम्परां यावत् स्थिरास्तच्चित्तकल्पनाः ॥	
धन्यां वदामि तां जातिं यस्या ईशः परेश्वरः ।	१२
धन्यान् लोकांश्च तेनैव स्वाधिकाराय रोचितान् ॥	
स्वर्गतः परमेशेन दृष्टिपातो विधीयते ।	१३
स च मानवसन्तानान् सर्वानेव निरीक्षते ॥	
स स्ववासस्थलात् सर्वान् पश्यति दितिवासिनः ॥	१४
स तेषां चित्तनिर्माता स तेषां सर्वकर्मवित् ॥	१५
नास्ति सैन्यबहुत्वेन चाणप्रप्तो महीपतिः ।	१६
वीरो बलमहत्त्वेन निस्तारं लभते नहि ॥	
चाणार्थं निष्कलो वाजी महाशक्त्या न रक्षति ॥	१७
पश्य परेशिशु दृष्टिस्तस्य भक्तेषु वर्त्तते ।	१८
प्रतीक्षन्ते च ये तस्य दयां तेष्वपि वर्त्तते ॥	
यतः स मरणात् तेषां प्राणरक्षां करिष्यति ।	१९
दुर्भिक्षस्यापि काले तान् सजोवान् गोपयिष्यति ॥	
विदधाति मनोऽस्माकं प्रत्याशां परमेश्वरे ।	२०
अस्माकमुपकारो स सोऽस्माकं फलकं तथा ॥	
तस्मिन्नेव मनोऽस्माकम् आनन्दं प्रकरोति हि ।	२१
यतो हेतो वयं तस्य पुण्यानामावलम्बिनः ॥	
तावकीनकृपास्मासु वर्त्ततां परमेश्वर ।	२२
यतः प्रतीक्षमाणास्वामवतिष्ठामहे वयं ॥	

३४ चतुस्त्रिंशं गीतं ।

१ इन्द्रोद्यभाषया ककारादिवर्णैः गीतं तत्र रक्षार्थम् ईश्वरस्य प्रशंसा ११ दातृद उप-
देशवाक्यम् ।

यस्मिन् काले दायुद् अवीभेककस्य समक्षं स्वीयबुद्धिगोपनहेतुतस्तेन
वहिष्कृतः प्रतस्थौ तदानीन्तनं गीतं ॥

- १ अहं धन्यं वदिष्यामि सर्वकाले परेश्वरं ।
नित्यं स्थास्यति तस्यैव प्रशंसा वदने मम ॥
- २ मामकीनं मनः स्थाघां परेशस्य करिष्यति ।
आनन्दिष्यन्ति तत् श्रुत्वा मानवा नम्रचेतसः ॥
- ३ मया साङ्गं परेशस्य महिमानं प्रशंसत ।
अस्माभिरेकचित्तैश्च तस्य नामानुकीर्तयतां ॥
- ४ परमेशो मयान्विष्टः प्राददान्मह्यमुत्तरं ।
त्रासेभ्यः सकलेभ्यश्च स मामुद्धृतवान् स्वयं ॥
- ५ तमेवाद्दिश्य दृक्पातं कृत्वा दियुतिरे च ते ।
न हि वक्त्राणि वा तेषां विवर्यान्धभिज्जिरे ॥
- ६ अनेन दुःखिनाद्धतः परमेशो न्यशामयत् ।
क्लेशेभ्यः सकलेभ्यश्च स तमुद्धृतवान् स्वयं ॥
- ७ परमेशस्य दूतेन तद्भक्तानां समन्ततः ।
शिविरं स्थापयित्वैव तेषां रक्षा विधीयते ॥
- ८ यूयमास्त्राय बुध्यध्वं सद्भावोऽस्ति परेश्वरः ।
धन्यस्तस्मान्मनुष्यः स यो हि तं शरणं गतः ॥
- ९ परमेशाद् भयं यात यूयं हे तस्य साधवः ।
तस्माद् विभ्यति ये तेषां दुर्गतिर्न भविष्यति ॥
- १० दरिद्रति क्षुधात्तांश्च जायन्ते सिंहसूनुवः ।
परेशार्थिभिरप्राप्यं क्षेमं किञ्चिन्न विद्यते ॥
- ११ बालका यूयमायात निशामयत मद्वचः ।
शिक्षयिष्याम्यहं युष्मान् परमेशस्य सेवनं ॥
- १२ कस्तुष्ठा जीवने क्षेमं दिदृक्षुरायुरीप्सति ॥
- १३ खजिङ्गां दोषतो रक्ष साधरौ क्लवाक्यतः ॥
- १४ अपृच्छत्य दुराचारात् सदाचारं विधेहि च ।
शान्तभावाय चेष्टस्व तं यत्नेनानुधाव च ॥
- १५ उन्मीलिते परेशस्य नयने धाम्मिकान् प्रति ।
तदीयश्रवणे तेषां खेदोक्तिं प्रति सुश्रुते ॥

कोपदृष्टिः परेशस्य दुराचारिषु वर्त्तते ।	१६
स तेषां स्मरणं लुप्ता क्षितितो दवधिष्यति ॥	
रुदत्सु धार्मिकेष्वेव संगृह्णाति परेश्वरः ।	१७
क्लेशेभ्यः सकलैभ्यश्च स तान् उद्धरति स्वयं ॥	
भयान्तःकरणानां हि समोपस्थः परेश्वरः ।	१८
क्षुमानसलोकानां परित्राणं करोति सः ॥	
धार्मिकस्य मनुष्यस्य विपदो बह्वसङ्घाताः ।	१९
किन्तु उद्धरति सर्वाभ्यस्ताभ्यस्तं परमेश्वरः ॥	
सर्वास्त्राणां तस्य रक्षी स तेषामेकं न भज्यते ॥	२०
दुर्गतिं दुर्जनं हन्ति दण्ड्यन्ते धार्मिकारयः ॥	२१
परमेशः स्वदासानाम् आत्मानं मोचयिष्यति ।	२२
तं श्रद्धति यावन्तस्ते भविष्यन्त्यदखिताः ॥	

३५ पञ्चत्रिंशं गीतं ।

१ शत्रूणां दमनार्थं प्रार्थना १७ आत्मरक्षणार्थं प्रार्थना च ।

दायूदो गीतं ।

मया ये विवदन्ते तैर्विवदस्व परेश्वर ।	१
ये मया सह युध्यन्ते त्वच्च युध्यस्व तैः सह ॥	
आदाय फलकं चर्म चोत्तिष्ठोपकृतौ मम ॥	२
मदुपद्राविणो मार्गं शल्यं धृत्वा निरोधय ।	३
अहं त्वत्प्राणकर्त्तृति मामकीनं मनो वद ॥	
मत्प्राणद्रोहिणां लज्जा व्रीडितत्वच्च जायतां ।	४
पराङ्मुखा विवर्णाश्च सन्तु मेऽनिष्टकल्पकाः ॥	
वायोरग्रे तुषा यद्वत् विकीर्यन्तां तथैव ते ।	५
परमेशस्य दूतेन ताड्यमानाः पुनः पुनः ॥	
चिकीर्षा सान्धकारा च तेषां भवतु पद्धतिः ।	६
परमेशस्य दूतेन द्राव्यन्तां ते तथा सदा ॥	
यतो ह्येतो मन्दर्थं तैर्जातं गुप्तमकारणात् ।	७
गर्भं सत्प्राणनाशाय खनिते तैरकारणात् ॥	

- ८ तादृशं मानवं नाशः समाप्नोत्वनपेक्षितः ।
खेन गुप्ते च जाजे स हृतो नाशाय कम्बतां ॥
- ९ उल्लसिष्यति तस्माद्भि मन्मनः परमेश्वरे ।
कृते तेन परित्राय आनन्दश्च करिष्यति ॥
- १० ममास्थीनि वदिष्यन्ति त्वत्प्रमः कः परेश्वर ।
बलिष्ठाद् दुःखिनं रक्षन् हारकाद् दीनदुर्गता ॥
- ११ मद्विरुद्धं दुरात्मानः समुत्तिष्ठन्ति साक्षिणः ।
यन्न जानाम्यहं तन्मां परिष्टुक्न्ति ते जनाः ॥
- १२ ते हितस्यैव शोभार्थम् आचरन्तो ममाहितं ।
मामकीनस्य चित्तस्य सम्पादन्यनाथतां ॥
- १३ तेषां तु रोगकालेऽहं श्राणं कृत्वा परिच्छदं ।
विमना उपवासेन स्वप्राणान् पथ्यतापयं ।
चित्तविश्रान्तयेऽकुर्वे प्रार्थनाञ्च पुनः पुनः ॥
- १४ यथा मित्रं सगर्भं वा प्रति सदत् समाचरं ।
मादृशोक्तेन शोकीव स्नानेऽहञ्चाभवं नतः ॥
- १५ ते मम स्खलने हृष्टाः समागच्छन्ति साम्प्रतं ।
मद्विरुद्धं मदज्ञाताः समागच्छन्ति निन्दकाः ।
माञ्च स्वकीयजिह्वाभिर्विदारयन्त्यमौनिनः ॥
- १६ पूषार्थं हासकाः पापा दन्तैः खेडन्ति मां प्रति ॥
१७ हे प्रभो त्वं क्रियत्कालम् एतद् आलोकयिष्यसि ।
तैः कृतात् सर्वनाशात् त्वं मत्प्राणान् पुनरानय ।
करेभ्यो युवसिंहानाम् अनाथं रक्ष मे मनः ॥
- १८ ततो महासमाजेऽहं करिष्यामि तव स्तवं ।
प्रबलानाञ्च लोकानां मध्ये त्वद्गुणकीर्तनं ॥
- १९ मद्विरुद्धं न हृष्यन्तु द्वेषिणोऽष्टतवादिनः ।
निर्निमित्तविपत्ता मे नेङ्गितं कुर्युरक्षिभिः ॥
- २० भाषन्ते न हितार्थं ते देशे ये श्रान्तचेतसः ।
तेषामेव विरुद्धं ते कल्पयन्ति कृष्णानि हि ॥
- २१ मां प्रति व्यात्तवक्त्राश्च प्रभाषन्त इदं वचः ।
साधु साधु प्रियां दृष्टिम् अस्माकं नेत्रमीक्षते ॥
- २२ ईदृशे परमेश त्वम् अत्र मा भव नीरवः ।

हे मत्प्रभो भवान् मत्तो दूरवर्ती न तिष्ठतु ॥	
मामकीनविचारार्थं त्वं प्रबुध्य सुजागृहि ।	१२
मामकीनविवादार्थं हे मदीश्वर मत्प्रभो ॥	
परमेश मदीशस्त्वं मे विचारं स्वधर्मतः ।	१४
कुर्व त्वं मयि शूत्रूणां नानुजानीहि हर्षणं ॥	
मा भावन्तां स्वचित्तैस्ते साध्वस्माकं मनोगतं ।	१५
अवगीर्णोऽथमस्माभिरिति वा न ब्रुवन्तु ते ॥	
मदनिष्ठप्रियाः सर्व्वं विलज्जन्तां प्रपान्विताः ।	२१
ऋषीश्रीडाभ्याश्च वेद्यन्तां नरा मय्यभिमानिनः ॥	
ये च तुष्यन्ति मद्दर्म्मं ते हृद्यन्तूल्लसन्तु च ।	२७
महानस्तु स्वदासस्य शान्तौ तुष्टः परेश्वरः ।	
इति वाक्यश्च ते लोकाः प्रभावन्तां निरन्तरं ॥	
वर्णधियथति मञ्जिहा तव धर्मस्तवै सदा ॥	२८

३६ षट्त्रिंशं गीतं ।

१ मनुष्याणां दुष्टतायाः ५ परमेश्वरस्य भद्रतायाश्च वर्णनं ।	
वार्त्तानियन्त्रे दातव्यं परमेश्वरीयदासस्य दायूदो गीतं ।	
दुष्टस्याधर्ममध्येषा वाण्यदेति मदन्तरे ।	१
नास्ति तच्चक्षुषोरग्रे परमेश्वरतो भयं ॥	
यतो हेतोः स्वदृष्ट्या स विदधात्यात्मसान्त्वनं ।	१
स्वदोषस्यानुसन्धाने गर्ह्ये चाकुतोभयः ॥	
तन्मुखोद्गपवाक्यानि वितथानि क्लानि च ।	२
सुविवेकसदाचारौ दूरं तेनापसारितौ ॥	
वितथा कल्पना तेन स्वश्रव्यायां विधीयते ।	४
मार्गे तिष्ठति सोऽभद्रे दुष्टत्वान्न पराङ्मुखः ॥	
परेश स्वर्गपथ्यन्तं वित्कीर्णास्ति दया तव ।	५
सत्यता तावकीना या गगनस्पृग्निनी च सा ॥	
दिश्यानां भूधराणाश्च तुल्यो धर्मस्वदीयकः ।	६
विचारान्नास्वदीयाश्च गभीराम्भोनिधिः समाः ।	

- मानवानां पशूनाञ्च रक्षकत्वं परेश्वर ॥
 ७ क्रीदशक्तु महारत्नं भवेदीश्वर ते दया ।
 तस्मात् त्वत्पक्षयोष्वायां श्रयन्ते नरसूनुवः ॥
 ८ ते सम्यग् अभिषेच्यन्ते त्वद्देहस्य धनार्थंवात् ।
 त्वत्प्रीतिस्त्रोतसोऽम्भांसि त्वञ्च तान् पाययिष्यसि ॥
 ९ यतो हेतोस्त्वदासन्ने जीवनेत्सो हि विद्यते ।
 वयं त्वदीयदोस्तैव भवामो दीप्तिदर्शनः ॥
 १० विधेहि स्वदयां स्थास्त्रं लोकान् त्वद्विदितान् प्रति ।
 स्वधर्मञ्च कुरु स्थास्त्रम् ऋजुचित्तान् नरान् प्रति ॥
 ११ अहङ्कारस्य पादो मां न समाप्नोतु कर्हिचित् ।
 नहि विद्रावयेद् वा मां दुस्करिन्नृणां करः ॥
 १२ दुष्क्रियाकारिणो लोकाः स्वस्थाने न्यपतन् स्वयं ।
 प्रभ्रष्टाञ्च समुत्थातुं न पुनः शक्नुवन्ति ते ॥

३७ सप्तत्रिंशं गीतं ।

इन्द्रोयभापया दायुदः ककारादिवर्णं गीतं तत्र सांसारिकसुखार्थं पापिलोकान्
 प्रतीर्यणस्नानुपयुक्तत्वं परमेश्वरे विश्वघनस्य चोपयुक्तत्वं ।

दायुदो गीतं ।

- १ त्वं मा क्रुध्य दुरात्मभ्यो मा कुक्कर्मिभ्य ईर्ष्य वा ।
 २ यतो हेतोस्तृणानीव क्लेश्यन्ते तेऽपि सत्वरं ।
 स्नानत्वञ्च गमिष्यन्ति ते हरिद्वर्णशष्पवत् ॥
 ३ परमेश्वरमाश्रित्य सदाचारं कुरुष्व हि ।
 स्वदेशे वस तेन त्वं सत्यतामनुभोक्ष्यसे ॥
 ४ परेशाद् हृष्य तस्मात् ते मनोऽभीष्टं स दास्यति ॥
 ५ तावकीनगते भ्रारं परमेशे समर्पय ।
 तमेव शरणं गच्छ कर्त्तव्यं स करिष्यति ॥
 ६ दीप्तिवत् तव धर्मस्य चोदयं स विधास्यति ।
 त्वद्विचारस्य शोभाञ्च मथाङ्गसूर्यसन्निभां ॥
 ७ परमेश्वरमुद्दिश्य नीरवः प्रतिपालय ।
 मा सिद्धगतये क्रुध्य क्लृप्तकारिनराय वा ॥

कोपतस्त्वं निवर्त्तस्व मनस्तापं परित्यज ।	८
त्वया मा क्रियतां रोषः स दुराचारकारणं ॥	
ये कुर्वन्ति दुराचारं ते लोप्यन्ते न संशयः ।	९
ये परेशं प्रतीक्षन्ते देशस्तैरेव भोक्ष्यते ॥	
अतीते क्षणकाले हि दुर्जने नावशेष्यते ।	१०
तस्य स्थानं निरीक्ष्यापि स त्वया नहि लप्यते ॥	
देशं नष्वास्तु भुङ्गाना हर्षिष्यन्ति मद्वासुखात् ॥	११
धर्मिणे दुर्जने द्रुह्यन् दन्तैः क्षेडति तं प्रति ॥	१२
प्रभु र्हसति तं तस्य दिनं पश्यन् उपागतं ॥	१३
निष्कोषयन्त्यसिं दुष्टा आकर्षन्ति धनुंसि च ।	१४
पातार्थं दीननिःस्नानाम् हृत्वायै सरलाध्वनां ॥	
तेन स्त्रीयासिना तेषां निजचित्तं प्रवेक्ष्यते ।	१५
भग्नत्वञ्च गमिष्यन्ति तेषां तानि धनुष्यपि ॥	
बहूनां पापिनां क्रीडात् साधोरल्पधनं वरं ॥	१६
भक्ष्यते पापिनां बाहू साधून् धारयति प्रभुः ॥	१७
मन्यते सिद्धलोकानां दिवसान् परमेश्वरः ।	१८
तेषां यश्चाधिकारः स नित्यस्थायी भविष्यति ॥	
विपत्कालेऽपि तेषां न सम्भविष्यति लज्जनं ।	१९
भक्ष्येस्ते तर्पयिष्यन्ते दुर्भिक्षस्य दिनेष्वपि ॥	
किन्तु दुष्टा विनक्ष्यन्ति परमेशस्य चारयः ।	२०
लोप्यन्ते मेघवत्सानाम् उपादेयादनं यथा ।	
यस्माद् अन्तर्हितास्तेऽपि लोप्यन्ते धूममालया ॥	
ऋणं संग्रह्य तच्छोधं करोति नहि दुर्जनः ।	२१
किन्तु धार्मिकलोकेन दयां कृत्वा वितोर्यते ॥	
तस्याग्नीर्दानपात्राणि ये तैर् देशः प्रभोक्ष्यते ।	२२
तस्याभिशापपात्राणि चेच्छेत्सन्ते न संशयः ॥	
नरस्य पादविक्षेपे परेशेन स्थिरीकृते ।	२३
तदीयायां गतौ तस्य परितोषेऽप्यधिकृते ॥	
स मनुष्यः पतित्वापि भूमिं नाधिशयिष्यते ।	२४
यस्मात् परेश्वरस्तस्य करं सन्धारयिष्यति ॥	
अहमासं युवा पूर्वम् इदानीं स्वविरोऽस्मि च ।	२५

- धार्मिकं तु परित्यक्तं दृष्टवान् न कदाप्यहं ।
 न भक्ष्यं भिक्षमाणां वा दृष्टवान् तस्य सन्ततिं ॥
 १६ नित्यमेव दयाशील ऋणदानं करोति सः ।
 आशीर्दानस्य पात्रञ्च जायते तस्य सन्ततिः ॥
 १७ पापं त्यक्त्वा सदाचारं कुर्वन् त्वं सर्वदा वस ॥
 १८ परेशः प्रीयते धर्मं स्वसाधून् न जहाति सः ।
 सर्वदा तेऽभिरक्षन्ते केत्यन्ते दुष्टवंशजाः ॥
 १९ भोक्ष्यते धार्मिकैर्देशस्तत्र वक्ष्यन्ति ते सदा ॥
 २० धार्मिकस्य मनुष्यस्य वक्तुं ज्ञानं प्रभाषते ।
 उच्चारयति तज्जिज्ञा सुविचारवचांसि च ॥
 २१ स्वकीयेशस्य शास्त्रञ्च तस्य चित्तेऽवतिष्ठते ।
 तदीयपादविक्षेपो न स्थलियति कर्हिचित् ॥
 २२ द्रुहति धर्मिणे दुष्टस्तं हन्तुञ्च विचिष्ठते ॥
 २३ नार्पयिष्यति तं त्यक्त्वा तस्य हृत्ते परेश्वरः ।
 न वा विचार्यमाणं तं दोषिणं स करिष्यति ॥
 २४ परमेशं प्रतोक्षस्व तस्य मार्गञ्च पालय ।
 स च त्वामुन्नतं कृत्वा देशभोगे नियोक्ष्यति ।
 उत्पाटनञ्च दुष्टानां त्वं निरीक्षिष्यसे स्वयं ॥
 २५ मयादर्शिं बली पापी हरिच्छाखीव विस्तृतः ॥
 २६ स त्वतीतो विलीनश्च मयान्विष्यापि नैक्ष्यत ॥
 २७ सिद्धलोकमवेक्षस्व सरलञ्च विलोकय ।
 शान्त्याचारिमनुष्यस्य स्थिरं पारत्रिकं फलं ॥
 २८ युगपच्च विनक्ष्यन्ति मानवा धर्मलङ्घिनः ।
 उच्छिन्नं दुस्वरित्राणां चास्ति पारत्रिकं फलं ॥
 २९ धार्मिकाणां परित्राणं परमेशेन सेत्स्यति ।
 विपत्काले स एवास्ति दृढस्तेषां समाश्रयः ॥
 ३० उपकुर्वन् परेशस्तान् परिरक्षिष्यति स्वयं ।
 रक्षित्वा दुष्टलोकेभ्यः स परित्रास्यते च तान् ।
 यतस्तैर्दृढविश्वासस्तस्मिन्नेव विधीयते ॥

३८ अष्टत्रिंशं गीतं ।

पापकारणात् शोचनं दुःखनिमित्तं विलपनञ्च ।

दायूदा कृतं स्मरणार्थकं धर्मगीतं ।

परमेश्च स्वकोपेन भर्त्सनं मम मा कुह ।	१
स्वीयप्रचण्डरोषेण दण्डनं न विधेहि मे ॥	
यतोऽहं ते शरैर्विद्धस्वत्करो मम भारवत् ॥	२
नास्ति स्वास्थ्यं ममाङ्गेषु त्वदीयामर्षकारणात् ।	३
नास्ति शान्ति मंदस्त्रां वा मामकीनाघकारणात् ॥	
वन्ययेवापरार्धे मे मत्तकं समभिजुतं ।	४
विषोढं नहि शक्यन्ते मया ते गुरुभारवत् ॥	
निजमौख्याच्च दुर्गन्धा विगलन्ति ब्रह्मा मम ॥	५
उद्दिष्टोऽतीव खिन्नोऽहं शोचन् वर्त्तेऽखिलं दिनं ॥	६
पूर्णा शोषेण मे श्रेयो स्वास्थ्यं नास्ति तनौ मम ॥	७
विषस्योऽतीव चूर्सोऽहम् अन्तःक्रोशेन रोदिमि ॥	८
प्रभो हृत्स्वा ममाकाङ्क्षा विद्यते तव सम्मुखे ।	९
मामकीनमनस्तापस्वत्तच्चान्तर्हितो नहि ॥	
हृत्कम्पेनाहमुक्त्वासी वर्जितः स्वबलेन च ।	१०
मम नेचद्वयस्यापि तेजः सन्तिष्ठते नहि ॥	
पृथक् तिष्ठन्ति मत्क्षेप्रात् खेद्दिनो बन्धवश्च मे ।	११
मामकीनान्तरङ्गाश्च तिष्ठन्ति दूरवर्त्तिनः ॥	
मत्प्राणान् मृगयन्ते य उन्माद्यं योजयन्ति ते ।	१२
ममानिष्टार्थिनो लोकाः प्रभाषन्ते च दुष्टतां ।	
हृत्स्वमेव दिनं ते च चिन्तयन्ति प्रवञ्चनां ॥	
किन्त्वहं न निश्राम्यामि वधिरौ मानवो यथा ।	१३
रुद्धवक्त्रस्य मूकस्य सदृशश्च भवाम्यहं ॥	
येन न श्रूयते यस्य मुखञ्चोत्तरवर्जितं ।	१४
तादृशस्य मनुष्यस्य तुल्यतां प्राप्तवानहं ॥	
यतो हेतोः प्रतीक्षेऽहं त्वामुद्दिश्य परेश्वर ।	१५
उत्तरं हि प्रदातव्यं त्वया प्रभो मदीश्वर ॥	
यतोऽहं वक्षि मे नाश्रात् त आनन्दितुमुद्यताः ।	१६

- मत्पादखलनाज्जाता मां प्रति दर्पकारिणः ॥
 १७ पतने तु नियुक्तोऽहं व्यथा मेऽभिमुखा सदा ॥
 १८ खोकरोमि निजं दोषमुद्दिजे च खपापतः ॥
 १९ मद्दिपक्षास्तु जीवन्ति बलवन्तश्च सन्ति ते ।
 ये विद्विषन्ति मां मिथ्या ते जाता बङ्गसङ्घाकाः ॥
 २० ये हितस्यैव शोषार्थम् अहिताचरणो रताः ।
 मम धर्मानुगामित्वाद् वैरिणो मम सन्ति ते ॥
 २१ मा विधेहि परित्यागं मम हे परमेश्वर ।
 हे मदीश्वर मत्तस्त्वं दूरवर्ती नृ तिल वा ॥
 २२ त्वं त्वरखोपकर्तुं मां हे मत्प्राणाकर प्रभो ॥

३८ जनचत्वारिंशं गीतं ।

१ मानुषाणाम् असारत्वं ७ दायूदः प्रार्थना च ।

यिदृधूनवर्गीयवाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूदो गीतं ।

- १ मयोक्तं सावधानोऽहं भविष्यामि स्ववर्त्मसु ।
 स्वकीयजिज्ञया पापं नैव कारिष्यते मया ॥
 यावत्कालं दुरात्मा च मत्प्रत्यक्षोऽवतिष्ठते ।
 तावत्कालं खलीनेन संरोक्ष्यामि निजं मुखं ॥
 २ नीरवो मौनभावेन व्यरमं क्षेमतोऽप्यहं ।
 मामकीना मनःपीडा तदानो समवर्द्धत ॥
 ३ अताप्तीन्मेऽन्तरे चित्तम् अपरं मयि चिन्तनं ।
 कुर्वन्ति प्राञ्चलद् वरुणिर्जिज्ञया चाहमब्रुवं ॥
 ४ मदीयजीवनस्यान्तं मां ज्ञापय परेश्वर ।
 मामकीनदिनानां यन्मानं ज्ञापय तच्च मां ।
 अहं कति क्षणस्थायी तन्मया भोक्ष्यते तदा ।
 ५ पश्य वितस्तिमानानि व्यदधास्त्वं दिनानि मे ।
 मामकीनं यदायुस्तत् तव साक्षादवस्तुवत् ।
 आ असारत्वमात्रो हि सर्वमर्त्या व्यवस्थितः ॥ सेला ॥
 ६ क्वायावदेव वीरोऽपि विदधाति गमागमौ ।
 सर्वे आम्रान्यसारार्थं सञ्चिनोति धनान्यसौ ।

केन तानि तु लप्यन्ते तन्न शक्नोति वेदितुं ॥	
अधुना किं प्रतीक्षेऽहं मदीयाशा त्वयि प्रभो ॥	७
मामकीनापराधेभ्यः सर्वेभ्यः परिरक्ष मां ।	८
अज्ञानस्य मनुष्यस्य मां न निन्दास्पदं कुरु ॥	
मूकोऽस्मि रुद्रवक्त्रोऽहं यतोऽकारि त्वयैव तत् ॥	९
मत्तो दूरय ते दण्डं क्षीये त्वन्मुष्टिपाततः ॥	१०
अपराधान्मनुष्यं चेत् त्वं दण्डयसि भर्त्सयन् ।	११
कीटैरिव त्वया तस्य श्रीस्तदानो विप्रोर्थते ।	
या नितान्तमसारुा हि सकलाः सन्ति मानवाः ॥ सेला ॥	
परेश प्रदण्य मे याच्छ्रुं खेदोक्तिं मे निशामय ।	१२
मा भू मेऽश्रुषु मौनी त्वं यतोऽहं तद्रूहेऽतिथिः ।	
प्रवासी चास्मि सर्वे मे पूर्वजाः पितरो यथा ॥	
मत्तो विरम तेनाहं क्षणं प्राप्नोमि सान्त्वनां ।	१३
पश्चात् स्थानान्तरं गत्वा तिग्मेधानं व्रजामि च ॥	

४० चत्वारिंशं गीतं ।

१ ईश्वरोयदद्याया वर्षनं इ छोष्टस्य पुण्यवाक्यं १३ प्रार्थना च ।

वाचनियन्ते दातव्यं दायूदो धर्मगीतं ।

परमेश्वरमुद्दिश्य प्रतीक्षेऽहमतीच्छया ।	१
ततः कृतावधानः स खेदोक्तिं श्रुतवान् मम ॥	
कृपाक्षोद्भूत्य मां घोरात् कर्दमाच्च मलीमसात् ।	२
मत्पादौ स्थापयन् शैले मद्रतिं कृतवान् दृढां ॥	
मदास्येऽदानवां गाथां सोऽस्मदीश्वरवन्दनां ।	३
बहवो वीक्ष्य सन्वस्ताः श्रद्धास्यन्ति परेश्वरं ॥	
धन्यः सोऽस्ति मनुष्यो यः परेशं श्रयणं गतः ।	४
अहंयुभो मृषामार्गं भ्रान्तेभ्यश्च पराङ्मुखः ॥	
परमेश्वर मत्त्वामिन् अस्मदर्थं त्वया कृताः ।	५
चित्रक्रियाश्च चिन्ताश्च विद्यन्ते बह्वसिद्धिकाः ॥	
त्वत्साक्षाद्भ्रचनं तासां कर्तुं कोऽपि न पारकः ।	

- ताः प्रशंसितुमाख्यातुश्चाहमारब्धवान् यदा ।
तदानो गणना तासाम् अभवन्मद्भलातिगा ॥
- १ नैच्छस्वं बलिनैवेद्ये कर्षो मे क्विद्रितौ त्वया ।
होमो बलिश्च पापघ्नस्त्वया न सम्भयाचितौ ॥
- ७ तदानीन्तु मयावादि पश्य कुर्वेऽहमागमं ।
धर्मग्रन्थस्य सर्गे मे विद्यते लिखिता कथा ॥
- ८ मदीश त्वदभीष्टस्य साधनं मम नन्दकं ।
मदीयचेतसो मध्ये त्वच्छास्त्रज्ञावतिष्ठते ॥
- ९ मया महासभायाश्च धर्मवार्ता विद्युष्यते ।
पश्याहं नास्मि रुद्धोऽस्तत् त्वं वेत्सि परेश्वर ॥
- १० मया त्वदोयधर्मश्च खचित्ते नहि क्वादितः ।
विश्वास्त्यत्परित्राणे तव विज्ञापिते मया ।
नापङ्गते महासङ्गे करुणासत्यते तव ॥
- ११ परमेश त्वया मत्तः स्वीयस्त्रेहो न रुध्यतां ।
तव कारुण्यसत्यत्वे नित्यं मां परिरक्षतां ॥
- १२ यतोऽसङ्ख्यानि दुःखानि मां वेद्यन्ते समन्ततः ।
खदोषैरहमाक्रान्तो न शक्नोम्युर्द्धमीक्षितुं ।
तेऽधिका मूर्द्धजेषु मे ह्यीनचेताश्च तैरहं ॥
- १३ परित्राणं विधातुं मे त्वं प्रसीद परेश्वर ।
मामकीनोपकारार्थं त्वं त्वरस्व परेश्वर ॥
- १४ मत्प्राणान् नृगयन्ते ये तत्संहारं चिकीर्षवः ।
लज्जान्विता विवर्णाश्च सर्व्व एव भवन्तु ते ।
त्रोडिताश्च पलायन्तां मदनिष्ठप्रिया जनाः ॥
- १५ ये मां वदन्ति हाहेति ते स्तम्भन्तां खलज्जया ॥
- १६ सर्व्वं त्वदर्धनस्वत्त आनन्दनृक्षसन्तु च ।
त्वत्प्राणमोदिनो नित्यं ब्रूयुः परेश्वरो जयो ॥
- १७ अहं दुःखी दरिद्रश्च किन्तु मां मन्यते प्रभुः ।
त्वं मे रक्षो सहायश्च न चिराय मदीश्वर ॥

४१ एकचत्वारिंशं गीतं ।

१ दयालुलोकस्य धन्यत्वं ४ विश्वासघातकताया विषये दायूदो विलापः १०
प्रार्थना च ।

वाचनियन्त्रे दातव्यं दायूदो धर्मगीतं ।

- यो दीनं प्रति सद्भावो धन्य एव स मानवः । १
दुर्हिने परमेशेन तस्योद्धारो विधास्यते ॥
रक्षित्वा परमेशेन जीवितः स च नीहति । २
सुखं प्राप्स्यति शत्रूणां स्वेच्छायां न समर्पितः ॥
परेशो व्याधिप्रथ्यायां स्वयं तं धारयिष्यति । ३
रोगिणस्तस्य दृष्ट्वाश्च शय्यां सज्जीकरिष्यति ॥
मयोक्तं परमेश त्वं करुणां कुरु मां प्रति । ४
स्वस्थं कुरु ममात्मानं यतस्त्वां प्रति दोष्यहं ॥
मामुद्दिश्य कुभावेन भाषन्ते मम वैरिणः । ५
कदायं त्यज्यति प्राणान् अस्य नाम च नक्ष्यति ॥
स चेन्मां शत्रुमायाति तदा मां सान्त्वयन् मृषा । ६
सच्चिनोत्सृष्टं चित्तं वह्निं गत्वा च भाषते ॥
मिथो मे द्वेषिणः सर्वे मां निन्दन्ति जनान्तिकं । ७
मद्विरुद्धं कुर्वन्ति मदनिष्ठाय कल्पनां ॥
कुक्कर्मासज्जतेऽमुष्मिन् असौ यच्छयनं गतः । ८
तस्मात् पुनः समुत्थातुं कर्हिचिन्नहि शक्यति ॥
मित्रं विश्वासपात्रं मे मत्पराशी च यो नरः । ९
सोऽपि मत्प्रातिकूल्येन पार्थिवोऽपि करोति हि ॥
अतो हे परमेश त्वं करुणां कुरु मां प्रति । १०
मामुत्थापय तेनैव तेभ्यो दास्याम्यहं फलं ॥
मद्वेषो मद्विरुद्धं न जयनादं करिष्यति । ११
अनेनाहं विजानामि त्वत्तुष्टिं मयि वर्त्तते ॥
मदीयशुद्धताहेतो धारयिष्यति मां भवान् । १२
सदाकालं भवत्प्राप्तान्मां संस्थापयिष्यति ॥

इत्याख्यैः प्रभुः परमेश्वरोऽनन्तकालं यावत् सदा धन्यो भूयात् ॥ १३

तथास्तु । तथास्तु ॥

४२ द्विचत्वारिंशं गीतं ।

१ परमेश्वरस्य मन्दिरात् दूरीभवनात् दायूदो दुःखं ६ तत्समीपं पुनर्गन्त
तस्येच्छा च ।

वाद्यनियन्ते दातव्यं कोरहीयवंप्रस्योपदेशगीतं ।

- १ तोयस्त्रेतांसि सम्प्राप्तुं मृगी चाकांक्षते यथा ।
ईश्वर त्वां मदीयात्मा प्राप्तुं चाकांक्षते तथा ॥
- २ ईश्वरं मे मनस्तृष्णाम् लिप्सुतेऽमरमीश्वरं ।
आगत्येश्वरप्रत्यक्षम् उपस्थास्याम्यहं कदा ॥
- ३ जायते मम नेत्राण्यु देह्यात्रा दिवानिशं ।
यत् पृच्छेऽहं सदा लोकैरीश्वरं कुत्र विद्यते ॥
- ४ ममैतत् स्मरतोऽन्तःस्थं निजचित्तं विलीयते ।
यतोऽहं जनयात्राया अय ईश्वरस्य मन्दिरं ।
हृद्यस्तुतिरवैर्यातः पार्व्यै निवहैः सह ॥
- ५ कुतः सीदसि मच्चित्तं क्षोभसे च मदन्तरे ।
प्रतीक्षस्वैश्वरं यस्मात् स मया स्तोष्यते पुनः ।
स्तोष्यते च परित्राणं तदीयाननसम्भवं ॥
- ६ हे मदीश्वर मच्चित्तम् अत्रसीदति मेऽन्तरे ।
ततोऽहं संस्मरामि त्वाम् अत्र यद्दनीवृति ।
हृत्माणाख्येषु शैलेषु मित्त्रियारे च भूधरे ॥
- ७ त्वदीयस्त्रेतासां शब्दाद् अम्बिराङ्गयतेऽम्बिना ।
सकलैस्तव कल्लोलैस्तरङ्गैश्चाहमाङ्गतः ॥
- ८ मत्सैवायै परेशेन स्वकृपादेक्ष्यते दिवा ।
स्थास्यति क्षणदायाञ्च गीति मे सहवर्तिनी ।
मह्यं जीवनदातारं चेश्वरं प्रति प्रार्थना ॥
- ९ ईशं वक्ष्यामि मच्छैल कुतोऽहं विस्मृतस्त्वया ।
कुतो भ्याम्यामि शोकार्तः शत्रो दौराढ्यकारणात् ॥
- १० मदस्थिव्यापिमारीव निन्दा मे क्रियतेऽरिभिः ।
सर्वदा भाषमायै मम ईश्वरं कुत्र विद्यते ॥
- ११ कुतः सीदसि मच्चित्तं क्षोभसे च मदन्तरे ।
प्रतीक्षस्वैश्वरं यस्मात् स मया स्तोष्यते पुनः ।
मामकीनस्य वक्त्रस्य त्राणकर्त्ता मदीश्वरः ॥

४३ त्रिचत्वारिंशं गीतं ।

परमेश्वरीयं मन्दिरं प्रति परिवर्तनकाल आनन्दपूर्वकम् ईश्वरसाराधयितुं
दाघृदा मानसं ।

विधेहीश विचारं मे मदर्थञ्चेत्तरं वदन् । १
वादिभ्यो धर्महीनेभ्यो जनेभ्यः परिरक्त मां ।
धृत्ताद् अन्यायप्रीलाच्च मानवान्मां समुद्धर ॥
ईशा मदुर्गरूपस्त्वं किमर्थं मां विगर्हषे । २
कुतो भ्याम्यामि शोकार्तः शत्रो दीरात्म्यकारणात् ॥
स्वदीप्तिसत्यते प्रेष्य ताभ्यां मां वर्त्म दर्शय । ३
ते मां त्वत्पुण्यशैलञ्च त्वदावासांश्च नेष्यतः ॥
ईशस्य वेदिमीशश्च मे हर्षोऽह्लासदं तदा । ४
प्राप्याहं वीणया स्तोष्य ईश्वर त्वां मदीश्वरं ॥
कुतः सीदसि मच्चित्त क्षोभसे च मदन्तरे । ५
प्रतीक्षस्वैश्वरं यस्मात् स मया स्तोष्यते पुनः ।
मामकीनस्य वल्लस्य त्राणकर्त्ता मदीश्वरः ॥

४४ चतुश्चत्वारिंशं गीतं ।

१ समाजस्य विलापः २० प्रार्थना च ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं कारहीयसन्तानानाम् उपदेशगीतं ।

ईश्वराश्रावि नः कर्षेः पिष्टभिर्ने निवेदिता । १
क्रिया त्वया कृता तेषां काशे पूर्वदिनेषु हि ॥
स्वकरेणान्यजातीस्त्वम् उत्पाद्य तान् अरोपयः । २
नाशयित्वा प्रजास्तांश्च व्यदधा दीर्घपल्लवान् ॥
यस्मात्ते न स्वखड्गेन प्रापु देशाधिकारितां । ३
निजबाहुबलाद् वा ते बभूवुर्जयिषो नहि ॥
तव दक्षिणहस्तेन बाहुना च सिधेध तत् ।
त्वन्मुखस्य प्रसादाच्च यतस्त्वं तेषु तुष्टवान् ॥
ईश त्वं मम राजासि याकूवस्ताणमादिश ॥ ४
त्वया वयं वितोत्स्यामः प्रदङ्गाघातैर्विरोधिनः । ५

- तन्नाम्ना मर्द्दयिष्यामः पादाभ्यां परिपश्विनः ॥
 ६ यतो हेतोः स्वकोदगुहं विश्वासं न करोम्यहं ।
 मामकीनश्च खड्गे न जयिनं विदधाति मरं ॥
 ७ किन्त्वस्माकमरातिभ्यस्त्वमस्मान् परिरक्षसि ।
 अस्माकं द्वेषिणाश्च त्वं प्राप्तलज्जान् करोषि हि ॥
 ८ ईश्वरस्य वयं श्लाघां कुर्महे निखिलं दिनं ।
 अस्माभिर्भवतो नाम स्तूयते च निरन्तरं ॥ सेवा ॥
 ९ तथापि गर्हयन्नस्मान् त्वं करोष्यपमानितान् ।
 अस्माकं वाहिनोनाश्च मध्ये त्वं न प्रगच्छसि ॥
 १० त्वमस्मांश्च विपक्षेभ्यः विदधासि पराङ्मुखान् ।
 अस्माकं द्वेषिणस्तस्मात् लोठयन्ति धनानि हि ॥
 ११ त्वमस्मान् बध्यमेघाणां तुल्यतायां नियुक्तवान् ।
 अन्यजातीयलोकानां मध्ये चास्मान् विक्रीर्यवान् ॥
 १२ विना विनिमयं त्वञ्च विक्रीणासि निजाः प्रजाः ।
 तासां मूढ्येन नाप्नोति वृद्धिं काश्चन ते धनं ॥
 १३ विदधासि त्वमस्मांश्च निन्द्यान् निकटवासिभिः ।
 हास्यास्पदमवज्ञैर्यं चतुर्दिकस्थान्तामपि ॥
 १४ विदधासि त्वमस्मांश्च दृष्टान्तं भिन्नदेशिनां ।
 शिरश्चालनपात्रञ्च परराष्ट्रनिवासिनां ॥
 १५ सर्वदा मम लज्जा हि मत्प्रत्यक्षं वितिष्ठते ।
 आश्वादायति मां नित्यं वदनस्य विवर्षता ॥
 १६ मत्परिहासकर्तुंश्च निन्दकस्य च वाक्यतः ।
 द्वेषिणाः प्रतिहन्तुश्च वैरित्वकारणादपि ॥
 १७ सर्वैरेतैः समाक्रान्ता वयं त्वां व्यस्मराम नो ।
 न क्लृप्तं कृतवन्तो वा त्वदीयं नियमं प्रति ॥
 १८ अन्तःकरणमस्माकं नहि जातं पराङ्मुखं ।
 अस्माकं पादविक्षेपस्तव मार्गान्न निर्गतः ॥
 १९ कुतो वयं त्वया चूर्साः स्थाने नागनिसेविते ।
 किमर्थञ्च समाच्छ्रन्ना मरुतश्चायया वयं ॥
 २० अस्मदीयेषितु नाम व्यस्मरिष्याम चेद् वयं ।
 इतरेश्वरमुद्दिश्याकरिष्याम कराङ्गलिं ॥

तर्हि तस्यानुसन्धानं नाकरिष्यत् किमीश्वरः ।	११
यतो हेतोः स जानाति मनसो गुप्तकल्पनाः ॥	
त्वदर्थं जायते ऽस्माकं प्राणहत्याखिलं दिनं ।	१२
वध्यानामेव मेघाणां तुल्या गण्धामहे वयं ॥	
प्रबुध्यस्व किमर्थं त्वं निद्रितस्तिष्ठसि प्रभो ।	१३
त्वं सुजागृह्ण वैराग्यं त्वया न क्रियतां सदा ॥	
कुतो हेतो निर्जं वक्त्रं समाच्छाद्यावतिष्ठसे ।	१४
कुतो विस्मर्यतेऽस्माकं दैन्यं निन्दा च वा त्वया ॥	
धूलौ सीदन्ति नः प्राणा भूमौ तुन्दश्च सञ्जते ।	१५
नः साहाय्यार्थमुत्तिष्ठ स्वप्नेऽस्मान् विमोचय ॥	१६

४५ पञ्चचत्वारिंशं गीतं ।

श्लोष्टस्य सौन्दर्यजयराज्यविषये भविष्यद्वाक्यं ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं शोभन्नीमनामकस्तरयुक्तं कौरुहीयवर्णेन छतं
प्रेमविषयकं धर्मगीतं ।

मच्चित्तं शुभवाक्येन समाकीर्णं प्रविद्यते ।	१
अहं निवेदयिष्यामि नरेन्द्राय निजाः क्रियाः ।	
मज्जिङ्गा लिपिकर्तुश्च महावेगस्य लेखनी ॥	
भवान् मानवपुत्रेभ्यः सौन्दर्येण विशिष्यते ।	२
भवदीयाधराभ्याश्च प्रसादः परिषिच्यते ।	
तस्मान्निरन्तरं तुभ्यं ददातीश्वर आशिषं ॥	
ऊरुदेशे महावीर त्वया खड्गो निबध्यतां ।	३
तावकीनः प्रतापश्च महिमा च निबध्यतां ॥	
तव तेन महिम्ना त्वं जयारूढः प्रगच्छ च ।	४
सत्यतायाः सधर्माया नम्रतायाश्च हेतुतः ।	
तेन भीमानि कर्माणि त्वामादेक्ष्यति ते करः ॥	
तीक्ष्णास्तव शरास्तैस्तु नंस्यन्ति त्वदधो जनाः ।	५
महाराजस्य शत्रूणां व्यत्यन्ते हृदयानि च ॥	
हे ईशानन्तकालार्थं स्थिरं सिंहासनं तव ।	

- न्यायस्य राजदण्डोऽस्ति राजदण्डस्त्वदीयकः ॥
- ७ धर्मे प्रेम करोषि त्वं दुष्टताञ्च विगृह्ये ।
तस्माद् ईशस्त्वदीयेशस्त्वत्सखिभ्योऽपि मानयन् ।
हृष्यरूपेण तैलेन खयं त्वामभिषिक्तवान् ॥
- ८ गन्धरसागरुभ्याञ्च त्वक्पत्रैरपि सर्वशः ।
तावकीनानि वस्त्राणि वासितानि भवन्ति हि ।
दन्तिदन्तमयेभ्यस्त्वं प्रासादेभ्यः प्रनन्द्यसे ॥
- ९ स्त्रीरत्नानां त्वदीयानां काञ्चित् सन्ति नृपात्मजाः ।
राज्ञी तिष्ठति ते दत्त अपोरस्वर्साभृषिता ॥
- १० शृङ्ग कन्ये निरीक्षस्व स्त्रीयकर्त्तुं निधत्स्व च ।
त्वया विस्मर्यतां स्त्रीया जातिर्गृह्यस्व पैटकः ॥
- ११ तावकीनञ्च सौन्दर्यं नरनाथोऽभिकाञ्चतु ।
यस्मात् स ते प्रभुस्तस्मै प्रणामः क्रियतां त्वया ॥
- १२ तेन सोराभिधा कन्या समानेद्यत्प्रायणं ।
लोकैश्चातिघनाच्छिस्तं मुखं प्रसादयिष्यते ॥
- १३ सर्वथा शोभया युक्ता पुरान्तःस्था नृपात्मजा ।
स्वर्गसूत्रीयवासांसि सन्ति तस्याः परिच्छदः ॥
- १४ चित्रितैर्भूषिता वस्त्रैर्नीयते सा नृपान्तिकं ।
सख्यः कन्याश्च तत्पश्चात् प्राप्यन्ते तव सम्मुखं ॥
- १५ हृष्यनादेन नीतास्ताः प्रविशन्ति नृपालयं ॥
- १६ गतानां तव तातानां पदं प्राप्स्यन्ति ते सुताः ।
त्वं हृत्स्त्रायाश्च मेदिन्याः प्रभुत्वे तान् नियोज्यसि ॥
- १७ पुरुषानुक्रमेणाहं स्मारयिष्यामि नाम ते ।
सार्वकालिकलोकान्श्च करिष्यन्ति तव स्तवं ॥

४६ षट्चत्वारिंशं गीतं ।

अथकारणात् दाशूदा परमेश्वरस्य धन्यवदनं ।

कोरुह्वंशीयवाद्यनियन्त्रे दातव्यम् अलामोतारुखरयुक्तं गीतं ।

- १ ईश्वरः स्वयमेवास्ति शरण्यश्च बलश्च नः ।
उपकारो विपत्काले बद्धा सुपरीक्षितः ॥

ततो हेतो न भेष्यामो विकृतायां क्षितावपि ।	९
महावारिनिधे मध्ये कम्पमानेषु चाद्रिषु ॥	
तस्य तोथेषु गर्जत्सु फेनमुत्पादयत्सु च ।	१०
विपमानेषु शैलेषु तदीयोन्मादकारणात् ॥ सीता ॥	
नद्येका विद्यते तस्याः प्रवाहैः परिहृष्यते ।	४
ईश्वरस्य पुरी पूता सर्वश्रेष्ठस्य वेङ्गभिः ॥	
ईशान्तिकृति तन्मध्ये तस्मात् सा न चलिष्यति ।	५
ईश्वरोऽहमुखे तस्या उपकारं करिष्यति ॥	
गर्जन्ति भिन्नजातीया राष्ट्राणि प्रचलन्ति च ।	६
ईरिते खरवे तेन मेदिनी विगलिष्यति ॥	
अस्माकं सहवर्ती तु सैन्याध्यक्षः परेश्वरः ।	७
याकूवस्तेश्वरोऽस्माकम् उच्चदुर्गवदाश्रयः ॥ सीता ॥	
यूयमागत्य कर्माणि परमेष्ठस्य पश्यत ।	८
तेनैव मेदिनीमध्ये महोत्पातो विधीयते ॥	
पृथिवीप्रान्तपर्यन्तं प्रशम्यन्ते रणानि च ।	९
भज्यते तेन कोदण्डः शूलं तेन विभिद्यते ।	
रथोऽपि तेन युद्धस्य भस्मसात् क्रियतेऽग्निना ॥	
यूर्यं विरम्य बुध्यध्वम् अहमेवास ईश्वरः ।	१०
प्रभवाम्यन्यजातीनां मेदिन्याः प्रभवामि च ॥	
अस्माकं सहवर्ती तु सैन्याध्यक्षः परेश्वरः ।	११
याकूवस्तेश्वरोऽस्माकम् उच्चदुर्गवदाश्रयः ॥ सीता ॥	

४७ सप्तचत्वारिंशं गीतं ।

ईश्वरस्य वशीभूतत्वं प्रशंसाकरणञ्च ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं कोरुहीयवंशस्य धर्मगीतं ।

हे प्रजाः सकला यूयं करतलेन नन्दत ।	१
ईश्वरार्थं हर्षनादेन कुरुध्वञ्च जयध्वनिं ॥	
यतो हेतोः परेशोऽस्ति सर्वश्रेष्ठो भयङ्करः ।	१
महान् राजाधिराजश्च कृत्वाया अवनैः प्रभुः ॥	

- ३ दमयित्वा प्रजालोकान् अस्मदृश्यान् करोति सः
विदधात्यन्यजातीयान् अस्मत्पादतलस्थितान् ॥
- ४ अस्मत्कृते वृणीते स विषयश्चास्मदीयकं ।
तदीयप्रेमपात्रस्य याकूवस्य शिरोमणिं ॥ सेला ॥
- ५ कुरुते जयनादेन स्वर्गारोहणमीश्वरः ।
कुरुते तूर्यवाद्येन स्वर्गारोहं परेश्वरः ॥
- ६ तमेवेश्वरमुद्दिश्य यूयं गायत गायत ।
अस्माकं नृपमुद्दिश्य यूयं गायत गायत ॥
- ७ ईशः कृत्स्नचित्ते राजा यूयं ज्ञानेन गायत ॥
- ८ ईशः करोति राजत्वं भिन्नजातिगणोपरि ।
पुण्यसिंहासने स्वीये सुखासीनः स विद्यते ॥
- ९ समायान्ति प्रजाधत्ता इवाहीमेशितुः प्रजाः ।
सन्तोषस्त्वैव भूपाणाः स त्वतीव समुन्नतः ॥

४८ अष्टचत्वारिंशं गीतं ।

समाजस्य गौरवं सुखञ्च ।

कीरहसन्तानानां धर्मगीतं ।

- १ अस्मदीयेषितुः पुर्यां स्वकीये पुण्यपर्वते ।
महान् अतिप्रशंस्यञ्च विद्यते परमेश्वरः ॥
- २ अन्ति प्रांशुतया रम्यः कृत्स्नचित्त्याश्च नन्दनः ।
उदीच्यन्ते सिद्येनाद्रिर्महाराजस्य पत्तनं ॥
- ३ ईश्वरस्तस्य हर्म्येषु सुविख्यातः समाश्रयः ॥
- ४ नृपाः पश्य समागत्य युगपल्लुप्ततां गताः ॥
- ५ ते निरीक्ष्यैव संक्षुब्धा उद्विग्नाश्च पलायिताः ॥
- ६ कम्पो दधार तान् तत्र प्रसूतामिव वेदना ॥
- ७ तार्शीश्रगामिपोतांस्त्वं भनन्ति पूर्ववायुना ॥
- ८ अस्माभि र्यादृगश्चावि तादृगोव निरोक्षितं ।
सैन्याध्यक्षपरेशस्य पुरेऽस्मदीषितुः पुरे ।
अनन्तकालपर्यन्तं तत् संस्थापयतीश्वरः ॥ सेला ॥

ईश स्वदेश्मनो मध्ये चिन्तयामः कृपां तव ॥	९
यादृगस्तीश त नाम तादृगेव तव स्तवः ।	१०
एचिवीप्रान्तपर्यन्तो धर्मपूर्सख ते करः ॥	
हृषं याति सियोनाद्रि र्थिह्रदाः पुत्रिका अपि ।	११
पुर्थः कुर्वन्ति प्रोक्तासं विचाराक्षाहते तव ॥	
यूयं प्रदक्षिणोक्तस्य सियोनं परिगच्छत ।	१२
युष्माभिस्तस्य दुर्गाणां गणना च विधीयतां ॥	
तत्राचोरे मनो ध्रजं तत्रासादान् प्रपश्यत ।	१३
सर्वं कथयितुं तर्हि भाविवंशाय शक्यथ ॥	
यतो हेतोरसावीशः सर्वदास्माकमीश्वरः ।	१४
मृत्युकालेऽपि चास्माकं मार्गादेष्टा भविष्यति ॥	

४६ जनपञ्चाशत्तमं गीतं ।

धनजीवनयोरसारत्वं ।

कोरह्वंशीयवाद्यनियन्ते दातव्यं धर्मगीतं ।

भो प्रजाः सकला यूयम् एतत् संश्रातुमर्हथ ।	१
अत्र कर्मा प्रयुग्ध्वञ्च सर्वं पिष्टपवासिनः ॥	
क्षुद्रा मुख्याश्च साकल्याः धनाढ्या दुर्गता अपि ॥	२
यतो हेतो मदीयास्यं ज्ञानं प्रकाशयिष्यति ।	३
मम मानसिकं ध्यानं सुबुद्धिञ्च प्रदास्यति ॥	
मया स्वकीयकर्माश्च न्यायवाक्ये प्रयोक्ष्यते ।	४
वीक्षयाहं समारभ्ये स्वकीयां मर्मभारतीं ॥	
दुर्दिने किं व्यधिष्येऽहं द्रोहिणामेनसा वृतः ॥	५
वित्ते विश्वसतां स्वाये दम्भिनाञ्च महाधनात् ॥	६
तेषां कोऽपि न शक्नोति विमोक्तुं भ्रातरं निजं ।	७
दातुमीशाय वा मूल्यं तस्योद्धारोपयोगिनं ॥	
यतो हेतो मंहामूल्यस्तेषां प्राणपरिष्कृतः ।	८
अनन्तकालपर्यन्तं स निवर्त्तिष्यते ततः ।	
तदीयनिवृत्तजीवित्वात् खातदर्शनवर्जितात् ॥	९

- १० यस्मात् द्रक्ष्यति गर्त्तं स भ्रियन्ते ज्ञानिनो नराः ।
 एकरूपेण नश्यन्ति मूढा अज्ञाश्च मानवाः ।
 खवित्तानि परित्यज्य ते परेष्वर्पयन्ति च ॥
- ११ नित्यस्थायीनि वेदमानि पुरुषान् प्रति सुस्थिराः ।
 वासाः ख्यातश्च देशेषु नाम तेषामिदं मनः ॥
- १२ नास्ति माने नरः स्थायी पशुवत् स विनश्यति ॥
- १३ इयं तेषां गतिस्तेभ्यो मूढतायाः फलप्रदा ।
 तथापि परतस्तेषां वाचुं तुष्यन्ति मानवाः ॥ सेला ॥
- १४ नरकं मेघवज्रीतान् मृत्युस्तान् चारयिष्यति ।
 प्रातस्तेषां प्रभुत्वञ्च प्राप्स्यते सरलैः नरैः ।
 सौन्दर्यं लोप्स्यते तेषां परलोकप्रवासिनां ॥
- १५ तथापीशो मम प्राणान् परलोकस्य हस्ततः ।
 उद्धरिष्यति यस्मात् स स्वयं मां संग्रहीष्यति ॥ सेला ॥
- १६ धनित्वं जायते यस्य ऋद्द्वैश्वर्यञ्च वर्धते ।
 तं दृष्ट्वापि त्वया त्रासो न कर्त्तव्यः कथञ्चन ॥
- १७ यतः स मृत्युकाले न किञ्चिदादाय यास्यति ।
 तदीयञ्च यदैश्वर्यं तत् तं नानुगमिष्यति ॥
- १८ जीवत्काले निजप्राणास्तेन सुस्नाधिताः स्वयं ।
 यः कश्चिच्चात्मसौख्यार्थी मानवैः स प्रशस्यते ॥
- १९ स तु गत्वा पिढस्थानं दीप्तिं द्रक्ष्यति न क्वचित् ॥
- २० सम्मान्योऽपि नरोऽज्ञानः पशुतुल्यो विनश्यति ॥

५० पञ्चाशत्तमं गीतं ।

१ परमेष्ठरेण विचारकरत्नं ७ यज्ञकर्मादिभ्योपि भक्तेरावश्यकत्वं १६ कपटि-
 लोकान् प्रति निरस्कारश्च ।

आसप्तस्य धर्मगीतं ।

- १ महाप्रतापवान् ईशः परमेशः प्रभाषते ।
 स सूर्यस्योदयादस्तं यावदाङ्गयति क्षितिं ॥
- २ सियोनात् पूर्णसौन्दर्याद् ईश्वरः सम्प्रकाशते ॥
- ३ ईश्वरोऽस्माकमायाति स न स्थास्यति नीरवः ।

वङ्गि र्यसति तस्याग्ने वेद्यते तं प्रभञ्जनः ॥	
स्वप्रजानां विचारार्थम् ऊर्द्धस्थं व्योममण्डलं ।	४
एधिबीक्ष्य समाङ्गय तेनेदं वक्ष्यते वचः ॥	
सङ्गृह्यते मदासन्ने मदीयान् साधमानवान् ।	५
वर्षिं दत्त्वा मया सार्द्धं नियमो यैरनुष्ठितः ॥	
आकाशमण्डलं तस्य धर्मं संवेदयिष्यति ।	६
स्वयमेवेश्वरो यस्मान्प्रायाधोग्रो भविष्यति ॥ सेला ॥	
हे मदीयप्रजा यूयं ष्टुणुत व्याहराम्यहं ।	७
इच्छायेलीयवंशं त्वं ष्टुणु साध्यं ददामि ते ।	
अहमीश्वर एवास्मि तावकीनेश्वरोऽस्म्यहं ॥	
नाहं त्वां भर्तृयिष्यामि यज्ञानां कारणात् तव ।	८
बलयो हवनीयास्ते मत्साक्षात् सन्ति सर्व्वदा ॥	
गां नादास्ये तवागारात् न वा क्वागं त्वदाजकात् ॥	९
यतो हेतोररण्यस्था जीविनः सकला मम ।	१०
लक्ष्मिपालगिरीश्वर पशवः सकला मम ॥	
सकलानेव जानामि खगान् शैलनिवासिनः ।	११
जन्तवः प्रान्तरस्थाश्च विद्यन्ते मम गोचरे ॥	
क्षुधायां मम जातायां न हि त्वां ज्ञापयाम्यहं ।	१२
यतो हेतो ममैवास्ति धरा तस्याश्च पूरकं ॥	
वृषमांसं किमत्यामि किं पास्याम्यजशोणितं ॥	१३
प्रशंसारूपयज्ञेन प्रयजस्व त्वमीश्वरं ।	१४
तावकीनप्रतिज्ञाश्च सर्व्वश्रेष्ठाय शोधय ॥	
विपत्तेश्च दिने त्वं मां समुद्दिश्य समाङ्गय ।	१५
अहं त्वामुद्दिष्यामि त्वच्च मां कीर्त्तयिष्यसि ॥	
पश्चाद् दुर्जनमुद्दिश्य प्रभाषिष्यत ईश्वरः ।	१६
त्वं कुतो मे विधीन् वदति मुखे मन्त्रियमं वहन् ॥	
त्वयादेशे विरक्तेन मदाचः पृष्ठतः क्षताः ॥	१७
त्वच्च चौरं निरीक्ष्यैव तत्सङ्केनानुरज्यसे ।	१८
पारदारिकलोकानां समानांशी च जायसे ॥	
यापे वक्त्रं प्रयुञ्चे च जिह्वया कल्पयन् क्लृप्तं ॥	१९
त्वमासीनो निजभातुरपवादं करोमि हि ।	२०

- २१ स्वकीयसौदरस्यैव गुणघातो च जायसे ॥
 कुर्वति त्वयि चैतानि नीरवोऽहमवस्थितः ।
 तेन त्वादृष्ट एवाहमिति त्वं समचिन्तयः ।
 किन्तु त्वां भर्त्सयिष्येऽहं सर्व्वं विन्यस्य ते पुरः ॥
- २२ हे विस्मृतेश्वरा लोका युष्माभिर्बुध्यतामिदं ।
 नो चेद् विदारयिष्यामि युष्मान् रक्तकवर्ज्जितान् ॥
- २३ प्रशंसायज्ञकारी यो मत्सम्मानं करोति सः ।
 स्थिरमार्गो मया त्राणं चैश्वर्यं दर्शयिष्यते ॥

५१ एकपञ्चाशं गीतं ।

स्वीयपापस्य निमित्तं दायूदः खेदो विलापश्च ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूदो धर्मगीतं ।

वाञ्छेवामुपगतस्य तस्य समीपं भविष्यद्वादिनि नाद्यने समागते
 गीतमिदं रचितमभूत् ।

- १ अणुकम्पस्व मामीश स्वकारुण्यानुरूपतः ।
 स्वकृपाया महत्त्वात् त्वं मेऽपराधान्श्च दूरय ॥
- २ निःश्रेयं क्षालनं कृत्वा कुरु मम दोषवर्जितं ।
 पातकात्प्रामकीनाञ्च परिष्कारं कुरुष्व मे ॥
- ३ यतो हेतो हि जानेऽहम् अपराधान् मया कृतान् ।
 सर्व्वदा मम पापञ्च मत्प्रत्यक्षं वितिष्ठते ॥
- ४ केवलं त्वद्विरुद्धं हि पापमाचरितं मया ।
 तव दृष्ट्या कदर्श्याश्च दुष्क्रियां कृतवानहं ।
 अतः स्वकीयवाक्येन त्वं भविष्यसि धार्मिकः ।
 स्वविचाराद्वापि त्वं सुपवित्रो भविष्यसि ॥
- ५ पश्य जातोऽपराधेऽहं पापे मात्रा च धारितः ॥
- ६ पश्य त्वमन्तरस्थायां सत्यतायां हि प्रीयसे ।
 अतो गूढपथेनैव प्राप्तज्ञानं विधेहि मां ॥
- ७ श्रेयैवैवा पुनीया मां भविष्यामि शुचिस्तदा ।
 मां क्षालय ततः शुभो भविष्यामि हिमादपि ॥

त्वं संश्रावय मां वाचम् आह्लादानन्ददायिनीं ।	८
त्वया चूर्सानि चास्थीनि प्राप्नुवन्तु प्रफुल्लतां ॥	
आच्छादय निजं वक्त्रं मदीयं पातकं प्रति ।	९
मम सर्वापराधानां दवनं क्रियतां त्वया ॥	
हे ईश मम मध्ये त्वं शुच्यन्तःकरणं हृज ।	१०
मदीयाभ्यन्तरे धीरं चात्मानं नूतनीकुरु ॥	
त्वदीयदृष्टितो दूरं मासु त्वं नापसारय ।	११
स्वीयं पवित्रम् आत्मानं मत्तो वा नापहारय ॥	
त्वदीयत्राणजं हृषं पुनर्मह्यं प्रदेहि च ।	१२
उदारैशात्मना मासु धारयन् सुस्थिरं कुरु ॥	
तदाहं शिञ्जयिष्यामि ते मार्गान् क्षपराधिनिः ।	१३
त्वाक्षोद्दिश्य करिष्यन्ति पापिनः परिवर्त्तनं ॥	
रक्ष मां वधदोषात् त्वम् ईश मत्ताण्डेश्वर ।	१४
मदीया रसना तर्हि धर्मं ते परिगास्यति ॥	
हे प्रभो त्वं मदीयोऽसौ स्वयं मुक्तौ कुरुष्व हि ।	१५
तदा मदीयवक्त्रं ते प्रशंसां कीर्त्तयिष्यति ॥	
यस्मान्न प्रीयसे यज्ञे यः कर्त्तुं शक्यते मया ।	१६
तुभ्यं हेमार्थकस्यापि बलेर्दानं न रोचते ॥	
ईश्वरस्य प्रियो यज्ञो भग्न आत्मा हि विद्यते ।	१७
भग्नं चूर्स्यच्च चित्तं त्वम् ईश नैवावमंस्यसे ॥	
त्वं स्वकीयप्रसादेन सियोनस्य हितं कुरु ।	१८
यिरूशालमपुर्थ्यास्त्वं प्राचीरं निर्मिमीष्व च ॥	
धर्मयज्ञेषु होमे च सम्पूर्णे प्रेष्यसे तदा ।	१९
त्वदीययज्ञवेद्यासु होष्यन्ते वषभास्तदा ॥	

५२ द्विपञ्चाशं गीतं ।

दायेगस्य दोषविनाशयोः कथनं ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूद उपदेशगीतं ।

यस्मिन् काले इदोमीयदोयेग उपस्थाय दायूद् अहीमेलकस्य गृहं प्राविशदिति वार्त्ता शैले निबेदयामास तात्कालिकं गीतं ।

- १ कुतो दुष्कर्मणः श्लाघां कुरुषे हे महाबल ।
ईश्वरस्यैव कारणं नित्यं तिष्ठति सुस्थिरं ॥
- २ त्वज्जिज्ञा कल्पते हिंसां तीक्ष्णानुरसमा क्लिप्तम् ॥
३ सदाचाराद् दुराचारे त्वन्तु सम्भोयसेऽधिकं ।
धर्मवाक्यान्मृषावाक्ये चाधिकं परितुष्यसि ॥ सेला ॥
- ४ संहारोक्तिषु सर्व्वासु प्रीयसे क्लजिङ्गक ॥
५ तद्धेतोरीश्वरोऽपि त्वां नित्यमुत्पाटयिष्यति ।
त्वां स एव निराकुर्वन् गेहृतः कर्षयिष्यति ।
जीवतां भूमिमध्याच्च स त्वामुन्मूलयिष्यति ॥ सेला ॥
- ६ धार्मिका वीक्ष्य भेष्यन्ति वक्ष्यन्ति त्वां विहस्य च ॥
७ पश्यासौ स नरो यो न शरणं गत ईश्वरं ।
व्यश्वसीत् धनबाहुल्ये हिंसया चाभवद् बली ॥
- ८ अहन्वीश्वरगेहस्थः सतेजोजितश्चतवत् ।
ईश्वरस्यैव कारणम् आश्रितोऽस्मि निरन्तरं ॥
- ९ प्रशंसिष्यामि नित्यं त्वां यस्मात् कर्म कृतं त्वया ।
आकाञ्छिष्यामि ते नाम श्रेष्ठं त्वद्दर्मिणां पुरः ॥

५३ त्रिपञ्चाशं गीतं ।

पापलोकानां दुष्टता भाविदुःखम् ।

वाचनियन्ते दातव्यं महत्तन्नामकस्वरयुक्तं दायूद उपदेशगीतं ।

- १ ईश्वरो नास्ति वागेषा चित्ते मूढेन गद्यते ।
ते भ्रष्टा दुष्कृतैर्घृष्ट्या नास्ति कोऽपि सुकर्मकृत् ॥
- २ स्वर्गान्मानवसन्तानान् ईश्वरो हि निरीक्षते ।
ज्ञानाचारीश्वरान्वेषो कोऽप्यस्तीति दिदृक्षते ॥
- ३ सर्व्वे पराङ्मुखा जाता युगपद् विह्वलतिं गताः ।
नास्ति कोऽपि सदाचार एकोऽपि नहि विद्यते ॥
- ४ किं न जानन्ति किञ्चित् ते सर्व्वे दुष्कर्मकारिणः ।
अन्नवन्मत्प्रजाभक्षा ईश्वरं नाङ्गयन्ति ते ॥
- ५ अमुष्मिन् प्रासह्येनेऽपि स्थाने त्रस्ता भवन्ति ते ।

अस्मीनि व्यकिरद् यस्माद् ईशस्त्वामवबन्धतां ।
 आप्नुवन्ति त्वया लज्जां गर्हिता ईश्वरेण ते ॥
 इच्छायेलः परित्राणं सियोनाद् उदियाद् द्रुतं ।
 वन्दिभृतान् निजांल्लोकान् प्रत्युपावृत्त ईश्वरे ।
 आनन्दिष्यति याकूव इच्छायेलपि हर्षिता ॥

५४ चतुःपञ्चाशं गीतं ।

सिफीयलोकेभ्यो रत्तार्यं दायूदः प्रार्थना ।

वाद्यनियन्ते दातव्यं दायूद उपदेशगीतं ।

यस्मिन् काले सिफीयलोका उपस्थाय श्रौलस्य समीपे व्याहरन् दायूद्
 किमस्माकं मध्ये प्रच्छन्नो न तिष्ठति तदानीन्तनं गीतमिदं ।

त्रायस्वेष स्वनाम्ना मां स्वशक्त्या मां विचारय ॥ १
 प्रार्थनां मे ऋहाणेश मन्मुखस्य वचः शृणु ॥ २
 यतो हेतो विरुद्धं म उत्तिष्ठन्ति विदेषुिनः । ३
 मां जिघांसन्ति दुर्वृत्ता अप्रत्यक्षीकृतेश्वराः ॥ सेला ॥
 मां पश्योपकरोतीशः प्राणालम्ब्यन्ति मे प्रभुः ॥ ४
 स मदीयविपक्षेषु दुर्गतिं वर्त्तयिष्यति । ५
 स्वीयसत्यतया तेषां स विनाशं करिष्यति ॥
 स्वेच्छयाहं बलीन् तुभ्यं प्रदास्यामि परेश्वर । ६
 प्रर्शंसिध्यामि ते नाम यतो हेतोस्तदुत्तमं ॥
 यस्मात्तेनैव सर्वस्मात् सङ्घटादहमुद्धतः । ७
 मच्चक्षु मंदरातीनां दर्शनेन च ढप्यति ॥

५५ पञ्चपञ्चाशं गीतं ।

विपदि दुष्टानां विरुद्धं दायूदः प्रार्थना ।

वाद्यनियन्ते दातव्यं दायूद उपदेशगीतं ॥

शृणु मे प्रार्थनामीश मे शोकात्तिरिरो भव ॥ १
 त्वया निशम्य मे वाक्यं दीयतां मच्छामुत्तरं । २

- अग्निवार्थं निजां चिन्तां क्रियते गर्जनं मया ॥
 १ विपक्षस्य महानादात् दुर्जनस्याप्युपद्रवात् ।
 ते कल्पयन्ति मे हिंसां सकोपाश्च द्विषन्ति मां ॥
 ४ मदन्तर्वेषते चित्तं मृत्युञ्जसा ग्रसन्ति मां ॥
 ५ भयकम्पैः समाक्रम्ये रोमाश्चखाद्योति मां ॥
 ६ मयोक्तम् आ यदि स्यातां मम पक्षौ कपोतवत् ।
 तदा प्रोड्डीयमानेन विश्रामः प्राप्स्यते मया ॥
 ७ पश्य दूरं पलाय्याहं करिष्ये प्रान्तरे स्थितिं ॥ सेला ॥
 ८ प्रद्रेष्याम्याश्रयं प्राप्तुं चखवातात् प्रभङ्गनात् ॥
 ९ हे प्रभो ग्रस तान् लोकान् तेषां जिह्वाश्च भेदय ।
 यस्मात् पुरस्य मध्येऽहं वीक्षे दौराढ्यवायसौ ॥
 १० प्राचीरेण दिवारान् पुरं तौ परिगच्छतः ।
 तदीयाभ्यन्तरे हिंसा दुरवस्था च तिष्ठतः ॥
 ११ तन्मध्ये विद्यतेऽन्यायस्तदीयाच्च चतुष्पथात् ।
 अग्निद्रोहः प्रलम्बश्च कर्हिचिन्न प्रगच्छतः ॥
 १२ न विपक्षेण निन्देऽहं शत्रुनिन्दामहं सहे ।
 न देषी मय्यहङ्कारी जुगुप्से देषिगर्वितः ॥
 १३ त्वन्तु मत्तुल्यलोकोऽसि मत्सखा संस्तुतो मया ॥
 १४ आवाभ्यां मधुवन्मिष्टा मिथोऽकारि हि मन्त्रया ।
 आवां जनतया सार्द्धम् अयावेशस्य मन्दिरं ॥
 १५ आक्रम्यन्तां विनाशैस्ते जीवन्तः प्रैव यान्तु च ।
 यस्मात् पापानि विद्यन्ते तेषां गेहेषु हृत्सु च ॥
 १६ समाङ्गास्याम्यहन्वीर्षं रक्षिता मां परेश्वरः ॥
 १७ सायङ्काले प्रभाते च मध्याह्नसमयेऽपि च ।
 ध्यायन्नहं रविष्यामि स च श्रेयसि मे रवं ॥
 १८ स क्षेमैण मम प्राणान् संग्रामादुद्धरिष्यति ।
 यस्मान्मामुपतिष्ठन्ति विपक्षा बह्वसंख्यकाः ॥
 १९ श्रुत्वा प्रत्युत्तरं तेभ्यो दास्यति स्वयमीश्वरः ।
 अनादिकालमारभ्य राजसिंहासनान्ध्रितः ॥ सेला ॥
 ते दुष्कर्मण्यविश्रान्ता ईश्वरान्नहि बिभ्यति ॥
 २० असौ मित्रेऽर्पयन् हस्तं नियमं संघते निजं ॥

दधिवत् क्षिग्भवत्स्य तस्य चित्तं युयुत्सते ।	११
तैलतो मेदुरास्तस्य वाचो निष्कोधरिष्ठयः ।	
परमेशे निजं भारं क्षिप स त्वां भरिष्यति ।	१२
धर्मिणः स्वखलनं तेन न कदाप्यनुमंस्यते ॥	
ईश्वर त्वन्तु गम्भीरे गर्ते तान् पातयिष्यसि ।	१३
अर्द्धाय नहि प्राप्यन्ति वञ्चका रक्तपातिनः ॥	
किन्तु त्वय्येव विश्वासो मया कारिष्यते ध्रुवं ॥	

५६ षट्पञ्चाशं गीतं ।

पिलेष्टोयलोकेभ्यो रक्षार्थं दायूदः प्रार्थना ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं योनदेलमरिहोकीमनामकस्वरयुक्तं दायूदो गुप्त-
धनरूपं गीतं । यदा पिलेष्टोया गातनगरे तं धृतवन्तस्तात्कालिकं गीतं ।

ईश मामनुकम्पस्व मर्त्यां जिग्रसिषन्ति मां ।	१
सर्व्वदा युध्यमानास्ते कुर्व्वते मम षोडनं ॥	
नित्यं जिग्रसिषन्ते मां मदीयाः परिपन्थिनः ।	२
बह्ववस्व मया सार्द्धं युध्यन्ते प्रोचमस्तकाः ॥	
निजसाध्वसकालेऽहं परिविश्वसिमि त्वयि ॥	३
ईश्वरेण तदीयोक्तेः श्लाघा कारिष्यते मया ।	४
ईश्वरे मेऽस्ति विश्वासो न करिष्यामि साध्वसं ।	
मां प्रति मांसपिण्डः किं विधातुं पारको भवेत् ॥	
मद्वाचां वैपरीत्यं ते कुर्व्वते निखिलं दिनं ।	५
सकलाः कल्पनास्तेषां मदिरुद्धाः कुकल्पनाः ॥	
ते समेत्य प्रपश्यन्ति चारवच्चतुरो दिशः ।	६
मत्पार्श्वीं च निरीक्षन्ते मत्प्राणान्तप्रतीक्षिणः ॥	
दुस्वरित्रेण किं तेषां रक्षाप्राप्तिः प्रसेत्यति ।	७
ईश कोपेन जातीनां त्वया अंशो विधीयतां ॥	
मदीयभ्रमणस्यैव गणना क्रियते त्वया ।	८
खकुत्वाश्च मदश्रूणि समाचेतुं त्वमर्हसि ।	
त्वद्गुणैः किं न विद्यन्ते लेख्यारूढाणि तान्यपि ॥	

- ९ तस्मिन् मत्प्रार्थनाकाले प्रद्रोष्यन्ति ममारयः ।
ईश्वरो मे सहायोऽस्ति मयैतत्त्ववगम्यते ॥
- १० ईश्वरेशैव वाक्यस्य श्लाघा कारिष्यते मया ।
परमेशेन वाक्यस्य श्लाघा कारिष्यते मया ॥
- ११ ईश्वरे मेऽस्ति विश्वाहो न करिष्यामि साध्वसं ।
यस्मान्मां प्रति किं कर्तुं मानवः पारको भवेत् ॥
- १२ व्रतानीश त्वदीयानि विद्यन्ते मम मन्त्रके ।
तस्मात् सम्पादयिष्यामि प्रशंसाकीर्तनं तव ॥
- १३ यतो हेतो मम प्राणा मरणाद् रक्षितास्त्वया ।
स्खलनान्मम पादौ किं रक्षिष्यते त्वया नहि ।
तेनाहं जीवतां दीत्या यास्यामीशस्य सम्मुखं ॥

५७ सप्तपञ्चाशं गीतं ।

१ शैलस्य हस्तात् रक्षार्थं प्रार्थना ७ ईश्वरस्य धन्यवदनं ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यम् अलत्सद्देतनामकस्वरयुक्तं दायूदो गुप्तधनरूपं
गीतं । यदा दायूद् शैलस्य सम्मुखात् पलाय्य गङ्गरे तस्यै तत्काले
रचितं ।

- १ मां दयस्व दयस्वेष त्वां चित्तं श्रद्धाति मे ।
त्रिपदोऽपममं यावत् क्वायां त्वत्पक्षयोः श्रये ॥
- २ सर्वोच्चमाङ्गयामीशम् ईशं सिद्धिकरं मम ॥
३ स्वर्गात् प्रेष्योपकारं स मम रक्षां विधास्यति ।
ये मां जियसिघन्ते ते मम कुर्वन्ति निन्दनं । सेला ।
ईश्वरो निजकारुण्यं सत्यत्वञ्च प्रहेष्यति ॥
- ४ वेष्ट्यते मे मनः सिंहैः श्रये चाधिकयोष्वहं ।
निवसन् मनुजैः सार्द्धं शल्यवाणायदन्तकैः ।
तीक्ष्णानिस्त्रिशवद् येषां रसना विद्यते मुखे ॥
- ५ स्वर्गं प्रकाशतामीश तावकीना समुन्नतिः ।
मेदिन्या अपि सर्वत्र कीर्त्यतां महिमा तव ॥
- ६ मदीयौ चरशौ बद्धं जालं तै र्योजितं जनैः ।

प्राणानाञ्च मदीयानां कृतं तैरवपीडनं ।	
मदग्रे खानितः कूपस्तन्मध्ये तेऽपतन् स्वयं ॥ सेला ॥	
मच्चित्तं स्थिरमस्तीश मच्चित्तं ह्यस्ति सुस्थिरं ।	७
अहं ज्ञानं करिष्यामि करिष्यामि प्रशंसनं ।	
त्वं मनो मे प्रबुध्यस्व नेवल् वीथे च जागृतं ।	८
अहं प्रजागरिष्यामि ह्यरुणोदयतः पुरा ॥	
हे प्रभो लोकमध्येऽहं कीर्त्तयिष्यामि ते स्तवः ।	९
प्रशंसिष्यामि ते नाम जातीनामेव मेध्यतः ॥	
यज्जेतोः स्वर्गपर्यन्तं विस्तीर्णास्ति कृपा तव ।	१०
त्वदीया सत्त्वता तद्दद् स्पृशति योममण्डलं ॥	
स्वर्गे प्रकाशतामीश तावकीना समुन्नतिः ।	११
मेदिन्या अपि सर्वत्र कीर्त्ततां महिमा तव ॥	

५८ अष्टपञ्चाशं गीतं ।

१ अन्यायविचारकाणां दोषः ६ विनाशश्च ।

वाद्यनिघन्ते दातव्यम् अलतसङ्घेतनामकस्वरयुक्तं दायुदो गुप्तधन-
स्वरूपं गीतं ।

मूका एव स्थ किं यूयं धर्मवाक्यप्रभाषणे ।	१
यथान्यायविचारे च भो भो मानवसूनवः ॥	
किञ्च यूयं मनोमध्ये दुष्कर्माण्यनुतिष्ठथ ।	२
कुरुष्वे च निजैर्हस्ते देशे दौराभ्यतेलनं ॥	
आ मातृकुक्षिवासाद्धि प्रभ्रष्टाः सन्ति दुर्जनाः ।	३
गर्भान्निष्क्रान्तिमारभ्य आस्यन्त्यटतवादिनः ॥	
तेषां यद् गरलञ्चास्ति तद् विघास्यविषोपमं ।	४
सन्ति ते रुद्रकर्स्याश्च वधिरः फणवानिव ॥	
अशृण्वन् मायिनः शब्दं मन्त्रपाठे पटोरपि ॥	५
तेषां वक्त्रस्थिता दन्ता भज्यन्तामीश्वर त्वया ।	६
रदनान् युवसिंहानां भिन्धि हे परमेश्वर ॥	
गलिताः सलिलानां हि सदृशा विश्ववन्तु ते ।	७
धोजितास्तैर्निजा वाणाः सञ्चिद्वाग्ना भवन्तु च ॥	

- ८ द्रविशम्भूकवत् ते च गलिता विश्ववन्तु हि ।
 गर्भात् क्षुतं यथापत्वं नेच्यन्तां ते तथा रविं ॥
- ९ स्यात्तीनां युष्मदीयानां कण्टकैस्तापनात् पुरा ।
 पापान् पक्वान् अपक्वांश्च स हरिष्यति वात्यया ॥
- १० आनन्दिष्यति धर्म्मी हि प्रतीकारस्य दर्शनात् ।
 दुश्चरित्रस्य रक्ते स पादौ प्रक्षालयिष्यति ॥
- ११ मानवाश्च वदिष्यन्ति धार्मिकस्य फलं स्थिरं ।
 न्यायाधीशश्च ईदृश्याम् ईश्वरोऽस्तीति निश्चितं ॥

५६ जनषष्टितमं गीतं ।

प्राणरक्षार्थां जातायां परमेश्वरस्य प्रशंसा ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यम् अक्षतसंज्ञेतनामकस्वरयुक्तं दायूदेा गुप्तधनरूपं
 गीतं । शैलेन प्रहिता लोका यदा दायूदं हन्तुं तस्य गेहं वेष्टयामास-
 स्तत्काले रचितं ।

- १ मामकीनविपक्षेभ्यो रक्ष मां हे मदीश्वर ।
 उत्थितेभ्यो विरुद्धं मे रिपुभ्यो मां समुद्धर ॥
- २ कुकर्म्मिभ्यो मनुष्येभ्यो निस्तारं मे विधेहि च ।
 रक्तपातिनरेभ्यश्च परित्राणं कुरुष्व मे ॥
- ३ पश्य मत्प्राणनाशार्थं ते विद्यन्ते तिरोहिताः ।
 मद्विरुद्धं समायान्ति मानवा बलविक्रमाः ।
 हे परेश न मे दोषात् न पापाद् वा मया कृतात् ॥
- ४ मयि चानपराधे ते द्रुत्वा तिष्ठन्ति सञ्जिताः ।
 त्वं प्रबुद्धो मया सार्द्धं मिलित्वा चावलोक्य ॥
- ५ सैन्याधीश परेश त्वम् असीसायेल ईश्वरः ।
 भिन्नजातीयलोकानां परीक्षार्थं सजाग्रहि ।
 त्वया नानुग्रहीतव्याः सर्वे ते दुष्टवक्षसाः ॥ सेना ॥
- ६ सन्ध्यायां पुनरागत्य क्रोशन्तः कुकुरा इव ।
 नगरस्यैव सर्वत्र पर्यटन्ति हि ते नराः ॥
- ७ पश्य स्वकीयवक्त्रेभ्यो घृण्यवाचो वसन्ति ते ।
 आछाः खड्गधरास्तेषां कः प्रहृणोतीति जल्पतां ॥

किन्तु हे परमेश त्वं तानेवोपहसिष्यसि ।	८
सकलान् भिन्नजातीयान् अवज्ञेयांश्च मंस्यसे ॥	
तेषां बलात् प्रतीचे त्वां यस्मान्मद्गुर्गमीश्वरः ॥	९
मदनग्राहकस्वीश उपस्थास्यति मां खयं ।	१०
मदरीणां प्रतीकारम् ईशो मां दर्शयिष्यति ॥	
तान् न मारय नो चेत् तद् विस्मरिष्यन्ति मे प्रजाः ।	११
भ्रमयन् स्वीयशक्त्या तान् पातयास्मत्फल प्रभा ॥	
आस्ताभ्यां निर्गतैर्वीक्ष्येस्तेषां वक्त्राण्युष्यति ।	१२
स्वदर्पेण भ्रियन्तां ते शायमिथ्योक्तितोऽपि च ॥	
त्वं तान् संहर कोपेन संहरैको न तिल्लतु ।	१३
ईशो याकूवि शास्तीति दिगन्तस्यैश्च बुध्यतां ॥ सेला ॥	
सन्ध्यायां पुनरागत्य क्रोशन्तः कुक्कुरा इव ।	१४
नगरस्यैव सर्वत्र पर्यटिष्यन्ति ते नराः ॥	
ते भ्रमिष्यन्ति भ्रष्टार्थम् अटप्ता रात्रियापिनः ॥	१५
अहं गास्यामि ते शक्तिं प्रातः स्तोष्यामि ते कृपां ।	१६
यत आसी विपत्कालं त्वं दुर्गच्छाश्रयश्च मे ॥	
मच्छक्ते त्वां समुद्दिश्य मया गानं करिष्यते ।	१७
यस्मात् त्वमोश मद्गुर्गं मदनग्राहकेश्वरः ॥	

६० षष्ठितमं गीतं ।

१ युद्धकाले दायूदः प्रत्याशा इ प्रायेणा च ।

वाद्यनियन्ते दातव्यं शोशनेदृतस्वरयुक्तं दायूदो गुप्तधनरूपं शिक्षार्थकं गीतं । यदा सोऽरामनहरयिमम् अरामसोवाञ्च जिगाय योयावश्च पराहृत्य लवणनिम्नभूमाविदोमीयानां द्वादशसहस्राणि लोकान् विनाशयामास तत्काले रचितं ।

ईश त्वया वयं व्यक्ता विकीर्णाश्च त्वया वयं ।	१
अस्मभ्यं समकुप्यस्वं परावर्त्तस्व नः प्रति ॥	
नीहतं कम्पयित्वा त्वम् अकार्षींस्तद्विदारणं ।	२
त्वं पूर्याकुरु तद्भ्रजान् यस्माच्चञ्चाल्यते स तैः ॥	
त्वया स्वकीयलोका हि सङ्कटं परिदर्शिताः ।	३

- मद्यमुन्मत्तताकारं पायिताश्च वयं त्वया ॥
 ४ स्वभक्तोषु तु लोकेषु पताकैकार्पिता त्वया ।
 तेभ्य उन्नतिदानार्थं सख्यतायाः प्रतापतः ॥ सेला ॥
 ५ यथा तव प्रिया लोकाः परिरक्षणमाप्नुयुः ।
 तदर्थं त्वं स्वहस्तेन प्रात्वा देहि न उत्तरं ॥
 ६ स्वपवित्रतयावादीत् ईशस्तेनोक्तसाम्यहं ।
 शिखिमं तु विभक्ष्यामि मास्ये सुक्तातप्रान्तरं ॥
 ७ मदीयो गिलिष्येदोऽस्ति भिनशिश्व मदीयकः ।
 इफ्रयिमः शिरस्त्रं मे यिद्धदा विधिदायकः ॥
 ८ मोयावो जलपात्रं मे क्षालनस्योपकारकं ।
 इदोमस्योपरि स्त्रियां पादुकां प्रक्षिपाम्यहं ।
 पिलेष्टीयाख्यदेशं त्वं जयनादं कुरुष्व मे ॥
 ९ सुदृढं नगरं नीत्वा को मां तत् प्रापयिष्यति ।
 क इदोमपुरं यावन्मार्गं मां दर्शयिष्यति ॥
 १० ईशास्मान् त्यक्तवान् यस्त्वं त्वं किं तन्न करिष्यसि ।
 अस्माकं वाहिनीनाञ्च मध्ये किं न गमिष्यसि ॥
 ११ अस्मान् क्षोभत उद्धर्तुम् उपकारं विधेहि नः ।
 उपकारो मनुष्येण ह्यतो निष्फल एव हि ॥
 १२ ईश्वरेशैव वीरत्वम् वयमाचरितुं क्षमाः ।
 स एवास्मद्विपक्षाञ्च चरणाभ्यां विमर्दिता ॥

६१ एकप्रथितमं गीतं ।

परमेश्वरे दायूद आश्रयणं ।

यन्त्रवाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूदो गीतं ।

- १ ईश त्वं शृणु मे रावं प्रार्थनां मे निश्रामय ॥
 २ आङ्गयामि दिग्गन्तस्यस्त्वां चित्तोद्देशहेतुना ।
 मम दुर्गन्धमुच्चत्वात् शैलं त्वं मां समानय ॥
 ३ यतो हेतोस्त्वमेवासि मामकीनः समाश्रयः ।
 त्वञ्च मे सुदृढं दुर्गं परिपश्यनिवारकं ॥
 ४ अन्नन्तकालमेवाहं निवत्यामि तवोदजे ।

त्वदीयपक्षयोष्कायां करिष्ये चाहमाश्रयं ॥ सेला ॥	
यस्मान्मम व्रतानि त्वम् ईश्वरः श्रुतवानसि ।	५
मह्यं खनामभक्तानां समांशित्वञ्च दत्तवान् ॥	
भूपते दिनसङ्ख्याया वर्द्धनं त्वं विधास्यसि ।	६
तदर्घाणाञ्च दीर्घत्वं पुरुषानुक्रमोपमं ॥	
ईश्वरस्य समत्तं स सदासीनो भविष्यति ।	७
करुणां सत्यताञ्च त्वं तस्य रक्षार्थमादिश ॥	
तेनाहं परिगम्यामि तव नाम निरन्तरं ।	८
शोधयन् मामकीनानि व्रतान्येव दिने दिने ॥	

६२ द्वापष्टितमं गीतं ।

ईश्वरस्य सारत्वं मनुष्याणां चसारत्वं ।

विदूषूनीयवर्गस्य वाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूदो गीतं ।	
ईशमेव समुद्दिश्य भौनि तिष्ठति मे मनः ।	१
मामकीनं परित्राणं तस्मादेव प्रजायते ॥	
केवलं सोऽस्ति मे शैलो मम तारणकारणं ।	२
उच्चदुर्गं ममास्ते स नाहं प्रखलितातरां ॥	
नर एकः कियत्कालं युष्माभिस्त्वाक्रामिष्यते ।	३
यथा कुर्वां बहिर्लम्बं भद्रं वा वारणं यथा ।	
सर्व्वं यूयं कियत्कालं तं तथैव हनिष्यथ ॥	
ते तस्योच्चपदादेव मन्त्रयन्ते निपातनं ।	४
ते ऋषोक्तिषु सन्तुष्टाः प्रददत्याश्रिधं मुखैः ।	
किन्तु श्रापं ददत्येव निजान्तःकरणेषु ते ॥ सेला ॥	
ईशमेव समुद्दिश्य भौनि तिष्ठ मनो मम ।	५
यस्मान्मम प्रतीक्षायाः सिद्धिस्तेनैव जायते ॥	
केवलः सोऽस्ति मे शैलो मम तारणकारणं ।	६
उच्चदुर्गं ममास्ते स न खलिष्याम्यहं ततः ॥	
मामकीनपरित्राणं तेजश्चेश्वरमूलकं ।	७
मदीयं सुदृढं दुर्गम् आश्रयो मम चेश्वरः ॥	
तस्मिन् कुरुत विश्वासं सर्व्वकाले हि हे प्रजाः ।	८

- स्वमनो व्यक्तं तत्साक्षाद् ईश्वरोऽस्माकमाश्रयः ॥ सेना ॥
 ८ अजीका मर्त्यसन्ताना असारा वीरसूनुवः ।
 उत्पतन्ति तुलायां ते सर्वे वाष्पादगौरवाः ॥
 १० मा विश्वसत दौरात्म्ये क्षुण्ठनाच्च न दृष्यत ।
 सम्यक्तौ वर्द्धमानायां मा धृञं तत्र मानसं ॥
 ११ वाक्यमेकं जगादेशो द्विर्भया तत् परिश्रुतं ।
 वस्तुत ईश्वरस्यास्ति विक्रमस्याधिकारिता ॥
 १२ कृपायास्त्राधिकारित्वं तथैवास्ति तव प्रभो ।
 यस्मात् त्वयैव दातव्यं सर्वेभ्यः कर्मणां फलं ॥

६३ त्रिषष्टितमं गीतं ।

ईश्वरानुग्रहस्याकाङ्क्षा शत्रून् जेतुमपेक्षा च ।

यिद्धदायाः प्रान्तरे स्थितिकाले कृतं दायूदो धर्मगीतं ।

- १ ईश्वर त्वं मदीयेशस्वामेवानुसराभ्यर्हं ।
 त्वदर्धं मे मनस्तृष्णाक् त्वाच्चाकाङ्क्षति मे तनुः ।
 मरुभूम्यां सुशुष्कायां जलाभावेन सीदतः ॥
 २ धर्मधाम्नि मया यादृक् सम्प्राप्तं तव दर्शनं ।
 तादृगेव दिदृक्षोऽहं विक्रमं गौरवञ्च ते ॥
 ३ यतस्त्वदीयकारुण्यम् उत्तमं जीवनादपि ।
 अघरौ मामकीनौ हि प्रशंसां कुरुतस्तव ॥
 ४ यावज्जीवं करिष्यामि धन्यवादं तवेदृशं ।
 तावकीनाय नाम्ने च भविष्यामि कृताञ्जलिः ॥
 ५ तेनैव सारमेदोभ्याम् इव तर्प्यति मे मनः ।
 हृर्धनादकृदोष्ठाभ्यां मम वल्लञ्च गास्यति ॥
 ६ त्वां स्मरन् निजशब्दायां ध्यायामि प्रहरेष्वहं ॥
 ७ यतो हेतोस्त्वमेवासि मामकीनोपकारकः ।
 तस्मात् त्वत्पद्मयोष्कायाम् आश्रितः प्रोक्षसाम्यहं ॥
 ८ मनस्वदनुरक्तं मे सन्मार्योऽहं करेण ते ॥
 ९ अमी स्त्रीयविनाशार्थं मम प्राणजिघांसवः ।

वसुधाया अधोभागं प्रवेक्ष्यन्ति निपातितः ॥
 अर्पिता असिधारे ते विभक्ष्यन्ते च जम्बुकैः ॥ १०
 किन्तु क्षीणपते हर्ष ईश्वरात् प्रजनियते । ११
 यच्च श्रप्यति तन्नाम्ना स्नाघा तेन करिष्यते ।
 यस्माद् असत्यवक्त्राणां वदनं सन्निरोह्यते ॥

६४ चतुःषष्टितमं गीतं ।

वैरिणां दोषे विनाशश्च ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूदो धर्मगीतं ।

चिन्तायुक्तस्य मे रावम् ईश्वर त्वं निशामय । १
 विपदान्मम यस्त्रासस्तस्मान्मे रक्ष जीवन् ॥
 मां प्रच्छादय दुष्टानां मानवानां कुमन्त्रयात् । २
 कलहाच्च मनुष्याणाम् अधर्माचारकारिणां ॥
 ते क्षुण्वन्त्यसिवाञ्जिह्वां सन्धाय कटुवागिधुं ॥ ३
 साधुं प्रति रक्षःस्थाने प्रक्षेमं चिन्तयन्ति च । ४
 अकस्माच्च तमुद्दिश्य त्यजन्ति निर्भयाः शरान् ॥
 सङ्कल्पयन्ति ते लोका मियो वाटां कुमन्त्रयां । ५
 गुप्तमुन्माद्ययोगाय चालयन्ति परस्परं ।
 वयं केनेक्षितुं शक्या इति वाक्यं वदन्ति च ॥
 हिंसां सञ्चिन्त्य तैः सिद्धं युक्तिः पक्वोति गद्यते । ६
 एकैकस्य सुगम्भीरम् अन्तश्चित्तञ्च विद्यते ॥
 अकस्मात् तान् समुद्दिश्य वागं प्रक्षेप्यतीश्वरः । ७
 तदानीञ्च भविष्यन्ति स्वयं ते कृतविद्यताः ॥
 ते चाधःपातयिष्यन्ते समाक्रान्ताः खजिङ्गया । ८
 यावन्तस्तानवेक्षन्ति ते विज्ञेयन्ति सर्व्वतः* ॥
 तेन सर्व्वे नरा भीता ईश्वरेण कृतां क्रियां । ९
 वर्स्ययिष्यन्ति भोक्त्यन्ते तस्याचारश्च ते तदा ॥
 हृष्टः परेश्वरात् साधुः शरणां तं गमिष्यति । १०
 सर्व्वैः सरलचेतोभिर्धन्यवादः करिष्यते ॥

६५ पञ्चषष्टितमं गीतं ।

ईश्वरानुप्रदाशिषो वर्णनं ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूदा कृतं गानार्थकं धर्मगीतं ।

- १ त्वामेवेश्वर सीयाने प्रशंसा सम्प्रतीक्षते ।
त्वामुद्दिश्य व्रतस्यापि परिशोधः करिष्यते ॥
- २ त्वाञ्च हे प्रार्थनाश्रोतः सर्व्वेऽभ्येच्छन्ति मानवाः ॥
- ३ मामकीनापराधा ये ते मत्तो बलवत्तमाः ।
अस्मदीयास्तु ये दोषास्तान् त्वमेव क्षमिष्यसे ॥
- ४ यो मनुष्यस्त्वया वृत्वा समानीतः स्वसन्निधिं ।
प्राङ्गणेषु त्वदीयेषु निवसेत् धन्य एव सः ॥
तर्प्यामस्तव गेहस्य कल्याणनिधिना वयं ।
पवित्रे तव प्रासादे सङ्गृहीतः स विद्यते ॥
- ५ भयप्रदानि धर्मैश्च प्रार्थनायाः फलानि हि ।
अस्मभ्यं वितरिष्यन्ते त्वयास्मत्तातरीश्वर ।
सर्व्वेषां क्षितिप्रान्तानां दूरपारस्य चाश्रय ॥
स्वबलेनाद्रिनिर्म्मात बद्धश्रेणे च तेजसा ॥
- ६ गर्जनं तोयराशीनां तद्रुर्म्मीणाञ्च गर्जनं ।
जातीनां कलहश्चापि निःशब्दोक्रियते त्वया ॥
- ७ लक्षणेभ्यस्त्वदीयेभ्यो विभ्यत्युत्थन्तवासिनः ।
सूर्य्योदयास्तयोः स्थाने त्वं प्रफुल्लीकरोषि च ॥
- ८ मर्द्दो निरीक्ष्य सिद्धंस्त्वं विदधासि धनान्वितां ।
ईश्वरीयपयस्त्रिन्या सलिलैः परिपूर्णया ।
संस्करोषि नद्यां धान्यम् इत्थं संस्कृतया भुवा ॥
- ९ तोयैश्चोत्तसि तत्सीता आली नैमीकरोषि च ।
वृष्ट्या करोषि तां मृद्दीम् आशास्से च तदङ्कुरं ॥
- १० स्वकल्याणकिरीटेन वत्सरो भूष्यते त्वया ।
तव स्यन्दननेमिभ्यः स्निग्धता स्यन्दते पथि ॥
- ११ स्यन्दते प्रान्तरस्थासु पशुचारणभूष्वपि ।
पर्व्वता अपि शोभन्त उल्लासेन विभूषिताः ॥

मेघै र्याप्ता हि केदाराः शस्याच्छ्रमा उपत्यकाः ।
तत्रत्याः सकला मार्गं हर्षनादश्च कुर्वन्ते ॥

१९

६६ षट्षष्टितमं गीतं ।

१ अनुषङ्गप्राप्तिनिमित्तम् ईश्वरप्रशंसा १९ प्रतिश्रुतिकरणञ्च ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं मानार्थकं धर्मगीतं ।

कुर्वन् सकला मर्त्या ईश्वराय जयध्वनिं ॥	१
परिगायत गीतेन तस्य नान्दश्च गौरवं ।	२
तदीयायाः प्रशंसाया गौरवञ्चाभिसंस्तुत ॥	
ईशं वदत कीदृक् त्वं भेतव्योऽसि स्वकर्मभिः ।	३
तव शक्तिमहत्त्वात् त्वां प्रियं वक्ष्यन्ति शत्रवः ॥	
भजनं ते करिष्यन्ति सकला मर्त्यवासिनः ।	४
त्वामेवोद्दिश्य गास्यन्ति गास्यन्ति तव नाम ते ॥ सेना ॥	
आयातेशस्य कर्माणि स्वाश्वर्याणि प्रपश्यत ।	५
वृसन्तानान् प्रति स्त्रीयैः कर्मभिः सोऽस्ति भीतिदः ॥	
विकृत्य तोयराशिं स श्रुष्कभूमिं चकार हि ।	६
पादैर् लोका नदीं तेरुस्तत्र तेन ननन्दिम ॥	
अनन्तं क्रियते राज्यं तेन स्त्रीयपराक्रमात् ।	७
तस्य नेत्रे परीक्षेते भिन्नजातीयमानवान् ।	
नहि कुर्वन्त्वहङ्कारम् आञ्जालङ्घनकारिणः ॥ सेना ॥	
हे प्रजाः सकला यूयं धन्यं व्रत न ईश्वरं ।	८
तदीयायाः प्रशंसाया उच्चैः श्रावयत ध्वनिं ॥	
यस्माज्जीवद्दृशायां नः स्थिरान् प्राणान् करोति सः ।	९
नानुजानाति चास्माकं चरणानां विचक्षणं ॥	
अस्माकन्तु परीक्षापि कृता हे ईश्वर त्वया ।	१०
रौप्यसंशोधनेनेव वयं संशोधितास्त्वया ॥	
त्वया जालं प्रवेष्ट्यास्मान् क्लिष्टौ मोहेण नः कटी ॥	११
अश्वारूढा मनुष्या नो मस्तकोपरि मामिताः ।	१२
वज्रिणा सन्धिनेनापि कृतवन्तो गमं वयं ।	

- किन्त्वस्मान् त्वं समुद्रुष्य पुष्कलं स्थानमानयः ॥
 ११ आदायाहं बलीन् हृष्यान् प्रवेक्ष्यामि तवालयं ।
 प्रति त्वां शोधयिष्यामि मामकीनव्रतानि च ॥
 १४ ईरितानि मदोष्ठाभ्यामुक्त्वाभ्यास्तेन चापदि ॥
 १५ होमार्थंश्च पशून् पुष्टान् भेषाभ्याश्च सुगन्धिकं ।
 तुभ्यं दास्यामि ह्यग्रेश्च सार्द्धं यक्ष्यामि पुङ्गवान् ॥ सेला ॥
 १६ ईशभक्ता नरा यूयमागत्य प्रदणुताखिलाः ।
 स भदात्महितार्थं यत् कृतवान् तद् वदाम्यहं ॥
 १७ मन्मुखेन स आहृतो जिह्वया च प्रशंसितः ॥
 १८ दुष्टतां चेदपैक्षिष्ये निजान्तःकरणेन हि ।
 तर्हि तु प्रभुना कापि श्रवणं नाकरिष्यत ॥
 १९ किन्वीशः श्रवणं कृत्वा मेऽग्रहीत् प्रार्थनारवं ॥
 २० धन्यः स ईश्वरो येन नापास्ता प्रार्थना मम ।
 स्वकीयानुग्रहस्यापि नहि मत्तो वियोजितः ॥

६७ सप्तषष्टितमं गीतं ।

सर्वेषां हिताय प्रार्थना ।

यन्त्रवाद्यनियन्त्रे दातव्यं गानार्थकं धर्मगीतं ।

- १ ईशोऽस्मान् अनुगृह्णातु ददात्वस्मभ्यमाशिषं ।
 अस्मान् प्रति निजं वक्तुं स प्रसन्नं करोतु च ॥ सेला ॥
 २ पश्यास्ते ज्ञायतां मर्त्ये त्वत्प्राणं सर्वजातिभिः ॥
 ३ त्वां स्तोष्यन्ति प्रजा ईश त्वां स्तोष्यन्त्यखिलाः प्रजाः ॥
 ४ आनन्दं हृष्यनादश्च प्रकरिष्यन्ति जातयः ।
 यस्मात् त्वमेव धर्मेण विचारयिष्यसि प्रजाः ।
 पृथिवीवासिनी जातीन्त्वं स्वयंश्च विनेष्यसि ॥ सेला ॥
 ५ त्वां स्तोष्यन्ति प्रजा ईश त्वां स्तोष्यन्त्यखिलाः प्रजाः ॥
 ६ वसुधापि स्वकीयानि फलान्युत्पादयिष्यति ।
 दास्यत्वाशिषमस्मभ्यम् ईश्वरोऽस्माकमीश्वरः ॥
 ७ स एवाशिषमस्मभ्यं दास्यति स्वयमीश्वरः ।
 सर्वे तस्माच्च भेष्यन्ति धरणीप्रान्तवासिनः ॥

६८ अष्टपद्यितमं गीतं ।

१ दायूदः प्रार्थना ४ अनुग्रहश्च १५ समाजरक्षायाः १६ आश्चर्य्यकर्माण्य कृते
परमेश्वरस्य प्रमंसा १८ दायूदो विनयश्च ।

वाद्यनियन्ते दातव्यं दायूदा कृतं गानार्थकं गीतं ।

उत्तिष्ठतीश्वरस्तस्य विकीर्यन्ते च वैरिणः ।	१
तद्द्वेषारश्च कुर्वन्ति तस्य साक्षात् पलायनं ॥	
चाल्यते च यथा धूमस्ते चाल्यन्ते तथा त्वया ।	२
मधूच्छिष्टं यथा वज्रैः समक्षं द्रवतां व्रजेत् ।	
ईश्वरस्य समक्षं हि तथा गच्छन्ति दुर्जनाः ॥	
ईश्वरस्य समक्षं विनन्दन्त्युल्लसन्ति च ।	३
हर्षनादश्च कुर्वन्ति परितोषेण धार्मिकाः ॥	
गानं कुरुध्वमीशाय तन्नाम्नो गायत स्तवं ।	४
प्रान्तरे यो रथारूढो याति निर्मात तत्पथं ।	
यिहोवा इति तन्नाम्नाद्वादध्वं तस्य सम्मुखे ॥	
पितास्ति पिटहीनानां विधवानां विचारकः ।	५
पवित्रे स्वीय आवासे विद्यमानः स ईश्वरः ॥	
निःसङ्गान् परिवाराणां मध्ये वासयतीश्वरः ।	६
वन्दिनो मोचयित्वा स करोति प्राप्तमङ्गलान् ।	
निवसन्ति मरुस्थाने निदेशलङ्घिनो नराः ॥	
ईश्वर स्वीयलोकानाम् अग्र्येऽग्रे त्वयि गच्छति ।	७
प्रान्तरस्यैव मध्येन त्वयि यात्राश्च कुर्वन्ति ॥ सेना ॥	
ईशसाक्षाच्चकम्पे भूराकाशोऽपि ववर्ध च ।	८
तत्र सोनय ईशस्येखायेजीयेऽशितुः पुरः ॥	
प्रेरिता चापहाराणां वृष्टि र्हे ईश्वर त्वया ।	९
क्लान्तस्तवाधिकारश्च त्वया सुस्थीकृतः पुनः ॥	
तावकीनसमाजश्च तत्र वासं समाप्तवान् ।	१०
दुःखिने सुस्थता दत्ता स्वसद्भावात् त्वयेश्वर ॥	
सुवार्त्ता प्रभुना दत्ता तदक्लीणां महत्सभा ॥	११
पलायन्त पलायन्त सैन्यानामधिपा नृपाः ।	१२
लोम्प्राणां प्रविभागश्च व्यदधाद् गृहवासिनी ॥	

- १२ अश्रेष्ठं मेघवासानां मध्ये यूयं कपोतवत् ।
रौप्यमण्डितपद्मा वा दीप्तस्वर्गतनूत्तदाः ॥
- १४ सर्वशक्तिमता देशे विकीर्णेषु च राजसु ।
सत्सोनाख्याऽपि कृष्णोऽद्रिस्तुषारेण व्यशोभत ॥
- १५ वाशन ईश्वरोयोऽद्रि वीशनः क्रूटवान् गिरिः ॥
- १६ भो भो प्लाम्भत उच्चायाः किमर्थं यूयमीर्ष्यथ ।
गिरये निजवासार्थं रोचितायेश्वरेण हि ।
अवश्यं सर्वदा तत्र परमेशो निवस्यति ॥
- १७ अयुतानि सहस्राणि सहस्राणोश्चितू रथाः ।
प्रभुरतन्मध्यवर्त्यस्ति धर्मधाम्न्यस्ति सीनयः ॥
- १८ त्वमेवोद्गतवानूर्ध्वं जेतून् बद्धा च नीतवान् ।
ग्रहीष्यन् दानवन्मर्त्यान् अनाध्यांश्चापि मानवान् ।
प्रभुना परमेशेन वसतिस्थानप्राप्तये ॥
- १९ दिने दिने प्रभुर्धन्याऽस्माकं क्षेमसमर्द्धकः ।
अस्माकं त्राणकर्ता च स एव भवतीश्वरः ॥ सेना ॥
- २० स ईशोऽस्मन्निमित्तञ्च भूयस्त्राणकृदीश्वरः ।
विवृणोति मृते द्वारं स प्रभुः परमेश्वरः ॥
- २१ ईश्वरो निजशत्रूणां चूर्सयिष्यति मस्तकं ।
स्वपापाचारिलोकानां मूर्धानं बद्धकेशकं ॥
- २२ प्रभुर्वक्ति पुनश्चाहं तानानेध्यामि वाशनात् ।
आनेध्यामि पुनश्चाहं गम्भीराज्जलधेरपि ॥
- २३ त्वया चूर्सयितव्यास्ते ममपादेन प्रोणिते ।
लेढव्यं द्वेषिणां रक्तं जीङ्गया च शुनां तव ॥
- २४ हे ईश्वर मनुष्यैर्हि दृश्यते गमनं तव ।
मदीयेशस्य मे राज्ञो गमनं धर्मधामनि ॥
- २५ गच्छन्ति गायका अग्रे तत्पश्चाद् यत्पवादकाः ।
ढक्कावादिकुमारीणां निवहेन प्रवेष्टिताः ॥
- २६ समाजेष्वीश्वरस्यैव धन्यवादे विधीयतां ।
प्रभोः स्तुतिश्च युष्माभिरिच्छायैलान्वयोद्भवैः ॥
- २७ तत्रैवास्ति द्विषां जेता विन्यामीनः कनिष्ठकः ।
यिद्गदाश्चायमास्तेभ्यः प्रक्षराघातकारिणः ।

सिवूलूनस्य चाध्यक्षा नमालेरग्रगा अपि ॥	
तावकीनबलस्याक्षां दत्तवानीश्वरस्तव ।	९८
कर्म्मददस्मदर्थं त्वं हे ईश प्रबलीभव ॥	
यिरूशात्मसंस्थस्य त्वत्प्रासादस्य हेतुतः ।	९९
त्वामुद्दिश्य मञ्जीपालाः समानेद्यन्त्युपायनं ॥	
जन्तून् भर्त्सय नद्यास्थान् वृषभानाञ्च संहतिं ।	१०
प्रजारूपांश्च गोवत्सान् रौप्यखण्डानि तै नतैः ।	
दायिष्यन्ते विकीर्यन्तां लोका युद्धप्रियास्त्वया ॥	
मिसरादागमिष्यन्ति मञ्जाकुलीनमानवाः ।	११
भविष्यत्यचिरात् कूश ईश्वराय कृताञ्जलिः ॥	
धरणीस्थानि राज्यानि यूयभीशाय गायत ।	१२
प्रभुमेव समुद्दिश्य यन्त्रवाद्येन गायत ॥ सेला ॥	
वहते प्रांशुना व्योम्नातीव पूर्व्वतनेन सः ।	१३
पश्य स स्वीयनादेन करोति प्रबलं रवं ॥	
ईश्वरस्यैव प्राबल्यं युष्माभिः परिकीर्त्ततां ।	१४
इखायेलीशिता तस्य व्योमस्पर्शि च तद्ग्लं ॥	
ईश भयङ्करेऽस्ति त्वं स्वकीये धर्म्मधामनि ।	१५
इखायेलो य ईशोऽस्ति स्वप्रजाभ्या ददाति सः ।	
बलं पराक्रमञ्चापि धन्यो भूयात् स ईश्वरः ॥	

६६ जनसप्रतितमं गीतं ।

१ विपदः समये प्रार्थना १९ तत्फलञ्च ।

वाद्यनियन्ते दातव्यं शोशन्नीमनामकस्वरयुक्तं दायूदो गीतं ।

परित्रायस्व मामीश जलं प्राप्नोत्वसून् मम ॥	१
पङ्के मज्जामि गम्भीरे स्थातुं स्थानं न विद्यते ।	२
अम्बुराशौ प्रविष्टोऽहम् ऊर्म्मिभिश्च परिभ्रुतः ॥	
आकानेन परिज्ञान्तः शुष्ककण्ठो भवामि च ।	३
हीयेते तेजसा नेत्रे ममेशस्य प्रतीक्षणात् ॥	
मूर्द्धजेभ्योऽधिक्याः सन्ति ममाहेतुकवैरिणः ।	४

- प्रबला मम हन्तारः शत्रवोऽवृत्तवादिनः ।
 नापहृत्य मया द्रव्यं कर्त्तव्यं पुनरर्पणं ॥
 ५ त्वमेवेश्वर जानासि मामकीनमबोधनं ।
 मदीया अपराधाच्च त्वत् आच्छादिता नहि ।
 ६ ये लोकास्त्वां प्रतीक्षन्ते सैन्याध्यक्ष परेश्वर ।
 प्रभो मत्कारणात् तेषां व्रीडितत्वं न जायतां ॥
 ये लोका मृगयन्ते त्वां हे इच्छायेल ईश्वर ।
 मन्निमित्तं विवर्णास्ते न भवन्तु कदाचन ॥
 ७ त्वन्निमित्तं सहे निन्दां व्रीडयाच्छादिताननः ॥
 ८ भ्रातृभिश्च परो मन्ये सूदासीनश्च सोदरैः ॥
 ९ त्वद्देहस्थानुरागेण ग्रसनं जायते मम ।
 त्वदीयनिन्दकानाश्च निन्दनं वर्त्तते मयि ॥
 १० करोमि रोदनञ्चाहं स्वप्राणान् उपवासयन् ।
 तत् कर्म्मामि च निन्दायाः कारणं जायते मम ॥
 ११ प्राणवस्त्रेण संवीतस्तेषां ह्यस्यो भवामि च ॥
 १२ गोपुटेधूपविष्टा ये मद्भिंसां चिन्तयन्ति ते ।
 मद्द्विरुद्धश्च गायन्ति मानवा मद्यपायिनः ॥
 १३ किन्त्वहं प्रार्थनां कुर्वे त्वामुद्दिश्य परेश्वर ।
 देहि प्रसन्नताकालम् स्वमहाह्वयेश्वर ।
 स्वीयन्नाणदसत्यत्वाद् यच्छ त्वं मङ्गमुत्तरं ॥
 १४ त्वं समुद्धर मां पङ्गात् मा भवेन्मम मज्जनं ॥
 देष्टृभ्योऽगाधतोयेभ्यश्चोद्धारः सम्भवेन्मम ॥
 १५ मां मां सम्भावयेद् वेला जलराशिर्न मां ग्रसेत् ।
 क्रूपो ममोपरि स्वीयं वक्त्रं मा संलघोतु हि ॥
 १६ परमेशोत्तरं देहि यतः श्रेष्ठा ह्यपा तव ।
 खानकम्पामहत्त्वाच्च दृष्टिं वर्त्तय मां प्रति ॥
 १७ मा वमाच्छाद्यतां वक्त्रं निजदासं प्रति त्वया ।
 यस्मादस्म्यहमुद्दिप्रो देहि मे तूर्णमुत्तरं ॥
 १८ मम प्राणानुपस्थाय तेषां मुक्तिं विधेहि च ।
 मामकीनविपक्षाणां हेतो मीक्ष समुद्धर ॥
 १९ त्वं जानासि ममावक्ष्यां वैवर्ण्यं व्रीडनं तथा ।

क्लेशारो मम सर्वेऽपि विद्यन्ते तव सम्मुखे ॥	
निन्दया मे मनो भयं प्रतीक्षे पीडितो दयां ।	९०
सा तु नास्ति न चाप्रामि सान्त्वयितृन् अभीष्टितान् ॥	
तैर्लोकैर्मम भक्ष्यार्थं पित्तद्रव्यं प्रदीयते ।	९१
दृष्टानिवारणार्थं मां पाययन्त्यस्त्रजं रसं ॥	
अतो भुक्त्यासनं तेषां सम्मुखे पाशवद् भवेत् ।	९२
निर्भये समये तेषां कूटयन्त्वञ्च जायतां ॥	
अन्धत्वाद् दृष्टिहीनानि तेषां नेत्राणि सन्तु च ।	९३
त्वं तेषां कटिदेशस्य नित्यं कर्म्यं विधेहि च ॥	
वर्षं तेषु निजं क्रोधं त्वत्कोपाभिरुपैतु तान् ॥	९४
तेषां वासो भवेच्छून्यस्तेषां गेहाश्च निर्जनाः ॥	९५
यस्मात् त्वया हृतं लोकम् अभिधावन्ति ते नराः ।	९६
ये च विद्वास्त्वया तेषां यातनां वर्णयन्ति ते ॥	
त्वया सञ्चीयतां तेषां पातकोपरि पातकं ।	९७
त्वत्पुण्यप्राप्तितस्तेषां क्रियताञ्च निवारणं ॥	
जीवनराश्यामध्ये च तेषां लोपो विधीयतां ।	९८
मा भवेद् धार्मिकैः सार्द्धं तेषां नामाभिलेखनं ॥	
दीनं क्लिष्टञ्च माभीष्ट ते त्राणं प्राच्छयिष्यति ॥	९९
ईश्वरस्यैव नामाहं प्रशंसिष्यामि गीतिभिः ।	१००
धन्यवादेन तस्यैव कीर्त्तयिष्यामि गौरवं ॥	
परेशाय बलीवर्हात् तत्तु रोचिष्यतेऽधिकं ।	१०१
खुरष्टङ्गविशिष्टाञ्च दृषात् तेन स तोक्ष्यति ॥	
आनन्दिष्यन्ति तद् दृष्ट्वा मानवा नम्रचेतसः ।	१०२
हे ईशान्वेधियो लोकाः सङ्गीविष्यति वो मनः ॥	
यतो हेतोर्दरिद्रेषु मनो धत्ते परेश्वरः ।	१०३
स्वीयवन्दिमनुष्यांश्च नहि तुच्छीकरोति सः ॥	
स्वर्गो मर्त्यः समुद्रश्च तेषां मध्ये चरन्ति च ।	१०४
यावन्तः प्राणिनस्तेऽपि सकलास्तं स्तुवन्तु हि ॥	
ईश्वरेण सियोनस्य परित्राणं विधास्यते ।	१०५
निर्मास्यन्ते पुनस्तेन यिह्मदा नगराणि च ।	
लोकास्तत्र निवत्स्यन्ति प्राप्ता देशाधिकारितां ॥	

१६

तदीयसवकानाञ्च वंशो भोक्ष्यति नीडतं ।
तन्नाम्नि प्रीयमाणा ये लोका वक्ष्यन्ति तत्र ते ॥

७० सप्ततितमं गीतं ।

पापिदिपूषां विरुद्धं धार्मिकाणां प्रार्थना ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूदः स्मरणार्थकं गीतं ।

१

मामकोनपरित्रायां कर्तुमीश त्वमर्हसि ।

मामकोनोपकारार्थं त्वं त्वरश्च परेश्वर ॥

२

मत्प्राणान्तेषिलोकानां लज्जा व्रीडा च जायतां ।

पलायन्तां विवर्षांश्च मदनिष्ठप्रिया जनाः ॥

३

ये मां वदन्ति ह्यहेति तेऽपयान्तु खलज्जया ॥

४

सर्वे त्वदर्थिनस्त्वत्त आनन्दन्तूल्लसन्तु च ।

त्वत्प्राणमोदिने नित्यं भाषन्तां जयतीश्वरः ॥

५

अहं दुःखी दरिद्रश्च मत्कृते त्वरयेश्वर ।

त्वं मे रक्षी सहायश्च मा चिराय परेश्वर ॥

७१ एकसप्ततितमं गीतं ।

परमेश्वर आश्रयपदार्थं ।

१

अह्मामि परेश त्वां लज्जितं न विधेहि मां ॥

२

त्वं स्वधर्मैण मां रक्ष ममोद्धारं कुरुष्व च ।

मह्यं कर्णं निधाय त्वं मम प्राणं विधेहि हि ॥

३

भव मे वासशैलस्त्वं सर्वदा सुगमो मम ।

त्वं मत्प्राणविधातासि शैलो दुर्गश्च मे भवान् ॥

४

हे मदीयेश्वर त्वं मां दुष्टलोकस्य हस्ततः ।

दुर्हृत्तस्य खलस्यापि पाणिभ्यश्च समुद्धर ॥

५

त्वं मदीयप्रतीक्षायाः स्थानं प्रभो परेश्वर ।

त्वमेवा बाल्यकालाद्दि प्रत्याशाविषयो मम ॥

६

आ कुन्निवासकालाच्च त्वं मदीयावलम्बनं ।

v

153

त्वमेवा मादृग्भाष्य मम मार्गप्रदर्शकः ।	
त्वामेवोद्दिश्य नित्यञ्च प्रशंसा क्रियते मया ॥	
अनेकैश्चित्रवन्मन्ये त्वन्तु मे दृढ आश्रयः ॥	७
पर्यामस्ति मदीयास्यं तावकीनप्रशंसया ।	८
त्वच्छोभायाः स्तवस्तेन क्रियते च निरन्तरं ॥	
मापसारय मां दृढं मा मां क्षीणबलं त्यज ॥	९
यतो मत्प्रातिकूल्येन भावन्ते मम वैरिणः ।	१०
मत्प्राणान्निधिनो लोका मिथः कुर्वन्ति मन्त्रणां ॥	
ईश्वरेणापि सन्त्यक्तम् अमुं धर्तुं प्रधावत ।	११
तदीयाद्धारकः कोपि नास्तीत्येव वदन्ति ते ॥	
हे ईश्वर भवान् मत्तो नहि दूरे ऽवतिष्ठतु ।	१२
मामकीनोपकाराय त्वं त्वरस्व मदीश्वर ॥	
मदात्मनो विपद्दायां लज्जा नाशश्च जायतां ।	१३
निन्दापकीर्त्तिसञ्कन्नाः स्यु ममानिष्टचेष्टकाः ॥	
अहं नित्यं प्रतीक्षिष्ये वर्द्धयन् ते महास्तवं ॥	१४
तावकीनस्य धर्मस्य त्वत्प्राणस्य च वर्धना ।	१५
मामकीनेन वक्त्रेण सर्वदैव करिष्यते ।	
यतो हेतो मया कापि सङ्घा नैवावगम्यते ॥	
प्रभोः परेशितुः शक्त्या करिष्याम्यहमागमं ।	१६
धर्मं ते वर्सुयिष्यामि केवलं धर्ममेव ते ॥	
ईश्वर बाल्यमारभ्य मां त्वमेवोपदिष्टवान् ।	१७
अद्य यावत् प्रकाशन्ते तवास्वर्थाः क्रिया मया ॥	
ईश त्वं पक्षकेशं मां वार्द्धक्ये नहि सन्त्यज ।	१८
बलं ते ज्ञापयिष्यन्तम् एतत्कालिकमानवान् ।	
तावकीनप्रभावञ्च सर्वान् उत्तरकालिकान् ॥	
हे ईश तव यो धर्मः स त्वतीव समुन्नतः ।	१९
महन्ति तव कर्माणि तव कस्तुल्य ईश्वर ॥	
अतितीव्रान् बहून् श्लेशान् यत्त्वं मां समदर्शयः ।	२०
स एव त्वं पुनर्वारं मां हि सञ्जीवयिष्यसि ।	
क्षितेश्चाधःस्थलेभ्यो मां पुनरुन्नमयिष्यसि ॥	
वर्द्धयंश्च महत्त्वं मे भूयो मां सान्त्वयिष्यसि ॥	२१

- १९ नेवलाख्येन बन्नेय त्वाच्च स्तोष्याम्यहं तदा ।
 त्वदीयां सत्यतामेव संस्तोष्यामि मदीश्वर ।
 गास्यामि वीणयाहं त्वाम् ईखायेनः पवित्र राट् ॥
- २२ गायतस्त्वां समुद्दिश्य ममैतच्चाधरद्वयं ।
 त्वया मुक्तं मनश्चापि हर्षनादं करिष्यति ॥
- २४ मज्जिङ्गापि दिनं क्लृप्तं धर्मं ते कीर्त्तयिष्यति ।
 यतो लज्जामकीर्त्तिञ्च प्राप्ता मेऽनिष्टचेष्टकाः ॥

७२ द्विसप्ततितमं गीतं ।

छोद्येयराजले भविष्यद्वाक्यं ।

सुलेमनुद्देशं गीतं ।

- १ हे ईश त्वं महीपालं स्वविचारविधीन् दिश ।
 क्षितीशस्य कुमाराय स्वीयधर्मं प्रदेहि च ॥
- २ शासनं तव लोकानां स न्यायेन विधास्यति ।
 सुविचारेण दीनानां त्वत्प्रजानाञ्च पालनं ॥
- ३ तदानीञ्च भविष्यन्ति धर्मस्यैव प्रभावतः ।
 भूधराः क्षुद्रशैलाश्च प्रजानां शान्तिवाहकाः ॥
- ४ दीनानाञ्च प्रजानां स सुविचारं करिष्यति ।
 निःस्वस्य सन्ततिं रक्षन् दुरात्मानञ्च चूर्सयन् ॥
- ५ यावत् स्थास्यति सूर्यश्च यावच्छोभिष्यते विधुः ।
 तावत् प्रभेद्यति त्वत्तः पुरुषाणां परम्परा ॥
- ६ यथा क्षिन्नदण्डे दृष्टिस्तथा सोऽवतरिष्यति ।
 पृथिवीसेचनार्थस्य धारापातस्य वा समः ॥
- ७ तस्य राजत्वकाले च प्रफुल्लिष्यति धार्मिकः ।
 चन्द्रस्य स्थितिपर्यन्तं महाशान्तिं भविष्यति ॥
- ८ सागरात् सागरं यावत् स राजत्वं करिष्यति ।
 नदीमारभ्य मेदिन्याः प्रान्तान् यावच्च शासनं ॥
- ९ जानुपातं करिष्यन्ति तत्प्राञ्चान्मरुवासिनः ।
 क्षितिधूलीश्च लेह्यन्ति सकलास्तस्य वैरिणः ॥
- १० द्वीपानां तर्गिशादीनां भूपा दास्यन्त्युपायनं ।

शिवीयैश्च सिवीयैश्च नृपैरानेष्यते करः ॥	
तस्मै नमः करिष्यन्ति सकला भूमिपालकाः ।	११
तस्य सेवां करिष्यन्ति सर्व्वजातीयमानवाः ॥	
यस्मात् समुद्रतस्तेन दीनः खेदोक्तिमीरयन् ।	१२
मानवो दुर्दशापन्नो वर्ज्जितश्चोपकारिभिः ॥	
दुर्गतश्च दरिद्रश्च मनुष्यं सोऽनुकम्पते ।	१३
निर्धनस्यापि प्राणानां परिचायं करोति सः ॥	
दौराढ्यात् पीडितत्वाच्च स तेषां मोचयत्यस्मन् ।	१४
तत्साक्षाच्छोणितं तेषां महामूल्यश्च मन्यते ॥	
जीवन्तस्ते शिवीयश्च तस्मै दास्यन्ति काञ्चनं ।	१५
तन्नमित्तं करिष्यन्ति प्रार्थनाश्च निरन्तरं । •	
करिष्यन्ति च तस्यैव धन्यवादं दिने दिने ॥	
देशे पर्व्वतशृङ्गेषु बज्रशस्यं भविष्यति ।	१६
लिवानोनाटवीवच्च तद्धान्यं दोषविष्यति ।	
भूम्युत्पन्नद्वयानीव फुल्लिष्यन्ति पुरे नराः ॥	
तस्य नाम सदा स्थायि यावद् राजिष्यते रविः ।	१७
तावत् तदोयनामापि तेजोवृद्धिं गमिष्यति ।	
आशीःप्राप्तिश्च तेनैव मनुष्याणां भविष्यति ।	
तश्च धन्यं वदिष्यन्ति सर्व्वजातीयमानवाः ॥	

धन्यः प्रभुः परेशः स इस्त्रायलीय ईश्वरः ।	१८
अद्वितीयः स एवास्ति सुमहास्त्रय्यं कर्मकृत् ॥	
धन्यं भूयात् सदा तस्य नामधेयं महायशः ।	१९
छात्रं भूमण्डलं तस्य तेजसा परिपूर्य्यतां ॥	
तथास्तु । तथास्तु ॥	
यिश्यसुतस्य दायूदः प्रार्थनाः सम्पूर्य्यतां प्राप्ताः ॥	२०

७३ त्रिसप्ततितमं गीतं ।

१ पापिलोकानां सुखं प्रतीक्षा १७ तस्याः प्रतीकारश्च ।

आसफस्य धर्मगीतं ।

- १ इखायेषु हितेष्वेव शुद्धचित्तान् प्रतीश्वरः ॥
 २ किन्तु प्रायेण सज्जातं पादयोः स्वल्पनं मम ।
 मदीयपादविक्षेपः कथञ्चिन्न हि प्राचलत् ॥
 ३ यस्माद् रेर्ष्यमहंयुभ्यः शान्तिं पश्यन् दुरात्मनां ॥
 ४ मृत्यवे ते न बुध्यन्ते तेषां स्थूलः कलेवरः ॥
 ५ मर्त्यवत् ते न ताप्यन्ते न क्लिश्यन्ते नरा इव ॥
 ६ तस्मात् तेषामहङ्कारो जायते कण्ठभूषणं ।
 ते च दौराढ्यवस्त्रेण कुर्वन्ते स्वाङ्गवेष्टनं ॥
 ७ भेदोबाहुल्यतस्तेषां वह्निस्तिसृन्ति दृष्टयः ।
 तेषां मानससङ्कल्पाः सीमानञ्चातिशेरेते ॥
 ८ आचरन्तोऽभिमानं ते भाषन्ते द्वेषभावतः ।
 दौराढ्यसूचकं वाक्यम् औद्धत्येन वदन्ति च ॥
 ९ स्वर्गारोहि मुखं तेषां जिज्ञासौगिविहारिणी ॥
 १० ततो हेतोः प्रजास्तस्य भाम्यन्त्यत्र पराङ्मखाः ।
 सलिलानि निपीयन्ते चातोव प्रचुराणि तैः ॥
 ११ ते च वाक्यं वदन्तीदं कथं विज्ञास्यतीश्वरः ।
 सर्वेषामुपरिस्थस्य बुद्धिः किं काचनास्ति वा ॥
 १२ पश्येते दुर्जना नित्यं सुस्थाः सम्पत्तिवर्द्धकाः ॥
 १३ वृथाकारि मया तर्हि निजचित्तस्य शोधनं ।
 वृथा निर्दोषतातोये हस्तयोः क्षालनं मम ॥
 १४ यस्मान्नित्यमहं ताप्ये सम्भर्त्ये च प्रगे प्रगे ॥
 १५ ईदृशवाचं प्रभाषिष्ये कथामेनां वदन्नहं ।
 अविश्वास्तो भविष्यामि त्वत्सन्तानान्दयं प्रति ॥
 १६ तद् बोद्धमहमध्यायं महृष्ट्या तद् व्यथाकरं ॥
 १७ ईशस्य धर्मधामानि प्राविश्यन्त मया यदा ।
 तदा शेषदशा तेषां बोधगम्याभवन्मम ॥
 १८ स्थानेषु चिक्लेशेष्वेव स्थापितास्ते नरास्वया ।

त्वया निपातितास्तत्र खड्खड्खडं भवन्ति ते ॥	
कीदृगुच्छिन्नतां यान्ति निमिषैकेन ते नराः ।	१९
ते लुप्यन्ते महात्रासैः सर्वनाशं व्रजन्ति च ॥	
यथा स्वप्नः प्रबुद्धेन तेषां मूर्तिः प्रभो तथा ।	२०
त्वया जाग्रदवस्थायां सर्वेषुवावमंस्यते ॥	
इत्थं मे या मत्तःपीडा या च चित्तस्य यातना ॥	२१
तया बालोऽहमज्ञानः पशुवच्चास्मि ते पुरः ॥	२२
नित्यमस्मि त्वया सार्द्धं धृतदत्तकरस्त्वया ।	२३
त्वं स्वमन्त्रेण मां नीत्वा श्रिया पश्चाद्ग्रहीष्यसि ॥	२४
स्वर्गं मे कोऽस्ति पृथ्वाश्च त्वत्समो नास्ति मे प्रियः ॥	२५
देहे चित्ते च मे क्षीणे मच्चित्तस्य दृढाश्रयः ।	२६
नित्यस्थायी ममांशश्च विद्यते स्वयमीश्वरः ॥	
यतः पश्य विनश्यन्ति त्वत्तो दूरे स्थिता नराः ।	२७
त्वां त्यक्त्वाभिचरन्तं त्वम् एकैकं ध्वंसयिष्यसि ॥	
ईश्वरस्य तु सान्निध्यं मङ्गलोत्पादकं मम ।	२८
अहं प्रभोः परेशस्य समगृह्णां समाश्रयं ।	
कर्मणां तस्य सर्वेषां वर्सुणां कर्तुमिच्छुकः ॥	

७४ चतुःसप्ततितमं गीतं ।

१ मन्दिरविषयको विलापः १० ईश्वरे प्रार्थना च

आसफस्य ज्ञानसूचकं गीतं ।

किमर्थं नित्यमेव त्वम् अस्मान् गर्हयसीश्वर ।	१
निजद्वेष्यमेघेभ्यः कोपाग्ने धूममुत्सृज्यपन् ॥	
पूर्वकाले त्वया क्रीतां स्वकीयां समितिं स्मर ।	२
ऋक्थांशश्च त्वया लब्धं सियोनाद्रिं त्वयाश्रितं ॥	
चिरात् खड्गीकृतेऽस्मिंश्च गेहे पादार्पणं कुरु ।	३
धर्मधामनि सर्वं हि विनष्टं परिपश्यिना ॥	
तव मेखनप्रालानां मध्ये गर्जन्ति तेऽरयः ।	४
चिह्नार्थं स्त्रीयचिह्नानि तत्र संस्थापयन्ति च ॥	

- ५ परशून् विपिने घोर ऊर्ध्वमुत्थापयन्ति ये ।
तेषां वक्षस्विदां तुल्याः प्रकाशन्ते नरा इमे ॥
- ६ कुठारैर्मुद्गरैश्चापि साम्प्रतं युगपच्च ते ।
भङ्गन्ति शिल्पकर्माणि तत्रत्याहि सर्व्वशः ॥
- ७ त्वदीयधर्ममधामानि वङ्गिना दीपयन्ति ते ।
तव नाम्नोऽपि वासस्तैर्भूमिसात्कृत्य दृष्यते ॥
- ८ युगपत् तानि लोप्याम इत्युक्त्वा निजमानसैः ।
सर्व्वाण्यैश्वरवेप्रमानि देशे ते दाहयन्ति हि ॥
- ९ न पश्यामः खचिह्नानि भाविवादी न शिष्यते ।
एतेषाञ्चान्तवित् कोपि मध्येऽस्माकं न विद्यते ॥
- १० हे ईश देषिणा निन्दा कियत्कालं करिष्यते ।
सर्व्वदा च विपद्गण तव नामावमंसते ॥
- ११ हस्तो दक्षिणहस्तस्ते कुतः सङ्कोच्यते त्वया ।
वक्षसस्तं वहिष्कृत्य कुरु शत्रुविलोपनं ॥
- १२ आ पुरातनकालात् तु मम राजा त्वमीश्वर ।
पुनः पुन महीमध्ये परित्रायविधायकः ॥
- १३ स्वीयपराक्रमेण त्वं तोयराशिं द्विधाकरोः ।
सलिजाध्यक्षनागानां शिरोभङ्गस्त्वया कृतः ॥
- १४ लिविधायनजन्तोश्च मूर्धानः खण्डितास्त्वया ।
भक्ष्यार्थं मरुवासिभ्यस्तस्य दत्तश्च विग्रहः ॥
- १५ शैलं भित्त्वा त्वमुत्सृज्य जलस्रोतश्च दृष्टवान् ।
पुनः शोषितवाञ्च त्वं तटिनी नित्यवाहिनीः ॥
- १६ दिवसस्तावकीनोऽस्ति तावकीना च शर्वरी ।
दीप्ते दिवाकरस्यापि दृष्टिकर्त्ता त्वमेव हि ॥
- १७ वसुधायाश्च सीमानः सर्व्वे संस्थापितास्त्वया ।
ग्रीष्महेमन्तकालानां त्वमेवासि विधायकः ॥
- १८ त्वया संस्मर्यतामेतत् परेशो निन्द्यते द्विषा ।
ज्ञानवर्जितया जात्या तव नामावमन्यते ॥
- १९ आपदे लोलभावे त्वं नार्पय स्वकलध्वनिं ।
स्वीयदीनप्रजानाश्च प्राणान् नित्यं न विस्मर ॥
- २० नियमं ते निरीक्षस्व यस्माद् भूमण्डलस्य हि ।

तिमिरेणावृता देशाः पूर्णाः क्रौर्यस्य वैभ्रमभिः ॥	
न परावर्त्ततां क्लिष्टो नरस्त्वत्तोऽपि क्लिप्तः ।	११
लोकैर्दीनैर्दरिद्रैश्च तव नाम प्रशस्यतां ॥	
ईश्वर त्वं समुच्छिन्न स्वविवादे वदस्व च ।	१२
स्मर त्वदीयनिन्दाश्च ज्ञानहीनैः सदा कृतां ॥	
तावकीनविपक्षाणां निनादश्च न विस्मर ।	१३
उद्गच्छत्यूर्द्धमश्रान्तं गर्जनं वैरिणां तव ॥	

७५ पञ्चसप्ततितमं गीतं ।

ईश्वरस्य धन्यवाद उपदेशकथनञ्च ।

वाद्यनियन्ते दातव्यम् अलतस्त्वेतनामकस्वरयुक्ताम् आसफन
 कृतं गानार्थकं धर्मगीतं ।

ईश्वर त्वस्तुतिं कुर्मो वयं कुर्मस्तव स्तुतिं ।	१
समीपस्थश्च ते नाम ज्ञाप्यतेऽद्भुतकर्मभिः ॥	
मया सत्समयं प्राप्य न्याय्यं विचारयिष्यते ॥	२
लीयन्ते मेदिनी तस्याः सकलाश्च निवासिनः ।	३
स्तम्भानान्तु तदीयानां स्थायित्वं निश्चितं मया ॥ सेला ॥	
गर्विलोकानहं वच्मि यूयं मा भूत गर्विणः ।	४
उच्चष्टङ्गा न जायध्वम् इति वच्मि च दुर्जनान् ॥	
निजष्टङ्गश्च युष्माभिरूर्द्धमुन्नम्यतां नहि ।	५
न वा वाक्शान्यदीर्यन्तां साहङ्गारशिरोधिभिः ॥	
नैव सूर्यादयस्थानात् नैव सूर्यास्तदेशतः ।	६
नैव शून्यमरुस्थानाद् उन्नतिः सम्भविष्यति ॥	
यतो हेतो विचारस्य विधाता स्वयमीश्वरः ।	७
एकं करोति नीचं स तदन्यश्च समुन्नतं ॥	
तस्य परेशितु हंस्ते विद्यते पानभाजनं ।	८
क्षोभते तच्च मद्येन पूर्णं मिश्रितवस्तुना ।	
तेन तत् पायितैः सर्वैर्दुर्जनैः क्षितिवासिभिः ।	
कंसे स्थितं मलश्चापि परिलिङ्ग निपास्यत ॥	
सदा चाहं नविद्यामि गायन् याकूव ईश्वरं ।	९

१० दुर्जनानाञ्च षट्काणि प्रच्छेत्स्याम्यखिलान्यहं ।
धार्मिकस्यैव षट्काणि समाप्यन्ति समुन्नतिं ॥

७६ षट्सप्ततितमं गीतं ।

जयायैश्वरीयगणकीर्तनं ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यम् आसफेन कृतं गानार्थकं धर्मगीतं ।

- १ सुविख्यातो यिद्धदाख्ये देशे विद्यत ईश्वरः ।
नामधेयं महत् तस्य चेखायेलीयनीवृत्ति ॥
- २ द्रुष्यं तस्यास्ति शालमे वासस्थानं सियोनि च ॥
- ३ प्रभङ्गं तेन तत्रैव वचतुल्यं शरासनं ।
फलकश्चन्द्रहासश्च समरस्याखिलं बलं ॥ सेना ॥
- ४ तेजस्वी त्वं प्रतापी च चौरभूष्टद्रुणादपि ॥
- ५ संहृता हि महानिद्रां यग्मुर्निश्चलचेतसः ।
सर्व्वेषामेव वीराणां बभूवुरवशाः कराः ॥
- ६ याकूवेश तवाक्रोशाद् रथा आश्वाश्च निद्रिताः ॥
- ७ त्वं भेतथ्यस्वयि क्रुद्धे त्वत्साक्षात् कोऽवतिष्ठते ॥
- ८ तावकीनविचाराञ्चा स्वर्गतः आविता त्वया ।
तेन पृथ्वी भयं प्राप्य निःशब्दा सम्भूव हि ॥
- ९ यस्माद् उत्थितवानोशो विचारं कर्त्तुमुद्यतः ।
सकलान् पृथिवीस्थांश्च दीनान् सन्नास्यते हि सः ॥ सेना ॥
- १० त्वत्प्रशंसा तु मर्त्यानां क्रोधेनोत्पादयिष्यते ।
अतिरिक्तश्च यः क्रोधः स त्वया परिभक्त्यते ॥
- ११ प्रभवे परमेशाय युष्माभि र्यत् प्रतिश्रुतं ।
क्रियतां तस्य शोघोऽपि सर्व्वैस्त्यरिवेष्टकैः ।
तं भयङ्करमुद्दिश्यानीयतासोपगैकनं ॥
- १२ राज्ञां प्राणापहर्त्ता स भेतथ्यश्च क्षिवीश्वरैः ॥

७७ सप्तसप्ततितमं गीतं ।

१ विपदः समये विलपनं १० परमेश्वरे समाश्रयणम् ।

यिदृघूनवर्गीयवाद्यनिघन्त्रे दातव्यम् आसफस्य धर्मगीतं ।

ईशं प्रत्युच्चशब्देन मयाङ्गानं विधीयते । १

ईशं प्रत्युच्चशब्दस्य मम वाक् तेन गृह्यतां ॥

मामकीनविपत्काले करोम्यन्वेषणं प्रभोः । २

यामिन्यां मे करः क्षिप्नो विरामं नहि गच्छति ।

मानसं मामकीनञ्च सान्धनां नहि मन्यते ॥

ईशस्य स्मरणं कृत्वा क्रन्दनं क्रियते मया । ३

कुर्वन्तश्च मम ध्यानम् अथवसीदति मानसं ॥ सेला ॥

यामिन्यां नेत्रयुग्मं मे निद्रातो वार्यते त्वया ! ४

उद्विभेन मया वाक्त्वं गदितुं नहि शक्यते ॥

पूर्वदिनान्यनुध्यायन् वत्सरांश्च पुरातनान् । ५

यन्त्ववाद्यं स्मरिष्यामि रात्रिकाले मया कृतं । ६

मनसा चिन्तयिष्यामि मदात्मालोचयिष्यति ॥

प्रभुनानन्तकालाय गर्हणं किं करिष्यते । ७

पुनश्चानुग्रहस्तेन नहि किं वाचरिष्यते ॥

तत्कारुण्यस्य लोपः किं नित्यस्थायी भविष्यति । ८

पुरुषानुक्रमं यावद् किं वा नक्षति तद्वचः ॥

ईश्वरस्य च किं जाता कृपाया अपि विस्मृतिः ९

क्रुद्धत्वाद् वा स्वकीयं किं वात्सल्यं स निरुद्धवान् ॥ सेला ॥

पश्चादित्यं मया प्रोक्तं योऽयं व्याधि र्ममाभवत् । १०

सोऽपि सर्वोपरिस्थस्य दक्षहस्तस्य वत्सरः ॥

परमेशस्य कर्माणि चिन्तयिष्याम्यहं पुनः । ११

स्मरिष्यामि च प्राक्काले कृतास्तेनाद्भुताः क्रियाः ॥

ध्यास्यामि तेऽखिलं कर्म भावयिष्यामि ते क्रियाः ॥ १२

त्वदीयं वर्त्म हे ईश पवित्रत्वेन शोभते । १३

अस्मदीशस्य तुल्यः को महान् विद्यत ईश्वरः ॥

इश आश्चर्यकर्म त्वं व्यक्तशक्तिश्च जातिषु ॥ १४

निजबाहुबलेन त्वं स्वकीया मुक्तवान् प्रजाः । १५

- याकूवस्यैव सन्तानान् यूषफस्य च वंशजान् ॥ सेना ॥
 १६ अञ्चिस्त्वां दृष्टवानीश त्वां दृष्टाञ्चिरकम्पत ।
 गम्भीराण्यपि वारीणि सन्वक्तान्यभवन् तदा ॥
 १७ अवर्षस्त्रोयमब्भाणि मेघाश्चोदैरयन् ध्वनिं ।
 चतुर्दिक्षु व्यकीर्यन्त तावकीनशरा अपि ॥
 १८ पर्यभाम्यत् त्वदीयस्य क्लान्तस्य च गर्जनं ।
 धरादीप्यत विद्युद्भिर्बद्धिन्नावेपतावनिः ॥
 १९ अर्णवे तव वर्त्मासीत् तव मार्गो महोदधौ ।
 आसंस्वानुपलक्ष्याणि पादयो लक्ष्णानि ते ॥
 २० मूसोहारोणयो हृस्तेः स्वप्रजा नयतोऽविवत् ॥

७८ अष्टसप्ततितमं गीतं ।

इस्त्रायेलीयलोकान् प्रतोञ्चरस्य शासनस्य आचर्य्यं कर्म च ।

आसफस्य ज्ञानसूचकं गीतं ।

- १ भो भो लोकाः स्वजातीया बुध्यर्ध्वं शासनं मम ।
 श्रवणैः प्रतिगृह्णीत मम वक्त्रस्य भाषणं ॥
 २ अहं दृष्टान्तवाक्येन व्यादास्यामि निजं मुखं ।
 मया प्रव्याहरिष्यन्ते गृहार्थाः पूर्वकालिकाः ॥
 ३ यच्छ्रुत्वा ज्ञायते ऽस्माभिर्निजताते निवेदितं ।
 ४ तत् तेषामात्मजेष्वेव नापङ्गोष्यामहे वयं ।
 परेशस्य स्तवः शक्तिः कृतास्तेनाद्भुताः क्रियाः ।
 सर्वं हि भाविवंशयास्माभिर्निवेदयिष्यते ॥
 ५ याकूवान्वयमध्ये स स्थापयामास शासनं ।
 इस्त्रायेलीयवंशे च स शास्त्रं विदधे तथा ।
 बालान् विनयतेतस्मिन्नित्यादिक्तच्च नः पितृन् ॥
 ६ तद् बुद्ध्या सोष्यमाणैस्तेः सन्ताने भाविवंशजैः ।
 समुत्थाय स्वसूनुभ्यस्तच्छास्त्रं कथयिष्यते ॥
 ७ ईश्वरं अद्धानाश्च न विस्मृत्येषितुः क्रियाः ।
 ते तदीयनिदेशानाम् आचरिष्यन्ति वश्यतां ॥

इत्थं ते न भविष्यन्ति निजतातगणोपमाः ।	८
पथमृष्टा अवाध्या वा लोका अस्थिरचेतसः ।	
अविश्वस्यस्वभावा वा मानवा ईश्वरं प्रति ॥	
इन्द्रियमस्य सन्ताना धन्विनः प्रस्त्रपाणिनः ।	९
सङ्ग्रामस्यैव काले हि ते बभूवुः पराङ्मुखाः ॥	
ईशितुं नियमञ्चापि ते लोकाः न समाचरन् ।	१०
तस्य शास्त्रीयमार्गेऽपि गन्तुमासन् अविच्छ्वः ॥	
व्यस्मरंस्ते क्रियास्तस्य स्वास्वर्यास्तेन दर्शिताः ॥	११
कर्मातीवाद्भुतं तेषां पितृणां दृष्टिगोचरे ।	१२
कृतं तेन मिसर्दंशे सोयनस्यैव प्रान्तरे ॥	
स समुद्रं द्विधा कृत्वा तारयामास तान् स्वयं ।	१३
ऊर्द्धमुत्थापयामास सलिलान्यपि राशिवत् ॥	
दिवा मेघेन कृत्स्नायां रजन्यां वज्रितेजसा ।	१४
● गन्तव्यं दर्शयन् मार्गं गमयामास तान् जनान् ॥	
मरुस्थानेऽपि तेनैव द्विधा कृत्वा शिलोच्चयान् ।	१५
ते गम्भीरार्णवस्यैव बज्रतोयानि पायिताः ॥	
निष्क्रान्ताः सरितः शैलात् सुस्रुवुः सागरोर्भिवत् ॥	१६
तदा तस्य विरुद्धं ते पुनः पापं समीचरन् ।	१७
पुनः सर्वोपरिस्थञ्च तत्र प्राकोपयन् मरौ ॥	
स्वीयलोभस्य श्रान्त्यर्थं भक्तस्य प्रार्थनेन ते ।	१८
ईश्वरस्य परीक्षाञ्च चक्रिरे निजमानसैः ॥	
ईश्वरस्य विरुद्धं ते वाचमेनां बभाषिरे ।	१९
उपकल्पयितुं भोक्तव्यं किं शक्नोतीश्वरो मरौ ॥	
पश्य तेनाहते शैले वारोणि प्रास्त्रवन् यथा ।	२०
सलिलानां प्रवाहाञ्च विनिरक्रमिषु र्यथा ।	
किं तथैवान्नदानञ्च विधातुं तेन शक्यते ।	
स्वप्रजानां कृते वा किं मांसं स रचयिष्यति ॥	
इति हेतोः समक्रुध्यत् तच्छ्रुत्वा परमेश्वरः ।	२१
याकूवस्य विरुद्धञ्च कोपाग्निः प्राज्वलत् तदा ।	
इस्त्रायेलो विरुद्धञ्च रोघधूमः समुद्रतः ॥	
यस्मादीशे न विश्वस्य तन्त्रायां नाश्रयन्त ते ॥	२२

- १२ तेनादिश्लोङ्गान् भेषान् व्योमहारं विमोच्य च ॥
 १४ तेषु माम्नाभिर्धं भक्ष्यम् अवनार्यंत वृष्टिवत् ।
 गोधूमो गगनोत्पन्नस्तेभ्यश्चादीयतामवत् ॥
 १५ इत्थं विक्रमिणां भक्ष्यम् एकैकेनोपभुज्यत ।
 स तेषां ढप्तिपर्यन्तं प्राथेयं प्राहिणोत् तदा ॥
 १६ पुनस्तेन समुत्पाद्य पूर्ववायुं विहायसि ।
 समानीय स्वशक्त्या च दक्षिणाभिमुखानिलं ॥
 १७ अवनार्यन्त मांसानि तेषामुपरि धूलिवत् ।
 खगाः पक्षविशिष्टाश्च सामुद्रसिकता इव ॥
 १८ ते मध्ये शिविरं तेषां वासानां परितोऽपतन् ॥
 १९ तेन ते भोजनं कृत्वा महतीं ढप्तिमाप्नुवन् ।
 इत्थं तेन समानिन्ये द्रव्यं तैरभिलिप्सितं ॥
 २० व्यभीष्टादनिवृत्तानां मुखेष्वेवामिधे स्थिते ।
 २१ तेषां विरुद्धमोक्षस्य क्रोधः प्रादुर्बभूव ह्यि ।
 तेषां मध्येऽतिपीनांश्च मारयामास मानवान् ।
 पातयामास चोत्कृष्टान् इच्छायेलीयवंशजान् ॥
 २२ तथा सद्यपि तैर्भूयश्चक्रे तं प्रति पातकं ।
 आचरद्भिरविश्वार्सं तदीयाश्चर्यकर्मसु ॥
 २३ तस्मात् स वासरांस्तेषां क्षययामास वाष्पवत् ।
 साध्वसेनैव तेषाञ्च सादयामास वत्सरान् ॥
 २४ यदाहन्यन्त ते तेन तदान्वैध्यंस्तमेव ते ।
 अकुर्वन्श्च परावृत्ता ईश्वरस्य गवेषणं ॥
 २५ तदानीमोश्वरोऽस्माकं विद्यते ह्यि शिलोच्चयः ।
 ईशः सर्वोपरिस्थश्च नस्त्रातास्तीति तेऽस्मरन् ॥
 २६ तदा तश्चास्तुवन् वक्त्रेर्जिङ्गाभिश्चावदन् प्रियं ॥
 २७ कित्त्वन्तःकरणं तेषां नाभवत् तं प्रति स्थिरं ।
 न विश्वासेन वा तस्य नियमं ते समाचरन् ॥
 २८ सोऽनुकम्प्यपराधाच्च मुक्तिदो न विनाशकः ।
 तस्मात् संवारयामास निजकोपं पुनः पुनः ।
 न च प्रज्वलयामास पूर्यं क्रोधानलं निजं ॥
 २९ इमे मांसमया यश्च गत्वा न प्रतिगच्छति ।

तस्य वायोः समाः सन्तीत्येव तेन विचिन्तितं ॥	
कतिवारान् मरुस्थाने तेऽथ जन् तस्य वश्यतां ।	४०
निर्जने प्रान्तरे तस्य चामर्षमुदपादयन् ॥	
भूयो भूयश्च तेऽकार्षुं रोश्चरस्य परीक्षणं ।	४१
इच्छायेलः पवित्रश्च राजानं तेऽवमेनिरे ॥	
तत्करं वैरितस्तेन मुक्तो र्घश्च विस्मृताः ॥	४२
दर्शितानि स्वचिह्नानि तेन मीसरनीवृति ।	४३
स्वकीयाश्चर्यकार्याणि सोयनप्रान्तरेषु च ॥	
तत्रत्याः सरितस्तेन रक्तखोतांसि चक्रिरे ।	४४
स्वनदीनाश्च तोयानि लोकैः पातुं न शक्रे ॥	
प्रहृिता मशकास्तेन विददंश्च मानवान् ।	४५
प्रेषितास्तेन भेकाश्च तेषां नाशमसाधयन् ॥	
अर्पयामास कीटेषु तेषां शस्यधनानि सः ।	४६
फलानि अमजातानि शलभेभ्यो ददौ तथा ॥	
शिलाभिर्नाशयामास स तेषां गोस्तनीलताः ।	४७
आजघान तुषारैश्च तेषां सर्वानुडुम्बरान् ॥	
करकायां पशून्तेषां व्रजान् विद्युत्सु चार्पयत् ॥	४८
तान् प्रति प्रेषयामास निजक्रोधस्य चानलं ।	४९
कोपं रोषं विपत्तिश्चानिष्टानां दूतवाहिनीं ॥	
इत्यमेव स्वकोपार्थं मार्गं निर्माय विस्तृतं ।	५०
तेषां प्राणान् छतान्ताय दातुं तेन न निःकृतं ।	
मार्थामेव ह्ययं तेषाम् अर्पयामास जीवनं ॥	
सर्वान् मीसरदेशस्थान् अयजान् आजघान सः ।	५१
ह्यामवंप्रीयदुष्यस्थान् बलेनायसरान् जनान् ॥	
पश्चात् प्रस्थापयामास स्वप्रजा एडकानिव ।	५२
स्वलोकांश्च मरुस्थाने गमयामास पालवत् ॥	
निर्व्विघ्नं तेन नीतास्ते साध्वसं चक्रिरे नहि ।	५३
किञ्च विद्वेषिणस्तेषां ह्यादयामास तोयधिः ॥	
स तु तान् प्रापयामास स्वपृष्ठावाससन्निधिं ।	५४
एनमूर्वीधरं क्रोतं तस्य दक्षिणपाणिना ॥	
स तेषामग्रतो लोकान् दूरीकृत्यान्यजातिजान् ।	५५

- तद्देशस्याधिकारित्वं मानरज्वा विभज्य च ।
 इस्त्रायेलान्वयास्तेषां वासस्थानेष्ववासयत् ॥
 ५६ सर्वश्रेष्ठं तमोशं ते परीक्ष्याकोपयन् पुनः ।
 तदीयादेशवाक्यानि न समाचरितानि तैः ॥
 ५७ विमुखा वक्षयामासुस्ते पूर्वंपुरुषा इव ।
 शिथिलश्च धनु र्यदत् ते प्रचुच्युविरे तथा ॥
 ५८ ते स्वकीयभृगुस्थानैस्तं विरक्तश्च चक्रिरे ।
 स्वकीयप्रतिमाभिश्च क्रोधं तस्योदपादयन् ॥
 ५९ ईश्वरस्तु तदाकर्ण्य रोषयुक्तो बभूव हि ।
 इस्त्रायेलीयवंशे च तस्य जज्ञे महाघृणा ॥
 ६० ततो हेतो नरैः सार्द्धं वसतस्तस्य यद् गृहं ।
 स तदेव परित्यज्य शीलुस्थं पटमन्दिरं ॥
 ६१ वन्दित्वे स्वबलं शत्रो ईस्ते च स्वश्रियं ददौ ॥
 ६२ आपर्ययत् स्वप्रजाः खङ्गे खाधिकाराय चाकुपत् ॥
 ६३ तेषां यूनाऽग्रसद् वङ्गि युवत्यो व्यूहिरे नहि ॥
 ६४ याजकाश्चासिना पेतु विधवा त्यलपन् नहि ॥
 ६५ तदा प्रभु र्जजागार भयनिद्रमनुष्यवत् ।
 गीस्तनीरसपानाद् वा ह्यङ्गारकारिवीरवत् ॥
 ६६ स्वप्रदेषिमनुष्याणां पृष्ठदेशं प्रहृत्य च ।
 अपमानेन नित्येन योजयामास तान् रिपून् ॥
 ६७ गर्हित्वा यूधफो दृष्ट्यम् अतुष्टेप्रियमान्वये ॥
 ६८ स वने यिज्जदावंशं सियोनाद्रिमभीषितं ॥
 ६९ निर्म्ममे च स्वप्रासादम् उन्नतान् भूधरानिव ।
 चिरकालनिमित्तं वा स्वेन दृष्टां महीमिव ॥
 ७० स चाभिरोचयामास दायूदाख्यं स्वसेवकं ।
 तं समादाय मेघाणां शालाभ्योऽपजहार च ॥
 ७१ इत्थं तं सन्यदात्रीणां मेघीणामनुवर्त्तनात् ।
 समानीय स तस्मिन् हि याकूवाख्या निजाः प्रजाः ।
 इस्त्रायेलीयराष्ट्रं पालनाय समार्षयत् ॥
 ७२ स तु स्वचित्तशुद्धत्वात् पालयामास तान् जनान् ।
 हस्तयुग्मस्य दाक्ष्याच्च चारयामास ताः प्रजाः ॥

७९ जनाशीतितमं गीतं ।

यिरुशालमविषये विलापः परमेश्वरं प्रति प्रार्थना च ।

आसफस्य धर्मगीतं ।

हे ईश भिन्नजातीयाः प्राविशन् विषयं तव ।	१
प्रासादं तावकं पुण्यं मलिनं चक्रिरे च ते ।	
विदधुः प्रस्तराणां हि राशिवद् यिरुशालमं ॥	
कुण्यास्तव दासानां खगेभ्यो ददुरन्नवत् ।	२
त्वद्भक्तानां नृणां मांसं वन्यजन्तुगणाय च ॥	
यिरुशालमि सर्वत्र तेषां रक्तञ्च तोयवत् ।	३
सुखाव नाकरोत् कोऽपि तेषामन्यक्रियां तदा ॥	
अभवाम वयं तस्मान्निन्द्या निकटवासिभिः ।	४
हास्यास्पदानि तुच्छानि चतुर्दिकस्थनृणामपि ॥	
हे परेश कियत्कालं नित्यं क्रोधं करिष्यसि ।	५
अमर्षस्तावकीनञ्च प्रज्वलिष्यति वज्रिवत् ॥	
ये लोका भिन्नजातीयास्तां न जानन्ति सर्वशः ।	६
प्रार्थनां तव नाम्ना ये न कुर्वन्ति विदेशिनः ।	
तेषामेवोपरि स्वीयस्वया रोधोऽवतार्यतां ॥	
यतस्ते यांकुवं यस्त्वा वसतिस्तस्य नाशिता ॥	७
अस्मत्पूर्वापराधांस्तं नो विरुद्धं न संस्मर ।	८
तावकीनानुकम्पास्मान् प्रतिगृह्णातु सत्वरं ॥	
यतो हेतोरतिदोषा अवभवाम वयं खलु ॥	
हे अस्मत्प्रातरीश त्वं खनास्रस्तेजसः कृते ।	९
अस्माकं कुरु साहाय्यं स्वीयनास्रञ्च हेतुतः ।	
विधायोद्धारमस्माकम् अपराधान् क्षमस्व नः ॥	
अमीषामीश्वरः क्वेति ब्रूयुः कुतोऽन्यजातयः ।	१०
त्वदीयसेवकानां यन्निघिक्तं भुवि शोणितं ।	
बुध्यतां तत्प्रतीकारोऽस्मत्प्रादाद् अन्यजातिभिः ॥	
वन्दिनः कातरोक्तिञ्च त्वत्प्रादादुपतिष्ठतु ।	११
क्षमहाबाहुना लोकान् मुमुक्षुस्त्वञ्च धारय ॥	

- ११ यथा त्वां निन्दयामासुरस्फदन्तिकवासिनः ।
त्वं तत्सप्तगुणं निन्दां तेषां क्रोडेऽर्पय प्रभो ॥
- १२ तत्रजास्तव केदारो स्थिता मेघाश्च ये वर्यं ।
वयमेव प्रशंसंते कश्चिद्यामो निरन्तरं ।
स्तवं ते वर्णयिष्यामः पुरुषानुक्रमं प्रति ॥

८० अशीनितमं गीतं ।

किञ्चिद्वाचालताम् इत्याद्येत्तदं प्रति शिलाप ईश्वरं प्रति प्रार्थना च ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं शोशनेद्रुतनामकखरयुक्तम् आसफस्य
धर्मगीतं ।

- १ इत्यायेलीयवृन्दस्य यूथवत् प्रतिपालक ।
मेघवद् यूषफोषस्य चारक त्वं निशामय ।
किरूवयोः समासीन त्वं स्वतेजः प्रकाशय ॥
- २ इन्द्रयौमस्य प्रत्नत्वं विन्यामीनस्य चाग्रतः ॥
मिनशेख समत्वं त्वं निजशक्तिं प्रकाशय ।
आगत्य स्वयमस्माकं परित्राणं कुरुष्व च ॥
- ३ हे ईश्वर त्वयास्माकं परावृत्तिं विधाय हि ।
प्रसन्नं क्रियतां स्वास्यं त्राणं लप्स्यामहे तदा ॥
सैन्याध्यक्ष परेश त्वं प्रजानां प्रार्थनां प्रति ।
क्रियत्वान् स्वकोपाग्ने धूममुद्रमयिष्यसि ॥
- ४ अन्नं नेत्राम्बुरूपं त्वं स्वलोकेभ्यः प्रयच्छसि ।
तान् पाययसि चाश्रूणि परिमाणातिगानि हि ॥
५ विवादविषयान् स्वस्मान् करोष्यासन्नवासिनां ।
उपहासश्च कुर्वन्त्यस्माकं विद्वेषिणो मियः ॥
६ सैन्याधीश त्वयास्माकं परावृत्तिं विधाय हि ।
प्रसन्नं क्रियतां स्वास्यं त्राणं लप्स्यामहे तदा ॥
७ मिसर्देशात् समानीय त्वयैकां मोस्तनीकतां ।
दूरीकृत्यान्यजातीयान् कर्तव्यं तस्या हि रोपयं ॥
८ त्वया तस्या निमित्तन्तु स्थाने निष्कण्टकीकृते ।

सम्यग् वर्धितमूला सा कृत्स्नं देशमपूपुरत् ॥	
समाच्छाद्यन्त तस्याश्च क्वायया धरणीधराः ।	१०
शाखाभिरीश्वरीयाश्च पादपा एरसाभिधाः ॥	
सा च महार्णवं यावत् स्वप्रसूनान्यवर्धयत् ।	११
तथा महानदीं यावद् व्यस्तृणोत् स्वीयपल्लवान् ॥	
किमर्थं साम्प्रतं तस्या चारणो पातिता त्वया ।	१२
तस्मात् सा सकलैः पात्रैर् हृतपर्णा विधीयते ॥	
काननाच्च विनिर्गत्य वराहेण प्रमृद्यते ।	१३
नाश्यते खाद्यमाना च पशुभिर्वनचारिभिः ॥	
सैन्याधीश निवर्त्तस्व स्वर्गाद् दृष्टिं निपातय ।	१४
अवलोक्याभिगच्छ त्वम् इमां ते गोस्तनीलतां ॥	
पल्लवं तव हस्तेन दक्षिणेनैव रोपितं ।	१५
नन्दनं स्वनिमित्तञ्च त्वयैव प्रबलीकृतं ॥	
सा लता वङ्गिना दग्धा सम्यग्च्छिन्नतां गता ।	१६
त्वत्प्रजाश्च विनश्यन्ति तव वल्लस्य गर्जनात् ॥	
अधितिष्ठतु ते हस्तो नरं त्वदक्षिणे स्थितं ।	१७
नृपुत्रं स्वनिमित्तञ्च त्वयैव प्रबलीकृतं ॥	
तेन नापसरिष्यामो वयं त्वत्तः पराङ्मुखाः ।	१८
जीवयास्मान्तदास्माभिस्त्वन्नाम्ना प्रार्थयिष्यते ॥	
सैन्याधीश परेश त्वं कृत्वा नः परिवर्त्तनं ।	१९
स्वं प्रसन्नीकुरुष्व्यास्यं त्राणं लप्स्यामहे तदा ॥	

८१ एकाशीतितमं गीतं ।

१ अमुपहस्य निमित्तम् ईश्वरस्य धन्यवादं कर्तुम् आसफस्य विनयः
६ आज्ञाप्रदणस्य फलञ्च ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं गित्तीतनामकस्वरयुक्तम् आसफस्य गीतं ।

अस्मभ्यं बलदातारम् ईशं गानेन विवृत ।	१
याकूवोयेशमृद्दिश्य कुरुध्वञ्च जयध्वनिं ॥	
यूयं गातुं प्रवर्त्तध्वं कुरुतानकवादनं ।	२
वीणाघोषञ्च सुश्रायं नैवलाख्यततैः सह ॥	

- १ यूयमस्मिन् शुभे मासि कुर्वन् प्रद्वज्ज्वादनं ।
समये पूर्वाचन्द्रस्य तस्मिन् नः पर्वणो दिने ॥
- ४ इखायेलि तदादिष्टं याकूतेशस्य शासनं ॥
५ मिसर्देशस्य मध्ये न यस्मिन् काले स निर्गतः ।
तदा स स्थापयामास तं विधिं यूषपान्वये ।
तस्मिन् देशे मयाश्रावि वागी बोधातिगा मम ॥
- ६ मया वियोजयाश्चक्रे भारः स्कन्धद्वयात् तव ।
प्रापतु र्भाण्डकान्मुक्तिं तावकीनकरावपि ॥
- ७ विपत्काले त्वया हृतस्त्वं समुद्धृतवानहं ।
वचनेषु प्रच्छन्नश्चाददां तुभ्यमुत्तरं ।
मिरीवाख्यपयस्त्रिन्धां चाक्राधं ते परीक्ष्यं ॥ सेना ॥
- ८ हे मदीयप्रजावर्गं प्रदणु त्वामादिशाम्यहं ।
इखायेलान्वय त्वं मे वाक्यमादातुमर्हसि ॥
- ९ कश्चनेतरदेवोऽपि तव मध्ये न वर्ततां ।
कस्यापीतरदेवस्य पूजा मा क्रियतां त्वया ॥
- १० त्वत्प्रभुः परमेशोऽहं मिसरात् त्वामुदानयं ।
स्वास्यं व्यादेहि सन्धक् त्वं मया तत् पूरयिष्यते ॥
- ११ किन्तु मे स प्रजावर्गो नाश्रौषीद् वचनं मम ।
इखायेलीयवंशश्च मयि सन्तुष्टवान् नहि ॥
- १२ तस्मात् स्वमनसां जाड्ये ते लोका अर्पिता मया ।
सर्वे चाकुर्वताचारं स्वीयमन्मानुयायिनं ॥
- १३ मामकीनप्रजाभिश्चेत् समश्रोष्यत मे वचः ।
इखायेलीयलोकाश्चेद् आचरिष्यन् ममायनं ॥
- १४ तूर्णं पर्थ्यदमिष्यन्त तदा तेषां द्विषो मया ।
अहं तेषां विपत्तेषु चाकरिष्यं करार्षणं ॥
- १५ शत्रवः परमेशस्य प्रावदिष्यन्तं तं प्रियं ।
अभविष्यदनन्तश्च लोकानां मम मङ्गलं ॥
- १६ अहं प्राभोजयिष्ये च गोधृमानुत्तमान् हि तान् ।
मधुनातर्पयिष्यश्च शैलादुत्पादितेन तान् ॥

८२ ह्यशीतितमं गीतं ।

विचारकान् प्रति तिरस्कारः ।

आसफस्य धर्मगीतं ।

ईश्वरीयसमज्यायाम् अवतिष्ठत ईश्वरः ।	१
ईश्वराणाञ्च मध्ये स विचारं विदधाति हि ॥	
अन्यायेन कियत्कालं यूयं विचारयिष्यथ ।	२
कियत्कालञ्च दुष्टानां पक्षपातं करिष्यथ ॥ सेना ॥	
दुर्गतं पिढहीनञ्च सद्विचारेण रक्षत ।	३
दुःखिनां निर्धनानाञ्च निर्दायत्वं प्रघोषत ॥	
दीनं निःस्वञ्च प्रोद्धृत्य कराद् रक्षत पापिनां ॥	४
अज्ञाना बुद्धिहीनाञ्च भ्राम्यन्तीने तमिच्छकं	५
मेदिन्या मूलवस्तूनि सकलानि चकन्ति हि ॥	
मयोक्तमीश्वरा यूयं सर्व्वे श्रेष्ठस्य चात्मजाः ॥	६
अवश्यं मर्त्यवद् यूयं परलोकं गमिष्यथ ।	७
यथा वा कश्चनार्थ्यक्षत्तथा यूयं पतिष्यथ ॥	
ईश्वर त्वं समुत्थाय विचारं जगतः कुरु ।	८
यस्मात् तवास्ति सर्वासां जातीनामधिकारिता ॥	

८३ व्यशीतितमं गीतं ।

दुष्टरिपूणां विरुद्धम् आसफस्य प्रार्थनं ।

आसफेन कृतं गानार्थकं धर्मगीतं ।

ईश मा भव निःशब्द ईश मौनी न शान्त्य हि ॥	१
यतो ह्येतो विपक्षास्ते पश्य कुर्वन्ति गर्जनं ।	२
त्वाञ्च द्विषन्ति ये लोकास्ते ब्रजन्युञ्जमस्तकाः ॥	
त्वत्प्रजानां विरुद्धं ते कल्पयन्ति हृल्लं मिथः ।	३
गुप्तानां तव रक्षानाम् अहितं मन्वयन्ति च ॥	
ते वदन्ति समायात लोभ्यामस्तान् अशेषतः ।	४
इच्छायेलीयनामापि न संस्मारिष्यते मुनः ॥	
इदामीयेस्त्वयेलीया मानवा दृष्यवासिनः ।	५

- ६ मायावीयमनृष्याश्च ह्यजिरीयजना अपि ॥
 ७ गिवाल् अम्भान् अमालोकः पिलेष्टी सौरवासिनः ।
 ८ इमे सर्वे ससौहार्दं द्रुतवन्तः कुमन्त्रणां ।
 ९ तवैव प्रातिकूल्येन नियमञ्च न्यरूपयन् ॥
 १० असूरीयमहाराजस्तेषु चासव्यते दृढं ।
 ११ लोटवंशीयलोकानां बाहुवत् सोऽभवत् स्वयं ॥ सेना ॥
 १२ तान् प्रत्याचर तादृक् त्वं यादृक् मिदीयनं प्रति ।
 १३ यादृक् सीधिरयावीनौ प्रति वा कीशुनस्तटे ॥
 १४ तत्रैन्दारे विनष्टौ च भूम्याश्च सारतां गतौ ॥
 १५ एतेषां कुरु चाध्यक्षान् समान् आरेवसेवयोः ।
 १६ यथा सेवष्टसख्युन्नौ तथैतेषां पतीन् कुरु ॥
 १७ यतस्त्वरक्तमीशस्य वासान् भोक्ष्यामहे वयं ॥
 १८ तान् मदीश कुरुङ्गान्तान् वायुश्चालितनालवत् ॥
 १९ यथारण्यं पसेद् बलिं यथा लिङ्गाद् गिरीन् शिखा ॥
 २० तद्वत् स्वचक्रवातेन त्वमेतान् अनुध्वाव हि ।
 २१ तान् विधेहि च सन्वस्तान् प्रचख्णेन स्ववायुना ॥
 २२ वदनानि च तेषां त्वम् अपमानेन पूरय ।
 २३ तदा गवेषयिष्यन्ति ते त्वन्नाम परेश्वर ॥
 २४ नो चेन्नित्यं सलज्जाले भविष्यन्ति भवतुराः ।
 २५ व्रीडया च समाच्छन्नास्ते गमिष्यन्ति लुप्ततां ॥
 २६ तेन चास्यन्ति लोका यत् केवलस्त्वं परेश्वर ।
 २७ कृत्स्नाया अवनेः सम्पाट् इतिनाम्ना प्रसिध्यसि ॥

८४ चतुरशीतितमं गीतं ।

१ ईश्वरं मन्दिर आराधयितुमिच्छा ४ भजनाकारणः सुखस्य वर्णनं ८ तत्-
सुखभोगाय प्रायेण च ।

त्राद्यनियन्ते दातव्यं गितीतनामकस्वरयुक्तं कोरह्यीयवंशस्य गीतं ।

- १ कीदृक् प्रियास्तवावासाः सैन्याध्यक्ष परेश्वर ॥
 २ प्राङ्गणानि परेशस्याक्काङ्क्ष्य सीदति मे मनः ।
 ३ अमरेश्वरमुद्दिश्य नदतो हृत् तनुष मे ॥

प्राप्तो हि पद्मिणा गेहः खनीडश्चातकेन च ।	१
शावकानां निधानार्थं त्वदीया एव वेदयः ।	
परेश वाहिनीनाथ मम राजन् ममेश्वर ॥	
त्वद्देहवासिनो धन्यास्त्वां स्तोष्यन्ति पुनश्च ते ॥ सेना ॥	४
धन्यास्ते मानवा येषां शक्तिस्त्वयैव विद्यते ।	५
ऋजुमार्गस्वरूपाणि येषां चित्तानि सन्ति च ॥	
अश्रुदरीं तरन्तस्ते तां कुर्वन्ति जलाशयं ।	६
सरोवराश्च शोभन्ते वृष्टिजातेन तजसा ॥	
वर्धमानाः सदा शत्रवा भवन्त्यग्रसराश्च ते ।	७
श्रेष्ठे सियोनि चैकैकः प्राप्नोतीशस्य दर्शनं ॥	
सैन्याध्यक्ष परेश त्वं मदीयां प्रार्थनां शृणु ।	८
क्रियतामवधानश्च त्वया याकूव ईश्वर ॥ सेना ॥	
हे अस्मत्फलकेष्ट त्वं कुरुष्वान् निरीक्ष्यं ।	९
राजस्त्वयाभिषिक्तस्य वदनश्चावलोक्य ॥	
श्रेष्ठं दिनसहस्रेभ्यो दिनमेकं तवाङ्गने ।	१०
पापवेषमसु संवासाद् ईश्वरस्यैव मन्दिरे ।	
दारिवत् परिचर्यापि मत्तं हि रोचतेऽधिकं ॥	
यस्मात् प्रभुः परेशो यो भास्करः फलकश्च सः ।	११
प्रसादश्च महत्त्वश्च परमेशः प्रयच्छति ।	
सरलाचारिलोकानां किञ्चित् क्षीमं न स ऋते ॥	
नरस्वामाश्रितो धन्यः सैन्याध्यक्ष परेश्वर ॥	१२

८५ पञ्चाशीतितमं गीतं ।

पारमार्थिकसम्पदो निमित्तमेश्वरं प्रति प्रार्थनं तन्निमित्तमेश्वरं प्रत्याशनश्च ।

वाद्यनियन्ते दातव्यं कोरहवंशस्य धर्मगीतं ।

पूर्वमासीः प्रसन्नस्त्वं स्वीयदेशे परेश्वर ।	१
अन्वयं याकूवीयश्च दासत्वात् पर्यममूषः ॥	
त्वया स्वीयप्रजानाश्च दोषो दूरीकृतस्तदा ।	२
सर्वमेव स्वलोकानां पापमाच्छादितं त्वया ॥ सेना ॥	
तदानीं शमयित्वा च निजक्रोधमशेषतः ।	३

- त्वं स्वकोपानकस्यैव च गदतातो न्यवर्त्तथाः ॥
 ४ अस्मान्नायकदीश त्वं परावर्त्तस्व नः प्रति ।
 अस्मान् प्रति निजामर्षम् अधुनापि निवर्त्तय ॥
 ५ त्वमस्मान् प्रति किं कोपं नित्यमेव करिष्यसि ।
 किं रक्षिष्यसि स्वक्रोधं पुरुषानुक्रमं प्रति ॥
 ६ परावृत्य त्वमस्मान् किं नहि सङ्गीवयिष्यसि ।
 त्वत्तः स्वीयप्रजानान्तु हर्ष उत्वत्यते तदा ॥
 ७ हे परेश त्वमेवास्मान् स्वप्रसादं विदर्शय ।
 त्वत्तो जातं परित्राणम् अस्मभ्यं दीयतां त्वया ॥
 ८ वक्ष्यति प्रभुरीशो यत् मया तच्छ्रेष्यते वचः ।
 यस्मात् स्वीयप्रजानाञ्च स्वसाधूनाञ्च मङ्गलं ।
 स गदिष्यति ते किन्तु न पुन र्यान्तु मृढतां ॥
 ९ तद्भक्तानां समीपस्थं तत्परित्राणमस्ति हि ।
 अस्मज्जनपदे तस्माद् अधिष्ठास्यति गौरवं ॥
 १० मिलनञ्च करिष्येते करुणासत्यते मिथः ।
 परस्परं करिष्येते धर्माः शान्तिञ्च चुम्बनं ॥
 ११ प्ररोक्ष्यत्ववनेौ सत्यं स्वर्गाद् धर्म्माऽवभास्यति ॥
 १२ परेशो दास्यति क्षेमं भू नः शस्यञ्च दास्यति ॥
 १३ धर्म्मा यास्यति तस्याग्रे पदाभ्यां वर्त्म कल्पयन् ॥

८६ षडशीतितमं गीतं ।

दायूदः प्रार्थनं ।

- १ हे परेश त्वयाकर्ण्य दीयतां मद्द्व्यमुत्तरं ।
 यतो हेतोरहं दीनो दरिद्रञ्च भवामि हि ॥
 २ अभिरक्ष मम प्राणान् यतोऽहमस्मि पुण्यवान् ।
 हे मदीश निजं दासं त्वं त्रायस्व त्वदाश्रितं ॥
 ३ प्रभो मामनुकम्पस्व त्वामाङ्गयेऽखिलं दिनं ॥
 ४ स्वीयदासस्य चित्तं त्वं हर्षयुक्तं विधेहि च ।
 यस्मात् त्वां प्रत्यहं चित्तम् उन्नयामि हि हे प्रभो ॥

प्रभो त्वमेव सद्भावः क्षमायुक्तश्च विद्यसे ।	५
यावन्तस्त्राङ्गयन्ति त्वां तान् प्रति त्वं क्षपानिधिः ॥	
प्रार्थनां मामकीनां त्वं हे परेश निशामय ।	६
क्रियतामवधानञ्च मम खेदोक्तिषु त्वया ॥	
त्वामाङ्गये विपत्काले त्वं मे दातासि चोत्तरं ॥	७
हे प्रभो नास्ति देवानां मध्ये कोऽपि त्वया समः ।	८
नैव कर्माणि विद्यन्ते तुल्यानि कर्मणां तव ॥	
त्वत्सृष्टाः सर्वजातीया उपस्थाय तवाग्रतः ।	९
हे प्रभो त्वां प्रणंस्यन्ति स्तोष्यन्ति तव नाम च ॥	
महांश्चाद्भुतकर्मा त्वम् अद्वितीयस्त्वमीश्वरः ॥	१०
परमेश स्वमार्गं त्वं मां दर्शयितुमर्हसि ।	११
यतोऽहमभिवाञ्छामि सत्यमाचरितुं तव ।	
तव नाम्नो भयाय त्वम् एकाग्रं कुरु मे मनः ॥	
सर्वान्तःकरणेन त्वां स्तोष्ये मदीश्वर प्रभो ।	१२
अनन्तकालपर्यन्तम् अर्चयिष्यामि नाम ते ॥	
यतस्त्वदीयकारुण्यं सुमहद् वर्तते मयि ।	१३
अधःस्थात् परलोकाच्च मत्प्राणा उद्धृतास्त्वया ॥	
इंश मत्प्रातिकूल्येन समुत्तिष्ठन्ति गर्विणाः ।	१४
दुर्वृत्तानां समाजश्च प्राणान्तं मम चेष्टते ।	
न स्थापयन्ति ते लोकास्त्वां स्वीयदृष्टिगोचरे ॥	
किन्तु प्रभो दयालुस्त्वम् अनूयाहक ईश्वरः ।	१५
सद्दिग्गुणश्च महान् प्रीत्या सत्यत्वेनापि विद्यसे ॥	
अतो मङ्गं परादृत्य करुणां कुरु मां प्रति ।	१६
एतस्मै निजदासाय देहि स्वीयपराक्रमं ।	
स्वीयदासीसुतस्यैव परिचाराणं विधेहि च ॥	
कुरु मां प्रति चाचारं शुभलक्षणरूपकं ।	१७
तद् दृष्ट्वा प्रत्रपिष्यन्ते सकला देविणो मम ।	
यतो मां परमेश त्वम् उपकृत्याभ्यसान्वयः ॥	

८७ सप्ताशीतितमं गीतं ।

समाजीयप्रशंसनं ।

कोरह्वीयवशेन कृतं गानार्थकं धर्मगीतं ।

- १ पर्व्वतेषु पवित्रेषु विद्यते तस्य निर्भितिः ॥
 २ परमेशः सियोनस्य द्वारेषु प्रीयते यथा ।
 याकूबः सर्व्ववासेषु स न समीयते तथा ॥
 ३ उच्यन्ते स्लाघ्यवाक्यानि हे ईशस्य पुरि त्वयि ॥ सेना ॥
 ४ रूह्वं वाविलच्चाहं गमयामि स्वमित्रवत् ।
 पिलेथी सोरकूशौ च पश्येमे तत्र जश्चिरे ॥
 ५ सियोनाख्यपुरीश्चाधि वाक्यमेतद् गदिष्यते ।
 एष जोको नरोऽसौ च तस्या मध्येऽभ्यजायत ।
 स्वयं सर्व्वैपरिस्थस्य सुस्थिरां विदधाति तां ॥
 ६ जातिलेखनकाले च गगानां परमेश्वरः ।
 करिष्यतीदृशीं पश्य तत्रायं जन्म लब्धवान् ॥ सेना ॥
 ७ गायका वादकाश्चापि वदिष्यन्ति कथामिमां ।
 अस्माकं सकला उत्सा विद्यन्तेऽभ्यन्तरे तव ॥

८८ अष्टाशीतितमं गीतं ।

मुमूर्षुलोकस्य प्रार्थनं ।

कोरह्ववशेन कृतं गानार्थकं धर्मगीतं । वाद्यनियन्त्रे दातव्यं मह-
 त्तलियन्नेतनामकस्वरयुक्तम् इव्राह्मीयहेमनस्योपदेशगीतं ।

- १ हे मदीयपरिभ्रातरीश हे परमेश्वर ।
 दिवा करोमि खेदोक्तिं निशयाच्च तवाग्रतः ॥
 २ प्रार्थना मामकीना हि त्वदीयगोचरीभवेत् ।
 मामकीनार्त्तरावे त्वं निजकर्त्सा निधेहि च ॥
 ३ पूर्याः क्षेपै र्मम प्राणाः प्रेत्यासद्नाश्च मेऽसवः ॥
 ४ गर्त्तेऽवकूटलोकानां मध्ये गण्योऽहमस्मि हि ।
 शक्तिहीनमनुष्यस्य समानस्य भवाम्यहं ॥
 ५ विद्वष्टो वा प्रमीतेषु हतेष्ववटशायिषु ।

न स्मृतेषु त्वया भूयः वियुक्तेषु करात् तव ॥	
निहितोऽहश्च गर्जेऽधो गम्भीरे तमसि त्वया ॥	९
तव कोपेन चाक्रान्तः क्लिश्ये सर्वेस्तवोर्भिभिः ॥ सेना ॥	७
त्वं दूरीकृत्य बन्धूनां गर्हणीयं करोषि मां ।	८
अवरोक्ष्य विद्येऽहं निर्यातुं पारयामि न ॥	
दुःखेन क्षीयनेत्रोऽहम् व्याङ्गयाम्यखिलं दिनं ।	९
स्वरवेण परेश त्वां हस्तौ तुभ्यं प्रसारयन् ॥	
मृतान् प्रति किमाश्चर्यं कर्म कारिष्यते त्वया ।	१०
प्रेता वा किं समुत्थाय करिष्यन्ति तव कृतिं ॥ सेना ॥	
लोकाः किं वर्स्यिष्यन्ति त्वत्कारणं शवावटे ।	११
सत्यतां तावकीनां वा सर्व्वनाशस्य वेष्मनि ॥	
तिमिरे किं त्वाश्चर्यं कर्म केनापि भोक्त्यते ।	१२
किं वा ते भोक्त्यते धर्मस्तत्र विस्मृतिनीदृति ॥	
अहन्तु त्वां समुद्दिश्य परमेश्वर रोदिमि ।	१३
उपस्थास्यति प्रातश्च त्वामियं प्रार्थना मम ॥	
हे परेश किमर्थं त्वं मत्प्रणान् परिगर्हसे ।	१४
किमर्थं निजवक्त्रश्च मत्तः प्रच्छाद्यते त्वया ॥	
बाल्यकालादहं दुःखी मृतकल्पो भवामि च ।	१५
तव भीषणभाराच्च नैराशं जायते मम ॥	
त्वत्कोपेन समाच्छन्नं त्वत्तासा नाशयन्ति मां ॥	१६
वेष्टन्ते च जलानीव ते मामेव निरन्तरं ।	१७
ते सर्व्वे मां चतुर्दिक्षु परिगच्छन्ति सङ्घशः ॥	
सुहृदं प्रियबन्धुञ्च त्वं मत्तोऽदवयः खलु ।	१८
अन्यकारात् किमन्यो हि मद्बन्धुरवशिष्यते ॥	

८६ जननवतितमंगीतं ।

१ आभाषः ५ परमेश्वरस्य गुणकीर्तन १९ दापूदं प्रमोक्षरस्य प्रतिज्ञा २८ दुःखे
विलापः ४६ प्रार्थना च ।

इग्राहीयैथनस्य ज्ञानसूचकं गीतं ।

गास्यामि परमेशस्य बहुरूपां कृपां सदा ।

१

- अहं स्वकीयवक्त्रेण पुरुषानुक्रमं प्रति ।
 मानवान् ज्ञापयिष्यामि तव विश्वास्त्यतां प्रभो ॥
 १ मयोक्तं सर्व्वदा स्थायि कृपामन्दिरमेधते ।
 योमन्येव स्थापिता चास्ति निजविश्वास्त्यता त्वया ॥
 २ स्वाभिरुचितसौकेन सह मे नियमः कृतः ।
 निजदासस्य दायुदः कृते दिव्यमकारि च ॥
 ४ अहमेव विधास्यामि तव वंशं सदा स्थिरं ।
 पुरुषानुक्रमं यावद् दृढं सिंहासनञ्च ते ॥ सेना ॥
 ५ परमेश तवास्वर्थं कर्म स्वर्गं प्रशस्यते ।
 पवित्राणां सभायाञ्च मध्ये विश्वास्त्यता तव ॥
 ६ उपमेयः परेशेन को जनो विद्यते दिवि ।
 ईशसन्ततिमध्ये वा कः समानः परेशितुः ॥
 ७ पवित्राणां सभामध्येऽतीव भेतव्य ईश्वरः ।
 यावन्तस्तश्च वेद्यन्ते तेषां सोऽस्ति भयङ्करः ॥
 ८ तव को विद्यते तुल्यः सैन्याधीश परेश्वर ।
 परमेशः पराक्रान्तः स्वविश्वास्त्यतयावृतः ॥
 ९ व्याधिपत्यं करोषि त्वं सागरस्याभिमानिनः ।
 तदीयोच्चतरङ्गाणां शान्तिं त्वं विदधासि च ॥
 १० रहवश्च त्वया चूर्णा यथा मर्त्याऽसिना हृतः ।
 द्वेषिणश्च विकीर्णास्ते बलिना तव बाहुना ॥
 ११ स्वर्गं एव त्वदीयोऽस्ति त्वदीयास्ति च मेदिनी ।
 विश्वं तत्पुरणश्चापि सर्व्वं संस्थापितं त्वया ॥
 १२ उत्तरा दक्षिणा चोभे ह्यसृज्येतां त्वया दिशौ ।
 हृषीत् तावोरहर्म्मोखौ तव नामैव गायतः ॥
 १३ तावकीनश्च यो बाहुः स पराक्रमसंयुतः ।
 शक्तिमान्तव पाणिश्च प्रोञ्चस्ते दक्षिणः करः ॥
 १४ धर्मन्यायौ हि विद्येते मूले सिंहासनस्य ते ।
 करुणा सत्यता चोभे त्वत्पुरस्ताद्धि गच्छतः ॥
 १५ धन्यां वदामि तां जातिं या जानाति जयध्वनिं ।
 परमेश त्वदास्यस्य दीप्तौ लोका व्रजन्ति ते ॥
 १६ ध्यानन्दं तव नामैव ते कुर्वन्त्यखिलां दिनं ।

तावकीनेन धर्मेण चाग्नवन्ति समुन्नतिं ॥	
यतो ह्येतोस्त्वमेवासि शोभा तेषां बलप्रदा ।	१७
स्वप्रसादेन नः प्रहङ्गं त्वं करोषि समुन्नतं ॥	
यस्माद् यः फलकोऽस्माकं स एवास्ति परेशितुः ।	१८
इच्छायेलः पवित्रस्य राज्ञो दासोऽस्ति नो नृपः ॥	
तदा स्वसाधुजोकांस्त्वम् आलप्येत्यमभावधाः ।	१९
उपकारस्य भारो हि मया वीरे समर्पितः ।	
प्रजानां मध्यतो वृत्वा नरश्चोच्यते मया ॥	
मामकीनमिमं दासं दायुदं लब्धवानहं ।	२०
तमेव स्वीयतैलेन पवित्रेणाभिधित्तवान् ॥	
स्थिरस्तस्य सहायश्च मम हस्तो भविष्यति ।	२१
तमेव मम बाहुश्च बलवन्तं करिष्यति ॥	
नोपद्रोष्यति तं द्वेषो न तं क्लेष्यति दुर्जनः ॥	२२
तस्याग्रे चूर्स्यिष्यन्ते मया तत्परिपन्थिनः ।	२३
मया समाहनिष्यन्ते सकलास्तस्य वैरिणः ॥	
स्थास्यतस्तेन सार्द्धंश्च दया विन्वास्यता च मे ।	२४
उन्नतं मम नाम्ना च तस्य प्रहङ्गं भविष्यति ॥	
मत्साहाय्येन हस्तं स धुनोनाथेऽर्पयिष्यति ।	२५
स्वीयदक्षिणपाणिश्च तटिनीषु निधास्यति ॥	
मम तातस्त्वमेवासि त्वमेवासि मदीश्वरः ।	२६
त्वं मम चाण्डः शूल इत्याङ्गास्यति मां हि सः	
पुनश्चाहं करिष्यामि तमेव ज्येष्ठमात्मजं ।	२७
उपर्युपरि सर्वेषां नृपाणां क्षितिवासिनां ॥	
तं प्रथमन्तकालार्थं रक्षिष्यामि कृपां मम ।	२८
तेन स्थास्यति सार्द्धंश्च निश्चलो नियमो मम ॥	
मया तदीयवंशश्च नित्यस्थायी विधास्यते ।	२९
तस्य सिंहासनश्चापि श्यामवद् दीर्घकालिकं ॥	
मम शास्त्रं परित्यज्य राजनीतिं विहाय च ।	३०
तदीयपुत्रपौत्रास्त्रेद् विण्ण्वेरन् विधीन् मम ।	३१
आज्ञानां मामकीनानां न कुर्युः परिपालनं ॥	
तर्हि दास्यामि दग्धेन तेभ्यो दुष्कर्म्मणः फलं ।	३२

- २१ प्रहारैरपराधस्य करिष्यामि च शासनं ॥
 नाहं निवर्त्तयिष्यामि तस्मात् स्त्रीयमनुग्रहं ।
 २२ निजविश्वास्यतायाश्च न करिष्यामि वक्ष्णं ॥
 २३ नियमो मामकीनश्च नहि लङ्घिष्यते मया ।
 निर्गतं यन्ममोष्ठाभ्यां तन्न कारिष्यतेऽन्यथा ॥
 २४ शपथो हि मयाकारि स्वपवित्रतया सद्यत् ॥
 दायूदं प्रति तत्राहं न भविष्याम्यसत्यवाक् ॥
 २५ सर्व्वदा वर्त्तमानश्च तस्य वंशो भविष्यति ।
 तस्य भद्रासनं स्याता मत्साक्षाद् भास्कारोपमं ॥
 २६ चन्द्रवत् तत् सदा स्यात्सु तत्साक्षी नियतो दिवि ॥ सेना ॥
 २७ निराकुर्व्वन् विरक्तस्त्वं स्वाभिषिक्ताय कुप्यसि ॥
 २८ स्वदासस्य पश्यां भित्त्वा खजं धूलौ विह्वल्य च ॥
 २९ सकला वारणीस्तस्य छिद्रयुक्ताः करोमि हि ।
 तस्य दुर्गाणि शङ्काया वसती विदधासि च ॥
 ३० तत्रत्याः पथिकाः सर्व्वे तस्य द्रव्यं हरन्ति हि ।
 निन्दास्पदश्च मन्यन्ते तं तदासन्नवासिनः ॥
 ३१ त्वया तदीयशत्रूणाम् उन्नता दक्षिणाः कराः ।
 द्वेषिणः सकलास्तस्य हर्षयुक्ताः कृतात्त्वया ॥
 ३२ भङ्गा तस्यासि वषट् स त्वयाकार्थस्थिरो रथे ॥
 ३३ तस्य शोभां त्वया लुब्धा क्षिप्तं सिंहासनं भुवि ॥
 ३४ तथा ङ्गासितकौमारः स त्वया लज्जयाहतः ॥
 ३५ परमेश कियत्कालं गुप्तः स्यात्ससि सर्व्वदा ।
 कियत्कालश्च कोपस्ते प्रज्वलिष्यति वज्रिवत् ॥
 ३६ स्मर मां कीदृगस्यास्तु ममायुश्चेति चिन्तय ।
 किमर्थं नरसन्तानाः सर्व्वे वृष्टा मुग्धा त्वया ॥
 ३७ कुत्र जीवति मर्त्यः स मरणं न निरोक्ष्य यः ।
 स्वप्राणान् परकालस्य हस्ताभ्यामुद्धरिष्यति ॥ सेना ॥
 ३८ हे प्रभो कुत्र विद्यन्ते वरास्ते पूर्व्वकालिकाः ।
 स्वसत्त्वेन त्वया शङ्का दायूदे हि प्रतिश्रुताः ॥
 ३९ प्रभो त्वद्गुणवर्गस्य निन्दां स्मृत्ते त्वमर्हसि ।
 सङ्घते सा मया क्रोडे बलवज्जातिभिः कृता ॥

तया निन्दितवन्तश्च द्वेषिण्यस्ते परेश्वर ।	५९
राक्षस्त्वदभिघ्नितस्य पादचिह्नानि निन्दया ॥	
अनन्तानिहसं व्याप्य धन्यो भूयात् परेश्वरः ॥	५९
तथास्तु । तथास्तु ॥	

६० नवतितमं गीतं ।

१ मनुष्याणामसारत्वं १९ ईश्वरे मङ्गलाय प्रार्थना ।

ईश्वरीयलोकस्य मूससः प्रार्थनं ।

प्रभो त्वमाश्रयोऽस्माकम् आपौरुषपरम्परं ॥	१
यदा शैला अणुत्पन्ना भृजंगश्च न निर्मितं ।	२
आ तत्कालात् त्वमेवास्यानाद्यनन्तक ईश्वरः ॥	
मर्त्यास्त्वया परावर्त्य विधीयन्ते हि चूर्णवत् ।	१
नरजाः परिवर्त्तध्वम् इति वाग् ईर्यते त्वया ॥	
त्वदृच्छौ वर्षसाहस्रं गतह्योदिवसोपमं ।	४
रात्रैरेकेन यामेन समानं प्रतिभाति वा ॥	
त्वयैव स्वायमागो हि स्वप्नतुल्योऽस्ति मानवः ।	५
प्रातःकाले विकारं स दृशवत् परिगच्छति ॥	
प्रातःकाले प्रफुल्लः स विकारमधिगच्छति ।	६
सायङ्काले परिच्छिन्नः शुष्कतां प्रतिगच्छति ॥	
यस्मात् त्वदीयकोपेन क्षीणतां प्राप्नुमो वयं ।	७
तावकीनादमर्षाच्च वयं पर्युद्धिजामहे ॥	
अस्मदीयपराधांस्त्वं निदधासि स्वसम्मुखे ।	८
अस्माकं गुप्तपापानि स्वीयवक्त्रस्य तेजसि ॥	
यस्मान्नो दिवसाः सर्वे त्वत्कोपादतियन्ति हि ।	९
सङ्ख्या इव चास्माभि र्याप्यन्ते निजवत्सराः ॥	
अस्मदीयायुषो मानं सप्ततिः सन्ति वत्सराः ।	१०
अशीतिवर्षमानं चेद् भवेदायु र्महाबलात् ।	
तर्हि तस्यापि या शोभा सा सकण्टकदुर्दशा ॥	
इत्थं प्रघालितास्तूर्यं वयं दूरं डयामहे ॥	
तावकीनस्य कोपस्य प्राबल्यं केन बुध्यते ।	११

- यादृग् च्यादरणीयत्वं तव क्रोधोऽपि तादृशः ॥
 १२ त्वमस्मान् स्वदिनानां तां गणनामभिश्चिन्तय ।
 स्वमनांसि यया सर्वे ज्ञानं नेष्यामहे वयं ॥
 १३ परमेश्च निवर्त्तस्व कतिकालं विलम्बसे ।
 त्वया स्वकीयदासेषु चानुकम्पा विधीयतां ॥
 १४ प्रातःकाले त्वमेवास्मान् स्वप्रसादेन तर्पय ।
 यावज्जीवं प्रफुल्लिञ्च नन्दिष्यामो वयं ततः ॥
 १५ त्वत्तो नः श्लेशभोगस्य दिनानामनुसारतः ।
 दुःखदर्शनवर्षाणां साम्याच्चास्मान् प्रहर्षय ॥
 १६ तावकीनेषु दासेषु तव कार्यं प्रकाशतां ।
 त्वदीयो मद्दिमा तेषां सन्तानेषु च दृश्यतां ॥
 १७ अस्मत्प्रभोः परेशस्य शोभास्मास्वधितिरुतु ।
 अस्मद्भक्तैः कृतं कर्म त्वं स्थिरीकुरु नः कृते ।
 कृतं यन्नः कारैः कर्म तत् त्वमेव स्थिरं कुरु ॥

६१ एकनवतितमं गीतं ।

१ परमेश्वराश्रितानां जनानां निर्विघ्नत्वं १४ तान् प्रतोच्चरस्मानुपहृद्य ।

- १ नरः सर्वोपरिस्थस्य गुप्तस्थानं समाश्रितः ।
 सर्वशक्तिमतस्तस्य क्वायायां सन्निवस्यति ॥
 २ परमेश्वरमुद्दिश्य भावेऽहं त्वं ममाश्रयः ।
 मामकीनञ्च दुर्गं त्वं ममाशाभूमिरीश्वरः ॥
 ३ स त्वां व्याधस्य पाशाञ्च पापमार्त्याञ्च मोक्षयति ।
 ४ स्वकीयेन पतत्रेण स त्वामाच्छादयिष्यति ।
 त्वं तस्य पक्षयुग्माधः शरणञ्च गमिष्यसि ।
 भविता तस्य सत्यत्वं फलको वारणञ्च ते ॥
 ५ न भविष्यति ते त्रासो रात्रिकालिकभीषणात् ।
 न दिवाकाशमार्गेण पततो वा कलम्बतः ।
 ६ न तमोगामिनो व्याधे न माध्याह्निकमारकात् ॥
 ७ त्वत्पार्श्वस्थाः पतिष्यन्ति स हृत्संख्यका जनाः ।
 अयुतं दक्षिणस्थाञ्च त्वां न स्पृक्ष्यति सा विपत् ॥

केवलं स्वीयचक्षुर्भ्यां त्वं तामाजोऽपि विद्यसि ।	८
प्रतीकारश्च दुष्टानां प्रसमीक्षिष्यसे तरां ॥	
परमेश्वर त्वमेवासि मामकीनसमाश्रयः ।	९
सर्वोपरिस्थमेव त्वं हे मनः शरणां गतं ॥	
नोपस्थास्यत्वनिष्ठं त्वां मारी नाप्यति ते गृहं ॥	१०
आदेक्ष्यति खट्वतान् स रक्षां ते सर्ववर्त्मसु ।	११
यद्वाहन्त्याः पदं श्लेते तत् त्वां वक्ष्यन्ति ते करैः ॥	१२
त्वं करिष्यसि सिंहे च विषासे च पदार्पणं ।	१३
पशुराजं पदाकुञ्च पद्भ्यां मर्द्दिष्यसि स्वयं ॥	
आसक्तो मय्यसौ तस्मात् तं रक्षिष्याम्यहं किल ।	१४
उन्नतं तं करिष्यामि यस्मात् स मम नामवित् ॥	
मयि प्रार्थयमानाय तस्मै दास्यामि चोत्तरं ।	१५
अहमेव करिष्यामि साहाय्यं तस्य सङ्कटे ।	
तच्च निस्तारयिष्यामि तस्मै दास्ये च गौरवं ॥	
सुदीर्घेणायुषा तस्य करिष्यामि च तर्पणं ।	१६
दर्शयिष्यामि तच्चाहं परित्राणं मया कृतं ॥	

६२ दिनवन्तमं गीतं ।

१ ईश्वरोद्यगुणानां कीर्त्तनं ६ पापिनां दुःखं पुण्यवतां सुखं ।

विश्रामदिने गातव्यं धर्मगीतं ।

उत्तमं परमेश्वरस्य गुणानामनुकीर्त्तनं ।	१
गायनं नामधेये च तव सर्वोपरिस्थित ।	
नेवला दशतन्त्या च वीर्या च गभीरया ।	२
प्रातस्तव प्रसादस्य निशि सत्वस्य बोधनं ॥	३
यस्मान्मां व्यदधा हृद्यं त्वं परेश्वर स्वकर्मणा ।	४
त्वदीयहस्तयोः कार्यैरुक्त्वासौ जायते मम ॥	
कीदृक्प्रहन्ति विद्यन्ते त्वत्कार्याणि परेश्वर ।	५
सन्ति चातीव गम्भीरा मनसः कल्पनास्तव ॥	
न वेत्ति पशुवस्त्रोको मूढस्त्वेदं न बुध्यते ॥	६
दुष्टानां दणवद्वृद्धिः पुण्यतिष्ठ कुकर्मणां ।	७

- तेषां शान्ततनाशेन सफला सम्भविष्यति ॥
 ८ किन्तु हे परमेश त्वं नित्यमासे समुन्नतः ॥
 ९ परेश त्वद्द्विषः पश्य विनश्यन्ति तव द्विषः ।
 दुष्क्रियाचारिणः सर्वे गमिष्यन्ति विकार्गतां ॥
 १० त्वं विधास्यसि मच्छृङ्गम् उच्छृतं खङ्गखङ्गवत् ।
 सद्योजातेन तैलेन मच्छिरश्चाभिषेक्ष्यते ॥
 ११ त्वंति वास्यति मच्छतुर्दशनाद् द्वेषिणां मम ।
 मम कर्णा विपक्षाणां अवशाच्च दुरात्मनां ॥
 १२ परिवर्द्धिष्यते सम्यग् धार्मिकस्तृणराजवत् ।
 स भविष्यति चात्स्ये लिवानोन्धोरसो यथा ॥
 १३ धार्मिका रोपयिष्यन्ते परमेशस्य मन्दिरे ।
 वर्द्धिष्यन्ते च तेऽस्माकम् ईशस्य प्राङ्गणेषु हि ॥
 १४ बाह्येषुपि फलिष्यन्ति सरसास्ते सतेजसः ॥
 १५ परमेशो यथार्थोऽस्ति स एवास्माकमाश्रयः ।
 कपटस्तस्य नास्तीति ज्ञापयिष्यन्ति ते नराः ॥

६३ त्रिनवतितमं गीतं ।

ईशरोयराजत्वस्य सौन्दर्यसुखयो वर्णनं ।

- १ परेशः कुरुते राज्यं महिम्ना परिभूषितः ।
 भूषितः परमेशोऽस्ति बद्धश्रीणि वर्णनेन च ।
 तस्मादेव जगत् स्यात्सु निश्चलस्य वितिष्ठते ॥
 २ प्राक्कालात् ते स्थिरो मत्स्रस्वमनादिश्च वर्त्तसे ॥
 ३ हे परेश नदा उच्चैर्नदा उच्चैर्नदन्ति हि ।
 उच्चैरेव तरङ्गिण्यः कक्षोलैः प्रधनन्ति च ॥
 ४ तायराशे र्ध्वनिभ्योऽपि महोर्म्मिभ्यो ऽर्णवस्य च ।
 ऊर्द्धवासिपरेशस्य महिमा त्वतिरिच्यते ॥
 ५ साध्यवाक्यानि ते सम्यग् विश्वास्यानि भवन्ति हि ।
 मृग्यता शोभते नित्यं तव गेहे परेश्वर ॥

८४ चतुर्नवतितमं गीतं ।

१ पातकिकामां विबद्धं प्रार्थनं तान् प्रति तिरस्कारश्च १६ धार्मिकाणां
सुखस्य वर्णनं ।

कर्म्मणां फलदाता त्वं हे प्रभो परमेश्वर ।	१
कर्म्मणां फलदाता त्वम् ईश राजसू सुख्यवत् ॥	
क्षौण्या नियन्त्रयस्मिन् फलमर्पय गर्भेषु ॥	१
कियत्कालं दुरात्मानो ह्यभ्यस्यन्ति परेश्वर ।	२
कियत्कालं दुरात्मानो करिष्यन्ति जयध्वनिं ॥	
वाचालत्वेन वाक्यानि निन्दार्थानीरयन्ति ते ।	४
आत्मज्ञाघातं कुर्वन्ति सर्वे दुष्कर्मकारिणः ॥	
चूर्णयन्ति प्रभो लोकांस्तव क्लिप्सन्ति च प्रजाः ॥	५
विधवाश्चातिथीन् भ्रून्ति निर्माथान् मारयन्ति च ॥	६
ते नराश्च वदन्तीदं परमेशो न पश्यति ।	७
याकूवायेश्वरश्चात्र किञ्चिदेव न बुध्यते ॥	
प्रजामध्ये स्थिता मूढा यूयं बुद्धिमवाप्नुत ।	८
हे निर्बाधाः कदा यूयं विज्ञतामाचरिष्यथ ॥	
अवशोन्द्रियस्त्वष्टा यस्तेन किं श्रूयते नहि ।	९
दर्शनेन्द्रियनिर्मात्रा किं समालोक्यते नहि ॥	
जातीनां बोधकः किं वा करोति नहि शासनं ।	१०
ज्ञानदाता मनुष्याणाम् ऋद्धितीयः स विद्यते ॥	
प्रभुर्वेत्ति तृणां चिन्ता यतोऽसारा हि सन्ति ते ॥	११
न धन्यो मानवो यस्मै विधाय शासनं त्वया ।	१२
स्त्रीयशास्त्रोद्धृता शिस्ता दीयते परमेश्वर ॥	
दर्जनस्य कर्तुं गर्तो यावन्नहि खनिष्यते ।	१३
तावत् त्वतो विपत्काले स विश्राममवाप्स्यति ॥	
यतो हेतोः परेशेन न त्वस्यन्ते निजप्रजाः ।	१४
अधिकारः स्वकीयश्च तेन नैव विहास्यते ॥	
धर्मं प्रति विचारस्तु परिवर्तिष्यते युगः ।	१५
तमेवानुचरिष्यन्ति सकला ऋजुमानसाः ॥	
अ उल्यास्यसि मत्पक्षे दुष्टानां प्रतिकूलतः ।	१६

- दुष्क्रियाचारिभिः साङ्गं मदघं को हि योत्स्यते ॥
 १० . मामकीनोपकारी चेद्भाभविष्यत् परेश्वरः ।
 तर्हि शीघ्रं मम प्राणा न्यवस्यन् मौनवेषमनि ॥
 १८ विचलिष्यति मत्पाद इति वाक्चे मयेरिते ।
 परमेश तव प्रीतिः सुस्थिरं विदधाति मां ॥
 १९ बह्वसंख्यासु चिन्तासु सङ्गातासु मदन्तरे ।
 तव प्रबोधवाक्यानि हर्षयन्ति मनो मम ॥
 २० किं सम्बन्धि तव स्यात् तत् पापाशयत्पासनं ।
 यत् करोति विधानेन दौरात्म्यस्य निरूपणं ॥
 २१ उपाक्रामन्ति ते लोका धार्मिकस्यैव जीवर्न ।
 रक्तपाताय निर्दोषे दोषमारोपयन्ति च ॥
 २२ किन्तु मे प्रोन्नतं दुर्गं परमेशो भविष्यति ।
 मदीयाश्रयशैलश्च भविता हि ममेश्वरः ॥
 २३ स तेषामपराधानां फलं तान् प्रापयिष्यति ।
 तेषां दुष्टतया तांश्च समुच्छिन्नान् करिष्यति ।
 परेशः प्रभुरस्माकं तानुच्छिन्नान् करिष्यति ॥

६५ पञ्चनवतितमं गीतं ।

- १ ईश्वरं प्रशंसितुं विनयः १ अनादेरकृतां दण्डनच ।
 १ आगच्छत प्रगास्यामो वयं सर्वे परेश्वरं ।
 अस्मन्नात्राद्रिमुद्दिश्य करिष्यामो जयध्वनिं ॥
 २ प्रशंसामेव कुर्वन्तो यास्यामस्तस्य सम्मुखं ।
 तं समुद्दिश्य गीतैश्च करिष्यामो जयध्वनिं ॥
 ३ यतो हेतो मंहान् ईशः केवलः परमेश्वरः ।
 स महान् अधिराजश्च ह्यस्मदेवगणोपरि ॥
 ४ मद्भाः सर्वाणि मूलानि तस्य हस्ते स्थितानि हि ।
 गिरीणां दुर्गमाः कूटाः सर्वे तस्यैव सन्ति च ॥
 ५ तस्यैवास्ति समुद्रोऽपि यस्मात् तेन स निर्मितः ।
 तथा शुष्कस्थलं तस्य हस्ताभ्यान्तु निरूपितं ॥
 ६ आगच्छत करिष्यामो भजनं प्रकृता बभौ ।

ज्ञानुपातश्च नः खलुः परमेशस्य सम्मुखे ॥	
यतो हेतोः स एवास्तेऽद्वितीयोऽस्माकमीश्वरः ।	७
वयं पाल्यप्रजास्तस्य मेघास्तत्याग्निना भृताः ।	
अथ तस्य रवं यूयं यदि संश्रातुमिच्छथ ॥	
कृतं तर्हि मिरीवाख्ये विवादस्य स्थले यथा ।	८
प्रान्तरस्थमसायाश्च परीक्षादिवसे यथा ।	
युष्माभिः स्वमनो नैव कठोरीक्रियतां तथा ॥	
युष्माकं पितरस्तत्र प्राकुर्वन् मत्परीक्षया ।	९
कृतं ते मेऽनुसन्धानं वीक्ष्यमाणैः क्रिया मम ॥	
घत्वारिंशत् समा यावद् अखियेऽहं तदन्वये ।	१०
ततोऽहमवदं लोका भ्रान्तान्तःकरणा इमे ।	
मामकीनानि वर्त्मनानि न जानन्ति नरा इमे ॥	
ततो हेतोरहं कोपात् श्रुपथं कृतवानिमं ।	११
मद्विश्रामस्थजं कौकैरेते नैव प्रवेक्ष्यते ॥	

९६ घन्नवतितमं गीतं ।

प्राज्ञानस्य स्वाभिलष्य शासनस्य च निमित्तं परमेश्वरं धन्यं वर्त्म विनातिः ।

परमेश्वरमुद्दिश्य गीतं गायत नूतनं ।	१
सङ्गायत परेशाय सकलाः क्षितिवासिनः ॥	
सङ्गायत परेशाय वन्द्यं तस्य नाम च ।	२
कृतं तेन परिचारां समाख्यात दिने दिने ॥	
युष्माभिर्वर्ण्यतां तस्य गौरवं भिन्नजातिषु ।	३
आश्चर्याश्च क्रियास्तस्य कथ्यन्तां सर्वदेशिषु ॥	
यतो हेतो मंहान् सम्यक् स्तोतव्यश्च परेश्वरः ।	४
स एवादरणीयश्च क्लृप्तदेवगणोपरि ॥	
यतोऽन्यदेशिनां देवाः सर्वं निःसारमूर्तयः ।	५
परन्तु परमेशेन निर्म्ममे ह्योममण्डलं ॥	
महिमा च प्रतापश्च तिष्ठतस्तस्य सम्मुखे ।	६
शक्तिः शोभा च विद्येते तदोयधर्मधामनि ॥	
हे वंशाः सर्वदेशीयाः सम्ययुग्मं परेश्वरं ।	७

- गौरवेण च शक्त्या च सम्प्रयुग्धं परेश्वरं ॥
 ८ स्वनाम्नो गौरवेणैव सम्प्रयुग्धं परेश्वरं ।
 उपहारं समादाय यात तत्प्राङ्गणानि च ॥
 ९ भजनं परमेशस्य विधुङ्क्तं पूतशोभया ।
 विभीत तस्य साक्षाच्च सकलाः क्षितिवासिनः ॥
 १० भिन्नजातिषु ब्रूतेर्दं राजत्वं कुरुते प्रभुः ।
 ततो ह्येतो जग्मत् स्याच्च न कदापि चलिष्यति ।
 न्यायेन सर्वजातीनां विचारं विदधाति सः ॥
 ११ अनेनानन्दतु स्वर्गो नरलोकश्च हृष्यतु ।
 गर्जनश्च करोत्वम्बिस्तस्य सर्वश्च पूरकं ॥
 १२ उल्लसन्तु च कोदारस्तत्रलैः सकलैः सह ।
 जयनादश्च कुर्वन्तु सकला वनपादपाः ॥
 १३ अग्रतः परमेशस्य यतः स आगमिष्यति ।
 वसुधाया विचारार्थम् आगमं स करिष्यति ।
 विचारं नरलोकस्य स धर्मेण विधास्यति ।
 स्वीयसत्यतया चैव शासनं सर्वदेशिनां ॥

८७ सप्तनवतितमं गीतं ।

इश्वरस्य प्रशंसा धार्मिकाणां सुखवर्णना च ।

- १ परेशः कुरुते राज्यं तेन नन्दतु मेदिनी ।
 बज्रसङ्घा अपि दीपास्तेन कुर्वन्तु हर्षयां ॥
 २ मेघमाला तमिस्रश्च तच्चतुर्दिक्षु तिष्ठतः ।
 धर्मं च सुविचारे च स्थापितं तन्नपासनं ॥
 ३ वङ्गिस्तस्याग्रतो गच्छन् चतुःपार्श्वे दहत्यरीन् ॥
 ४ तदीयमेघदीपा हि दीपयन्ति चराचरं ।
 तत् समालोकमाना च पृथिवी परिक्रम्यते ॥
 ५ क्षरन्ति सिक्थवच्छैलाः परमेशस्य सम्मुखे ।
 कृत्स्नभूलोकनाथस्य परमेशस्य सम्मुखे ॥
 ६ आकाशमण्डलं तस्य धर्ममेव प्रशंसति ।
 सर्वदेशीयलोकैश्च तस्य तेजो विसीक्यते ॥

अमकृपाधिकः सर्वे ज्ञानानां नृत्तिप्रजनाः ।
 बुध्नाभिः सत्त्वका देवा एव एव प्रकल्पतां ॥
 विचारात्तस्त्वत्तु सत्त्वोनाभिः प्रकल्प्यति ।
 तासां कृते च मन्दन्ति विद्वदाः पुत्रिता अपि ॥
 उन्नतोऽसि परेश त्वं कृत्स्नभूमण्डलोपरि ।
 अतीवोच्चपदस्थश्च कृत्स्नदेवगणोपरि ॥
 हे परेशप्रिया वृयमृतीध्वमसाधुतां ।
 स्वीयसाधुमनुष्याणां प्राणान् स परिरक्षति ।
 दुरात्मनाश्च हस्तेभ्यस्तान् स एवाद्धरिष्यति ॥
 दीप्त्युत्पादकवीजानि न्युप्यन्ते धर्मिणाः कृते ।
 अज्ञानन्दस्य च बीजानि निमित्तं सरलात्मनां ॥
 हे नरा धार्मिका यूयं क्लादध्वं परमेश्वरे ।
 स्मरन्तस्तस्य पावित्र्यं कुरुध्वञ्च प्रशंसनं ॥

६८ अष्टनवतितमं गीतं ।

परमेश्वरं प्रशंसितुं सर्वान् प्रति विनयः ।

धर्मगीतं ।

परमेश्वरमुद्दिश्य गीतं गायत नूतनं ।
 यतो हेतोः स कर्माणि स्वास्वर्याणि चकार हि ।
 पृतो दोर्दक्षहस्तश्च तस्य आत्ममसाधयत् ॥
 परेशः स्वकृतं त्राणं स्वयमज्ञापयञ्जनान् ।
 स्वधर्मः सर्वजातीनां साक्षात् तेन प्रकाशितः ॥
 इच्छायेकान्वयार्थं सोऽस्मारीत् स्वसत्त्वताकृपे ।
 अदर्शीशस्य नस्त्राणं सर्वैः क्षित्तिवन्तवासिभिः ॥
 परेशं जयिनं ब्रूत सकलाः क्षित्तिवासिनः ।
 क्लादध्वं वर्धनादेन दन्तवाद्येन गायत ॥
 परमेश्वरमुद्दिश्य गीतं गायत वीक्षया ।
 वीक्षया धर्मगीतस्य मधुरेण स्वरेश च ॥
 शृङ्गेषु तूर्यशब्दैश्च कुरुध्वं हि जयध्वनिं ।
 विन्धलोकाधिराजस्य परमेशस्य सम्मुखे ॥

- ७ गर्जत्वभिः ससामयि जग्मत् स्ववासिभिः सह ॥
 ८ करतलं नदाः कुर्युः शैलाः सर्भे जयध्वनिं ।
 ९ प्रभोरग्रे विचारार्थं मेदिन्या आगमिष्यतः ।
 विचारं नरलोकस्य स धर्म्मज्ञ विधस्यति ।
 याथार्थ्यं न च लोकानां शासनं सर्वदेशिनां ॥

६६ जनशततमं गीतं ।

आश्चर्यकर्मकारिणः प्रार्थनाश्रवणकारिणश्चेत्तरस्य प्रशंसनं ।

- १ परेशः क्रुशते राज्यं कम्पन्ते जातयन्ततः ।
 किरूवयोः स आसोनो विचलत्वनिन्ततः ॥
 २ परमेशः सियोनाद्रः वर्त्तते महिमान्वितः ।
 उन्नतश्च स एवान्ति कृत्स्नवंशशणोपरि ॥
 ३ भवतो नामधेयस्य महतो भीषणस्य च ।
 प्रशंसां ते करिष्यन्ति सुपवित्रो यतो भवान् ॥
 ४ सुविचारप्रियस्यैव राज्ञस्तैः स्तोष्यते बर्ण ।
 यथार्थव्यवहारस्य त्वया स्तैर्यं निरूपितं ।
 सुविचारश्च धर्म्मश्च याकूवि स्थापितस्त्वया ॥
 ५ अस्मत्प्रभोः परेशस्य महिमानं प्रशंसत ।
 पादपीठे नतास्तस्य सुपवित्रो यतोऽस्ति सः ॥
 ६ मृसोहारोयनामानौ तदयौ याज ताविमो ।
 तन्नाम्ना प्रार्थिनाश्चैकः श्रुभूयेकाभिधो नरः ।
 परमेश्वरमुद्दिश्य सदाकुर्वत प्रार्थनां ।
 स तेभ्यः प्रार्थमानेभ्य उत्तरं व्यतरत् स्वयं ॥
 ७ मेघस्तम्भेऽधितकृन् स समभाषत तैः सह ।
 स्त्रीयप्रमाणधारिभ्यस्तेभ्यः स दत्तवान् विधिं ॥
 ८ अस्मत्प्रभो परेश त्वम् अददास्तेभ्य उत्तरं ।
 दत्तवान् ईश्वरश्च त्वम् अभवत्तान् नरान् प्रति ।
 किन्तु तेषाम् अधर्म्माणां प्रतीकारविधायकः ॥
 ९ अस्मत्प्रभोः परेशस्य महिमानं प्रशंसत ।

प्रकृतम् प्रणामञ्च षविभे तस्य पर्वते ।
यतो हेतोः पवित्रोऽस्ति नः प्रभुः परमेश्वरः ॥

१०० शततमं गीतं ।

महिमपराक्रमानुग्रहनिमित्तम् ईश्वरस्य प्रशंसनं ।

प्रशंसार्थकं धर्मगीतं ।

परेशं जयिनं ब्रूत सकलाः क्षितिवासिनः ॥ १
आनन्देन कुरुध्वञ्च परमेशस्य सेवनं । २
हर्षनादेन तस्यैव समक्षमुपतिष्ठत ॥
युष्माभिर्ज्ञायतामेतत् परेशः सत्य ईश्वरः । ३
अस्मत्सृष्टिः क्रिया तस्य सा त्वस्माकं क्रिया नहि ।
वयं तस्य प्रजावर्गस्तत्क्षेत्रस्यावयो वयं ॥
स्तुत्या कुरुत तस्यैव गोपुरेषु प्रवेशनं । ४
धर्मगानं प्रकुर्वन्तो यात तत्पाङ्क्यानि च ।
कुरुध्वञ्च स्तवं तस्य नाम तस्य प्रशंसत ॥
यतो हेतोः परेशः सन् कुरुणा तस्य शान्धती । ५
पुरुषानुक्रमं यावत् स्थायिनी तस्य सत्यता ॥

१०१ एकशततमं गीतं ।

दायूदो माननं प्रतिज्ञा च ।

दायूदो धर्मगीतं ।

दयां दद्वञ्च गास्यामि त्वां परेशोपवीणयन् ॥ १
विज्ञतामाचरिष्यामि सिद्धमार्गं ब्रजदहं । २
अभ्यागमो मदासमे कदा कारिष्यते त्वया ।
सिद्धान्तःकरणेनाहम् आचरिष्यामि मद्रूहे ॥
असाक्षात्तैव दुष्कर्म्म स्थापयिष्यामि लक्ष्यवत् । ३
गर्हं अष्टस्य कर्म्माहं नयि तन्न लगिष्यति ॥
वक्रभावो मनुष्यश्च मत्तो दूरं सरिष्यति । ४

- दुर्जनेन सहाजापो नैव कारिष्यते मया ॥
 ५ मित्रं निन्दति यो गुप्तं स समुच्छेत्स्यते मया ।
 ऊर्द्धाक्षो गर्विभावश्च न सह्यो मन्यते मया ॥
 ६ विश्वास्यान् देशजान् वीक्षते ते वत्स्यन्ति मया सह ।
 सिद्धसर्पावलम्बो यः स मद्भृत्यो भविष्यति ॥
 ७ मानवः कपटाचारी मम गेहे न वत्स्यति ।
 मृषावादी च मत्साक्षाद् अवस्थातुं न शक्यति ॥
 ८ उच्छेत्स्यामि प्रतिप्रातर्दशस्थान् सर्व्वदुर्जनान् ।
 परेशस्य पुरात् सर्व्वान् परिक्रान्तन् कुकर्मिणः ॥

१०२ द्विप्रतनभं गीतं ।

अवसन्नत्वात् परमेश्वराय स्वचिन्तां निवेदयतो दीनहीनस्य प्रार्थना ।

- १ प्रार्थनां मामकीनां त्वं परमेश्वर संश्रय ॥
 मामकीनार्त्तं रावश्च त्वत्साक्षाद् उपतिष्ठतु ॥
 २ मा समाच्छाद्यतां मत्तो भवता स्वीयमाननं ।
 महिपत्ते दिने त्वच्च मयि श्रोत्रं निधेहि हि ।
 मदाङ्गानदिने देहि त्वरितं मङ्गमुत्तरं ॥
 ३ यतो हेतोर्विजुष्यन्ते दिवसा मम धूमवत् ।
 उल्कावन्मामकीनानि कीकसानि ज्वलन्ति च ॥
 ४ आहतं दृशवच्छुष्कम् अस्यन्तःकरणं मम ।
 तस्मान्मदीयचित्तस्य भोक्तुं भवति विस्मृतिः ॥
 ५ मम खेदोक्तिशब्देन लगन्त्यस्थीनि चर्मणि ॥
 ६ मरुभूमिस्यकङ्कस्य सादृश्यं प्राप्तवानहं ।
 तुल्योऽस्मि वायुसारतेरुच्छिन्नाण्यवासिनः ॥
 ७ जायन् वर्त्ते च निःसङ्गः पटके चटको यथा ।
 ८ मामकीनविपत्ता मां विनिन्दन्त्यखिलं दिनं ।
 ये च मां प्रति कोपान्हास्ते मां शपास्यदं विदुः ॥
 ९ अन्नवद् भस्म भक्षामि मिश्रयाम्यश्रुभिः पयः ॥
 १० त्वदीयकोधरोषाभ्यां त्वयोनम्य निपातितः ॥

सान्ध्यच्छायावदायुर्मे परिशुष्यामि घासवत् ।	११
नित्यं सिंहासनासीनः स्थास्यसि त्वं परेश्वर ।	१२
पुरुषानुक्रमं यावत् स्थायिनी तव संस्मृतिः ॥	
त्वमृत्याय सियोनाख्याम् अणुकम्पिष्यसे पुरीं ।	१२
अयं तत्प्रियताकालः समयः समुपागतः ॥	
यतस्तस्याः शिलाराशौ प्रीयन्ते तव सेवकाः ।	१४
तस्या धूलिसमूहे च कथयार्द्रा भवन्ति ते ॥	
भेष्यन्ते सर्वजातीयाः परमेशस्य नामतः ।	१५
सर्वे क्षीण्यन्त राजानस्तावकीनप्रतापतः ॥	
यतो ह्येतोः सियोनं स निर्मास्यति परेश्वरः ।	१६
तदा स्वीयप्रतापेन दर्शनं स प्रदास्यति ॥	
प्रार्थनायाश्च दीनानां स प्रसन्ना भविष्यति ।	१७
लोकानां प्रार्थना तेषां नैव तेनावमंस्यते ॥	
भाविवंशीयलोकानां निमित्तं लिख्यते त्विदं ।	१८
सृज्यते यः प्रजावर्गः स स्तोष्यति परेश्वरं ॥	
अधो विधाय टक्पातं ऊर्द्धस्थधर्मधामतः ।	१९
स्वर्गादेव समालोक्य पृथिवीं परमेश्वरः ॥	
काराबद्धस्य लोकस्य रावमाकर्णयिष्यति ।	२०
मृतकल्पमनुष्यस्य मोचनञ्च करिष्यति ॥	
ततः परेशसेवार्थं सर्वदेशनिवासिभिः ।	२१
सर्वराष्ट्रीयलोकैश्च युगपन्मिलने कृते ॥	
सियोने परमेशस्य नाम संवर्णयिष्यते ।	२२
यिरूशालमपुर्याश्च तस्य कारिष्यते स्तवः ॥	
न्यूनं हि क्रियते तेन पथिमध्ये बलं मम ।	२३
मामकीनदिनानाश्च क्वेदनं विदधाति सः ॥	
ततो ऽहं वक्षिं हे ईश मामर्द्रायुषि मा हर ।	२४
पुरुषानुक्रमं यावद् वत्सराः स्थास्ववस्तव ॥	
आदिकाले हि मेदिन्या मूलं संस्थापितं त्वया ।	२५
तथा त्वदौयहस्ताभ्यां निर्मितं व्योममण्डलं ॥	
उभे ते यास्यतो नाशं किन्तु त्वमवतिष्ठसे ।	२६
जीर्णताश्च गमिष्यन्ति तानि सर्वाणि वस्तवत् ।	

- अवाप्यन्ति विकारश्च विकार्यं वेशवत् त्वया ॥
 १७ त्वन्तु नित्यं स एवास्ति निरन्तान्तव वत्सराः ॥
 १८ त्वदीयसेवकानान्तु सन्तानि र्वास आप्यते ।
 सुस्थिरस्तव साक्षाच्च तेषां वंशो भविष्यति ॥

१०३ त्रिंशत्तमं गीतं ।

दयानुपहृष्टाः कृते परमेश्वरं प्रशंसितुं विनयः ।

दायुदो गीतं ।

- १ परमेश्वरमेव त्वं वन्दस्व हे मनो मम ।
 वन्दस्व तस्य पूतश्च नाम कृत्स्न मदन्तर ॥
 २ परमेश्वरमेव त्वं वन्दस्व हे मनो मम ।
 तदीयद्विहितकर्म्मणि सकलानि न विस्मर ॥
 ३ दोषाणां तव सर्वेषां मार्जनं विदधाति सः ।
 व्याधीनां तव सर्वेषां प्रतीकारं करोति च ॥
 ४ नाशतश्च तवासूनाम् उद्धारस्तेन साध्यते ।
 स दयाकरुणाभ्याश्च त्वां करोति किरीटिनं ॥
 ५ तर्पयत्युत्तमैर्द्रव्यैस्तावकीनाननश्च सः ।
 यौवनं कुररस्येव नवीनं जायते तव ॥
 ६ परमेश्वर एवास्ति न्यायकर्म्मविधायकः ।
 सर्वेषां पीड्यमानानां सुविचारं करोति सः ॥
 ७ पुरा स्वकीयमार्गान् स ज्ञापयामास मूससं ।
 इत्यायेलीयवंशश्च स्वीयकर्म्माण्यवेदयत् ॥
 ८ अनुकम्पी दयालुश्च स्मृतः स परमेश्वरः ।
 क्रोधे विलम्बकारो स वरिष्ठोऽनुग्रहे तथा ॥
 ९ न स वैरायते नित्यं न स कुप्यति सर्वदा ॥
 १० अस्मत्पापानुसारेण नाचचार स नः प्रति ।
 अस्मभ्यश्चापराधानां न समं स ददौ फलं ॥
 ११ भुवनोपरि यत्कुञ्चं भवेद् गगनमण्डलं ।
 तति गुर्वी कृपा तस्य स्वीयभक्तगणोपरि ॥

उदयाद् यति दूरञ्च सूच्यास्तस्य स्थलं भवेत् ।	१९
अस्मत्तो निजपापानि तति दूरीकरोति सः ॥	
यादृशी निजपुत्रेषु जनकस्य दया भवेत् ।	१९
स्वभक्षेषु परेशस्य तादृशी जायते दया ॥	
किम्भूता वृष्टिरस्माकं सम्यग् वेत्ति स एव तत् ।	१४
घयं रेणुमया एतत् तेन संस्मर्यते ध्रुवं ॥	
दृशतुल्यानि मर्त्यस्य दिनानीह भवन्ति हि ।	१५
क्षेत्रे पुष्यं यथा फुल्लेत् तददेव स फुल्लति ॥	
तं स्पृष्ट्वा पवने याते स निःस्वप्नं प्रगच्छति ।	१६
न स्वकीयस्थलेनापि स पुनः परिचीयते ॥	
परन्वनादानन्तैव करुणा परमेशितुः ।	१७
भक्षेषु वर्तते तस्य धर्मः पुत्रसुतेषु च ।	
नियमाचारिणां तस्य स्मरतां कर्मभिर्विधीन् ॥	१८
स्वर्गं संस्थापयामास परमेशो निजासनं ।	१८
करोति स्वीयराजत्वे स सर्वोपरि शासनं ॥	
वन्दध्वं परमेशं तं यूयं दूतास्तदीयकाः ।	१०
वीरा महान्बला यूयं तदीयादेशसाधकाः ।	
तदीयादेशशब्दस्य श्रवणे नित्यमुद्यताः ॥	
वन्दध्वं परमेशं तं तस्य सर्व्वबलान्यपि ।	११
तदीयसेवका यूयं तदभोष्टस्य साधकाः ॥	
वन्दध्वं परमेशं तं हे तदीयाखिलाः क्रियाः ।	११
तदधीनस्य राष्ट्रस्य सर्व्वस्थानेषु विस्तृताः ।	
परमेश्वरमेव त्वं वन्दस्व हे मनो मम ॥	

१०४ चतुःशततमं गीतं ।

ईश्वरस्य गणकर्षणे नैर्घनं प्रशंसा च ।

परमेश्वरमेव त्वं वन्दस्व हे मनो मम ।	१
त्वमतीव महान् आसे हे परेश्वर मत्प्रभो ।	
तेजःशोभास्वरूपेण वाससा त्वं विभूषितः ॥	
त्वं परिच्छेदवद् दीया चात्मानं परिवेष्टसे ।	१

- उल्लोचच्च यथा तदद् अन्तरीक्षं तनोषि हि ॥
 १ जलैः खाट्टांश्च निर्मासि करोष्यभ्रान् निजं रथं ।
 गन्धवाहस्य पक्षाभ्यां विदधासि समागतौ ॥
 ४ स्मृतान् कुरुषे वायून् स्वभृत्यान् ज्वलितानक्षं ॥
 ५ स्वकीयभित्तिमूलेषु स्थापिता मेदिनी त्वया ।
 न चक्षिष्यति तस्मात् सा सर्वकालावधि स्थिरा ॥
 ६ त्वं व्यस्तारी गर्भीराणि वारीण्यावरणं यथा ।
 उदतिष्ठंश्च तोयानि तदानो भूधरोपरि ॥
 ७ किञ्च तानि पलायन्त दूरं तदीयभर्तृनात् ।
 तव गर्जनशब्दाच्च कम्पस्तेषामजायत ॥
 ८ उदतिष्ठन् तदा शैला अधोऽगच्छन्नुपत्यक्ताः ।
 प्रत्येकञ्च तयादिष्टं स्वीयस्थानं समाश्रयन् ॥
 ९ तेषामलङ्घनीयञ्च सीमानं त्वं न्यरूपयः ।
 न कदापि परावृत्त्य धरा तैश्चादयिष्यते ॥
 १० निम्नभूमिषु तोयानाम् उत्सा उत्पादितास्त्वया ।
 गिरीणामन्तरालेषु विसर्पन्तो व्रजन्ति हि ॥
 ११ सर्वेभ्यो वन्द्यजन्मिभ्यः प्रेयं तैः प्रतिपाद्यते ।
 दृष्ट्वां हिन्दन्ति तत्रैव गर्दभा-वनवासिनः ॥
 १२ तदूर्ध्वं कुर्वन्ते वासं पक्षिणो श्यामचारिणः ।
 शाखामध्ये सुखासीना गायन्त्युच्चरवेण च ॥
 १३ खोयादृग्भ्यो जलं प्रेष्य त्वं हि सिञ्चसि पर्वतान् ।
 महौ त्वत्सृष्टवस्तूनां फलैस्तर्पयसि स्वयं ॥
 १४ दृष्ट्वां प्ररोह्य पश्र्यं शाकं नृणां हिताय च ।
 उत्पाद्यन्ते हि भक्ष्याणि धराया मध्यतस्त्वया ॥
 १५ द्राक्षारसा मनुष्याणां हृत्सु हृषप्रदायिनः ।
 तैलात् तदीयवह्नाणां प्रफुल्लत्वप्रवर्द्धकाः ।
 गोधूमा अपि मर्त्यानां चित्ताप्यायनकारिणः ॥
 १६ रसपूर्णा हि विद्यन्ते परमेशस्य पादपाः ।
 शरसास्था जिवानोने हस्ताभ्यां तेन रोपिताः ॥
 १७ तत्र स्थाने प्रकुर्वन्ति स्वनीडान् द्युद्रपक्षिणः
 श्यालया लम्प्यानाञ्च विद्यन्ते देवदारवः ॥

उच्चशैलाः प्रयच्छन्ति वनहागेभ्य आश्रयं ।	१८
शाफटाभिधजन्तूनाम् आश्रयाश्च शिलोच्चयाः ॥	
कालपर्यायबोधार्थं त्वयासर्जि निशापतिः ।	१९
अस्तालम्बनकालश्च विजानाति दिवाकरः ॥	
अन्यकारे त्वयानीते रजनी तूपतिष्ठति ।	२०
प्रसर्पन्ति तदा सर्वे पशवो ऽरुण्यवासिनः ॥	
सिंहा गर्जन्ति मांसार्थं याचन्ते चाग्नमीश्वरात् ॥	२१
सूर्योदये ऽपगच्छन्तः खगुहासु श्वपन्ति ते ॥	२२
नरः कार्याय निष्क्रान्तः सन्धां यावद् व्यवस्यति ॥	२३
कीदृग् बह्वनि विद्यन्ते त्वत्कर्मणि परेश्वर ।	२४
तानि सर्वाणि सञ्जानं साधयाश्चक्रिरे त्वया ।	
परिपूर्णा त्वदीयार्थैरियमस्ति वसुन्धरा ॥	
अमुं महार्णवं पश्य सुविस्तीर्णं समन्ततः ।	२५
असंख्यास्तत्र विद्यन्ते प्राणिनो वारिवासिनः ।	
तत्र क्षुद्रा महान्तश्च वर्तन्ते जलजन्तवः ॥	
विहारं कुर्वते तत्र पोताः सागरगामिनः ।	२६
क्रीडनार्थश्च तन्मध्ये त्वत्सृष्टो लिवियाद्यनः ॥	
स्वकाले भक्ष्यदाता त्वं सर्वैरेतैरुदीक्ष्यसे ॥	२७
त्वया यद् दीयते तेभ्यः सच्चिन्वन्ति तदेव ते	२८
त्वदीयमुक्तहस्तत्वात् दृष्यन्ति मङ्गलिन ते ॥	
त्वया प्रच्छादिते वक्त्रे पर्युद्धिन्ना भवन्ति ते ।	२९
नासावायौ त्वया तेषां रुद्रे प्राणान् त्यजन्ति च ।	
जन्मस्थानं रजोरूपं पुनर्व्वारं प्रयान्ति च ॥	
स्निःश्रासं त्वया त्यक्त्वा तेषां हृदि विधीयते ।	३०
भूमण्डलस्य रूपश्च नवीनीक्रियते पुनः ॥	
प्रतापः परमेशस्य सदा स्थायी भविष्यति ।	३१
स्वकीयेभ्यो हि कर्मभ्यस्तस्य हर्षो जनिष्यते ॥	
पृथिव्यां तेन दृक्पाते हते सा परिक्रम्यते ।	३२
भृशरास्तेन संसृष्टा धूममूर्द्धं क्षिपन्ति च ॥	
गास्यामि जीवनं यावत् समुद्दिश्य परेश्वरं ।	३३
प्राणानां धारणं यावद् वायुः स्तोत्रे मदीश्वरः ॥	

- २४ तस्मिन् मदीयकं ध्यानं सुखदायि भविष्यति ।
 ध्यानन्दश्च करिष्यामि परमं परमेश्वरे ॥
- २५ नञ्छन्ति पापिनो मद्भ्यां लोपं धास्यन्ति दुर्जनाः ।
 परमेश्वरमेव त्वं वन्दस्व हे मनो मम ।
 धन्यवादं परेशस्य कुरुध्वं सर्वमानवाः ॥

१०५ पञ्चशततमं गीतं ।

इच्छाधेष्ठाकान् प्रतीश्वरस्य व्यवहाराणां वर्णनं ।

- १ यूयं परेश्वरं स्तुध्वं तन्नाम्ना कुरुतार्थनं ।
 सर्वदेशीयलोकेषु तत्कर्मणि प्रशंसत ॥
- २ तस्मै गायत तस्मै च कुरुध्वं यत्नवादनं ।
 अनुध्यायत तस्यैव सकला अद्भुताः क्रियाः ॥
- ३ तदीयस्य पवित्रस्य नाम्नः श्लाघां विधत्त च ।
 तिष्ठत्वानन्दसंयुक्तं परमेशार्थिनां मनः ॥
- ४ कुरुध्वं परमेशस्य तच्छक्तेश्च गवेषणं ।
 तदीयमाननं प्राप्तुं विचेष्टध्वं निरन्तरं ॥
- ५ अनुचिन्तयताश्चर्याः क्रियास्तेनैव साधिताः ।
 तदीयाद्भुतचिह्नानि तद्वक्तस्य विधीनपि ॥
- ६ भो भो तदीयदासस्येव्राह्मीमाख्यस्य वंशजाः ।
 भो भो तेन गृहीतस्य याकूवोऽन्वयसम्भवाः ॥
- ७ अस्मत्प्रभुः परेशः स कृत्स्नमद्भ्या विचारकः ॥
 स्वकीयो नियमस्तेन स्मर्यते हि निरन्तरं ।
- ८ सहस्रपुरुषान् यावद् आदिष्टं तेन तद् वचः ॥
 इव्राह्मीमे प्रतिज्ञातम् इस्हाके श्रपथेन च ॥
- ९ याकूवीयस्य वंशस्य विधिवच्च निरूपितं ।
 अनन्तनियमार्थं तद् इच्छायेलि स्थिरीकृतं ॥
- १० स जगाद् किंनानाख्यं तुभ्यं दास्यामि नीलतं ।
 युष्मदीयाधिकारार्थं मानरज्ज्वेव मापितं ॥
- ११ तदानीमाशुगच्छास्ते स्वल्पास्तत्र प्रवासिनः ॥
 वंशाद् वंशान्तरं जग्मू राश्ट्राद् राश्ट्रान्तरं तथा ॥

स तु तान् प्रति कस्यापि नान्वजानादुपद्रवं ।	१४
तेषां कृते महीपालान् भर्त्यश्चेदमन्नवीत् ॥	
मा स्पृशेताभिधित्तान् मे मत्प्रवक्तॄन् न हिंसत ॥	१५
अपरं तेन दुर्मिच्छं समाङ्गय महीं प्रति ।	१६
सर्वमेवान्नरूपञ्च विनिर्भज्यावलम्बनं ॥	
अग्रगः प्रहितस्तेषां यूषफ् व्यक्रायि दासवत् ॥	१७
निगडैः क्लिष्टपादस्य तस्यासून् लोहमस्यशत् ॥	१८
शेषे तदीयवाक्यस्य सफलत्वे प्रकाश्रिते ।	१९
परमेशस्य वाचा च सिद्धे तस्य परीक्षणे ॥	
राजोद्धारं तं दृत्तैर्भूपाक्षस्तमममूचत् ॥	२०
तं स्वगोहाधिपं कृत्वा सर्वस्वस्य च नायकं ॥	२१
खकीयेच्छानुसारेण कुलीनानाञ्च बन्धनं ।	२२
मन्त्रिणां बोधनञ्चापि तस्मिन्नेव समार्पयत् ॥	
तदानो मिसरं देशम् ह्स्वायेल् अभियातवान् ।	२३
हामो जनपदे याकूव् प्रवासो सम्बभूव च ॥	
ईशः खीयप्रजानाञ्च वंशं सम्यगवर्द्धयत् ।	२४
विपन्नाणां बलात् तासां बलं श्रेष्ठं चकार च ॥	
खप्रजाः प्रति विदेषं खदासान् प्रति धूर्त्ततां ।	२५
यथा कुर्युस्तथा तेषां द्विषां चित्तं प्रवर्त्त्य सः ॥	
खदासं मूससं प्रैषीत् हारोगञ्च प्रियं नरं ॥	२६
तेषां मध्ये तु तौ तस्य लक्षणानि सुचिस्तरं ।	२७
अद्भुतानि च कर्माणि चक्रतु र्हामनीवृति ॥	
प्रहिते तिमिरे तेन घोरसन्तमसावहे ।	२८
ते नरास्तस्य वाक्यानां न बभूवुर्विरोधिनः ॥	
तेषां तोयान्यदृक् कृत्वा तेषां मीनान् जघान सः ॥	२९
भेकास्तेषां भुवं व्यापू राक्षामन्तःपुरेष्वपि ॥	३०
तदाचा मशका आयन् यूकास्तेषाञ्च नीवृतं ॥	३१
वृक्ष्यै स शिलास्तेभ्यो देशे चाग्निशिखा ददौ ॥	३२
आहन् द्राक्षालतास्तेषां सकलानप्युडुम्बरान् ।	३३
तेषां देशे स्थितान् सर्वान् प्रबभञ्ज च पादपान् ॥	
तदाचा शूलभा एव शूकक्रीटाश्च कोटिशः ॥	३४

- १५ तेषां जनपदे जातं चखादुः सुकलं दृशं ।
अभक्षिषु र्हि सर्व्वमखि भूमिजानि फलानि ते ॥
- १६ सकलान् अयजातांश्च तेषां देशे जघान सः ।
सर्व्वमेव दृशां तेषां वीर्य्यजं प्रथमं फलं ॥
- १७ स्वर्गरूपैः समं तेन स्वर्णोक्ता निन्द्यरे बहिः ।
तेषां वंशेषु नैकोऽपि चाभवत् स्वर्णनोन्मुखः ॥
- १८ आननन्दु र्हि मिखीयास्तेषां निर्गमनात् तदा ।
तेषां भयानकत्वेन सर्व्वे जाता भयातुराः ॥
- १९ सोऽतानीत् मेघमल्लोचं वज्रिश्च रात्रिदीपकं ॥
२० याचितस्त्रैः समानैघोत् दृष्ट्वाद् वत्सकपक्षिणः ।
स्वर्गयिण च भक्ष्येण तर्पयामास तान् जनान् ॥
- २१ पाषाण्ये छिद्रिते तेन सलिलानि विसृजुवुः ।
नदीवत् तान्यकुर्व्विष्व मरुभूमौ विसर्पणं ॥
- २२ स्मरन् स्वपूतवाक्यं स इन्द्राहीमश्च सेवकं ।
२३ प्रजा उद्धृत्य हर्षण स्वप्रियानुत्सवेन च ।
२४ भिन्नजातीयलोकानां देशान् तेष्यो ददौ तदा ।
तांश्चकारान्यवंशानां कर्मणः फलभोगिनः ॥
- २५ किमर्थं ते यथा तस्य मन्येरन् सकलान् विधीन् ।
तस्याज्ञाः पालयेयुश्च यूयं स्तुत परेश्वरं ॥

१०६ षट्शततमं गीतं ।

इश्वरं प्रतोखायेलीयलोकानां व्यवहारवर्णनं ।

- १ यूयं परेश्वरं स्तुध्वं परमेष्ठं प्रशंसत ।
यतो हेतोः स सद्भावो दया तस्य च शान्शती ॥
- २ केन कीर्त्तयितुं शक्याः परेशस्य महाक्रियाः ।
३ कृत्स्नां तस्य प्रशंसा वा कः प्रकाशयितुं क्षमः ॥
४ धन्यो विचाररक्षी च धर्माचारी च सर्व्वदा ॥
५ हे परेश प्रसाद्वेन स्वप्रणामिव मां स्मर ।
६ समादाय निजप्राणम् आगमं कुर्व मां प्रति ॥
७ त्वदीयानुगृहीतानां जनानां वीक्ष्य मङ्गलं ।

त्वत्प्रजानां हि हर्षेण प्रहर्षिव्याम्यहं तदा ।	
उल्लासश्च करिष्यामि तवाधीनरैः सह ॥	
पितरो नो वयश्चापि पापाचारमकुर्महि ।	९
तेनापराधिना जाता दुर्जनाश्च स्मृता वर्य ॥	
पितरो नो मिसर्दंशे न जञ्जुस्तेऽद्भुताः क्रियाः ।	७
तावकीनप्रसादश्च बद्धरूपं न सम्मरुः ।	
सूफाब्धौ च बभूवुस्त ईश्वरस्य विरोधिनः ॥	
स्वनामार्थं स तान् तत्रै स्वप्रभावं प्रकाशयन् ॥	८
भर्त्सितस्तेन सूफाब्धिः प्राप्तवान् परिशुष्कतां ।	९
तस्मात् स प्रान्तरेणैव समुद्रेण निनाय तान् ॥	
अरातेश्च करात् तत्रे द्विषो हस्ताद् ररक्ष च ॥	१०
आप आच्छादयामासुस्तेषां सर्व्वविरोधिनः ।	११
शुश्रूषां मध्य एकोऽपि नावाशिष्यत रक्षितः ॥	
तस्य वाक्शेषु विश्वस्य ते जगत्तत्त्वं तदा ॥	१२
विस्मृत्य तत्क्रियास्तूष्णीं मन्त्रणाञ्चाप्रतीक्ष्य ते ।	१३
प्रान्तरे लोभिना जाताः पर्य्यैक्ष्यन्तेश्वरं मरौ ॥	१४
स तेभ्यः प्रार्थितं दत्त्वा प्राणेषु प्राहिणोत् क्षयं ॥	१५
शिविराभ्यन्तरे तेषु लोकेष्वीर्ष्यत्सु मूससे ।	१६
परेशार्थं पवित्राय हारोणाख्यनराय च ।	
मुखं व्यादाय जयास दाथनं मेदिनी स्वयं ।	१७
अवीरामस्य कृत्स्नाश्च क्वादयामास मण्डलीं ॥	
तेषां समाजमध्ये च प्रजज्वाल ऊताशनः ।	१८
दुर्जनाः प्रतिजग्मुश्च शिखाभिस्तस्य दग्धतां ॥	
वत्सं हारेवि कृत्वा ते धातुमूर्त्तिमपूजयन् ॥	१९
दृष्ट्वाग्निनश्च गो मूर्त्त्या स्वशोभां पर्य्यवर्त्तयन् ॥	२०
ते स्वीयत्राणदातारम् ईश्वरं तं विसम्मरुः ।	२१
येन महान्ति कर्म्मणि मिसर्नीहृति चक्रिरे ।	
हामदेशे च चित्राणि सूफाब्धौ भीषणानि च ॥	२२
अतस्तान् नाशयिष्यामि वाक्शमेतत् स उक्तवान् ।	२३
किन्तु तस्य प्रियो मूसाश्लिङ्गे स्थित्वा तदग्रतः ।	
तत्कोपं प्रमथित्वा च तं विनाशं न्यवारयत् ॥	

- १४ रम्यदेशे विरक्तास्ते तदाक्ये व्यन्वसन् नहि ॥
 १५ अपवद्य खट्वेषु प्रभोराक्षां न शुश्रुवुः ॥
 १६ तदानोमूर्द्धबाहुः स इत्थं श्रेपे हि तानधि ।
 अहं निपातयिष्यामि जनान् एतान् मरुस्थले ॥
 १७ जातीनां मध्य एतेषां पातयिष्यामि वंशजान् ।
 सकलेष्वेव देशेषु विकरीष्यामि तानहं ॥
 १८ तैर्वाल्पियोरमालम्ब्य प्रेतयज्ञान् उपाश्रय च ।
 १९ स्वकार्यैः क्रोपिते तस्मिन् मरुक्क्षान् समाक्रामीत् ॥
 २० योनिहसेन तूत्थाय दण्डिते व्यरमद्विपत् ॥
 २१ तत् तस्मै गणितं पुण्यम् अनन्तं सर्वपौरुषं ॥
 २२ मिरीवानामतोयेषु पुनस्तैः क्रोपिते प्रभौ ।
 तेषामेव कृतेऽनिष्टं मूससं प्रत्यवर्त्तत ॥
 २३ यस्मात् स तैर्विरक्तात्मा खोछाभ्यां सहसालपत् ॥
 २४ निर्दिष्टान् परमेशेन मानवान् न विनाशयते ।
 २५ मिश्रिता भिन्नजातीयैः क्रियास्तेषां शिशिद्धिरे ॥
 २६ विग्रहान्श्चार्यस्तेषां स्वकीयोन्माद्यबन्धनान् ॥
 २७ ते स्वपुत्रान् स्वपुत्रोश्च देवेभ्यो बलिवद्दुः ॥
 २८ इत्थं निरपराधानां तैरपात्यत श्रेणितं ।
 श्रेणितं पुत्रपुत्राणां किनानीयसुरान् प्रति ।
 बलिवत् तैः प्रदत्तानां देशश्चाद्रुष्यतासृजा ॥
 २९ दुष्कृतैस्तेषु क्षिप्तेषु भ्रष्टेषु च स्वकर्म्मभिः ।
 ३० प्राज्वलत् परमेशस्य क्रोपाग्निः स्वप्रजाः प्रति ।
 स्वकीयविषये तस्य गर्हणश्चोदपद्यत ॥
 ३१ तस्मात् ते भिन्नजातीनां हस्ते तेन समर्पिताः ।
 तेषामरातयस्तेषाम् आधिपत्यमकुर्वत ॥
 ३२ पीडिता द्वेषिभिस्तेषां पाणिभारेण चानताः ।
 ३३ ते लोकाः परमेशेन बद्धकृत्वा ररुद्धिरे ।
 पश्चात् तं क्रोधयामासुर्निजमन्त्रणया स्वयं ।
 इत्थं स्वीयापराधेन दुर्दृशां लेभिरे पुनः ॥
 ३४ श्रुत्वा तेषां विषापन्तु स तान् क्लिष्टान् निरैक्षत ॥
 ३५ स्वकीयं नियमञ्चापि तेषां क्षेमार्थमस्मरत् ।

निजानुग्रहबाहुल्यात् स्वयं तांश्चान्वकम्पत ॥

यैस्ते वन्दीकृतास्तेषां कृपापात्रं चकार तान् ॥

४६

प्रभो परेश्वरास्माकं त्वं नस्त्रायां विधेहि हि ।

४७

अन्यजातीयलोकानां मध्यान्नः सङ्गृहाण च ।

तदानां स्तोष्यतेऽस्माभिः पवित्रं तव नाम च ।

स्तवानां तावकीनानां श्लाघा च प्रकरिष्यते ॥

अनादिकालतोऽनन्तं कालं यावदनुत्तरां ।

४८

धन्या भूयात् परेशः स इच्छायेलीय ईश्वरः ।

प्रजाः सर्वा वदन्वामिन् यूयं स्तुत परेश्वरं ॥

१०७ सप्तशततमं गीतं ।

१ धमिणः १० वन्दिनः १० दुःखिनः २२ पोतोयान् २२ तदन्यजनांश्च प्रतीश्वरा-
नुपचस्य वर्णनं ।

प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्प्रकीर्त्ततां ।

१

यतो हेतोः स सद्भावः कृपा तस्य च शाश्वती ॥

इत्थं ब्रूयुः परेशेन मोचिताः सर्वमानवाः ।

२

द्वेषिणामेव हस्तेभ्यस्तेन ये प्रतिमोचिताः ।

सङ्गृहीताश्च देशेभ्यः प्राक्प्रत्यगुत्तरार्णवात् ॥

३

अभ्याम्यंस्ते मरुस्थाने प्रान्तरे मार्गं वर्जिते ।

४

नगरं किञ्चन प्राप्तुं नरसेवितमत्तमाः ।

ते क्षुधात्तास्तृषार्ताश्चाभवन् मूर्च्छितचेतसः ॥

५

तस्मिन्नेव विपत्काले ते परेश्वरमाङ्गयन् ।

६

तेषां क्षेपेभ्य उद्धारं तदा तेन विधाय हि ।

ऋजुमार्गेण नीतास्ते प्रापुः क्षीकालयं पुरं ।

७

परमेश्वरमुद्दिश्य ते प्रशंसन्तु तत्कृपां ।

८

समक्षां नरवंशानां तत्कर्माण्यद्भुतानि च ॥

यतः स तर्पयामास प्राणान् दृष्ट्वावसीदतः ।

९

असून् क्षुत्पीडितान् इत्यैस्तोषयामास चोत्तमैः ॥

अन्यकारमृतिच्छाये आश्रिताः केऽपि मानवाः ।

१०

निबद्धा दुःखजोहाभ्यां समवर्त्तन्त वन्दिवत् ॥

- ११ यस्माद् ऐश्वरवाक्यानां ते बभूवुर्विरोधिभिः ।
तथा सर्वोपरिस्थस्य मन्त्रयामवमेनिरे ।
- १२ तस्मात् स नमयामास क्लेशैस्तेषां मनांसि हि ।
तदा ते स्वखलनं प्रापुः कोऽपि नोपचकार तान् ॥
- १३ तस्मिन्नेव विपत्काले ते परेश्वरमाङ्गयन् ।
तेषां क्लेशेभ्य उद्धारं तदा तेन विधाय हि ।
- १४ मृत्युच्छायान्धकारार्भ्यां ते मनुष्या वहिष्कृताः ।
अपच्छिन्नानि तेषाञ्च सर्वाणि बन्धनान्यपि ॥
- १५ परमेश्वरमुद्दिश्य ते प्रशंसन्तु तत्कृपां ।
समक्षं नरवंशानां तत्कर्माण्यद्भुतानि च ॥
- १६ यस्मात् तास्त्रकपाटानि तेनैव प्रबभञ्जिरे ।
तद्वद् विभिदिरे तेन जौहिकान्यर्गभान्यपि ॥
- १७ स्वपापाचरणोनाद्या ये क्लिश्यन्ते स्वपातकैः ।
गर्हन्ते सर्वभक्ष्यं ते मृत्युद्वारं स्पृशन्ति च ॥
- १८ तस्मिन्नेव विपत्काले परेशश्चाङ्गयन्ति ते ।
तेषां क्लेशेभ्य उद्धारं तदानां विदधाति सः ॥
- १९ स्वबचः प्रेष्य तान् स्वस्थान् कृत्वा नाशाञ्च रक्षति ॥
परमेश्वरमुद्दिश्य ते प्रशंसन्तु तत्कृपां ।
- २० समक्षं नरवंशानां तत्कर्माण्यद्भुतानि च ॥
प्रशंसार्थबलीन् दत्त्वा चानुतिष्ठन्तु याजनं ।
- २१ उल्लासेन च कुर्वन्तु क्रियाणां तस्य वर्णनां ॥
पोतै र्ये सागरं यान्ति जलधौ कर्मकारिणः ।
- २२ परमेशस्य कर्माणि वीक्षितुं प्राप्तुवन्ति ते ।
तस्याश्चर्यक्रिया एव सुगम्भीरे महोदधौ ॥
- २३ तदाक्याद् वात्ययोत्यद्य प्रोत्क्षिप्तेषु जजोर्मिषु ।
नभ आरोहतां तेषाम् अगाधे चावरोहतां ।
- २४ प्राणा एव विलीयन्ते ममा आपत्स्वरित्पतौ ॥
नृत्यन्तस्ते चलन्तश्च मत्तवत् हतबुद्धयः ।
- २५ तस्मिन्नेव विपत्काले आङ्गयन्ति परेश्वरं ।
तेषां क्लेशेभ्य उद्धारं तदानां विदधाति सः ॥
- २६ वायौ प्रशमिते तेन तरङ्गश्च विरमन्ति च ॥

ते तु हृद्यन्ति विश्वामात् नीयन्ते चेष्टमाश्रयं ॥	१०
परमेश्वरमुद्दिश्य ते प्रशंसन्तु तत्कृपां ।	११
समक्षं नरवंशानां तत्कर्मण्यद्भुतानि च ॥	
प्रजानाञ्च समाजेऽपि तत्सर्वं वर्णयन्तु ते ।	१२
अथक्षायां सभायाञ्च तस्य कुर्वन्तु वन्दनां ॥	
स नदीः प्रान्तरं कुर्यात् निर्भराञ्च मरुस्थलं ।	१३
उर्वरां भूमिमूषञ्च दौर्जन्यात् तन्निवासिनां ॥	१४
प्रान्तरञ्च सरः कुर्यात् मरुभूमिञ्च निर्भरान् ॥	१५
वासितास्तेन दीनाञ्च तत्र निर्म्ममते पुरीं ॥	१६
उत्सा क्षेत्रेषु वीजानि द्राक्षावल्लीः प्ररोप्य च ।	१७
भूमिजातानि भूरीणि फलान्युत्पादयन्ति ते ॥	
आग्नीर्वादे क्षते तेन वर्द्धन्तेऽतीव ते नराः ।	१८
तेषां गवादिद्यूथानि नहि न्यूनीकरोति सः ॥	
पुनर्द्राह्विपञ्चोक्तेरल्पीभूय ऋसन्ति ते ॥	१९
प्रकरोत्वधिपानां स चाभिषेकमवक्षया ।	४०
मार्गहीने मरुस्थाने भ्रान्तांस्तान् विदधाति च ॥	
दीनक्षेत्रयति क्षेप्रात् मेघवद् वर्द्धितान्वयं ॥	४१
तद् दृष्ट्वा सरणमत्मानो लोका हर्षं प्रकुर्वते ।	४२
अधर्मा निखिलः स्त्रीयं मुखं रुद्धं करोति च ॥	
यः कश्चिज्ज्ञानवांस्तेन सर्वमेतद् विचार्यतां ।	४३
छात्स्वा तर्हि परेशस्य करुणा तेन भोक्त्यते ॥	

१०८ अष्टशततमं गीतं ।

परमेश्वरस्य प्रशंसा तस्मिन् प्रत्याशा च ।

दायूदा कृतं गानार्थकं धर्मगीतं ।

मच्चित्तं स्थिरमस्तीश मया गानं करिष्यते ।	१
मया कारिष्यते वार्धं मनसापि प्रियेण मे ॥	
नेवल्लयन्त प्रबुध्यस्व हे वीणे त्वञ्च जागृहि ।	२
अहं प्रजागरिष्यामि ह्यरुणोदयतः पुरा ॥	
परेश लोकांमध्येऽहं कीर्त्तयिष्यामि ते स्तवं ।	३

- प्रशंसिष्यामि ते नाम जातोनामेव मध्यतः ॥
 यतः स्वर्गोपरिष्ठाद्धि विस्तीर्णास्ति कृपा तव ।
 त्वदीया सत्यता तद्वत् स्पृशति व्योममण्डलं ॥
 स्वर्गे प्रकाशतामीश तावकीना समुन्नतिः ।
 मेदिन्या अपि सर्वत्र कीन्यतां महिमा तव ॥
 यथा तव प्रियाल्लोका परिरक्ष्यमाप्नुयुः ।
 तदर्धं त्वं स्वहस्तेन प्रात्वा देहि न उत्तरं ॥
 स्वपवित्रतयावादीत् ईशस्तेनोक्तसाम्यहं ।
 शिखिमं तु विभक्ष्यामि मास्ये सुक्नोतप्रान्तरं ॥
 मदीयो गिलियादोऽस्ति मिनश्चिश्च मदीयकः ।
 इप्रयिमः शिरस्त्रं मे यिहृदा विधिदायकः ॥
 मोघावो जलपात्रं मे क्षालनस्योपकारकं ।
 इदोमस्योपरि स्त्रीयां पादुकां प्रक्षिपाम्यहं ।
 पिलेष्टीयाख्यदेशे च प्रकरोमि जयध्वनिं ॥
 सुदृढं नगरं नीत्वा को मां तत् प्रापयिष्यति ।
 क इदोमपुरं यावन्मार्गं मां दर्शयिष्यति ॥
 ईशास्मान् त्यक्तवान् यस्त्वं त्वं किं तन्न करिष्यसि ।
 ईश त्वं वाहिनीनां नो मध्ये किं न गमिष्यसि ॥
 अस्मान् क्लेशत उद्धर्तुं उपकारं विधेहि नः ।
 उपकारो मनुष्येण कृतो निष्फल एव हि ॥
 ईश्वरेणैव वीरत्वम् वयमाचरितुं क्षमाः ।
 स एवास्मद्विपक्षांश्च चरणाभ्यां विमर्दिता ॥

१०६ नवशततमं गीतं ।

दुष्टारीणां विबद्धं दायूदः प्रार्थना ११ परमेश्वराश्रयश्च ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूदो धर्मगीतं ।

- १ हे मत्प्रशंसनीयेश मा सन्तिष्ठस्व गीरवः ॥
 १ पापमुखश्च धूर्त्तश्च मुखं व्यादाय मां प्रति ।
 लोका निःसत्वजिज्ञाभिः संलपन्ति मया सह ॥

सन्धन्ति श्रेयसात्कीर्त्तयन्ति च न वा मृधा ।	९
मत्प्रेमाद्यं हि ते सफलं चिन्तितं प्रार्थनात्मितं ॥	१०
उपकारस्य शोभास्यैः प्रपकारश्च कुर्वते ।	११
मम प्रसन्न शोभास्यं चार्चयन्ति विरोधिताः ॥	१२
ईदृशस्योपरि तत्र दुरात्मानं निज्जेभव ।	१३
दक्षिणे तस्य पार्श्वे च शैतान् सन्निष्ठतां स्वयं ॥	१४
विचारे च भवेद् दोषो प्रार्थना तस्य चाभवत् ॥	१५
तस्य घटा भवत्कवचा च्छायाप्रोतु तत्पदं ॥	१६
अनाथाः सन्त तद्वाजास्तत्पत्नी विधवा भवेत् ॥	१७
पर्यटन्तः सदा भिक्षां याचन्तां तस्य पुत्रजाः ।	१८
स्त्रोच्छिन्नवसतिस्थाने भक्ष्यमन्वेषयन्तु च ॥	१९
क्रियतामुत्तमर्थेन तत्सर्वं स्वमशेषतः ।	२०
अमजातं फलं तस्य लुण्ठयन्तु परा जनाः ॥	२१
अनुकम्पा न केनापि क्रियतां तं मरं प्रति ।	२२
तदीयानाथपुत्रेषु सदयः कोऽपि ना भवत् ॥	२३
फलं पारत्रिकं तस्य भवेदुच्छिन्नतार्थकं ।	२४
द्वितीये पुरुषे तेषां नाम जोषं प्रगच्छतु ॥	२५
स्मर्यतां परमेशेन तस्य पैतृकपातकं ।	२६
तस्य मातृकपापञ्च क्षमतां नहि गच्छतु ॥	२७
परमेशस्य साक्षात् तत् सर्वदोषस्थितं भवेत् ।	२८
भवेदुत्पाटितं तेषां स्मरयं धरणीतखात् ॥	२९
यतो ह्यतोः क्षपां कर्तुं न संसृत्वानुधावितः ॥	३०
तेन दीनो दरिद्रश्च क्षुस्तात्मा च वर्धेविद्या ॥	३१
समप्रीयत श्रापे स आक्रमीच स एव तं ।	३२
आशी नं वदन्ने तस्मै तस्माद्दूरं गता च सा ॥	३३
योऽभिशापः सदा तेन पर्यधीयत वक्ष्यवत् ।	३४
तस्यान्तश्चानुवद् व्याप्रोत् तस्यास्थीनि च तैलवत् ।	३५
परिधेयं यथा तस्य वक्षसं स तथा भवेत् ।	३६
यथा वा शृङ्गं नित्यं कस्यां बद्धं तथा भवेत् ॥	३७
ये मां द्विषन्ति मत्पात्रान् हन्तुं दुष्टं वदन्ति च ।	३८
इदमेव फलं सर्वे ते प्राप्स्यन्ति परेश्वरात् ॥	३९

- ११ प्रभो परेश मञ्जं त्वं खनाम्नः कृत आचर ।
उत्तमं तव कारुण्यम् अतस्त्वं मां समुद्धर ॥
- १२ दीनोऽहं दुर्गतश्चास्मि हृच्च विद्धं ममान्तरे ॥
१३ दीर्घच्छायावदत्येमि प्रचास्ये च पतङ्गवत् ॥
१४ मज्जानुन्युपवासेन रखलनाय समुद्यते ।
तैलाभावेन मे मांसं स्नानत्वच्च प्रगच्छति ॥
- १५ मनुष्याणां समीपे च निन्दनीयो भवाम्यहं ।
सर्वे निरीक्षमाणा मां चालयन्ति शिरांसि हि ॥
- १६ मत्प्रभो परमेश त्वम् उपकारं कुरुष्व मे ।
स्वकारुण्यानुसारेण मम त्राणं विधेहि च ॥
- १७ ते ऽत्र जानन्तु हस्तं ते त्वत्क्रियाच्च परेश्वर ॥
१८ तै र्यदा दीयते श्रापस्तदाशो दीयतां त्वया ।
यदोत्तिष्ठन्ति ते लोकास्तदा लज्जां प्रयान्तु ते ।
किन्तु त्वदीयदासोऽयं हर्षमेवाधिगच्छतु ॥
- १९ वस्त्रेषुवापमानेन वेद्यन्तां द्वेषिणो मम ।
स्वीयप्रवारकेशेव प्रच्छाद्यन्तामवज्ञया ॥
- २० परमेशं स्ववङ्गेषु संस्तोष्यामितरामहं ।
लोकारण्यस्य मध्येऽपि करिष्ये तत्प्रशंसनं ॥
- २१ यतो हेतोः स दीनस्य दक्षिणे समवस्थितः ।
प्राणदण्डविधाटभ्यस्तं समुद्धरति स्वयं ॥

११० दशप्रतमं गीतं ।

श्लोष्टस्य राज्ययाजकलजयेषु भविष्यद्वाक्यं ।

दायूदो धर्मगीतं ।

- १ मम प्रभुमिदं वाक्यं बभाषे परमेश्वरः ।
त्वच्छत्रुन् पादपीठं ते यावन्नहि करोम्यहं ।
अवतिष्ठस्व तावत् त्वम् आसीनो मम दक्षिणे ॥
- २ परेशो बलदण्डं ते सीयोनात् प्रेषयिष्यति ।
राजत्वं निजशत्रूणां मध्ये त्वच्च करिष्यसि ॥
- ३ त्वज्जयस्य दिने तुभ्यं स्वयन्दत्तास्तव प्रजाः ।

भास्यन्ति पूतया कान्त्यारुणजाच्छिशिरादपि ।
 स कुमारसमूहश्च शिशिरस्ते भविष्यति ॥
 परमेश इदं श्रेपे न च तेनानुतप्यते ।
 त्वं मल्कोषेदको रीत्या याजकः सार्वकालिकः ॥
 त्वदीयदन्त्रियो पार्श्वे यः प्रभुः पथ्युपस्थितः ।
 स्वीयक्रोधदिने भूपांश्चूर्सयिष्यति स भ्रुवं ॥
 अन्यजातीयलोकानां विचारं स विधास्यति ।
 भृतलञ्च स्वशत्रूणां कुणपैः परिपूरयन् ।
 रणक्षेत्रे सुविस्तीर्णं चूर्सयिष्यति मस्तकान् ॥
 स च मार्गं तरङ्गिण्याः सलिलानि प्रपास्यति ।
 ततो हेतो निर्जं तेन शिर उन्नमयिष्यते ॥

१११ एकादशशततमं गीतं ।

इतिभाषया ककारादिगीतेन परमेश्वरानुग्रहप्रशंसनं ।

प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्प्रकीर्त्यतां ॥
 सर्वान्तःकरणेनाहं त्वां स्तोष्यामि परेश्वर ।
 सरलानां समव्यायां मनुष्याणाञ्च संसदि ॥
 परमेशस्य कर्माणि सुमहान्ति भवन्ति हि ।
 यावन्तस्तेषु तुष्यन्ति तैस्तान्यालोचितानि च ॥
 मान्सां स्तोष्यञ्च तत्कार्यं धर्मस्तस्य सदा स्थिरः ॥
 निजाद्भुतक्रियास्तेन स्मरणार्थमनुष्ठिताः ।
 दयाशीलोऽनुकम्पो च विद्यते परमेश्वरः ॥
 स्वभक्तेभ्योऽन्नदाता स सदा खनियमं स्मरन् ॥
 स्वप्रजा निजकार्याणां विक्रमं स न्यदर्शयत् ।
 भिन्नजातीयलोकानां देशं तासु समार्पयत् ॥
 सर्वं तत्परयोः कर्म फलं सत्यविचारयोः ।
 शासनं सकर्त्तुं तस्य दृढविश्वासमर्हति ॥
 सर्वकाञ्च यथावत् तत् सदा तिष्ठति निश्चलं ।
 सत्यत्वसरलत्वाभ्यां तत् सर्वं तेन साध्यते ॥
 प्राहिणोश्च परित्राणं स स्वकीयप्रजाः प्रति ।

- स खीर्यं नियमञ्चापि सर्वकालार्थमादिशत् ।
 नामधेयञ्च यत् तस्य पवित्रं भीषणञ्च तत् ॥
 १० परमेशात्तु या भीतिः सा प्रज्ञाया उपक्रमः ।
 तदाज्ञापालकानाञ्च सर्वेषां बुद्धिरुत्तमा ।
 प्रशंसा परमेशस्य सर्वदा तिष्ठति स्थिरा ॥

११२ द्वादशशततमं गीतं ।

इतिभाषया ककारादिगीतेन भद्रलोकस्य प्रशंसनं ।

- १ प्रशंसा परमेशस्य युद्धाभिः सम्प्रकीर्त्यतां ।
 धन्यं वच्मि मनुष्यं तं यो बिभेति परेश्वरात् ।
 तस्य सर्वनिदग्नेन यश्चातीव प्रतुष्यति ॥
 २ पृथिव्यां तस्य वंशो हि पराक्रान्तो भविष्यति ।
 शुद्धाचारस्य लोकस्य कुलमाशिषमाप्स्यति ॥
 ३ श्री धर्मश्चास्ति तद्गृहे धर्मस्तस्य सदा स्थिरः ॥
 ४ उदेति ध्वान्ततो दीप्तिः शुद्धाचारनरं प्रति ।
 दयाशीलोऽनुकम्प्यो च धार्मिकश्च स विद्यते ॥
 ५ सज्जनः स दयां कुर्वन् ऋणदानं करोति हि ।
 सुविचारात् स्वकार्याणां सिद्धत्वञ्चाधिगच्छति ॥
 ६ निश्चलः सर्वकाले स स्मर्त्तव्यो धार्मिकः सदा ॥
 ७ अनिष्टस्यापि वार्त्तायां स निःशङ्कोऽवतिष्ठते ।
 तस्यान्तःकरणं धीरं परमेश्वरमाश्रितं ॥
 ८ स्थिरचित्तोऽभयोऽरीणां दर्शनं स प्रतीक्षते ॥
 ९ स विकीर्य निजं वित्तं दरिद्रेभ्यो ददाति हि ॥
 धर्मस्तस्य सदा स्थायी तस्य श्रीः शोभयोन्नता ॥
 १० तद्दृष्ट्वा दुर्जनः क्रुद्धो दन्तैः खेडन् विलीयते ।
 दुराचारमनुष्याणां मनोऽभोष्टं विनश्यति ॥

११३ त्रयोदशशततमं गीतं ।

अनपचार्थमोक्षरस्य प्रशंसनं ।

प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्प्रकीर्त्ततां ।	१
हे परेश्वरदासेया युष्माभिः स प्रशस्यतां ।	
परमेशस्य यन्नाम युष्माभिस्तत् प्रशस्यतां ॥	
अद्यारभ्य सदा धन्यं भूयान्नाम परेशितुः ॥	२
उदयाचलमारभ्य यावदस्ताचलं रवेः ।	२
नामधेयं परेशस्य प्रशंसायोग्यमस्ति हि ॥	
उन्नतः परमेशो ऽस्ति सर्वज्ञातिगणोपरि ।	४
अन्तरीक्षोपरिष्ठाच्च महिमा तस्य राजते ॥	
को ऽस्मत्प्रभोः परेशस्य तुल्यः स ऊर्द्धवासकृत् ॥	५
खर्गे मर्त्ये च सर्वाणि स निरीक्षत आनतः ॥	६
स धूले दीनमुत्थाप्य मलादुन्नम्य दुर्गतं ।	७
आसयत्यधिपैः सार्द्धं खदेशीयाधिपैः सह ॥	८
बन्धा या गृह्णीतां स समावासयति भ्रुवं ।	९
नन्दनानाञ्च सानन्दां जननीं विदधाति तां ॥	
प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्प्रकीर्त्ततां ॥	

११४ चतुर्दशशततमं गीतं ।

परमेश्वरान् स्थलजलयो भयं ।

वहि र्याति यदेखायेल् मिसर्देशस्य मध्यतः ।	१
परभाषीयजातेश्च मध्याद् याकूव आवलिः ।	
यिद्धदाः परमेशस्य धर्मधामाभवत् तदा ।	२
इच्छायेलीयवंशश्च तस्य राष्ट्रमजायत ॥	
तद् दृष्ट्वा व्यद्रवद् वार्धि र्यद्दन् पञ्चाञ्चवर्त्तत ।	३
अन्धत्नविवच्छैला गिरयो मेघवत्सवत् ॥	४
कुतस्त्वं व्यद्रवो वार्धि त्वञ्च यद्दन् न्यवर्त्तथाः ।	५
अनर्त्तिष्ठाविवच्छैला गिरयो मेघवत्सवत् ॥	६

७ हे भूः क्षुभ्य प्रभोः साक्षात् याकूवीयेशितुः पुरः ॥
 ८ करोत्यर्द्रं तडागं स वल्लभमानस्य निर्भरं ॥

११५ पञ्चदशशततमं गीतं ।

१ प्रतिमानामसारता ९ ईश्वरस्य सारतायाश्च वर्णनं ।

- १ हे परेश्वर नास्माकं नास्माकं गौरवं कुरु ।
 किन्तु त्वदीयनाम्नो हि गौरवं सम्प्रकाशय ।
 तावकीनक्तपायाश्च सत्यतायाश्च हेतुतः ॥
- २ अमोघामीश्वरः क्वेति ब्रूयुर्देवार्चकाः कुतः ॥
 ३ स्वर्गं त्वस्तीश्वरोऽस्माकं यच्च वाञ्छेत् करोति तत् ॥
 ४ रौप्यस्वर्गसुरास्तेषां मर्त्यं हस्तैर्विनिर्मिताः ॥
 ५ सवक्त्रास्ते न भाषन्ते न प्रशन्ति सजोचनाः ॥
 ६ सकर्षाश्च न शृण्वन्ति न जिघ्रन्ति सनासिकाः ॥
 ७ न स्पृशन्ति सदृस्तास्ते सपादा न चरन्ति च ।
 कश्चन स्वीयकण्ठैश्च शब्दं नोदीरयन्ति ते ॥
 ८ तत्समाः कारवस्तेषां सर्वे तांश्चाश्रिता जनाः ॥
 ९ इच्छायेकीयवंशं त्वं श्रद्धत्स परमेश्वरं ।
 स्वश्रद्धधानलोकानां सहायः फलकश्च सः ॥
 १० हे हारोणान्वया यूयं श्रद्धं परमेश्वरं ।
 स्वश्रद्धधानलोकानां सहायः फलकश्च सः ॥
 ११ हे परेश्वरार्चका यूयं श्रद्धं परमेश्वरं ।
 स्वश्रद्धधानलोकानां सहायः फलकश्च सः ॥
 १२ परमेशः स्मरत्यस्मान् आशिषं स प्रदास्यति ।
 इच्छायेकीयवंशेभ्य आशिषं स प्रदास्यति ।
 हारोणस्यान्ववायेभ्य आशिषं स प्रदास्यति ॥
 १३ परमेशार्चकेभ्यः स आशिषश्च प्रदास्यति ।
 क्षुभ्रेभ्यश्च महद्भ्यश्च सकलेभ्यः प्रदास्यति ॥
 १४ परेशो बर्द्धयेत्क्षुभ्रान् युष्मान् युष्मत्सु तानपि ॥
 १५ धन्या यूयं परेशेन निर्मात्रा स्वर्गमर्त्ययोः ॥
 १६ स्वर्गः परेशितुः स्वर्गो मर्त्यः सोऽदानृजातये ॥

न स्तवन्ति प्रभुं प्रेता न मौनालयगामिनः ॥	१७
वयमेव नविष्यामस्वद्यारभ्य सदा प्रभुं ॥	१८
प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः संप्रकीर्त्तयतां ॥	

११६ षोडशशततमं गीतं ।

अनुप्रदादीश्वरस्य प्रशंसनं ।

प्रीये परेश्वरे यत् स उक्तियाञ्जे षट्शोति मे ॥	१
मयि कर्षो निधत्ते स संक्रास्ये तं सदा ततः ॥	२
वेष्टितो रज्जुभि र्मथोरान्त्रान्तो नारकार्त्तिभिः ।	३
कदाचिद् विषमं क्लेशम् उद्देशच्चाहमाप्रवं ॥	
तदानो परमेशस्य नाम्नेत्यं प्रार्थितं मया ।	४
हे परेश दयं कृत्वा मम प्राणान् समुद्धर ॥	
परेशः सदयो धर्मी सानुकम्पो न ईश्वरः ॥	५
परेशोऽल्पधियां रक्षी दीनं मां स उपाकरोत् ।	६
हे मदीयमनो याहि स्वविश्रामस्थलं पुनः ।	७
यतो हेतोः परेशेन हितमाचरितं तव ॥	
उद्धारः साधितस्तेन प्राणानां मम मृत्युतः ।	८
अश्रुतो नेत्रयुग्मस्य रखलनात् पादयोश्च मे ॥	
चरिष्यामि परेशस्य पुरोऽहं जीवतां भुवि ॥	९
अभवन्मम विश्वासस्ततो वाक्यमुदैरयं ।	१०
किन्त्वतीव महादुःखम् तदा मां समुपागमत् ॥	
सर्वमर्त्या मृषाभाषीत्युदितं क्षोभतो मया ॥	११
किं फलं परमेशाय प्रतिदायिष्यते मया ।	१२
योग्यं सर्वोपकाराणां कृतानां तेन मां प्रति ॥	
त्राणकंसं गृहीत्वैव तन्नामाङ्गास्यते मया ॥	१३
परमेश्वरमुद्दिश्य मया यद्यत् प्रतिश्रुतं ।	१४
तत् सर्वं पूरयिष्यामि तत्र जागणसम्मुखे ॥	
गुर्वी परेशितु र्दृष्टौ स्वीयपुण्यवल्गं मतिः ॥	१५
परेश तव दासोऽहं दास एव तवास्म्यहं ।	१६
तव दास्या हि पुत्रोऽहं मत्प्राण मोचितास्वया ॥	

- १० त्वामेवाहं प्रयत्न्यामि प्रशंसाबलिना ततः ।
परमेशस्य नाम्ना च करिष्ये प्रार्थनामहं ॥
- १८ परमेश्वरमुद्दिश्य मया यद्यत् प्रतिश्रुतं ।
तत् सर्वं पूरयिष्यामि तत्प्रजागणसम्मुखे ॥
- १९ परमेशीयमोहस्याङ्गनामानामेव मध्यतः ।
हे यिरूशालमाख्याते पुरि मध्यस्थले तव ॥
प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्प्रकीर्त्वितां ॥

११७ सप्तदशशततमं गीतं ।

परमेश्वरस्य प्रशंसा ।

- १ हे लोकाः सर्वजातीयाः परमेशं प्रशंसत ।
हे नराः सर्वदेशस्था यूयं तं समभिद्युत ॥
- २ यस्मात् सुमहती तस्य दयास्मासु प्रकाशते ।
सत्यत्वञ्च परेशस्य नित्यस्यायि भविष्यति ॥
प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्प्रकीर्त्वितां ॥

११८ अष्टादशशततमं गीतं ।

१ ईश्वरस्य प्रशंसा ५ विपदो रक्षणार्थं ईश्वरगणकीर्त्तनं २२ श्लोके भविष्यद्वाक्यञ्च ।

- १ प्रभुं स्तुत स सद्भावः करुणा तस्य शाश्वती ॥
- २ इत्याद्यैल् अधुना ब्रूयात् करुणा तस्य शाश्वती ॥
- ३ हारोणस्यान्वया ब्रूयुः करुणा तस्य शाश्वती ॥
- ४ परमेशार्चका ब्रूयुः करुणा तस्य शाश्वती ॥
- ५ परमेश्वरमुद्दिश्य सङ्कटे प्रार्थितं मया ।
परमेशञ्च विस्तीर्णं स्थलेऽदान्मह्यनुत्तरं ॥
- ६ मत्पक्षे परमेशो ऽस्ति न करिष्यामि साध्वसं ।
यस्मान्नां प्रति किं कर्तुं मानवः शक्तिमान् भवेत् ॥
- ७ ममोपकारिणामेको मत्पक्षेऽस्ति परेश्वरः ।
तस्मान्मद्देहिणां दृष्ट्या लोचनं मम तर्प्यति ॥
- ८ वरं परेश्वरे श्रद्धा न च श्रद्धा मनुष्यके ॥

वरं परेश्वरे अद्वा न च अद्वा नृपेव्यपि ॥	९
सर्वजातीयलोकानां संवेष्टन्ते समन्ततः ।	१०
परमेशस्य नाम्नाहं तान् उच्छेत्स्यामि निश्चितं ॥	
ते हि संवेष्टमाना मां निरुन्त्यन्ति समन्ततः ।	११
परमेशस्य नाम्नाहं तान् उच्छेत्स्यामि निश्चितं ॥	
ते लोकानां चतुर्दिक्षु संवेष्टन्ते ऽक्षितन्दवत् ।	१२
किन्तु यास्यन्ति निर्वाणं दग्धकण्टकवद्भवत् ।	
परमेशस्य नाम्नाहं तान् उच्छेत्स्यामि निश्चितं ॥	
हे शत्रो मद्भिपातार्थं त्वं बलान्मामताडयः ।	१३
उपकारं मदीयन्तु कृतवान् परमेश्वरः ॥	
परेशो मे बलं गीतं परित्राता च मे ऽभवत् ॥	१४
उत्सवो जयनादस्य धर्मिणामस्ति वैश्रमसु ।	१५
दक्षिणः परमेशस्य हस्तो विक्रमसाधकः ॥	
दक्षिणः परमेशस्य हस्त उन्नतिकारकः ।	१६
दक्षिणः परमेशस्य हस्तो विक्रमसाधकः ॥	
न मरिष्याम्यहं तस्मात् किन्तु स्थास्यामि जीवितः ।	१७
वर्षानाञ्च करिष्यामि कर्मणां परमेशितुः ॥	
अशादेव परेशो मां न तु मृत्यौ समर्पयत् ॥	१८
धर्मद्वाराणि युष्माभिर्भोच्यन्तां मम सम्मुखे ।	१९
ततस्तानि प्रविश्याहं संस्तोष्यामि परेश्वरं ॥	
इदं द्वारं परेशस्य प्रविशन्त्यत्र धार्मिकाः ॥	२०
त्वामेवाहं नविष्यामि यतोऽदा मद्द्वयमुत्तरं ।	२१
मामकीनपरित्राता यतस्त्वच्चाभवः स्वयं ॥	
गृहनिर्माढाभिर्लोकैर्यः पाषाणो निराकृतः ।	२२
स एव गृहकोणस्थः प्रमुखः प्रकरो ऽभवत् ॥	
परमेशस्य कर्मदम् अस्मद्दृष्टौ तदद्भुतं ॥	२३
सृष्टं यत् परमेशेन दिनमेतद्दि तद्दिनं ।	२४
आगच्छत वयं तत्र नन्दाम प्रोल्लसाम च ॥	
भोः परेश कुरु प्राणम् भोः परेश समेधय ॥	२५
परमेशस्य नाम्ना य आयाति धन्य एव सः ।	२६
धन्यान् युष्मान् वर्धं ब्रूमः परेशस्य गृहे स्थिताः ॥	

- १७ यिहोवाः सख ईशोऽस्ति सोऽस्मभ्यं दत्तवान् द्युतिं ।
वेद्याः शृङ्गेषु युष्माभिर्बन्धतां रञ्जुभिर्बलिः ॥
- १८ मामकीनेश्वरोऽसि त्वं करिष्यामि तव स्तव ।
मामकीनेश्वरोऽसि त्वं प्रगास्यामि तवोन्नतिं ॥
- १९ प्रभुं कृत स सद्भावः कख्या तस्य शान्शती ॥

११९ जनविंशतिशततमं गीतं ।

इतिभाषया ककारादिगीतं तत्र शास्त्रस्य गुणवर्षेण ब्रह्मप्रार्थनाप्रशंसास्वरूपदेशः ।

४ आलम् ।

- १ धन्याः शुद्धायना लोकाः प्रभोः शास्त्रानुगामिनः ॥
- २ धन्यास्तस्य प्रबोधानां प्रतिपालनकारिणः ।
सर्वान्तःकरणेनैव तस्यान्विषणकारिणः ॥
- ३ अधर्मं ते न कुर्वन्ति चरन्तस्तस्य वर्त्मसु ॥
- ४ सयत्नं पालनार्थं त्वं खनियोगान् समादिशः ॥
- ५ पदन्यासो मदोयोऽस्तु त्वद्विधीन् रक्षितुं स्थिरः ॥
- ६ न प्राप्स्यामि तदा लब्धां सर्वाञ्चा लक्ष्यंस्त्वव ॥
- ७ शिञ्चित्वा धर्मनीतीस्ते स्तोत्रे त्वां शुद्धचित्ततः ॥
- ८ त्वद्विधीन् पालयिष्यामि त्वं नितान्तं न मां त्यज ॥

५ वैत् ।

- ९ निजमार्गं युवा लोकः कथं शुचोकरिष्यति ।
सावधानतया गच्छंस्त्ववाक्यानुसारतः ॥
- १० सर्वान्तःकरणेनाहं करोम्यन्विषणं तव ।
त्वदीयाज्ञाः परित्यज्य चोतुं मां न प्रवर्त्तय ॥
- ११ पापं त्वत्प्रातिकूल्येन न क्रियेत मया यथा ।
रक्षन्ते तव वाक्यानि निजान्तःकरणे तथा ॥
- १२ हे परेश्वर धन्यस्त्वं स्वविधीन् मां नु शिञ्चय ॥
- १३ त्वदङ्गस्याखिलां नीतिं स्तोत्राभ्यां वर्णयाम्यहं ॥
- १४ त्वत्प्रबोधपथे ज्ञादे राशीभूते धने यथा ॥
- १५ त्वन्नियोगाननुध्यायन् निरीक्षोऽहं पथस्तव ॥
- १६ त्वद्विधीन्भिनन्दामि त्वदाचो विस्मरामि न ॥

१ गिमन् ।

निजदासं समुद्दिश्य त्वं विधेहि वदान्यतां ।	१७
ततो ऽहं जीवनं प्राप्य पालयिष्यामि ते वचः ॥	
मामकीनाक्षियुग्मस्य त्वमेवोन्मीलनं कुरु ।	१८
तव शास्त्रादहं तर्हि प्राप्स्याम्यद्भुतदर्शनं ॥	
भूतलेऽहं प्रवास्यस्मि मत्तः स्वाज्ञा न गोपय ॥	१९
मन्मनो ऽस्ति सदा क्षुप्तं त्वद्विचारस्य काङ्क्षया ॥	२०
सम्भर्त्सयोद्धतान् भक्तान् त्वदाज्ञाभ्यर्क्ष्यतान् नरान् ॥	२१
तिरस्कारमवज्ञाञ्च दूरं मत्तोऽपसारय ।	२२
यतो हेतोः प्रबोधांस्ते पालयामितरामहं ॥	
मद्विरुद्धे समासीनाः सम्भाषन्ते वृषा अपि ।	२३
तावकीनस्त्वयं दासो परिधायति ते विधीन् ॥	
त्वत्प्रबोधेव्यहं ङ्गादे मन्त्रिणो मे भवन्ति ते ॥	२४

१ दासत् ।

मन्मनः सज्जते धूलौ मां स्ववाक्येन जीवय ॥	२५
निजकृत्स्नगतिं तुभ्यं पुराहं विन्यवेदयं ।	२६
त्वद्वादा उत्तरं मद्भ्यं स्वविधीन् मां नु शिञ्चय ॥	
तावकीननियोगानां पदवीं माञ्च बोधय ।	२७
त्वदीयाद्भुतकर्म्मणि ध्यायिष्यन्ते तदा मया ॥	
श्रीकाद् गच्छन्ति मत्प्राणाः स्ववाक्यान्मां समुच्चय ॥	२८
मत्तोऽपास्य म्बधाचारं मां स्वशास्त्रेण वर्द्धय ॥	२९
सत्त्वमार्गो मयाग्राहि त्वद्गीति र्ब्रह्मते मया ॥	३०
त्वत्प्रबोधेषु सज्जेऽहं प्रभो त्वं मां न लज्जय ॥	३१
त्वदाज्ञारूपमार्गेऽहं प्रकरिष्यामि धावनं ।	३२
ममान्तःकरणं यस्मात् त्वया विस्तारयिष्यते ॥	

१ हे ।

विधीनां तव पश्यानं मां परेश निदर्शय ।	३३
ततोऽहं श्रेष्ठपर्यन्तं करिष्ये तस्य पालनं ॥	
ज्ञानं देहि तदा शास्त्रं पालयिष्याम्यहं तव ।	३४
तत् समुपाचरिष्यामि सर्वान्तःकरणेन च ॥	
नय स्वाज्ञातिमार्गे मां तत्र तुय्याम्यहं यतः ॥	३५

१६ मन्मनस्त्वत्प्रबोधेषु न च लोभे प्रवर्त्तय ॥
 १७ मायाया दर्शनात् त्वं मे परावर्त्तय लोचने ।
 तावकीनेषु मार्गेषु मच्छं देहि च जीवनं ॥
 १८ प्रत्यजानाः स्वभक्त्यै यत् तत् स्वदासे हि साधय ॥
 १९ त्वं निवारय मे निन्दां साध्वसोत्पादिकां मम ।
 यस्माद् या राजनीतिस्ते मन्ये सा नीतिरुत्तमा ॥
 ४० आकाङ्क्षामि नियोगांस्ते मां स्वधर्म्मण जीवय ॥

१ वै ।

४१ हे परेश प्रसादस्ते प्रचुरो वर्त्ततां मयि ।
 कृतं त्वया परित्राणं निजवाक्यानुसारतः ॥
 ४२ तेन मद्भिन्दकायाहं शृक्ष्यामि दातुमुत्तरं ।
 यतस्त्वदीयवाणीं हि श्ररुणं गतवानहं ॥
 ४३ मन्मुखात् सत्यवाक्यं त्वं नितान्तं नहि गोपय ।
 यतोऽहं त्वदिचाराणाम् अवतिक्रे प्रतीक्ष्या ॥
 ४४ त्वच्छास्त्रं पालयिष्यामि सर्वकाले निरन्तरं ।
 ४५ पृथुमार्गं च यास्यामि त्वन्नियोगान् गवेषयन् ॥
 ४६ त्वत्प्रबोधान् प्रभाषिष्ये तृपाणामपि सम्मुखे ।
 न भविष्यति मे तत्र व्रीडाबोधः कथञ्चन ॥
 ४७ हर्षिष्यामि त्वदाज्ञासु तास्तु सन्ति प्रियाः मम ॥
 ४८ त्वदाज्ञानां समीपेऽहं भविष्यामि कृताञ्जलिः ।
 ताश्च मम प्रिया मंस्तेऽनुश्रयास्यामि त्रिर्धौश्च ते ।

१ सयिन् ।

४९ स्वदासार्थं स्मरोक्तिं तां यया त्वं मां व्यशिश्वसः ॥
 ५० जीव्ये ऽहं तव वाचा यत् तत् दुःखे मम सान्त्वनं ॥
 ५१ दर्पिभिः स्रुपहस्ये ऽहं न च त्वच्छास्त्रतश्चये ॥
 ५२ प्रभो त्वत्प्राक्तनां नीतिं स्मरन् प्राप्नोमि सान्त्वनां ॥
 ५३ त्वच्छास्त्रत्यागिदृष्टेषु रोमाञ्चो जायते मम ॥
 ५४ प्रवासधासि गीतानि मे ऽभवन् विधयस्तव ॥
 ५५ हे परेश्वर यामिन्यां तव नाम स्मरामि हि ।
 तावकीनस्य शास्त्रस्य पालनञ्च करोम्यहं ॥
 ५६ यद् रक्षामि नियोगांस्ते तदेवास्ति धनं मम ॥

११ हेत् ।

दायो मे परमेशो ऽस्ति मनस्तदाक्यपालनं ॥	५७
स्वीयवाक्यानुसारेण त्वं दयां कुरु मां प्रति ।	
सर्वान्तःकरणेनाहं त्वां प्रसाद्येदमर्थये ॥	५८
सगतिं चिन्तयन् पादौ त्वत्प्रबोधान् नयाम्यहं ॥	५९
त्वदाज्ञापालनायाहम् अविजम्ब्य त्वरेतरां ॥	६०
दुष्टानां वेष्टितः सङ्घैर्न शास्त्रं विस्मरामि ते ॥	६१
उत्तिष्ठाम्यर्द्धरात्रे त्वां स्तोतुं त्वद्दर्शनोत्तितः ॥	६२
त्वद्भक्तानामहं मित्रं तथा त्वद्विधिपालिनां ॥	६३
पूर्णा त्वत्कृपया पृथ्वी प्रभो मां प्राधि ते विधीन् ॥	६४

७ टेट् ।

खदासस्य हित्वाचारी त्वं परेश स्ववाक्यतः ॥	६५
उत्तमं सुविचारं मां ज्ञानञ्च त्वं हि शिक्षय ।	६६
यतो हेतोस्तवाज्ञासु विश्वासः क्रियते मया ॥	
दुःखतः पूर्वमभ्याम्यम् अधुना त्वदचो भजे ॥	६७
त्वं हितो हितकारी च स्वविधीन् मां नु शिक्षय ॥	६८
मद्विरुद्धं मृषावाक्यं कल्पयन्त्यभिमानिनः ।	६९
सर्वान्तःकरणेनाहं नियोगान् पालयामि ते ॥	
हृत्तेषां मेदसा स्थूलं तव शास्त्रे त्वहं रमे ॥	७०
दुःखभागः शुभं मे ऽभूत् विधींस्ते ऽशिक्षयत् स मां ॥	७१
त्वन्मुखान्निर्गतं शास्त्रं सुशुभं मन्यते मया ।	७२
स्वर्णरूपीयमुद्राणां सहस्रेभ्यो ऽपि तच्छुभं ॥	

१ यूट् ।

त्वत्कराभ्यामहं दृष्टस्ताभ्याञ्चाहं स्थिरीकृतः ।	७३
यथा शिक्षो त्वदीयाज्ञा बोधय त्वं तथैव मां ॥	
त्वद्भक्ता मागवाः सर्वे हर्षिष्यन्ति विलोक्य मां ।	७४
यतो हेतोस्त्वदीयोक्तेः प्रतीक्षा क्रियते मया ॥	
धर्म्या यद् राजनीतिस्ते तज्ज्ञानामि परेश्वर ।	७५
फलं विश्वास्तयायाञ्च दुःखं मथ्यर्पितं त्वया ॥	
खदासं प्रति ते वाक्यात् क्षपा मां सान्वयेत् तव ॥	७६
वर्त्ततां मयि ते स्नेहस्तेन प्राप्स्यामि जीवन् ।	७७

- यस्मात् त्वदीयशास्त्रं यत् तन्ममानन्दकारकं ॥
 ७८ लज्जन्तां दर्पिणो यस्मात् ते मृषा षोडशन्ति मां ।
 तावकीननियोगानां ध्यानमेव करोम्यहं ॥
 ७९ त्वत्तो विभ्यति ये लोकास्त्वत्प्रबोधांश्च ये विदुः ।
 सकलास्ते पुनर्वारं मम पक्षे भवन्तु हि ॥
 ८० यदहं ब्रीडया युक्तो न भवेयं कथञ्चन ।
 तदर्थमस्तु मच्चित्तं संसिद्धं विधिभिस्तव ॥
 ८१ ऋषीदन्ति मे प्राणास्त्वदीयत्राणकाङ्क्षया ।
 वाक्यस्य तावकीनस्य प्रतीक्षाश्च करोम्यहं ॥
 ८२ क्षीयेते मम नेत्रे च त्वदीयवाक्यकाङ्क्षया ।
 वाचक्षेमामहं भाषे कदा मां सान्वयिष्यसि ॥
 ८३ धूमस्थिता कुतू र्यद्वत् तद्वदेव भवाम्यहं ।
 तथापि त्वद्धिनीनां न परिगच्छामि विस्मृतिं ॥
 ८४ तावकीनस्य दासस्य कति सन्ति दिनानि वै ।
 ममाभिन्नेहिष्णां दण्डः कदा कारिष्यते त्वया ॥
 ८५ मां पातयितुमिच्छन्तो गर्तान् खनन्ति गर्विणः ।
 तेषामेतादृशं कार्यं नास्ति त्वच्छास्त्रसम्मतं ॥
 ८६ पूर्णं विश्वासमर्हन्ति विधयः सकलास्तव ।
 द्रुह्यन्तीमे मृषा मर्ह्यं त्वमेवोपकुरुष्व मां ॥
 ८७ भूमौ प्रायेण ते ध्वंसे न त्वजामि तु ते विधीन् ॥
 ८८ स्वकारुण्यानुसारेण मां त्वमेव हि जीवय ।
 तन्मुखान्निर्गतं साक्ष्यं पातयिष्याम्यहं तदा ॥
 ८९ हे परेश्वर नित्यत्वं स्थिरं स्वर्गं वचस्तव ॥
 ९० पुरुषानुक्रमं यावत् तव विश्वास्यता स्थिरा ।
 त्वया संस्थापिता चेयं वसुधापि वितिल्लते ॥
 ९१ अद्यापि ते वितिल्लते त्वदीयराजनीतितः ।
 यतः सर्वाणि वस्तूनि किङ्करास्तव सन्ति हि ॥
 ९२ त्वच्छास्त्रं नाभविष्यचेत् मदीयानन्दकारकं ।
 सम्यानक्ष्यमहं तर्हि स्वदुःखेन न सशयः ॥

नैवाहं विस्मरिष्यामि त्वन्नियोगान् कदाचन ।	६३
यतो हेतोर्नियोगैस्तैर्भवान् मां समजीवयत् ॥	
तवाहमस्मि मां रक्ष त्वन्नियोगानुवर्तिनं ॥	६४
दुर्जना मामपेक्षन्ते मां नाशयितुमिच्छ्वः ।	६५
किन्वहं त्वत्प्रबोधेषु यत्नतो निदधे मनः ॥	
सर्वस्या एव संसिद्धेरन्तः सन्दृष्ट्वा मया ।	६६
किन्वतीव सुविस्तीर्या भवत्याक्षा त्वदीयिका ॥	

७ मेम् ॥

त्वच्छास्त्रं कीदृशं प्रीये तद् ध्यायाम्यखिलं दिनं ।	६७
ज्ञानवन्तं रिपुभ्योऽपि त्वं खाञ्जाभिः करोषि मां ।	६८
यतो हेतोर्मया साङ्गं ता वर्तन्ते निरन्तरं ॥	
मम सर्वगुरुभ्योऽपि बुद्धिमांश्च भवाम्यहं ।	६९
यस्मात् तव प्रबोधानां चिन्तनं क्रियते मया ॥	
प्राचीनेभ्योऽप्यहं विश्वस्त्वन्नियोगानुपालनात् ॥	१००
कुमार्गादपि सर्वस्मात् स्वपादौ वारयाम्यहं ।	१०१
यतस्त्वदीयवाक्यस्य पालनार्थमहं यते ॥	
नीतितत्त्व न भ्रंशे यतस्त्वं मामशिक्षयः ।	१०२
मामकीनरसञ्ज्ञा च कीदृक् ते स्वदते वचः ।	१०३
जायते मम वक्त्रे हि मधुरं मधुतोऽपि तत् ॥	
तावकीननियोगेभ्यो मया लम्बि विवेचनं ।	१०४
तस्मात् सर्वम्यधामार्गे गर्हणं जायते मम ॥	

८ नून ।

दीपो मदीयपादस्य मार्गे ज्योतिश्च ते वचः ॥	१०५
धर्म्या या राजनोतिस्ते मया सा पालयिष्यते ।	१०६
श्रपयोऽयं मयाकारि सफलश्च करिष्यते ॥	
अतीव दुःखितं मां त्वं स्ववाक्याञ्जीवय प्रभो ॥	१०७
मद्वक्त्रस्य लवास्तुभ्यं रोचन्तां हे परेश्वर ।	१०८
स्वकीयराजनीतिश्च शिक्षय स्वयमेव मां ॥	
सर्वदा प्राणहस्तो ऽहं त्वच्छास्त्रं विस्मरामि न ॥	१०९
मन्निमित्तं दुरात्मान उन्माथं योजयन्ति हि ।	११०
तथापि त्वन्नियोगेभ्यो विपद्ये न व्रजाम्यहं ॥	

- १११ तव प्रबोधवाक्यानि मन्ये पैटकदायवत् ।
यतस्तान्येव मच्चित्तम् कुर्वन्त्यानन्दसंयुतं ॥
- ११२ श्रेष्ठं यावदहं नित्यं पालयिष्यामि ते विधीन् ।
एतस्मिन्नेव चित्तस्य निवेशः क्रियते मया ॥
- D सामक् ।
- ११३ गर्हे हिमनसो लोकान् प्रीये त्वच्छास्त्र एव च ॥
- ११४ त्वं मदीयरहःस्थानं त्वच्च मत्फलकस्तथा ।
तावकीनस्य वाक्यस्य प्रतीक्षा क्रियते मया ॥
- ११५ हे मनुष्या दुराचारा दूरं मत्तः प्रगच्छत ।
मामकीनेश्वरस्याज्ञाः पालयिष्याम्यहं ध्रुवं ॥
- ११६ धारय स्वीयवाक्यान्मां सञ्जीविष्याम्यहं तदा ।
मामकीनप्रतीक्षायां नहि मां लज्जितं कुरु ॥
- ११७ कुरु मां सुस्थिरं तस्मान्मया त्राणमवाप्स्यते ।
तावकीनविधोनाश्चापेक्षा कारिष्यते सदा ॥
- ११८ त्वद्विधिभ्यश्च्यवन्ते ये तान् सर्वान्स्वं विलोप्यसि ।
यस्मात् प्रवक्ष्णा तेषां जायते फलवर्जिता ॥
- ११९ क्षितिस्थान् दुर्जनान् सर्वान् मलवत् त्वमपास्यसि ।
तस्मात् तव प्रबोधेषु मनः समीयते मम ॥
- १२० रोमाक्षो जायते देहे त्वत्तो विव्रस्यतो मम ।
तावकीनविचाराज्ञाः शङ्काश्चात्पादयन्ति मे ॥
- D अयिन् ।
- १२१ न्यायं धर्मञ्च कुर्वेऽहं मार्पयेः पीडकेषु मां ॥
- १२२ हितायं स्वीयदासस्य प्रतिभूत्वं भव स्वयं ।
अभिमानिमनुष्याश्च मैव मां पीडयन्तु हि ॥
- १२३ त्वत्तायां धर्मवाक्यश्चाकाङ्क्ष्य दृक् क्षीयते मम ॥
- १२४ स्वकारुण्यानुसारात् त्वं स्वीयदासे समाचर ।
तावकीनविधींश्चापि शिञ्चय स्वयमेव मां ॥
- १२५ अहं त्वदीयदासोऽस्मि बुद्धिं मत्तं प्रयच्छ हि ।
तस्मादहं भविष्यामि तावकीनप्रबोधवित् ॥
- १२६ कर्म कर्तुं परेशस्य समयः समुपस्थितः ।
यतो हेतो नरैः सर्वैस्त्वव शास्त्रं विलङ्घ्यते ॥

समीयेऽहं तवाज्ञासु खर्याच्छेष्टाश्च काश्चनात् ॥ ११७
 नियोगांस्तव सर्वत्र सर्वान् मन्ये समञ्जसाम् । ११८
 सकलञ्च मृषामार्गं मन्ये गर्ह्यभाजनं ॥

७ फे ।

आश्चर्या यत् प्रबोधास्ते तत् तान् रक्षति मे मनः ॥ ११९
 त्वदाख्यानां विकाशो यः स हि दीप्तिं प्रयच्छति । १२०
 अल्पबुद्धिमनुष्यांश्च सुबुद्धीन् विदधाति सः ॥
 असिमि व्यात्तवक्त्रोऽहं त्वदाज्ञानां प्रकाङ्क्षया ॥ १२१
 मयि दृष्टिं विधाय त्वं कुरु मां प्रत्यनुग्रहं । १२२
 त्वन्नामप्रियलोकेषु यतस्तत् कर्तुमर्हसि ॥
 मदीयपादवित्तेपान् स्ववाक्येन कुरु स्थिरान् । १२३
 प्रभुत्वं कश्चिदन्यायो न करोतु ममोपरि ॥
 विधेहि मम मुक्तिञ्च मनुष्याणामुपद्रवात् । १२४
 ततोऽहं त्वन्नियोगानां प्रकरिष्यामि पालनं ॥
 खदासाय प्रसीद त्वं स्वविधीन् माञ्च शिष्य ॥ १२५
 लोचनाभ्यां मदीयाभ्यां सरितौ खवतोऽम्भसां । १२६
 यतो हेतो न जुर्वन्ति नरास्त्वच्छास्त्रपालनं ॥

५ त्सादे ।

धार्मिकोऽसि परेश त्वं स्वविचारे च नीतिमान् ॥ १२७
 त्वयादिष्टाः प्रबोधाश्च धर्म्याः सत्याश्च सर्वथा ॥ १२८
 यस्मात् त्वदीयवाक्यानि विस्मर्यन्ते ममारिभिः । १२९
 ततो हेतो र्मनस्तापः स्वकीयः सङ्क्षिणोति मां ॥
 त्वदाक्यं सर्वथा शुद्धं दासस्ते तत्र प्रीयते ॥ १३०
 क्षुद्रोऽहमवमान्यश्च विस्मरामि न ते विधीन् ॥ १३१
 त्वद्धर्मा नित्यधर्मोऽस्ति त्वच्छास्त्रं सत्यमेव च ॥ १३२
 आक्रान्तं दुःखकष्टाभ्यां तवाज्ञा हर्षयन्ति मां ॥ १३३
 तावकीनप्रबोधानां धर्मः स्थास्यति शान्ततः । १३४
 बुद्धिं मद्भ्यं प्रयच्छ त्वं सङ्घीविद्याम्यहं तदा ॥

७ कूप ।

सर्वान्तःकरणेनाहम् उच्चकैराङ्गयामि हि । १३५
 प्रभो यच्छोत्तरं मह्यं पालयिष्यामि ते विधीन् ॥

- १४६ अहं समाह्वयं त्वान्तु परित्राणं विधेहि मे ।
तेनाहं त्वत्प्रबोधानाम् आचरिष्यामि पावनं ॥
- १४७ प्रार्थयेऽहं प्रभातात् प्राक् तव वाक्यस्य कांक्षया ॥
- १४८ मन्नेत्रं त्वद्वचो ध्यातुं यामान्तं न प्रतीक्षते ॥
- १४९ हे परेश स्वकारुण्यात् मामकीनरवं प्रदय ।
राजनीत्यनुसाराच्च त्वं सञ्जीवय मां स्वयं ॥
- १५० पापानुवर्त्तिनोऽभ्यर्थास्त्वच्छास्त्राद् दूरवर्त्तिनः ॥
- १५१ अश्रुणोऽसि परेश त्वं सत्याज्ञा सकला तव ॥
- १५२ प्रागजानां प्रबोधैस्ते यत् तान् अस्थापयोऽक्षयं ॥
७ रेणु ।
- १५३ मम दुःखं निरोक्षस्व ममोद्धारं कुरुष्व च ।
यस्मात् त्वदीयशास्त्रस्य विस्मृतिं न व्रजाम्यहं ॥
- १५४ विवादे वद मत्पक्ष उत्तरं माञ्च मोचय ।
स्वीयवाक्यानुसारेण माञ्च त्वं जीवय स्वयं ॥
- १५५ दूरं त्राणमधर्मिभ्यो यत्ते नेच्छन्ति ते विधीन् ॥
- १५६ तावकीनानुकम्पास्ति महती हे परेश्वर ।
राजनीत्यनुसारेण त्वं मां सञ्जीवय स्वयं ॥
- १५७ मामनेकेऽनुधावन्ति बहवश्च द्विषन्ति मां ।
तथापि त्वत्प्रबोधेभ्यो न भवामि पराङ्मुखः ॥
- १५८ वक्ष्यान् वीक्ष्य गर्हेऽहं त्वद्विधीन् नाचरन्ति ते ॥
- १५९ वीक्षस्व त्वन्नियोगेषु प्रेमाणं प्रकरोम्यहं ।
स्वीयानुग्रहबाहुल्यान्मां परेश्वर जीवय ॥
- १६० भारत्यास्तावकीनायाः साकल्यं सत्यता भवेत् ।
धर्म्या या राजनीतिस्ते सा च स्थास्यति सर्वदा ॥
७ सिन् ।
- १६१ हिंसितुं मुख्यलोका माम् अनुधावन्यकारणं ।
किन्तु त्वदीयवाक्येभ्यः प्रबिभेति मनो मम ॥
- १६२ तव वाक्येऽहमाह्लादे लब्धभूरिधनो यथा ॥
- १६३ अन्ततं देष्मि गर्हे च तव शास्त्रं मम प्रियं ॥
- १६४ राजनीत्यास्त्वदीयाया धर्ममथ्या निदानतः ।
सप्तकृत्वो दिवामधो धन्यवादं करोमि ते ॥

त्वच्छास्त्रे प्रीयमाणेषु वर्त्तते परमं शुभं ।	११५
नहि कश्चन तेषाञ्च विद्यते प्रतिबन्धकः ॥	
प्रभो त्राणं प्रतीक्षे ते त्वदाज्ञा आचरामि च ॥	११६
मन्मनस्त्वत्प्रबोधानाम् विधत्ते परिपालनं ।	११७
आत्यन्तिकञ्च तत्रैव प्रेमायां विदधाति हि ॥	
नियोगांश्च प्रबोधांश्च त्वदीयान् आचराम्यहं ।	११८
यस्मान्मे सकला मार्गा विद्यन्ते तव सम्मुखे ॥	
॥ तौ ।	
हे परेश्वर याज्ञा मे त्वत्पादादुपतिष्ठतु ।	११९
स्वीयवाक्यानुसारात् त्वं मद्द्वयं बुद्धिं प्रयच्छ च ॥	
तव प्रत्यक्षमायातु मामकीननिवेदनं ।	१२०
स्वप्रतिज्ञानुसारात् त्वं ममोद्धारं विधेहि च ॥	
मामकीनाधराभ्यां हि क्षरिष्यन्ति तव स्तवाः ।	१२१
यतो हेतोः स्वयं त्वं मां स्वविधीन् शिच्छयिष्यसि ॥	
योग्यं त्वद्वचसो वाक्यं मञ्जिङ्गा प्रतिवक्ष्यति ।	१२२
यतो हेतोस्त्वदीयाज्ञाः सकलाः सन्ति धर्मजाः ॥	
त्वत्करो मत्सहायोऽस्तु त्वन्नियोगान् वृणो यतः ॥	१२३
तावकीनपरिच्रायम् आकाङ्क्षामि परेश्वर ।	१२४
तावकीनञ्च यच्छास्त्रं तन्ममानन्दकारकं ॥	
मन्मनो जीवनं प्राप्य त्वत्प्रशंसां करोतु हि ।	१२५
त्वदीयराजनोतिश्च भूयान्ममोपकारिणी ॥	
नष्टमेघमिव भ्रान्तं स्वदासं मां गवेषय ।	१२६
यतो हेतोस्त्वदीयाज्ञा विस्मर्यन्ते मया नहि ॥	

१२० विंशतिशततमं गीतं ।

निन्दाप्राप्तिकाले मनश्चिन्ता ।

यात्रागीतं ।

परमेश्वरमुद्दिश्य विपत्तेः समये मया ।	१
प्रार्थनाकारि तेनापि प्रदत्तं मद्भ्रमुत्तरं ॥	
मृधावाद्योष्ठयुग्मं यत् या च जिह्वा प्रतारिका ।	२

- १ ताभ्यां ह परमेश त्वं मम प्राणान् समुद्धर ॥
 २ हे प्रतारकजिह्वे किं त्वयि तेनार्पयिष्यते ।
 त्वया सार्द्धंश्च किं वस्तु तेन संयोजयिष्यते ॥
 ४ तीक्ष्णवाणाश्च वीरस्य तप्तङ्गाराश्च कोलिजाः ॥
 ५ हा हा मेशकवंशस्य मध्येऽत्र प्रवसाम्यहं ।
 केदरीयमनुच्यायां शिविरेऽस्मि कृतालयः ॥
 ६ सन्धिद्वेषिनरैः सार्द्धं वस्तुं क्लाम्यति मे मनः ॥
 ७ सन्धिप्रियेऽहमित्युक्ते ते भवन्ति रणोद्यताः ॥

१२१ एकविंशतिशततमं गीतं ।

आश्रितलोकानां परमेश्वरेण रक्षणं ।

यात्रागीतं ।

- १ पर्वतान् वीक्ष्यमाणोऽहं चिन्तयाम्यूर्ध्वलोचनः ।
 मामकीनापकारो हि कुतः स्थानादुदेष्यति ॥
 २ परेशात् स्वर्भुवोः खलुरपकार उदेति मे ॥
 ३ नैव त्वदीयपादस्य स्खलनं स सहिष्यते ।
 तावकीनश्च रक्षी यः स तन्द्रां नहि यास्यति ॥
 ४ पश्यातन्द्रोऽस्त्यनिद्रश्च इच्छायेनः स रक्षिता ॥
 ५ रक्षिता तावकीनस्तु स्वयमस्ति परेश्वरः ।
 तव दक्षिणपार्श्वस्था काया चास्ति परेश्वरः ॥
 ६ दिवा सूर्या विधू रात्रौ नहि त्वामाह्वयिष्यतः ॥
 ७ त्वां रक्षिष्यति सर्वस्माद् अशुभात् परमेश्वरः ।
 मनसस्तावकीनस्य रक्षा तेन करिष्यते ॥
 ८ निर्गमस्तावकीनश्च तथा प्रत्यागमस्तव ।
 रक्षिष्येत परेशेन ह्यद्यारभ्य हि सर्वदा ॥

१२२ द्वाविंशतिशततमं गीतं ।

परमेश्वरस्य मन्दिरं गन्तुमाङ्गादः ।

दायूदा कृतं यात्रागीतं ।

आयात परमेशस्य यास्यामो मन्दिरं वर्यं ।	१
इति वाक्ये जनैरुक्तं आनन्दो जायते मम ॥	
अस्मत्पादा यिरूशालम् तव द्वारेषु संस्थिताः ॥	२
सुनिर्मितं यिरूशालम् सुसंयुक्तं पुरं यथा ॥	३
तत्र यान्ति प्रजावर्गाः प्रजावर्गाः परेशितुः ।	४
नाम स्तोतुं परेशस्येखायेलीयविधानतः ॥	
यस्मात् तत्रैव विद्यन्ते न्यायाध्यक्षासनान्यपि ।	५
दायूदीयस्य वंशस्य सन्ति तान्यासनानि हि ॥	
युद्धाभिः प्रार्थितां सर्वैः कल्याणं यिरूशालमः ।	६
ये नरास्त्वयि प्रीयन्ते शान्तिमेवाप्नुवन्ति ते ॥	
कल्याणं तव प्राचीरे वसेत् शान्तिश्च वेद्मसु ॥	७
भ्रातॄणां मामकीनानां मित्राणाञ्चानुरोधतः ।	८
मयेदं वक्ष्यते वाक्यं कल्याणं वसतु त्वयि ॥	
अस्मत्प्रभोः परेशस्य मन्दिरस्यानुरोधतः ।	९
त्वदीयमङ्गलस्यैव चेष्टा कारिष्यते मया ॥	

१२३ त्रयोविंशतिशततमं गीतं ।

परमेश्वराश्रयणं ।

यात्रागीतं ।

स्वर्गवासिन्नहं विद्ये त्वां प्रत्युन्नतलोचनः ॥	१
लोचने पश्य दासानां यथा स्वीयप्रभोः करे ॥	२
● यथा वा तिष्ठतो दास्या नेत्रे स्वस्वामिनीकरे ।	
तथा तिष्ठति नो दृष्टिरस्मत्प्रभौ परेश्वरे ।	
तेन जीवनलाभस्य प्रतीक्षां कुर्महे यतः ॥	
त्वमस्माननुकम्पस्वानुकम्पस्व परेश्वर ।	३
यस्मादात्यन्तिकी ढमिर्जातास्माकमवज्ञया ॥	
प्राप्नोदात्यन्तिकीं ढमिमस्मदीयमनः किल ।	४
सुखिनामुपहासेन दर्पिणामप्यवज्ञया ॥	

१२४ चतुर्विंशतिशततमं गीतं ।

रक्षार्थं परमेश्वरप्रशंसनं ।

दायूदा कृतं यात्रागीतं ।

- १ इच्छायैलधुना वाक्यम् एतदर्हति भाषितुं ।
 अस्मदीयसहायस्त्रेनाभविष्यत् परेश्वरः ॥
- २ अस्माकं प्रातिकूल्येन मनुष्या उत्थिता यदा ।
 तदास्माकं सहायस्त्रेनाभविष्यत् परेश्वरः ॥
- ३ तर्ह्यस्मद्द्विपरीत्येन तेषां कोपस्य तापतः ।
 सकलान् जीवतोऽस्मांस्ते न्यगलिष्यन् न संशयः ॥
- ४ वयं तोयसमूहेनाम्नावयिष्यामहि भ्रवं ।
 अस्मत्प्राणत ऊर्द्धं च प्राक्रमिष्यत् तरङ्गिणी ॥
- ५ अस्मत्प्राणत ऊर्द्धं ह्यक्रमिष्यद् गर्वितं जलं ॥
 भृश्यात् परेश्वरो धन्यस्तेषां दन्तिषु भक्ष्यवत् ।
- ६ अस्माकमर्षणं यस्मात् सोऽभ्यनुजातवान् नहि ॥
 व्याधपाशाद् यथा पक्षी निस्तीर्णो नो मनस्तथा ।
- ७ स पाशः पश्य सञ्चिन्ना निस्तारश्च गता वयं ॥
 अस्मद्भूतिः प्रभो नान्नि निर्मातुः स्वर्गमर्त्तयाः ॥

१२५ पञ्चविंशतिशततमं गीतं ।

परमेश्वरं शरणागतानां लोकानां मङ्गलं ।

यात्रागीतं ।

- १ निखलश्चिरसंस्थश्च यः सीयोनारख्यपर्वतः ।
 तस्य तुल्या भविष्यन्ति परमेशाश्रिता नराः ॥
- २ यथा शैलै र्विरूपाणाम् अद्यारभ्य सदावृतं ।
 स्वप्रजाः परमेशेन चतुर्द्विष्वावृतास्तथा ॥
- ३ राजदण्डस्तु पापस्य न स्थायी धर्मिणां भुवि ।
 दौर्जन्ये धर्मिभि र्यस्मान्न कर्त्तव्यं करार्पणं ॥
- ४ हितं कुरु परेश त्वं हितानां सरलात्मनां ॥

वक्रमार्गेषु ये भ्रान्तास्ते तु दुष्कर्मभिः सह ।
प्रभुना दवयिष्यन्ते इखायेलोऽस्तु मङ्गलं ॥

५

१२६ षड्विंशतिशततमं गीतं ।

वाविला निखारार्थं परमेश्वरस्य प्रशंसनं ।
यात्रागीतं ।

परमेशेन सीयोनो दासत्वे परिवारिते ।
दृष्टस्वप्ननुष्याणाम् अभवाम वयं समाः ॥
तदा हास्येन नो वक्त्रां जिह्वा गीतैरपूर्यत ।
भिन्नदेशीयलोकेषु प्राचरद् वागियं तदा ।
कृते ऽमीषां महाकर्म कृतवान् परमेश्वरः ॥
अस्मत्कृते महाकर्म कृतवान् परमेश्वरः ।
एतेन वयमानन्दं परमन्वलभामहि ॥
हे परेश त्वमस्माकं दासत्वं परिवारय ।
दक्षिणीयमरुस्थाने खोतसां शुष्कतामिव ॥
अश्रुपातेन वीजानां वपनं ये प्रकुर्वते ।
उल्लासेनैव शस्यानां कर्त्तनं तैः करिष्यते ॥
प्रवहन् वीजभारं यः क्रन्दन् क्षेत्रं प्रगच्छति ।
प्रवहन् शस्यभारं स उल्लसन् गेहमेष्यति ।

१

१

१

४

५

६

१२७ सप्तविंशतिशततमं गीतं ।

ईश्वरानुग्रहात् सर्वान्नतिमङ्गले ।

सुलेमना कृतं यत्रागीतं ।

सदनं परमेशेन विनिर्मायेत चेन्नहि ।
निष्फलो जायते तर्हि श्रमा निर्माणाकारिणां ॥
नगरं परमेशेन परिरक्ष्येत चेन्नहि ।
निष्फला जायते तर्हि रक्षिणो जागरूकता ॥
प्रगे युष्माकमुत्थानं शयने च विलम्बनं ।

१

१

- भोजनस्राधिसंयुक्तं सकलं जायते वृथा ।
 स्वप्रियाय तु निद्रायां स ददाति समं फलं ॥
 १ परेशात् प्राप्यवित्तानि पुत्रवित्तानि पश्य हि ।
 फलं गर्भस्य तेनैव दीयते पारितोषिकं ॥
 ४ यथा वीरकरे बाणा युवजाताः सुतास्तथा ॥
 ५ तैः शरै र्यस्य तूष्णीरः पूर्णो धन्यः स मानवः ।
 तेऽरिभिर्विवदिष्यन्ते लज्जामप्राप्य गोपुरे ॥

१२८ अष्टविंशतिशततमं गीतं ।

परमेश्वराश्रितानां लोकानां सुखस्य वर्णनं ।

यात्रागीतं ।

- १ परमेश्वरतो भीत्वा गमनं तस्य वर्त्मसु ।
 समाचरति यः कश्चित् धन्य एव स मानवः ॥
 २ त्वं कृतस्य स्वहस्ताभ्यां कर्मणो भोक्ष्यसे फलं ।
 भविष्यसि च धन्यस्त्वं भविता तव मङ्गलं ॥
 ३ त्वत्पत्नी गेहमध्यस्था सफला मोक्षनीलता ।
 त्वत्सुता जितशाखाश्च भोजनासनवेष्टकाः ॥
 ४ नरः परेश्वराद् भीतः पश्यान्नातीत्यमाश्लिषं ॥
 ५ प्रदास्यत्याश्लिषं तुभ्यं सियोनस्थः परेश्वरः ।
 त्वं यावज्जीवनं क्षेमं वीक्ष्यसे यिरुशालमः ॥
 ६ वीक्ष्यसे स्वीयपौत्रांश्चेखायेति वर्त्ततां शुभं ॥

१२९ जनत्रिंशच्छततमं गीतं ।

उपद्राविलोकानां विरुद्धं विलपनं प्रार्थनश्च ।

यात्रागीतं ।

- १ लोका आद्यैवनादेव बज्जुशो मामपीडयन् ।
 इच्छायेलधुना वाक्यम् एतदर्हति भाषितुं ॥
 २ लोका आद्यैवनादेव बज्जुशो मामपीडयन् ।

तथापि मां पराजितुं ते न शक्नुः कदाचन ॥	
लाङ्गलं चालयन्तश्च मत्पृष्ठे लाङ्गलयद्वाः ।	६
सुदीर्घा व्यदधुस्तत्र स्त्रीयलाङ्गलपद्मतीः ॥	
धार्मिकः परमेशोऽस्ति रज्जूः सोऽच्छिन्त पापिनां ॥	४
सीयोनो द्वेषिणः सर्वे पश्चाद् यास्यन्ति लज्जिताः ॥	५
यत् ढगं गेहपृष्ठस्थं शुष्यत्युत्पाटनात् पुरा ।	६
सकलास्ते भविष्यन्ति तुल्यास्तेन ढगेन हि ॥	
शस्यच्छेत्ता न पायौ तत् न क्रोडे वाहकोऽर्पयेत् ॥	७
आशीर्वादः परेशस्य युष्माभिः सह वर्त्ततां ।	८
वयं नाम्ना परेशस्य युष्मभ्यं दद्म आशिर्षं ।	
इति वाक्यञ्च तद् दृष्ट्वा पथिवैः नैहि गद्यते ॥	

१३० त्रिंशच्छततमं गीतं ।

परमेश्वरे प्रत्याशा ।

यात्रागीतं ।

अहं गम्भीरतोये त्वाम् आङ्गयामि परेश्वर ॥	१
हे प्रभो मम रावं त्वम् आकर्णयितुमर्हसि ।	२
मदीयकातरौक्तौ हि त्वया श्रात्रं निधीयतां ॥	
प्रभो त्वं चेत् स्मरे दीघान् तर्हि कः स्थास्यति प्रभो ॥	३
नरा यद् बिभ्यति त्वत्तस्तत् क्षमा विद्यते त्वयि ॥	४
परमेशं प्रतीक्षेऽहं मन्मनस्तं प्रतीक्षते ।	५
वचने गदिते तेन विश्वासञ्च करोम्यहं ॥	
आकाङ्क्षन्ति प्रभातं ये प्रभाताकाङ्क्षिरक्षकाः ।	६
समाकाङ्क्षति तेभ्योऽपि मामकीनमनः प्रभुं ॥	
इखायेलीयवंशस्तु परमेशं प्रतीक्षतां ।	७
यस्मात् परेश्वरे संस्था कृपा पूर्णा च निष्कृतिः ॥	
निष्कृतिं सर्वदोषात् स इखायेलो विधास्यति ॥	८

१३१ एकत्रिंशच्छततमं गीतं ।

नक्षत्राया वर्णनं ।

दायूदा कृतं यात्रागीतं ।

- १ प्रभो न गर्ब्वि चिन्तं मे नाहमद्भतलोचनः ।
 नैवाहं व्याप्रिये कार्य्ये गुरौ मत्तो महाद्भुते ॥
- २ पश्य शान्तिक्षमायुक्त्वं मयाकारि निजं मनः ।
 स्वीयमातु र्वशीभृतः व्यक्तस्तन्यः शिशु र्यथा ।
 मन्मनो मद्दशीभृतं व्यक्तस्तन्यः शिशु र्यथा ॥
- ३ इत्यायैल् प्रभुमाकाङ्क्षेद् व्यर्थंवारभ्य सर्वदा ॥

१३२ द्वात्रिंशच्छततमं गीतं ।

१ परमेश्वरस्य सेवायां दायूद उद्योगः प्रार्थना च ११ तं प्रतीश्वरस्य प्रतिज्ञा च ।

यात्रागीतं ।

- १ परेश स्मर दायूदं सर्व्वं तस्य च सङ्कटं ॥
- २ परमेश्वरमुद्दिश्य शपथं सोऽकरोदिमं ।
 वचः प्रत्यष्टयोच्चिदं याकूवो बलदायिने ॥
- ३ वासस्थानं परेशाय यावन्नासाद्यते मया ।
 यावन्न लभ्यते वेषम याकूवो बलदायिने ॥
- ४ मया तावत् स्वगेहस्य दासो नैव प्रवेक्ष्यते ।
 शयनार्थं स्वखट्वापि न समारोक्ष्यते मया ॥
- ५ न चानुमंस्यते निद्रा स्वीयलोचनयो र्मया ।
 न नेत्रच्छदयुग्मस्य स्वप्रार्थं वा निमोलनं ॥
- ६ इन्द्रायायां वयं पश्य प्राप्तस्तस्या जनश्रुतिं ।
 उद्देशं लब्धवन्तस्तु त्रियारीमीयप्रान्तरे ॥
- ७ आगच्छत वयं तस्य प्रविशाम निवेशनं ।
 तदीयपादपीठे च प्रणामं करवामहे ॥
- ८ हे परेश समुत्थाय स्वविश्रामस्थलं व्रज ।
 स्वीयमञ्जुवया साङ्गं महाशक्तिविशिष्टया ॥
- ९ त्वदीययाजकै र्धर्म्मो वासोवत् परिधीयतां ।

पुण्यवन्तश्च लोकास्ते कुर्वन्तुच्चैर्जयध्वनिं ॥	
स्वीयदासस्य दायूदोऽनुरोधादवधीयतां ।	१०
नृपं खेनाभिषिक्तं त्वं न कुरुष्व पराङ्मुखं ॥	
परमेशोऽन्यथा यस्य न करिष्यति कर्हिचित् ।	११
तादृशं प्रपथं सत्त्वं कृत्वा दायूदमब्रवीत् ।	
तनुजं ते करिष्यामि त्वत्सिंहासनसंस्थितं ॥	
मम यो नियमो ये च प्रबोधा ज्ञापिता मया ।	१२
तेषाञ्चेत् पालनं कुर्युस्तावकीगतनृदूवाः ।	
तेषामप्यात्मजास्तर्हि भाविकाले निरन्तरं ।	
भविष्यन्ति सुखासीना राजसिंहासने तव ॥	
यतो ह्येतोः सियोनद्रिं वृतवान् परमेश्वरः ।	१३
तमेव स्वीयवासार्थं सोऽभिकाङ्क्षितवान् स्वयं ॥	
तेनोक्तम् एतदेवास्ति महिष्प्रामथ्यलं सदा ।	१४
अत्र स्थाने निवत्यामीदं मच्छं रोचते यतः ॥	
एतत्स्थानीयमन्वयाय प्रदास्याम्यहमाग्निघं ।	१५
तर्पयिष्यामि चान्नेन तत्रत्यान् दुर्गतान् नरान् ॥	
परिजग्नेन तत्रत्यान् भूषयिष्यामि याजकान् ।	१६
तत्रत्याः पुण्यवन्तश्च करिष्यन्ति जयध्वनिं ॥	
तत्र षट्कञ्च दायूदो मया संवर्धयिष्यते ।	१७
नराय स्वाभिषिक्ताय दीपस्त्रासादयिष्यते ॥	
लज्जया द्वेषिणस्तस्य वेष्टयिष्यामि वस्त्रवत् ।	१८
तस्य मूर्द्ध्नि किरीटस्य शोभा राजिष्यते ध्रुवं ॥	

१३३ त्रिंशच्छततमं गीतं ।

ऐक्यस्य श्रेष्ठत्वं ।

दायूदा कृतं यात्रागीतं ।

भ्रातृणां पश्य किं भद्रः किं रम्या वास ऐक्यतः ॥	१
तुल्यो मन्ये स संवासस्तेन तैस्तेन साधुना ।	२
हारोणस्य वराङ्गाद् यत् प्रमश्रु यावद् अवातरत् ।	
प्रमश्रुतो यश्च वस्त्राणां प्रान्तं यावदवातरत् ॥	

- १ सट्टशो वा स संवासो हर्म्माणस्यखवारिणा ।
सियोनाख्यगिरिखेव पतनं यस्य जायते ।
तत्र यस्मान्नियुक्ताशोः प्रभुनानन्तजीवनं ॥

१३४ चतुस्त्रिंशच्छततमं गीतं ।

परमेश्वरस्य प्रशंसार्थम् आश्वासः ।

यात्रागीतं ।

- १ ह परेशस्य प्रासादे राजौ राजावुपस्थिताः ।
दासाः परेशितुः सर्वे धन्यं ब्रूत परेश्वरं ॥
२ धर्म्मधाम्भ्रुद्धं हस्ताश्च धन्यं ब्रूत परेश्वरं ॥
३ धन्यवादश्च युष्माकं हे प्रजाः स करिष्यति ।
परमेशः सियोनस्थो निर्माता स्वर्गमर्त्ययोः ॥

१३५ पञ्चत्रिंशच्छततमं गीतं ।

अनुपहारार्थं परमेश्वरस्य प्रशंसनं प्रतिमानाम् अमारत्वम् ।

- १ प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्प्रकीर्त्यतां ।
स्तुत नाम परेशस्य स्तुत दासाः परेशितुः ॥
२ उपतिष्ठथ ये यूयं परमेशस्य मन्दिरे ।
अस्मदीयेश्वरस्यैव प्रासादस्याङ्गनेषु च ॥
३ यूयं परेश्वरं स्तुध्वं परेशो यत उत्तमः ।
यूयं गायत तन्नाम यस्मात् तद्धि मनोहरं ॥
४ परेशेन वृत्तो याकूव् इखायेल् च स्वरत्नवत् ॥
५ यस्मादहमिदं जाने महानस्मत्वरेश्वरः ।
अस्माकञ्च प्रभुः श्रेष्ठः क्लृप्तदेवगणादपि ॥
६ स्वर्गमर्त्यसमुद्रेष्वगाधेष्वप्यखिलेषु च ।
यत् किञ्चिद् रोचते तस्मै तत् करोति परेश्वरः ॥
७ तेनैवात्पाद्यते मद्याः प्रान्ततो वाप्यसङ्गृहः ।
तथा सौदामिनी तेन क्रियते वृष्टिदायिनी ।

वायु निःसार्यते तेन स्वभावागारमध्यतः ॥	
मिसर्देशे ऽग्रजान् नृणां पशूनाञ्च जघान सः ॥	८
मध्ये तव मिसर्देशे चिह्नानि चाद्भुताः क्रियाः ।	९
फिरौणं प्रापयामास सर्वांस्तत्सेवकांश्च सः ॥	
बहुसङ्घकजातीश्च पराजिग्ये रणेन सः ।	१०
भारयामास राज्ञश्च महाशक्तिसमन्वितान् ॥	
इमोरीयमनुष्याणां सीहोनाख्यं नराधिपं ।	११
स्योगनामविशिष्टश्च वाशनस्य महीपतिं ।	
सर्वान् किनानदेशस्य पार्थिवान् स व्यनाशयत् ॥	
स तेषां सर्वभूमिश्च वितताराधिकारवत् ।	१२
स्वीयप्रजागणायैवेखायैले स्वाधिकारवत् ॥	
सर्वकाले भवेत् स्थायि तव नाम परेश्वर ।	१३
स्थिरा श्रेष्ठयुगं यावत् परमेश तव स्मृतिः ॥	
यतो विचारयिष्यन्ते परेशेन निजाः प्रजाः ।	१४
प्रदर्शयिष्यते तेन दया स्वसेवकान् प्रति ॥	
भिन्नजातीयलोकानां यावन्तो देवविग्रहाः ।	१५
रौप्यस्वर्गमयास्ते हि मर्त्यहस्तैर्विनिर्मिताः ॥	
सवक्त्रास्ते न भाषन्ते न पश्यन्ति सलोचनाः ॥	१६
सकर्णाश्च न शृण्वन्ति नास्ति तेषां मुखे ऽनिलः ॥	१७
तत्प्रमाः कारवस्तेषां सर्वे तांश्चाश्रिता जनाः ॥	१८
इखायेलन्वया यूयं धन्यं ब्रूत परेश्वरं ।	१९
हे हारोणान्वया यूयं धन्यं ब्रूत परेश्वरं ॥	
हे लेविवंशजा यूयं धन्यं ब्रूत परेश्वरं ।	२०
हे परेशार्चका यूयं धन्यं ब्रूत परेश्वरं ॥	
परेशं स्तुत सीयानि यिरूशालमवासिनं ।	२१
प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्प्रकीर्त्तातां ॥	

१३६ षट्त्रिंशच्छततमं गीतं ।

नित्यकारणहेतोः परमेश्वरस्य प्रशंसा ।

यूयं परेश्वरं स्तुध्वं यतो हेतोः स उत्तमः । १

- यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥
 ९ यूयं तमेव विद्युध्वम् ईश्वरागामधीश्वरं ।
 यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥
 १० यूयं तमेव विद्युध्वं प्रभृतां परमं प्रभुं ।
 यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥
 ४ यूयं स्तुताद्वितीयं तम् आश्चर्य्यकर्मकारिणं ।
 यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥
 ५ सुविवेचनया तेन निर्म्ममे व्योममण्डलं ।
 यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥
 ६ तेन विस्तारयाञ्जके तोयानामुपरि क्षितिः ।
 यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥
 ७ निर्म्ममाते च तेनेव द्वे मद्वाज्यातिथी दिवि ।
 यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥
 ८ दिवसस्याधिकारित्वे नियुक्तोऽसौ दिवाकरः ।
 यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥
 ९ निशाराज्ये नियुक्तश्च सनक्षत्रो निशापतिः ।
 यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥
 १० मिसर्देशीयलोकाणाम् अग्रजास्तेन जग्निरे ।
 यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥
 ११ इन्द्राद्येनन्वयं तेषां मध्यतश्चोद्धार सः ।
 यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥
 १२ बलयुक्तेन हस्तेन विस्तृतेन च बाहुना ।
 यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥
 १३ तथा सूफार्णवस्तेन दिखण्डीकृत्य चिच्छिदे ।
 यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥
 १४ तस्य मध्येन चेखायेन तदानीं तेन तारितः ।
 यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥
 १५ सूफाम्भोधी तु निक्षिप्तः फिरौन् तस्य बलानि च ।
 यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥
 १६ मरुस्थानस्य मध्येन स निनाय निजाः प्रजाः ।
 यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥

समहैश्वर्ययुक्तांश्च भूपतीन् ष्याजघान सः ।	१०
यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥	
मारयामास राज्ञश्च महाविक्रमसंयुतान् ।	१८
यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥	
इमोरीयमनुष्याणां सीहोनाख्यं नराधिपं ।	१९
यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥	
योगनामविशिष्टश्च वाग्रनस्य महीपतिं ।	२०
यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥	
स तेषां सर्व्वभूमिश्च वितताराधिकारवत् ।	२१
यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥	
स्त्रीयदासगणस्यैवेखायेनः स्वाधिकारवत् ।	२२
यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥	
अस्माकं पतितावस्थां दृष्ट्वा तेन स्मृता वर्यं ।	२३
यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥	
अस्मदीयविपत्तेभ्यो वर्यं तेन समुद्धृताः ।	२४
यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥	
यावन्तः प्राणिनः सन्ति सर्व्वेभ्योऽन्नं ददाति सः ।	२५
यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥	
स्वर्गवासिन इंशस्य युष्माभिः क्रियतां स्तवः ।	२६
यस्मादनन्तकालेषु करुणा तस्य सुस्थिरा ॥	

१३७ सप्तत्रिंशच्छततमं गीतं ।

१ वाविल्लदेशे यिहृदीयानां दुःखानि ० इदोमो वाविल्लश्च दर्पे भविष्यद्वाक्यं ।

वाविलीयस्रवन्तीनां तीरेषूपविशाम हि ।	१
अकुर्म क्रन्दनञ्चापि सीयोनः स्मरणाद् वर्यं ॥	
तत्र चाडवल्क्षेषूदबध्नीम स्ववल्क्षीः ॥	२
धर्त्तारो नो यतस्तत्र गानमस्मान् यसाचिरे ।	३
ये चास्मान् वन्दिनो ऽकार्धुस्ते ऽस्मान् हर्षं यसाचिरे ।	
ययं गायत सीयोनो गीतं किञ्चन नः कृते ॥	
विदेशे तु कथं गीतं प्रगास्यामः परेशितुः ॥	४

- ५ विरूशालम् अहं चेत् त्वां विस्मरेयं कदाचन ।
खदार्यं विस्मरेत् तर्हि मामको दक्षिणः करः ॥
- ६ अहं चेन्न स्मरेयं त्वां परमानन्दतश्च मे ।
चेत् त्वय्येव विरूशालम् न प्रीयेयाधिकं सदा ।
मदीया रसना तर्हि सञ्जतां मम तालुनि ॥
- ७ इदोमीयमनुष्याणां दण्डार्थं हे परेश्वर ।
त्वं विरूशालमः शोच्यम् चान्तिमं दिवसं स्मर ।
उच्छिन्तामूलमुच्छिन्तेमां वाचं ते ऽगदंस्तदा ॥
- ८ हे नियुक्ते विनाशाय वाविलाख्ये नृपात्मजे ।
अस्मान् प्रति त्वयाचारो यादृशो ऽकारि तादृशं ।
फलं दास्यति यस्तुभ्यं स हि धन्यो भविष्यति ॥
- ९ यस्य हस्तेन सङ्गृह्य स्तन्यपायिशिश्रुंस्त्वव ।
बलात् क्षोप्यति पाषाणे सोऽपि धन्यो भविष्यति ॥

१३८ अष्टत्रिंशच्छततमं गीतं ।

दयासत्यतयोः कृते परमेश्वरस्य प्रशंसनं ।

दायृदो गीतं ।

- १ सर्वान्तःकरणेनाहं प्रकरिष्ये तव स्तवं ।
देवतानां समक्षे प्रगास्यामि गुणांस्तव ॥
- २ प्रणामश्च करिष्येऽहं पूतं ते मन्दिरं प्रति ।
दयासत्यतयो हेतोः संस्तोष्ये तव नाम च ।
यस्मात् स्वीयमहानाम्नः श्रेष्ठाकारि स्ववाक् त्वया ॥
- ३ ममाङ्गानदिने मद्यम् उत्तरं त्वं प्रदत्तवान् ।
कृतवान् बलवन्तश्च बलेनान्तरिक्षेण मां ॥
- ४ निर्गतानि त्वदीयास्यात् वचनानि निशम्य तु ।
पृथिवीस्था नृपाः सर्वे त्वां स्तोष्यन्ति परेश्वर ॥
- ५ प्रगास्यन्ति च गीतानि परमेशस्य वर्त्मसु ।
यतो हेतोः परेशस्य विद्यते गौरवं महत् ॥
- ६ उन्नतः परमेशः स नमस्म्य आलीकृते नरं ।

दूरस्थश्च विजानाति मानवं गर्वसंयुतं ॥	
क्लेशमध्ये ऽपि गच्छन्तं मां त्वं सज्जीवयिष्यसि ।	७
कोपं विस्तीर्णहस्तश्च मे ऽरीणां वारयिष्यसि ।	
स्त्रीयदक्षिणाहस्तेन माञ्च निस्तारयिष्यसि ॥	
मदीयकर्मणः सिद्धिं परमेशः करिष्यति ।	८
करुणा तव नित्यास्ति स्वपाथोः कर्म मा त्यज ॥	

१३६ जनचत्वारिंशच्छततमं गीतं ।

१ परमेश्वरस्य सर्वज्ञता १२ दृष्टेराद्यर्थकर्माणां वर्णनं १६ पापिनः प्रति घृणा च ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायुषो धर्मगीतं ।

त्वं परेशानुमन्धाय मां परिज्ञातवानसि ॥	१
त्वं मदीयोपवेशश्च मदुत्थानञ्च वेत्सि हि ।	२
मम मानससङ्कल्पं बुध्यसे च सुदूरतः ॥	
वेद्यसे मार्गण्ये मे वेत्य सर्वाञ्च मे गतिं ॥	३
सर्वथा ज्ञायते यन्न त्वया ह परमेश्वर ।	४
जिज्ञासां मम पर्येकं तादृग् वाक्यं न विद्यते ॥	
अग्रे पश्चाच्च मां रुद्धा हस्तं धत्से ममोपरि ॥	५
तदं मत्तो ऽद्भुतं ज्ञानं ममागम्यं समुच्छ्रयात् ॥	६
आत्मना तव न प्राप्यं किं स्थानं यास्यते मया ।	७
तव प्रत्यक्षतो वा क्व करिष्येऽहं पलायनं ॥	
समारोह्यामि किं स्वर्गं त्वन्तु तत्रैव विद्यसे ।	८
पाताले किं शयिष्ये वा त्वं तत्रापि प्रकाशसे ॥	
धृत्वारुणस्य पक्षौ वा किं वत्याग्यब्धिमीमनि ॥	९
तत्र स्थाने ऽपि मन्नेता तव हस्तो भविष्यति ।	१०
तव दक्षिणपाणिञ्च मां तत्रापि धरिष्यति ॥	
आच्छादयतु मां ध्वान्तमिति किं वक्ष्यते मया ।	११
यामिनी मच्चतुर्द्विन्दु दीप्तियुक्ता भविष्यति ॥	
अन्धकारो ऽपि ते साक्षाद् अन्धकारायते नहि ।	१२
दिनवद् रजनी भाति समे चास्तां तमोद्युती ॥	
मासकीनशरीरान्तस्त्व हस्तगतं किल ।	१३

- माढगर्भस्य मध्ये ऽपि त्वयैवाहं समावृतः ॥
 १४ भीमास्त्र्यां च मूर्त्तिं मे त्वां विष्टोस्याम्यहं ततः ।
 स्वास्त्र्यं सर्वकार्यं ते सम्यक् तद् वेत्ति मे मनः ॥
 १५ हृज्यमानस्य गुप्तक्षोयमानस्य क्षितेरधः ।
 सारांशो मम नैवासीत् प्रच्छन्ना दृष्टितस्तव ॥
 १६ नयनाभ्यां त्वदीयाभ्यां पिण्डाकारो ऽहमीक्षितः ।
 खलुस्थानि त्वया पश्चात् सकलानि दिनानि मे ।
 त्वद्गुण्ये किञ्चितान्यासन् नैकस्मिन्नप्युपस्थिते ॥
 १७ सङ्कल्पास्तव हे ईश मम कीदृक्काहाधनं ।
 क्वते तद्गुणे कीदृग् बद्धो सङ्ख्याभिजायते ॥
 १८ कथं तान् गणयिष्यामि सिकताभ्योऽपि तेऽधिकाः ।
 निद्रातोऽपि प्रबुद्धोऽहम् अस्वस्थस्ये त्वया सह ॥
 १९ हे ईश त्वं दुरात्मानं नरं किं न चिन्धिष्यसि ।
 हे रक्तपातिमो यूयं दूरं मत्तोऽपगच्छत ॥
 २० दुष्टभावेन ते लोकास्त्वन्नामोच्चारयन्ति हि ।
 विपत्तास्तव भूत्वा च प्रयुञ्जन्त्यन्तथाय तत् ॥
 २१ त्वदीयद्वेषिणोऽहं किं न प्रदेषि परेश्वर ।
 तावकीनविपत्तान् किं न मन्ये दुःसहानहं ॥
 २२ पृथग्द्वेषेण तान् द्वेषि तांश्च मन्ये स्ववैरिणः ॥
 २३ ईश मामनुसन्धाय परिजानीहि मे मनः ।
 कृत्वा मम परीक्षाश्च सङ्कल्पान् मम निश्चिनु ॥
 २४ मयि द्रोहप्रतिः काचित् अस्तीति त्वं विलोकय ।
 अमरत्वस्य मार्गं च गमय खलमेव मां ॥

१४० चत्वारिंशच्छततमं गीतं ।

रिपुभ्यो रक्षणाय प्रार्थना ।

वाद्यनियन्त्रे दातव्यं दायूदो धर्मगीतं ।

- १ त्वं दुर्लत्तनरेभ्यो मां हे परेश समुद्धर ।
 दौरात्त्याचारिलोकैभ्यः स्वयं मां परिरक्ष च ॥
 २ ते मनुष्याः खचित्तेषु चिन्तर्यन्ति कुकल्पनाः ।

प्रत्यहं समरं कर्त्तुम् एकस्थाने मिलन्ति च ॥	
सुतीक्ष्णां निजजिज्ञासु द्विजिज्ञा इव कुर्वते ।	२
तेषाञ्चाधरयो र्मध्ये फणिनो विद्यते विषं ॥ सेला ॥	
दुर्जनानां करेभस्त्वं हे परेश्वर मामव ।	४
दौराढ्याचारिकोकेभ्यः स्वयं मां परिरक्ष च ।	
मदीयपादविक्षेपं बाधितुं चिन्तयन्ति ते ॥	
गर्बिणो ऽस्थापयन् गुप्तं पाशं रञ्जुश्च मत्कृते ।	५
व्यक्तवत् न पथि जालस्यैः ग्नाथश्चायोजयन् मम ॥ सेला ॥	
परमेशन्वहं वक्ष्या त्वमेवासि मदीश्वरः ।	६
मन्निवेदनरावं त्वं हे परेश्वर संश्रुणु ॥	
हे प्रभो परमेश त्वं मम प्राणकरं बलं ।	७
समरस्य दिने त्वञ्च मक्तकाच्छादको मम ॥	
दर्जनस्तोषितं तस्मै न प्रदेहि परेश्वर ।	८
नैव साधय तस्याशां न चेत् स गर्बमेष्यति ॥ सेला ॥	
ये मां रुन्धन्ति तेषान्तु नृणां वाङ्मयकण्टकाः ।	९
सर्वे राशीकरिष्यन्ते तेषां खीयेषु मूर्द्धसु ॥	
तेषामुपरि चाङ्गाराः समाचेष्यन्त उज्ज्वलाः ।	१०
सकला वङ्गमध्ये च क्षीप्यन्ते ते नरास्त्वया ।	
त्रियेषु पातयिष्यन्ते ऽग्नाधेवूत्यातुमक्षमाः ॥	
दुर्मुखो मानवो मर्त्यां न भविष्यति सुस्थिरः ।	११
दौराढ्याचारिणं क्लेशस्ताडयन् द्रावयिष्यति ॥	
अहं जाने विपन्नानां लोकानां धर्मनिश्चयः ।	१२
दरिद्राणां विचारश्च परेशेन करिष्यते ॥	
अवश्यं धार्मिकैः सर्वैर्नाम विष्टोष्यते तव ।	१३
त्वत्प्रादाच्च निवर्त्यन्ति मानवा ऋजुचेतसः ॥	

१४१ एकचत्वारिंशच्छततमं गीतं ।

रिपुभ्यो रक्षार्थं प्रार्थना ।

दायूदो धर्मगीतं ।

हे परेशाङ्गयामि त्वां त्वं त्वरस्य कृते मम ।	१
समाकर्णय रावञ्च त्वामेवाङ्गयतो मम ॥	

- १ क्रमतां तव साक्षाद्भि धूपवत् प्रार्थना मम ।
साभ्यनैवेद्यतुल्यश्च मामकीनकृताञ्जलिः ॥
- २ त्वं परेश मदीयास्ये द्वारपालं नियोजय ।
मदीयाधररूपौ च कपाटौ परिरक्षय ॥
- ४ दुष्कर्माचारिभिः सार्द्धं दुष्टत्वाञ्जङ्घितुं विधीन् ।
नानुजानीष्व दौर्जन्ये मच्चित्तस्य प्रवृत्ततां ।
न वा सुखादुभक्ष्याणां भोजनं मम तैः सह ॥
- ५ मां दैण्डयतु धर्मिष्ठः संस्ये कारुण्यमेव तत् ।
मां भर्त्सयतु संस्ये तत् तैर्षं मन्तकशोभकं ।
मामकीनशिरस्तस्माद् अस्सुखं न समाप्स्यति ।
अमीघान्त्वपकारेभ्यः करिष्ये प्रार्थनामहं ॥
- ६ दृष्ट्वा स्वशासकानान्तु शैलस्थाने निपातनं ।
ते महाचो ग्रहोद्यन्ति यतस्ताः सन्ति सुप्रियाः ॥
- ७ कर्षणेन विदीर्णायां भूमौ वीजानि यादृशं ।
तादृशेव विकीर्यन्ते गर्तास्ये कीकसानि नः ॥
- ८ ह्ये प्रभो परमेश त्वां पश्यतो लोचने मम ।
त्वामेव अद्धानोऽस्मि मत्प्राणान् न निपातय ॥
- ९ मन्निमित्तं मनूष्येस्ते र्य उन्माद्यो नियोजितः ।
मां तस्मादेव संरक्ष पाशेभ्यश्च कुकर्मणां ॥
- १० युगपत् स्वीयजालेषु निपतियन्ति दुर्जनाः ।
उत्तीर्णा ऽहं गमिष्यामि स्वमार्गेण निरापदं ॥

१४२ द्वाचत्वारिंशच्छततमं गीतं ।

त्रिपातकाले दायूदः प्रार्थना ।

गङ्गरमध्ये प्रार्थनाकारिणो दायूद उपदेशगीतं ।

- १ परमेश्वरमुद्दिश्याङ्गानं कुर्वे ऽहमुच्चकैः ।
परमेश्वरमुद्दिश्य प्रोचः कुर्वे निवेदनं ॥
- २ तस्य साक्षात् स्वचित्तस्य चिन्तास्येदीरयाम्यहं ।
तस्य साक्षात् स्वकीयश्च सङ्कटं वर्गयाम्यहं ॥
- ३ क्षोभते मामकीनात्मा त्वन्तु वेत्सि ममायनं ।

मम गन्तव्यमार्गे ते गुप्तं पाशमयोजयन् ॥
 पश्य महच्छिरो कोऽपि मदभिज्ञो न विद्यते । ४
 अहं नष्टाश्रयः कोऽपि मत्प्राणार्थं न चेष्टते ॥
 त्वां परेश सन्दिश्य खदन्नित्यमहं ब्रुवे । ५
 मामकीनाश्रयोऽसि त्वं मद्धनं जीवतां भुवि ॥
 गृह्णाण कातरोक्तिं मे यतोऽहं सुखघूकृतः । ६
 बाधकेभ्यश्च मां रक्ष मत्तो यत् ते महाबलाः ॥
 रोघान्मोचय मत्प्राणान् त्वन्नाम स्तोष्यते ततः । ७
 वेश्मिणे धार्मिकैश्चाहं मम क्षेमे त्वया कृतं ॥

१४३ त्रिचत्वारिंशच्छततमं गीतं ।

रचार्थं परकेश्वरे प्रार्थना ।

दायूदो धर्मगीतं ।

हे प्रभा षट्पु मे याज्जां गृह्णाण प्रार्थनां मम । १
 स्वीयसत्वधर्मभां देहि त्वं मह्यमुत्तरं ॥
 स्वीयदासेन सादीं त्वं मा विचारसभां व्रज । २
 यस्माद् यत्स्वतुरो धर्मी स कुत्रापि न जीवति ॥
 मत्प्राणान् बाधते द्वेषो भूमौ मे चूर्णयत्वसून् । ३
 माञ्च वासयति ध्वान्ते प्राक्कालीयमृतानिव ॥
 क्षोभते मामकीनात्मा चित्तञ्चोद्विष्यतेऽन्तरे ॥ ४
 अगुस्मरामि प्राक्कालं सर्वा ध्यायामि ते क्रियाः । ५
 साधितं तव हस्ताभ्यां कर्मानुचिन्तयामि च ॥
 त्वामेवाहं सन्दिश्य विस्तृणामि करौ मम । ६
 त्वामाकाङ्क्षन्ति मत्प्राणाः सलिलाकाङ्क्षिभूमिवत् ॥ सेला ॥
 हे परेश त्वया तूर्य्य दीयतां मह्यमुत्तरं । ७
 क्षीयते मामकीनात्मा मत्तो माच्छादयाननं ।
 तस्मिन्नाच्छादिते तुल्यो भविष्याम्ववटङ्गतैः ॥
 प्रात मीं बोधय प्रीतिं यस्माद् विश्वसिमि त्वयि । ८
 मार्गमादिश गन्तव्यं त्वां प्रहृष्टमना अहं ॥
 द्वेषिभ्यो मम मां रक्ष त्वां परेशाहमाश्रये ॥ ९

- १० श्राद्धि मां त्वद्दशाचारं त्वं यतो ऽसि मदीश्वर ।
सद्भावो यत्त्वदीयात्मा स भुवं मां नष्टेत् समां ॥
- ११ स्वीयनामनिमित्तं मां त्वं परेश्वर जीवय ।
स्वीयधर्मानुसारेण क्लेशादुद्धर मे मनः ॥
- १२ स्वीयक्रावण्यहेतोश्च मद्विपत्तान् विनाशय ।
क्षिणु मत्प्राणविद्वेषुन् यतो ऽहं तव किङ्करः ॥

१४४ चतुश्चत्वारिंशच्छततमं गीतं ।

रक्षायै जघाय च परमेश्वरप्रशंसनं ।

दायूदो गीतं ।

- १ परमेशो भवेद् धन्यः स मदीयशिलोच्चयः ।
मत्प्राणोः शिक्तको युद्धे मेऽङ्गुलीनाञ्च विग्रहे ॥
- २ मम श्रीर्मम दुर्गञ्च प्रासादो रक्तकञ्च मे ।
चर्म विश्वासपात्रं मे मदश्रे च प्रजादमः ॥
- ३ हे परेश मनुष्यः को यत् सोऽभिज्ञायते त्वया ।
को वा मानवसन्तानो यत् त्वया स विगण्यते ।
- ४ वाष्पतुल्यस्य मर्त्यस्य घखाश्रायेव चक्षलाः ॥
- ५ हे परेश भवान् व्योम नमयित्वावरो हतु ।
भृघरा भवता स्पृष्टा धूममूर्द्धं क्षिपन्तु च ॥
- ६ वक्षैर्विकिर मच्छत्रून् स्वशरैस्तान् विलुम्प च ॥
- ७ हस्तावृद्धात् प्रसार्य त्वं ममोद्धारं विधेहि हि ।
संरक्षागाधतोयान्नां करेभ्यश्च विदेशिनां ।
- ८ मिथ्यावादि मुखं येषां दक्षहस्तश्च वक्षकः ॥
- ९ ईश्वर त्वां समुद्दिश्य गीतं गास्यामि नूतनं ॥
नेवला दशतारेण तुभ्यं गास्याम्यहं क्षिण ॥
- १० राज्ञां त्राणविधाता त्वं त्वन्तु खड्गाद् विनाशकात् ।
स्वीयदासस्य दायूद उद्धारं प्राकरोः स्वयं ।
- ११ त्वं मामुद्धर तेषाञ्च रक्त हस्ताद् विदेशिनां ।
मिथ्यावादि मुखं येषां दक्षहस्तश्च वक्षकः ॥
- १२ दक्षवद् यौवनेऽस्माकं पुत्राः सन्तु सतेजसः ।

कन्याः प्रासादकाण्यस्यैस्तद्वितप्रस्तरैः समाः ॥	
नानाविधधनैः पूर्णा अस्मत्कोषा भवन्तु च ।	१२
सन्तु रथ्यासु नो मेघाः सहस्राण्युतानि च ।	
धुर्वहाः सन्तु नो गावो भङ्गोऽप्रायश्च मा भवेत् ।	१४
अस्माकं सन्निवेशेषु विलापः श्रूयतां नहि ।	
धन्यास्ते मानवा येषाम् अवस्था तादृशी भवेत् ।	१५
धन्यास्ताश्च प्रजा यासाम् ईश्वरोऽस्ति परेश्वरः ॥	

१४५ पञ्चचत्वारिंशच्छततमं गीतं ।

इंद्रोद्यभाषया ककारादिगीतं तत्र शरणागतनोकेष्वोत्तरानुप्रसस्य वर्णनं ।

दायूदा कृतं प्रशंसनं ।

त्वामेवाहं नविष्यामि हे राजन् हे मदीश्वर ।	१
धन्यज्ञानन्तकालेषु प्रवदिष्यामि नाम ते ॥	
त्वदीयधन्यवादश्च करिष्यामि दिने दिने ।	२
त्वदीयनामधेयश्च प्रशंसिष्यामि सर्वदा ॥	
महान् अति प्रशंस्यश्च विद्यते परमेश्वरः ।	३
महिमा तस्य केनापि सन्धातुं नहि शक्यते ॥	
स्तोष्यन्ते त्वत्क्रिया लोकैरापौरुषपरम्परं ।	४
तावकीनप्रभुत्वस्य वर्णना च करिष्यते ॥	
महातेजोविशिष्टस्य त्वत्प्रतापस्य गौरवं ।	५
तवाश्चर्यक्रियाश्चाधि ध्यानं कारिष्यते मया ॥	
त्वदीयभोमकार्याणां वक्ष्यन्ति विक्रमं जनाः ।	६
तावकीनमहिम्नश्च करिष्ये वर्णनामहं ॥	
सौजन्यं बद्धरूपं ते स्मृत्वा व्याख्यास्यते जनैः ।	७
त्वदीयधर्महेतोश्च तैरुल्लासः करिष्यते ॥	
दयावान् अनुकम्पो च विद्यते परमेश्वरः ।	८
क्रोधे विलम्बकारी स वरिष्ठोऽनुग्रहे तथा ॥	
सज्जनः सकलेष्वेव स्मृतः स परमेश्वरः ।	९
वर्तते करुणा तस्य तत्सद्ये सर्ववस्तुनि ॥	
तव सर्वाणि कर्माणि त्वां स्तुवन्ति परेश्वर ।	१०

- साधवस्तव लोकाश्च धन्यं त्वां प्रवदन्ति हि ॥
 ११ तावकीनस्य राज्यस्य गौरवं कीर्त्तयन्ति ते ।
 तावकीनप्रभुत्वस्य वर्णानाञ्च प्रकुर्वन्ते ॥
 १२ ज्ञापयन्तो नृसन्तानान् तावकीनपराक्रमं ।
 महातेजोविशिष्टञ्च त्वद्राजत्वस्य गौरवं ॥
 १३ तावकीनन्तु यद्राज्यं राज्यं तत् सर्व्वकालिकं ।
 स्थिरन्ते चाधिकारित्वम् आपौरुषपरम्परं ॥
 १४ पतनोन्मुखोलोकानाम् आलम्बी परमेश्वरः ।
 नतानामपि सर्व्वेषां नृणामुत्थापकश्च सः ॥
 १५ सर्व्वेषां प्राणिनां दृष्टिस्त्वामालोक्य प्रतीज्जते ।
 उपयुक्ते च काले त्वं तेभ्यो भक्ष्यं प्रयच्छसि ॥
 १६ त्वया मुक्तकरेणाशा पूर्य्यते सर्व्वजीविनां ॥
 १७ स्वीयमार्गेषु सर्व्वेषु धार्म्मिकोऽस्ति परेश्वरः ।
 स्वीयकर्म्मसु सर्व्वेषु साधुशीलश्च स स्मृतः ॥
 १८ परमेशार्थिनां नृणां समीपस्थः परेश्वरः ।
 सकलानां तदासन्ने सत्यप्रार्थनकारिणां ॥
 १९ तस्माद् विभ्यति ये तेषाम् अभीष्टं तेन साध्यते ।
 श्रुत्वा कातरशब्दश्च तेषां त्राणं विधीयते ॥
 २० परेशे प्रीयमाणानां रत्नकः परमेश्वरः ।
 दुर्जनानाञ्च सर्व्वेषां विनाशं विदधाति सः ॥
 २१ प्रशंसां परमेशस्य मम भाषिष्यते मुखं ।
 सर्व्वप्राणो सदा तस्य पूतं नाम च वन्दतां ॥

१४६ षट्चत्वारिंशच्छततमं गीतं ।

परमेश्वरस्य गुणकारणात् तस्य प्रशंसनं ।

- १ प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्प्रकीर्त्ततां ।
 प्रशंसां परमेशस्य कुरु त्वं हे मनो मम ॥
 २ यावज्जीवं करिष्यामि प्रशंसां परमेशितुः ।
 प्राणधारणपर्यन्तं प्रगास्यामि मदीश्वरं ॥
 ३ विश्वासे नैव युष्माभिर्नरेन्द्रेषु विधीयतां ।

न कस्मिंश्चिन्नृसन्ताने स यस्मात् जातुमक्षमः ॥	
गते तत्प्राणवायौ स याति मृत्यम्यतां पुनः ।	४
तस्मिन्नेव दिने तस्य विप्रणश्यन्ति कल्पनाः ॥	
स धन्यो यस्य साहाय्यं कुर्याद् याकूव ईश्वरः ।	५
प्रत्याशा स्थापिता येन स्वप्रभौ परमेश्वरे ॥	
स्वर्गमर्त्यसमुद्राणां तन्मध्ये यद्यदस्ति च ।	६
तस्य सर्वस्य स खट्वा सर्वदा सत्यसेवकः ॥	
क्लिष्टानां धर्मनिर्णयता क्षुधितेभ्योऽन्नदायकः ।	७
काराबद्धमनष्याणां मोचकोऽस्ति परेश्वरः ॥	
दर्शनेन्द्रियहानेभ्यो नेत्रदाता परेश्वरः ।	८
लोकानाम् आनतानाक्षेत्यापकः परमेश्वरः ।	
धार्मिकेषु मनुष्येषु प्रेमकारी परेश्वरः ॥	
प्रवासकारिलोकानां रक्तकोऽस्ति परेश्वरः ।	९
विधवास्तातहीनांश्च बाजान् उपकरोति सः ।	
किन्तु दुर्दत्तलोकानां गतिं स क्षीभयिष्यति ॥	
सर्वकालेषु राजत्वं परमेशः करिष्यति ।	१०
ईश्वरस्तव हे सीयोन् आपौरुषपरम्परं ॥	
प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्भकीर्त्ततां ॥	

१४७ सप्तचत्वारिंशच्छततमं गीतं ।

परमेश्वरस्य कर्मकारणात् तस्य प्रशंसनं ।

प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्भकीर्त्ततां ।	१
अस्मदीयेश्वरोद्देश्यं प्रगानुद्यत उत्तमं ।	
यतो हेतोः सुरस्यं तत् प्रशंसा च मनोहरा ॥	
क्रियते परमेशेन निर्भ्रमति यिरुशालमः ।	२
इच्छायेसो विकीर्णांश्च स सङ्कृच्छति मानवान् ॥	
भ्रान्तःकरणानाश्च लोकानां स चिकित्सकः ।	३
स्वयं तेषां क्षतानाश्च बन्धनं विदधाति सः ॥	
ताराणामपि या सञ्ज्ञा सा तेनैव निरूपिता ।	४
नामान्यादाय तासां स एकैकामाङ्गयत्यपि ॥	

- ५ महान् स प्रभुरस्माकं महाशक्तिसमन्वितः ।
परिमाणातिरिक्तास्ति तदीया सुविवेचना ॥
- ६ परमेश्वर एवास्ति नम्याणामुपकारकः ।
किन्तु दुर्लभलोकानां भूमिं यावन्निपातकः ॥
- ७ परमेश्वरमुद्दिश्य यूयं स्तोत्रेण गायत ।
अस्मदीश्वरमुद्दिश्य गीतं गायत वीणया ॥
- ८ मेघैराकाशमाच्छाद्य भुवे तोयं ददाति सः ।
गिरीनाञ्जाप्य तैरेव दृश्यान्मुत्पादयत्यपि ॥
- ९ पशुभ्यः सकलेभ्यो हि भक्ष्यं तेन प्रदीयते ।
काकानां श्रावकेभ्योऽपि विक्रोशङ्गो जिघत्सया ॥
- १० वाजिनो विक्रमे तस्य सन्तोषो जायते नहि ।
चरणावपि वीरस्य स हि नैवानुरुध्यते ॥
- ११ तस्माद् बिभ्यति ये लोकास्तान् परेशोऽनुरुध्यते ।
तद्दयां ये प्रतीक्षन्तं स तेष्वेव प्रतुष्यति ॥
- १२ चिरुष्णालम् कुरुष्व त्वं परेशस्य प्रशंसनं ।
हे सियोन्नगरि त्वञ्च धन्यं ब्रूहि निजेश्वरं ॥
- १३ सुदृढार्गलयुक्तानि त्वद्वाराणि करोति सः ।
त्वदन्तर्वासिपुत्रेभ्य आशिशञ्च ददाति सः ॥
- १४ तावकोनञ्च सोमानं शान्तियुक्तं करोति सः ।
गोधूमैरुत्तमैश्च त्वां सन्तर्पयति स स्वयं ॥
- १५ स्वकीया भारती तेन धरां प्रति प्रहीयते ।
अतीव द्रुतया गत्या तस्य वाणी प्रधावति ॥
- १६ ऊर्णायुलामवत् तेन हिमानो च प्रदीयते ।
तुषारीयकणास्तेन विकीर्यन्ते च भस्मवत् ॥
- १७ प्रक्षिप्यन्ते तथा तेन हिमखण्डानि पिण्डवत् ।
स्थातुं तदीयशीतस्य सम्मुखे केन शक्यते ॥
- १८ तेन स्वीयवचः प्रेष्य सकलं क्रियते द्रवं ।
स्ववायौ चाक्षिते तेन सर्वं क्षरति तोयवत् ॥
- १९ याकूवं निजवाक्यं स इच्छायेकं निजान् विधीन् ।
स्वकीयां राजनीतिञ्च परिज्ञापितवान् स्वयं ॥
- २० कांश्चन भिन्नजातीयान् प्रतीक्ष्यं नाचचार सः ।

तदीयां राजनीतिञ्च नैव जानन्ति ते जनाः ॥
प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्भकीर्त्वितां ॥

१४८ अष्टचत्वारिंशच्छततमं गीतं ।

परमेश्वरस्य प्रशंसनाय स्यावरजःश्लेषे विनोतिः ।

प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्भकीर्त्वितां ।	१
स्तुध्वं परेश्वरं स्वर्गं स्तुध्वमुच्चस्य कं यु तं ॥	
स्तुध्वं हे तस्य दूतास्तं स्तुध्वं हे तद्भूलानि तं ॥	२
स्तुवाधां सूर्य्यचन्द्रौ तं स्तुध्वं दीप्राण्डुनितं ॥	३
स्तुध्वं तं हे दिवः प्रोक्षा द्यौरूर्द्धस्याम्बु तं स्तुहि ॥	४
स्तुयतां सकलैरेतैर्नामधेयं परेशितुः ।	५
यस्मादुच्चार्य्य तेनाज्ञां षष्टिस्तेषां समापिता ॥	
तेनैवानन्तकालार्थं तेषां संस्थापनं कृतं ।	६
प्रदत्तश्च विधिस्तेभ्यो नातिगम्यः कथञ्चन ॥	
स्तुध्वं परेश्वरं मर्त्यं तिमयोऽगाधसागराः ॥	७
वज्रिः शिला हिमं धूमो भस्मा तद्वाक्यसाधिका ।	८
गिरयः क्षुद्रशैलाश्च फलदा एरसद्गुमाः ।	९
जन्तवः पशवः सर्व्वे कीटाः पतत्रिणः खगाः ।	१०
महीपालाः प्रजावर्गा अथ्यक्षा देशशासकाः ।	११
युवानश्च युवत्यश्च प्राचीना बालकास्तथा ।	१२
स्तुयतां सकलैरेतैर्नामधेयं परेशितुः ।	१३
यद्देतोः केवलं तस्य नामधेयं समुन्नतं ।	
स्वर्गमर्त्यौ च शोभेते महता तस्य तेजसा ॥	
स्वप्रजानां कृते तेन सहजे षट्कमुन्नतं ॥	१४
निजसाधुमनुष्याणां सर्व्वेषां स्तुतिभाजनं ।	
निजासन्नप्रजानाश्चेखायेलीयन्तृणां कृते ॥	
प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्भकीर्त्वितां ॥	

१४६ जनपञ्चाशच्छततमं गीतं ।

अयकारणात् परमेश्वरस्य प्रशंसा ।

- १ प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्भकीर्त्तयतां ।
परमेश्वरमुद्दिश्य गीतं गायत नूतनं ।
साधूनाञ्च सभामध्ये कुरुष्वं तत्रप्रशंसनं ॥
- २ इच्छायेल् कुरुतां हृद्यं स्वकीये ष्टिकर्त्तरि ।
सोयीनश्चात्मजाः सर्व्व उल्लसन्तु खराजनि ॥
- ३ तदीयनामधेयञ्च नर्त्तनेन स्तुवन्तु ते ।
गानं ष्टदङ्गवीणाभ्यां तमुद्दिश्य च कुर्व्वतां ॥
- ४ यतो ह्येतो निर्जान् लोकान् परमेशोऽनुब्रूयते ।
विदधाति च नम्नायां परित्राणेन प्रोभनं ॥
- ५ कुर्व्वतां साधवो लोका उल्लासं गौरवान्विताः ।
स्वखदासु शयानाञ्च हर्षनादं प्रकुर्व्वतां ॥
- ६ धृत्वेशस्य स्तवान् कण्ठे द्विधाराञ्च करैरसीन् ।
प्रतीकारोऽन्यजातीनां दण्डनञ्च विदेशिनां ।
- ७ तदीयभृपतीनाञ्च ष्टङ्गलैरेव बन्धनं ।
मुख्यानां लौहपाशञ्च रोधनं तैः करिष्यते ॥
- ८ लिखिता च विचाराञ्चा तेष्वेत्यं साधयिष्यते ।
प्रताप एष सर्व्वेषु तस्य साधुषु वर्त्तते ॥
प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्भकीर्त्तयतां ॥

१५० पञ्चाशच्छततमं गीतं ।

मानाप्रकारेण परमेश्वरस्य प्रशंसनाय विनीतिः ।

- १ प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्भकीर्त्तयतां ।
इश्वरस्य प्रशंसैव क्रियतां धर्मधामनि ।
प्रशंसा क्रियतां तस्य योसि तच्छक्तिस्त्रयके ॥
- २ प्रशंसा क्रियतां तस्य स्वमहाकर्मणां कृते ।

प्रशंसा क्रियतां तस्य स्वमहैश्वर्यकारणात् ॥

प्रशंसा क्रियतां तस्य तूरीणां ध्वनिभिः सह ।

१

प्रशंसा क्रियतां तस्य स्वने नवलवीणयोः ॥

प्रशंसा क्रियतां तस्य मृदङ्गैर्नर्तनेन च ।

४

प्रशंसा क्रियतां तस्य सुघरिण ततेन च ॥

प्रशंसा क्रियतां तस्य घनैः सुशब्दनादितैः ।

५

प्रशंसा क्रियतां तस्य घनैरुत्सवसूचकैः ॥

प्रशंसा परमेशस्य क्रियतां सर्वजीविभिः ।

१

प्रशंसा परमेशस्य युष्माभिः सम्प्रकीर्त्वितां ॥

सुलेमनो हितोपदेशः ।

१ अध्यायः ।

१ आभाषः ७ तत्त्वज्ञानस्य कथनं १० पापिलोकेशोऽवश्यं प्रथमं भवितव्यता
२० प्रज्ञायाः कथनं २४ प्रज्ञाया भर्त्सनकथनञ्च ।

- १ इच्छायेलीयवंशस्य यो दायुदाख्यभूपतिः ।
कृतो हितोपदेशोऽयं तत्सुतेन सुलेमना ।
२ प्रज्ञां यच्छति शिक्षाञ्च बुद्धिवाचाञ्च बोधनं ॥
३ ददाति ज्ञानदां शिक्षां धर्मं नीतिं यथार्थतां ।
४ विद्यां यच्छति चाज्ञेभ्यो युवभ्यो ज्ञानपाटवे ॥
५ यनं श्रुत्वा नरो ज्ञानो पाण्डित्यं वर्द्धयिष्यति ।
बुद्धिमांसु मनुष्याऽपि लभ्यतेऽत्र सुमन्त्रणाः ॥
६ श्लोको वाणी च गूढार्था नराणाञ्च मनस्विनां ।
वाचः सूत्राणि चैतेषां सर्वेषां बोधमाप्स्यति ॥
७ परमेशाद्भि या भीतिः स प्रज्ञाया उपक्रमः ।
प्रज्ञां सदुपदेशञ्च तुच्छीकुर्वन्त्यबुद्धयः ॥
८ हे मत्पुत्र स्वतातस्य सूत्रपदेशं निशामय ।
स्वकोयमातुरादेशो न परित्यज्यतां त्वया ॥
९ यस्माच्चावर्षी शिरोमाला करुणभूषा च ते तव ॥
१० पापिषु लोभयत्सु त्वां मैवाङ्गीकुरु मत्सुत ॥
११ त्वां वदिष्यन्ति ते लोका अस्माभिः सार्द्धमेहि हि ।
नराणां रक्तपाताय स्यास्यामो निभृत वर्यं ।
विचेष्टिष्यामहे धर्तुं निष्कलङ्कान् अकारणं ॥
१२ पातालवद् ग्रसिष्यामो वर्यं जीवत एव तान् ।
अखण्डान् ग्रसिष्यामो गर्त्तावरोहिणो यथा ॥
१३ अत्युत्कृष्टानि वित्तानि परिलप्यामहे ततः ।
स्वगेहान् पूरयिष्यामो वस्तुभिर्लौठितै वर्यं ॥
१४ अस्माभिः सार्द्धमेव त्वं समानांशी भविष्यसि ।

अस्माकं सकलानाञ्च कोष एको भविष्यति ॥	
मत्पुत्र त्वं न तैः साकं याहि तेन कुवर्त्मना ।	१५
त्वं तेषां मार्गतः स्त्रीयौ चरन्तौ च निवारय ॥	
यतो हेतोरनिष्टाय तेषां पादा द्रवन्ति हि ।	१६
ते च शोणितपाताय भवन्ति द्रुतगामिनः ॥	
परन्तु पक्षिणां साक्षाज्जालं विस्तार्थ्यते वृथा ॥	१७
स्त्रीयशोणितपाताय गुप्तास्तिष्ठन्ति ते नराः ।	१८
स्त्रीयप्राणविनाशाय चेष्टन्ते व्याधवच्च ते ॥	
अन्यायात् कृतलाभस्य धनिनस्तादृशी गतिः ।	१९
स्त्रीयस्वामिन एवासौ लाभः प्राणापहारकः ॥	
वहिः प्रकरोति प्रज्ञा रथ्यास्तु तैश्च भाषते ॥	२०
जनताकीर्णहृष्टेषु सा करोति महाध्वनिं ।	२१
पुरद्वारस्य मार्गं च गदति स्त्रीयभारतीं ॥	
बालिशत्वे कियत्कालं यूयं तोक्ष्यथ बालिशः ।	२२
निन्दायाञ्च कियत्कालं तुष्टिं यास्यथ निन्दकाः ।	
हे निर्बोधाः कियत्कालं ज्ञानद्वेषं करिष्यथ ॥	
यूयं मदीयवाग्दण्डं प्रति वर्त्तितुमर्हथ ।	२३
पश्याहं व्याहरिष्यामि युष्मान् प्रति मतिं मम ।	
युष्मान् संज्ञापयिष्यामि मामकीनवचांसि च ॥	
मयाङ्गाने कृते यूयं यद् व्यायातुमनिच्छवः ।	२४
मम विस्तृतहस्तस्य वाक्यं श्रोतुञ्च नैच्छत ॥	
अवाञ्छांसि सद्यन्तां सकलां मम मन्त्रणां ।	२५
मामकीनञ्च वाग्दण्डं ग्रहीतुं न समैच्छत ॥	
तस्मान्मयापि युष्माकं दुर्दशायां हसिष्यते ।	२६
आशङ्गायाञ्च युष्माकं घटितायां कखिष्यते ॥	
यदायास्यति युष्माकम् आशङ्गा चक्रवातवत् ।	२७
भङ्गभावञ्च यदा युष्मान् उपस्थास्यति दुर्दशा ।	
आयासः परितापञ्च यदा युष्मान् उपेक्ष्यतः ॥	
तदा तैरहमाहूतः प्रदास्याम्युत्तरं नहि ।	२८
तैश्च मां यत्नतोऽन्विष्यन्ममोद्देशो न लप्स्यते ॥	
यतो ज्ञानमवज्ञाय निराकृत्य प्रभो भयं ।	२९

- १० मन्त्रणा मम तैस्त्यक्ता वाग्दशदश विगर्हितः ॥
 ११ खाचारस्य फलं तस्मात् तैर्लौकैरपभोक्ष्यते ।
 स्वकीयमन्त्रणाभिश्च ढत्तिस्रैः परिलभ्यते ॥
 १२ यस्माद् बालिशलोक्रानां भ्रंशस्तान् निह्नियति ।
 विनष्ट्यन्ति च निर्बोधाः खनिश्चिन्ततया किल ॥
 १३ यस्तु प्रष्टोति महाकथं स निर्विघ्नं निवत्स्यति ।
 स चानिष्टभयान्मुक्तः स्वस्थचित्तो भविष्यति ॥

२ द्वितीयोऽध्यायः ।

१ प्रज्ञाद्वारा रक्षणं १० पापिभ्यो निस्तरणं १० सत्यथेन गमनञ्च ।

- १ हे मदीयात्मज त्वं चेद् गृह्णीया वचनानि मे ।
 मामकीननिदेशांश्चेद् गोपये निर्जमानसे ॥
 २ प्रज्ञायां निदधीथाश्च स्वकीयश्रवणेन्द्रियं ॥
 ३ त्वं चेद् विवेचनायाश्च निजचित्तं प्रवर्तयेः ।
 समाह्वयेश्च चेद् बुद्धिम् उच्चकैश्च विवेचनां ॥
 ४ ताश्च रौप्यवद् अन्वये मार्गये गुप्तरत्नवत् ॥
 ५ परमेश्वरभक्ति र्या त्वया सा तर्हि भोक्त्यते ।
 तदानामीश्वरस्यैव ज्ञानञ्चावाप्स्यते त्वया ॥
 ६ प्रज्ञादाता यतो हेतोः स्वयमस्ति परेश्वरः ।
 तस्यैव वक्तव्यं ज्ञानं सुबुद्धिश्च प्रवर्तते ॥
 ७ लोकानामृचिचिन्तानां कुशलं सच्चिनेति सः ।
 सिद्धाचारमनुष्याणां फलकोऽस्ति स एव च ॥
 ८ तेनैव न्यायमार्गाणां क्रियते परिपालनं ।
 स्वीयसाधुमनुष्याणां गतिस्तेन च रक्ष्यते ॥
 ९ ततो हेतोस्त्वया तर्हि धर्मा न्यायश्च भोक्त्यते ।
 ज्ञास्यते च त्वया सर्व्वं सारख्यादि शुभायनं ॥
 १० तवान्तःकरणं प्रज्ञा यस्मिन् काले प्रवेक्ष्यति ।
 मनसे तावकीनाय ज्ञानं रोचिष्यते यदा ॥
 ११ परिणामप्रदर्शित्वं तदा त्वं पालयिष्यति ।
 सुविवेचनया सम्यक् त्वञ्च रक्षिष्यसे तदा ॥

उद्धृतः पापिनो मार्गाद् वक्रभाषिनरादपि ॥	१९
गन्तुं तामसरथ्यासु त्यक्तसारल्यमार्गतः ॥	१९
असत्कर्म्मणि सन्तुष्टात् कुकल्पैश्च प्रफुल्लितः ॥	१४
वक्रतारूपमार्गाच्च जिह्मवर्त्मनिगामिनः ॥	१५
उद्धृतः परदारेश्यः स्निग्धवाचः परस्त्रियः ॥	१६
या सन्त्यक्तवतो स्वीयं मित्रं यौवनकालिकं ।	१७
स्वकीयेश्वरसम्बन्धिनियमं या च विस्मृता ॥	
यतो हेतो गृहं तस्या नमति प्रलयं प्रति ।	१८
तस्याः सर्वाणि वर्त्मनि प्रेतलोकं प्रयान्ति च ॥	
गत्वा तस्याः समीपन्तु नैव कोऽपि निवर्त्तते ।	१९
नैव जीवनवर्त्मनि वावाप्नोति कदाचन ॥	
तस्माद् भद्रमनुष्याणां पदव्यां त्वं व्रजिष्यसि ॥	२०
धार्मिकाणाञ्च लोकानां पश्यान् पालयिष्यसि ॥	
मानवाः सरलात्मानः सन्निवर्त्यन्ति नीदति ।	२१
सिद्धाचारमनुष्याश्च तत्र स्थास्यन्ति सुस्थिराः ॥	
देशस्य मध्यतः सर्वे उच्छेत्स्यन्ते च दुर्जनाः ।	२२
सर्वे चोत्पाटयिष्यन्ते तस्य मध्यात् प्रवक्ष्यकाः ॥	

३ तृतीयोऽध्यायः ।

१ आज्ञां पालयितुं विनयः ५ परमेश्वरे विश्वसितुं विनयः ७ ईश्वरं स्तुतुं विनयः ११ ईश्वरस्य शासितं स्वीकर्तुं विनयः १२ ज्ञानेन लाभः २१ मनस्य फलं २० ज्ञानोपदेशश्च ।

हे मत्पुत्र ममादेशं त्वं कदापि न विस्मरेः ।	१
तवान्तःकरणं सर्वान् मद्दिधीन् परिरक्षतु ॥	
यस्मात् तवायुषो दीर्घ्यं जीवनस्य च वत्सरान् ।	२
शान्तिञ्च वर्द्धयित्वा ते तुभ्यं दास्यन्ति निश्चितं ॥	
करुणासत्यते यत् त्वां न जहीतां कदाचन ।	३
तद् बधान स्तकण्ठे ते चित्तपत्रे च ते लिख ॥	
तत् कृत्वा परमेशस्य मनुष्याणाञ्च सम्मुखे ।	४
त्वयानुग्रह उत्सृष्टं कुशलक्षोपलभ्यसे ॥	

- १ सर्वान्तःकरणेनैव त्वं श्रद्धत्सु परेश्वरं ।
मा कुर्वीथा निजां बुद्धिं तावकीनावलम्बनं ॥
- ६ तव सर्वगतित्वेव स प्रतिस्मर्यतां त्वया ।
तदा स तव वर्त्मनि सरलाणि करिष्यति ॥
- ७ मा भवे ज्ञानसम्पन्नः स्त्रीयदृष्टिविचारतः ।
परमेश्वरतो भीतो भवेः पापात् पराङ्मुखः ॥
- ८ भविता वपुषः स्थास्थम् आर्द्रतास्त्राञ्च तत् तव ॥
त्वं स्वचित्तस्य दानेन सम्मन्यस्व परेश्वरं ।
आदिजातेन सर्वस्य तवायस्य फलेन च ॥
- १० वसुभिः पूरयिष्यन्ते कोषामाराणि ते तदा ।
गोस्तनीरसभाण्डानि भविष्यन्त्याभुतानि च ॥
- ११ हे मत्पुत्र परेशस्य शास्तिं त्वं न निराकुरु ।
तेन सम्भर्त्सितश्चापि न परिक्लाम्य कर्हिचित् ॥
- १२ यस्माद् यः परमेशस्य प्रियः स तेन भर्त्स्यते ।
जनकेन यथा पुत्रो मनःसन्तोषकारकः ॥
- १३ धन्यं ब्रवीमि तं मर्त्यं प्रज्ञा येनाधिगम्यते ।
धन्यमेव मनुष्यं तं बुद्धिर्येनोपलभ्यते ॥
- १४ यस्माद् रजतवाणिज्यात् तस्या वाणिज्यमुत्तमं ।
जातरूप्यस्य लाभाच्च तस्या लाभोऽतिरिच्यते ॥
- १५ मूल्यमस्ति महत् तस्या मुक्तानामपि मूल्यतः ।
तव हृषदवस्तूनि तत्तुल्यानि न सन्ति हि ।
- १६ दीर्घायुर्विद्यते पश्य तस्याः सखेतरे करे ।
ऐश्वर्यं मौरवश्चापि तस्या वामकरे स्थितं ॥
- १७ तस्या यावन्ति वर्त्मनि रम्यवर्त्मनि तानि हि ।
पश्यानः सकलास्तस्या भवन्ति श्रान्तिदायकाः ॥
- १८ ये तां धरन्ति तेषां सा भवत्वमृतपादपः ।
यस्तामालम्बते सोऽपि नरो धन्यो भविष्यति ॥
- १९ प्रज्ञया स्थापयामास धरामूर्त्तं परेश्वरः ।
सुविवेचनया तेन निर्मितं व्योममण्डलं ॥
- २० तस्य ज्ञानेन गम्भीराश्चरित्तरे च जलाशयाः ।
आकाशमण्डलाश्चापि निशाजकं प्रवृष्यते ॥

हे मत्पुत्र स्वचक्षुर्भ्यां नानुज्ञायापसर्पणं ।	१९
परिणामप्रदर्शित्वं कुशलञ्चाभिरक्ष हि ॥	
मनसे तावकीनाय जीवनं ते प्रदास्यतः ।	१९
त्वदीयकण्ठदेशस्य भूषणो च भविष्यतः ॥	
तदानो निजमार्गेण त्वं ब्रजिष्यसि निर्भयं ।	२२
नैव त्वत्पादयोर्बाधा गमने च भविष्यति ॥	
श्रयानस्य तव चासो न भविष्यति कश्चन ।	२४
त्वं प्रसूयसि निद्रा च सुखदा ते भविष्यति ॥	
नैव प्राप्स्यसि शङ्कां त्वं भये ऽकस्मादुपस्थिते ।	२५
न वा दुष्टमनुष्याणां सर्व्वनाशे समागते ॥	
परमेशो यतो हेतोराश्रयस्ते भविष्यति ।	२६
उन्माधात् तव पादञ्च स संरक्षिष्यति स्वयं ॥	
हित्वाधिकारिलोकात् त्वं नोपसंहर तद्धितं ।	२७
यत् कर्तुं तावकीनेन पाशियुग्मेन शक्यते ॥	
याहि त्वं पुनरायाहि श्वा दास्यामीति वागपि ।	२८
त्वया हस्तगतार्थेन स्वमित्राय न कथ्यतां ॥	
एकस्थान त्वया सार्द्धं येन निर्भयमुच्यते ।	२९
अहितं तस्य मित्रस्य त्वं कदापि न चिन्तय ॥	
अहितं तव यो लोको न करोति कथञ्चन ।	३०
विवादं तेन सार्द्धं त्वं मा कुर्व्वीथा अकारणं ॥	
दौराढ्याचारिलोकाय त्वं मैवेर्य्यं कदाचन ।	३१
मैव मन्यस्व गन्तव्यं तस्य किञ्चन वर्त्म वा ॥	
वक्रभावं नरं यस्माद् गृह्यते परमेश्वरः ।	३२
सरलाचारलोकैस्तु सार्द्धं तस्यास्ति मित्रता ॥	
अभिशापः परेशस्य वर्त्तते पापिनो गृहे ।	३३
आश्रितं धार्मिकाणाञ्च वासाय प्रददाति सः ॥	
उपहासकलोकानाम् उपहासक एव सः ।	३४
किन्तु तेनैव नस्त्रेभ्यः प्रसादाद् दीयते वरः ॥	
सम्भ्रमो ज्ञानिनां दायो मूढानाञ्चोन्नतिस्त्रया ॥	३५

४ चतुर्थोऽध्यायः ।

१ सुलेमनो विनयवाक्यं १० तद्वाक्यस्य फलं १४ पापिभ्यः प्रथम् भवितुं विनयः २०
सावधानो भवितुं विनयश्च ।

- १ हे वत्साः पितुरादेशो युष्माभिर्विनिश्चयतां ।
आबोद्धुं सविचारश्च स्त्रीयश्चात्रं निधीयतां ॥
- २ यतोऽहमुत्तमां शिक्षां युष्मभ्यं दातुमुद्यतः ।
युष्माभिश्चोपदेशो मे न त्यक्तव्यः कदाचन ॥
- ३ अहमप्यभवं यस्मात् निजतातस्य नन्दनः ।
सुकुमारोऽद्वितीयश्च स्वमातुर्दृष्टिगोचरे ॥
- ४ स तु मां शिक्षयन्नाह मद्वाचो मनसा धर ।
परिपालय चाज्ञा मे जीवनं लभ्यसे तदा ॥
- ५ परिक्रोगीष्व विद्वत्तां परिक्रोगीष्व श्रेष्ठेषु ।
मैव विस्मर मद्वाचो मा भूस्ताभ्यः पराङ्मुखः ॥
- ६ त्वया मा त्यज्यतां प्रज्ञा तदा सा त्वामविष्यति ।
प्रेमाणां कुरु तस्याश्च त्वां रक्षिष्यति सा तदा ॥
- ७ श्रेयसी सर्वतः प्रज्ञा तस्मात् प्रज्ञामुपार्जय ।
त्वदीयसर्वसम्पत्त्या क्रोगीष्विह सविचेचनां ॥
- ८ तां शिरोवर्त्तिनीं कुर्याः सा त्वामुन्नमयिष्यति ।
तां समालिङ्ग सा तर्हि त्वां सम्मान्यं करिष्यति ॥
- ९ सा तुभ्यं रमणीयश्च शिरोवेष्टं प्रदास्यति ।
शोभारूपकिरीटेन त्वाश्च संवेष्टयिष्यति ॥
- १० हे मत्पुत्र त्वया श्रुत्वा गृह्यन्तां वचनानि मे ।
बहुवर्षान्वितं तर्हि त्वदीयायुर्भविष्यति ॥
- ११ प्रज्ञाया एव पश्यान्महं त्वां दर्शयामि हि ।
ऋजुताया महावर्त्म त्वामहं गमयामि च ॥
- १२ गमने पादपातस्ते तस्मान्नो सङ्कुचिष्यति ।
धावने स्खलनश्चापि तव नो सम्भविष्यति ॥
- १३ दृढमेव धरेः शिक्षां स्वस्तहस्तो भवे नहि ।
महायत्नेन तां रक्ष यस्मात् सा तव जीवनं ॥
- १४ अथर्म्माचारिलोकानां वर्त्म त्वं प्रविशे नहि ।

दुश्चरित्रमनुष्याणाम् पदव्यामपि मा व्रजेः ॥	
ततो दूरं परिक्राम्ये मेव गच्छेत्तदन्तिकं ।	१५
ततः पराङ्मुखो भूत्वा स्वमार्गंऽयसरो भवेः ॥	
यस्माद् अक्षतपापानां तेषां निद्रा न जायते ।	१६
अक्षते च परभ्रंशे स्वप्नस्तेषां विलुप्यते ॥	
ते समश्रन्त्यधर्माग्रं द्रोहमद्यं पिवन्ति च ॥	१७
धार्मिकाणान्तु यः पश्याः स भानु दीप्तिमानिव ।	१८
सिद्धिं माध्याह्निकां प्राप्तुं तेजसा वर्द्धते सदा ॥	
दुर्जनानाञ्च यो मार्गः सदृशस्तिमिरेण सः ।	१९
केन ते प्रस्खलियन्ति तत् ते क्षान्तुं न शक्यते ॥	
हे मत्पुत्र मदीयोक्त्यां त्वया चित्तं निवेश्यतां ।	२०
मामकीनेषु वाक्शेषु त्वया श्रोत्रं निधीयतां ॥	
त्वं स्वोयदृष्टितस्तेषां नानुजानीहि निर्गमं ।	२१
निजान्तःकरणस्यैव मध्ये तानि सुगोपय ॥	
तान्यवाप्नोति यः कश्चित् जीवनं तस्य तानि हि ।	२२
तदीयसकलाङ्गानां रोगनाशकराणि च ॥	
सर्व्वथत्नान्महाथलं कृत्वा रक्ष निजान्तरं ।	२३
तस्मादेव यतो हेतोर्जीवनस्योद्गमो भवेत् ॥	
स्वसान्निध्याच्च वक्त्रस्य वक्रतामपसारय ।	२४
छोष्ठयोरपि कौटिल्यं स्वतो दूरीकुरुष्व च ॥	
ऋजुदृष्टिं प्रकुर्व्वातां तावकीने तु लोचने ।	२५
त्वत्पत्यत्तमवक्रौ च वीक्षेतां नयनच्छदौ ॥	
सृतिः स्वकीयपादस्य त्वया सम्यग् विविच्यतां ।	२६
भविष्यन्ति स्थिरास्तर्हि सकला गतयस्तव ॥	
सव्यां प्रत्यपसव्यां वा दिशं न भ्राम्य कर्हिचित् ।	२७
अरयां तावकीनञ्च कुमार्गादपसारय ॥	

५ पञ्चमोऽध्यायः ।

१ सुलेमनो विनयकथनं २ येश्याया विरहकथनं ३ विवाहप्रशंसनञ्च ।

प्रज्ञायां मम हे पुत्र त्वं स्वचित्तं निवेशय ।

१

- १ मदीयसुविचारे त्वं स्त्रीयश्रोत्रे निधत्स्व च ॥
 धारयिष्यसि तर्हि त्वं परिणामप्रदर्शितां ।
 तावकीनाधराभ्याश्च ज्ञानं रक्षिष्यते तदा ॥
- २ श्लोष्ठौ वाराङ्गनाथास्तु परिखावयतो मधु ।
 तैलतोऽपि स्त्रियास्तस्याः काकुदं मेदुरं भवेत् ॥
- ३ फलं पारत्रिकं तस्यास्तिहं किराततिहवत् ।
 कण्टकैरतितीक्ष्णश्च द्विधारचन्द्रहासवत् ॥
- ४ तस्याश्चरणयुग्मश्च मृत्युं प्रत्यवरोहति ।
 स्त्रीयगत्या च पाताले सा करोति पदार्पणं ॥
- ५ जीवनस्य महामार्गस्तया नैव विविच्यते ।
 वर्त्माधः कम्पते तस्याः किन्तु सा तन्न बुध्यते ॥
- ६ अतो हे बालका यूयं मद्वाक्यं श्रोतुमर्हथ ।
 निर्गतेभ्यो मदीयास्याद् वाक्त्रेभ्यो मापगच्छत ॥
- ७ अतिदूरं स्त्रियास्तस्यास्त्वं विर्युग्धि निजायनं ।
 तद्देहद्वारसान्निध्यं त्वं न गच्छ कदाचन ॥
- ८ गत्वान्येभ्यः स्वसम्मानं सम्प्रदायिष्यते त्वया ।
 दयाहीनरिपो हस्ते निजायुश्चार्पयिष्यते ॥
- ९ त्विं त्वदीयसम्पत्त्या परे यास्यन्ति मानवाः ।
 भविष्यति परं सद्गुणं त्वच्छमजैः फलैः ॥
- १० मांसे देहे च ते क्षीणे शेषे त्वं निष्टनिष्यसि ॥
 वक्ष्यसि चेदमाः शिष्टां कुतो गर्हितवानहं ।
 ममान्तःकरणश्चैव व्यनिन्दद् भर्त्सनां कुतः ॥
- ११ कुतोऽहं स्वगुरुणाश्च भारतीं श्रुतवान् नहि ।
 ममोपदेशकानाश्च वाण्यां न न्यदधे मनः ॥
- १२ प्रायः सर्वाहितेऽमज्जं जनतासभयोः पुरः ॥
 पिव त्वं स्वप्रहेस्तोयं स्वकूपादुद्धृतं जलं ॥
- १३ कुतस्त्वदुत्सजं नीरं वह्निर्वित्त्वारयिष्यते ।
 नगर्यां राजमार्गेषु तोयानां सरितो यथा ॥
- १४ तवैकस्यास्तु तत् तोयं न चान्येषां त्वया सह ॥
 तावकीनप्रहिर्भूयाद् आशीर्वादसमन्वितः ।
 निजयौवनकालस्य कान्तायां त्वं प्रहृष्य च ॥

तां मन्यस्व मृगीं चावीं हरिणीं वा मनोहरां ।	१९
स्तनमद्यश्च तस्यास्त्वां प्रमोदयतु संवर्द्धदा ।	
प्रीतिभावेन तस्याश्च त्वं रमस्व निरन्तरं ॥	
हे मत्पुत्र कुतो हेतोस्त्वं वेष्यायां निरंस्यसे ।	१०
परस्या वक्षसि त्वं वा कुतः सक्तो भविष्यसि ॥	
प्रत्यक्षाः परमेशस्य सन्ति मार्गा नरस्य वै ।	११
सम्यक् तेन मनुष्यस्य सर्व्ववर्त्म परीक्ष्यते ॥	
स्वोयदुष्कृतपाशैर्हि दुष्टो लोको धरिष्यते ।	१२
दृष्टं तच्च निभनत्यन्ति स्वीयकिल्बिषरज्जवः ॥	
उपदेशविहीनत्वात् स विनाशं गमिष्यति ।	१३
मूढताया महत्त्वाच्च प्रपतियति मत्तवत् ॥	

६ षष्ठोऽध्यायः ।

१ प्रतिभूतनिषेधः ६ आलस्यविरुद्धकथनं १२ दुष्टलोकविरुद्धकथनं १६ मत्प्र घृणास्य-
दानि २० आज्ञापालनफलं २५ परदारगमनात् चतिस्य ।

हे मदीयात्मज त्वञ्चेत् स्वबन्धो लभ्यको भवेः ।	१
परार्थं धृतहस्तो वा कुर्याः सत्पापनं यदि ॥	
स्वमुखाग्निर्गतैर्वाक्वैस्तर्हि त्वं सन्धुतो ऽभवः ।	२
यथा पाशैस्तथा बद्धः स्ववक्त्रेणैरितोक्तिभिः ॥	
अत्रैतत् कुरु मत्पुत्र त्वं स्वबन्धोः करङ्गतः ।	३
स्वं रक्ष बन्धुमध्येत्य प्रणिपत्य प्रसादय ॥	
स्वीयलोचनयोर्निद्रा त्वयानुज्ञायतां नहि ।	४
न नेत्रच्छदयुग्मस्य वा स्वप्रार्थं निमीलनं ॥	
उद्धर स्वं मृगो यद्वत् पत्नी वा व्याधहस्ततः ॥	५
हे तुन्दपरिमार्ज त्वं पिपीलिकान्तिकं व्रज ।	६
तस्या आचारमालोक्य ज्ञानलाभं कुरुष्व च ॥	
नास्ति कोऽप्यधिपस्तस्या न शान्ता न च नायकः ॥	७
तथापि ग्रीष्मकाले सा सङ्गृह्णाति स्वजेमनं ।	८
शस्यकर्त्तनकाले ऽपि स्वमर्ह्यं सच्चिनोति च ॥	
स्वप्यते कतिकालं हि हे आलस्यमते त्वया ।	९

- कदा स्वकीयनिद्रातस्त्वयोत्थानं करिष्यते ॥
- १० अल्पनिद्राल्पतन्द्रा स्यात् स्वप्ने स्वल्पकरस्मिशा ॥
- ११ तथा त्वदोयदारिद्र्यम् उपस्थास्यति दस्युवत् ।
तव निष्किञ्चनत्वञ्च समायास्यति चर्मिवत् ॥
- १२ पापात्मातीव धूर्त्ताऽस्ति वाक्कौटिल्यञ्च सेवते ।
- १३ कुरुते नेत्रसङ्केतं पादाभ्यां बोधयत्यपि ।
स्वकीयकरशाखाभिरुपदेशं करोति च ॥
- १४ चित्तं तस्य क्लेशैः पूर्णं स कुसङ्कल्पकृत् सदा ।
विवादस्य च वीजानि तेनाप्यन्ते निरन्तरं ॥
- १५ ततो हेतो र्हेठात् तस्य विपत्तिः प्रभविष्यति ।
स च ध्वंसिष्यतेऽकस्मात् प्रतीकारेण वर्जितः ॥
- १६ परमेश्वर एतानि घड्ढस्तूनि विगर्हते ।
तद्युक्तं सप्तमञ्चापि मनसा स ऋतीयते ॥
- १७ ऊर्ध्वदृष्ट्यद्वियुग्मञ्च जिह्वा चान्तवादिनी ।
निर्द्वाषाणामसृक्पाते प्रवृत्तञ्च करद्वयं ॥
- १८ चित्तं कुमन्तृणानाञ्च कल्पनेन सुतत्परं ।
दुष्कर्मसाधनार्थञ्च द्रुतगामि पदद्वयं ॥
- १९ अन्तरी कूटसाक्षी च भ्रातृणाञ्चैक्यभेदकः ॥
- २० हे मत्पुत्र स्वतातस्याज्ञा त्वया परिपाल्यतां ।
स्वीयमातुः सुशिक्षा च न परित्यज्यतां त्वया ॥
- २१ तां बधान सदा चित्ते कण्ठदेशे निधेहि च ॥
- २२ सा त्वां नेष्यति गच्छन्तं स्वपन्तं त्वामविष्यति ।
उन्निद्रेण त्वया सार्द्धं संलापञ्च करिष्यति ॥
- २३ यद्देतो दीपिकास्त्याज्ञा सुशिक्षा दीप्तिरस्ति च ।
उपदेशस्य वाग्दण्डाः सन्ति जीवनवर्त्म च ॥
- २४ इत्थं पापिष्ठनारीतस्तव रक्षा भविष्यति ।
स्निग्धजिह्वपरस्त्रीतस्त्वञ्चोद्धारमवाप्स्यसि ॥
- २५ त्वदोयचेतसे तस्याः सौन्दर्यं मैव रोचतां ।
स्वीयनेत्रच्छदाभ्यां सा त्वां जालेनेव मा धरेत् ॥
- २६ विश्याया अनुरोधस्तु श्रेष्ठभक्ष्यापहारकः ।
परस्त्री किन्त्वमूल्यानां प्राणानां ग्राहिका भवेत् ॥

वर्जं वक्षसि यो दध्यात् तद्वस्त्रं किं न धत्स्यते ॥	१०
तमाङ्गारेषु यो गच्छेत् तत्पादौ किं न तप्यतः ॥	१८
समीपवासिनो भार्यां यो गच्छेत् स तथा भवेत् ।	१९
यः कश्चित् तां स्पृशेत् सोऽपि निर्द्दोषो न भविष्यति ॥	
चौर्यक्रियापि चौरस्य नैव लोकैरपेक्ष्यते ।	३०
स्वकीयप्राणरक्षाय क्षुधातस्तेन चोरिते ॥	
घृतेन तेन कर्त्तव्यं समधा परिशोधनं ।	३१
त्यक्तव्यं सकलस्यैव स्वीयगोहे स्थितं वसु ॥	
परदारान्तु यो गच्छेत् स नरो बुद्धिवर्जितः ।	३२
स्वीयप्राणापहर्त्ता स स्वयमेव खनाशकृत् ॥	
दण्डद्वाम्रोत्थवञ्चाश्च लज्जा तस्य न लुप्यते ॥	३३
स्वामिनो जारशङ्का या सा नरस्यातिचण्डता ।	३४
प्रतीकारदिने तेन क्षमा नैव करिष्यते ॥	
न पारितोषितं किञ्चित् तस्मै रोचिष्यते तदा ।	३५
उल्कोचे बद्धमूलेऽपि स तुष्टिं न गमिष्यति ॥	

७ सप्तमोऽध्यायः ।

१ सुलेमनो विनयकथनं ६ वेश्याया व्यवहारवर्णनं २४ तस्याः स्वातन्त्र्यस्थावश्यकता च ।

महाचो रक्ष हे पुत्र मदाज्ञा हृदि गोपय ॥	१
तथा जीवनलाभार्थं मदाज्ञा परिपालय ।	१
मम शिक्षाश्च संरक्ष चक्षुःकनीनिकामिव ॥	
ता बधानाङ्गुलिव्येव स्वहृत्पत्रे च ता लिख ॥	२
भगिन्येव ममासि त्वमिति प्रज्ञा त्वयोच्चतां ।	४
मम ज्ञातिरियस्येति कीर्त्ततां सुविवेचना ॥	
इत्यमेव परस्त्रीतस्तव रक्षा भविष्यति ।	५
स्निग्धवाक्परभार्यातस्त्वस्योद्धारमवाप्स्यसि ॥	
स्वगृहस्थगवाक्षस्य जालेनाहं व्यनोकर्यं ॥	६
तदानो मन्दबुद्धीनां केषाञ्चित् प्राप्य दर्शनं ।	७
यूनां मध्ये मयादर्शि युवैको ज्ञानवर्जितः ॥	
स तस्या गेहकीयास्य सम्मुखेनात्नवर्त्तत ।	८

- तस्या निकेतनस्यैव वर्त्मना च समक्रीतीत् ॥
 ९ तदा गोधूलिरेवासीत् सन्धाकालेऽपराङ्गिके ।
 यामिनोजान्मकारश्च समवाप्रौदुपक्रमं ॥
 १० एका स्त्री तु तमभ्यायात् वेष्टावेष्टा सुधूर्त्तधीः ॥
 ११ कोलाहलप्रियाबाधा तत्पादौ न स्थिरौ गृहे ॥
 १२ जातु भ्राम्यति मार्गे सा जातु याति चतुष्पथं ।
 जातु वा सर्वकोशेषु व्याधवत् सा प्रतीक्षते ॥
 १३ सा तं धृत्वा तदाचमुन्नीत् धृष्टास्या चेदमब्रवीत् ॥
 १४ मङ्गलार्थं बलीन् दत्त्वा मयाद्य पूरितं व्रतं ॥
 १५ अतस्त्वां प्राप्तमागच्छं मयान्विष्य त्वमीक्ष्यसे ॥
 १६ मत्तुङ्गास्तरथैः स्त्रीर्षा मिच्छीयैश्चिन्नवादरैः ॥
 १७ अगुरुवोक्तसुत्वग्भिर्मम शय्या सुवासिता ॥
 १८ एद्यावामरुणं यावत् प्रेमभोगे रमावहै ।
 पूर्णकामविलासेन प्रमोदं करवावहै ॥
 १९ गृहस्वामी गृहे नास्ति दीर्घयात्रां करोति सः ॥
 २० स मुद्रायश्चिह्नस्तोऽग्नात् पूर्येन्दौ गेहमेथ्यति ॥
 २१ इत्थं तं निजश्चिन्ताया बाहुल्येनाचकर्ष सा ।
 श्लोथयो मन्दुरत्वेन पद्यभ्रष्टं चकार च ॥
 २२ तदानीं स नरस्तस्याः पश्चादेवागमद्गठात् ।
 स तु पीनगवा तुल्यो घातस्थानं प्रगच्छता ।
 अबुद्धे र्दण्डनं प्राप्तुं याति नूपुरधारिवत् ॥
 २३ श्रेष्ठे श्रीघ्नगवाखेन यद्वत् तस्य विभेत्स्यते ।
 पक्षीत्यं प्रविशेत् पाशम् अञ्जात्वा प्राणसंशयं ॥
 २४ अतो हे बालका यूयं ममोक्तिं श्रोतुमर्हथ ।
 ममास्यान्निर्गतं वाक्यं युष्माभिर्विनिश्चयतां ॥
 २५ मा भवेत् त्वन्मनो भ्रष्टं तस्या मार्गेऽवलम्बितुं ।
 मैव वा क्रियतां तस्या वर्त्मसु भ्रमणं त्वया ॥
 २६ बाहुलोकास्तथा यस्मात् क्षतीकृत्य निपातिताः ।
 तथा व्यापादिताः सर्वे वाहिनीं समहावला ॥
 २७ नरकाध्वा गृहं तस्याः कालान्तःपुरगामि तत् ॥

८ अध्यायः ।

१ प्रज्ञायाः सुखानिः श्रेष्ठता च १९ प्रज्ञया पराक्रमो धनञ्च २९ प्रज्ञाया चनादिकं ३९
प्रज्ञया सुखवर्णनञ्च ।

किं न घोषयति प्रज्ञा बुद्धिरुच्चैश्च भाषते ॥	१
मार्गस्योपरि तिष्ठन्ती सूक्ष्मं शृङ्गाटकालये ॥	२
गोपुराणां समीपे वा नगरस्य मुखे स्थिता ।	३
कपाटानां प्रवेशे सा प्रोक्षिरित्यं प्रभाषते ॥	
आह्वयामि नरा युष्मान् मनुजान् अभिवच्यहं ॥	४
हे मन्दबुद्धयो यूयं प्रगृह्णीत सतर्कतां ।	५
हे मृदाः सकला यूयं शिद्धध्वं सुविवेचनां ॥	
युष्माभिः श्रूयतां यस्माद् उत्कृष्टानि वदाम्यहं ।	६
मामकीनाधरद्वारात् न्याय्या निर्यान्ति चोक्तयः ॥	
तास्तु मे सत्वभाव्यस्ति पापं द्विष्टो ममाधरौ ॥	७
सकला मम वक्त्रस्य वाचो धर्मसमन्विताः ।	८
वक्त्रेका विपरीता वा मध्ये तासां न विद्यते ॥	
नृणां बुद्धिमतां दृष्टाद्यजवः सकलाश्च ताः ।	९
ज्ञानप्राप्तमनुश्यागां विचारात् सरलाश्च ताः ॥	
रौप्याद् गृह्णीत शिष्टां मे ज्ञानस्रोतमहेमतः ॥	१०
यतो हेतोः प्रबालेभ्यः प्रज्ञा श्रेष्ठा न संशयः ।	११
सर्वाणि प्रियवस्तूनि तत्समानि न सन्ति हि ॥	
अहं प्रज्जेति विख्याता मम वेष्टम सतर्कता ।	१२
लभ्यते च मया ज्ञानं परिणामप्रदर्शकं ॥	
परमेशान्तु या भीतिः सा दृष्ट्या पातकं प्रति ।	१३
तस्माद् दर्पो ऽभिमानञ्च दुष्टतारूपवर्त्म च ।	
विपरीतञ्च दौर्मुख्यं दृष्टान्येतानि सन्ति मे ॥	
मन्त्रयाकुशले स्तो मे प्रज्ञाहं विक्रमान्विता ॥	१४
मया शासति राजानो भूया धर्मं वदन्ति च ॥	१५
मया जयन्ति शास्त्रारः शिष्टाश्च क्षितिनायकाः ॥	१६
ये कुर्वन्ति मयि प्रेम तेषु प्रेम करोम्यहं ।	१७
यत्रान्मां मृगयन्ते ये मामवाप्स्यन्ति ते जनाः ॥	

- १८ ममैवास्ति धनं तेजः स्थासु वित्तं पवित्रता ॥
 १९ श्रेष्ठं मम फलं स्वर्गात् हिरण्यादपि निर्मलात् ।
 श्रेष्ठो मदीयलभ्यांश्च उत्तमाद् रजतादपि ॥
 २० नयन्ती धर्ममार्गेषु मध्येन न्यायवर्त्मनां ।
 २१ ममानुरागिणो लोकान् कुर्वन् सम्यक्तिभागिनः ।
 कौषागाराणि तेषाञ्च द्रव्यैः सम्पूरयाम्यहं ॥
 २२ प्राप्ताहं परमेशेन स्वीयगत्या उपक्रमे ।
 स्वकीयकर्मणामग्रे काले ऽतीव पुरातने ॥
 २३ आदावेवाभिषिक्ताहं प्राक् क्षितेरुद्धवात् पुरा ॥
 २४ मदीयोत्पत्तिकाले च नाविद्यन्त महार्णवाः ।
 भारिणस्तोयभारेण नाविद्यन्त च निजर्भराः ।
 २५ गिरीणां रोपणस्थाये ऽहं जाताद्रिगणात् पुरा ॥
 २६ तेनास्त्रेषु देशेषु निर्जनेषु स्थलेषु च ।
 नरलोकस्थमृद्रेणो मस्तके ऽपि न निर्मितेः ॥
 २७ यदा सोऽस्थापयद् व्योम तदैवासमुपस्थिता ।
 यदा सोऽपान्निधेः पृष्टे व्यलितत् परिमण्डलं ।
 २८ यदाबध्नाद् घनानूर्द्ध्वं सैन्यवोत्साञ्च प्राभवन् ॥
 २९ यदा महासमुद्रस्य सीमानं स न्यरूपयत् ।
 निजाञ्जालङ्घनादेव सलिलानि निवारयन् ।
 वसुधायञ्च मूलानि स समस्थापयद् यदा ॥
 ३० तदानीं तस्य पार्श्वे ऽहम् अतिष्ठं कर्मकारिणी ।
 प्रत्यहं नन्दना तस्य तत्साक्षात् हर्षणा सदा ॥
 ३१ हृष्टा भूमण्डले तस्य नन्दन्तो नृसुतैः सह ॥
 ३२ हे वत्सा अधुना यूयं निशामयत महचः ।
 मन्मार्गान् ये ऽवलम्बन्ते धन्या एव भवन्ति ते ॥
 ३३ उपदेशं ऽऽह्नीत्वैव भवत ज्ञानसेवकाः ।
 अत्याचारञ्च युष्माभिः कथञ्चित् क्रियतां नहि ॥
 ३४ धन्य एव मनुष्यः स यः संप्रदण्वन् वचो मम ।
 मामकीनकपाटेषु प्रजागर्त्तिं दिने दिने ।
 मम द्वारशिलायाञ्च द्वारिवदवतिष्ठते ॥
 ३५ यस्माद् यो मामवाप्नोति स एवाप्नोति जीवनं ।

प्रसादञ्च परेशस्य स नरः परिलभ्यते ॥
 मम यथापराधोति निजप्रायान् हिनस्ति सः ।
 मां द्विषन्ति च यावन्तस्ते मृतौ प्रेम कुर्वन्ते ॥

१६

८ नवमोऽध्यायः ।

१ प्रज्ञाया आज्ञानं ७ उपदेशकथनं ११ अज्ञानतायाः कथनं फलञ्च ।

स्वगेहं निर्म्ममे प्रज्ञा सप्त स्तम्भास्ततस्त च ।
 पशून् जघान मांसार्थं मद्यस्त्रामिन्द्रयत् तथा ।
 रचयामास भोग्याय स्वकीयान्यासनानि च ॥
 स्वदासीः प्रेष्य सा पुर्या घोषयत्युच्चभूमिषु ।
 आगच्छेन्मन्दधीरत्र निर्वाधाञ्च ब्रवीति सा ।
 आयाताश्रीत भण्यं मे मद्यं पिबत मत्कृतं ॥
 मन्दबुद्धीन् परित्यज्य जीवनं परिरक्षत ।
 मार्गं विवेचनायाश्च स्थिरपादैः प्रगच्छत ॥
 निन्दकः शिष्यते येन तेनावज्ञैव लभ्यते ।
 दुर्जनेो भर्त्यते येन जायते स कलङ्कितः ॥
 निन्दकं भर्त्ययेथा न स त्वां देख्यति भर्तितः ।
 ज्ञानिनं भर्त्ययेथास्त्वं तस्मात् स प्रेष्यते त्वयि ॥
 शिष्य ज्ञानिनं तस्मात् सोऽतिज्ञानी भविष्यति ।
 बोधय धार्मिकं तस्मात् सोऽतिविद्वान् भविष्यति ॥
 परमेशात्तु या भीतिः सा प्रज्ञाया उपक्रमः ।
 तथा धर्मस्य यज्ज्ञानं मन्ये तत् सुविवेचना ॥
 मत्तस्त्वदीयघस्याणां सङ्ख्या वृद्धिमवाप्स्यति ।
 सुदीर्घाश्च भविष्यन्ति वत्सरा आयुषस्तव ॥
 यदि त्वन्तु भवे ज्ञानी स्वार्थं ज्ञानी भविष्यसि ।
 निन्दाचारी भवे वा चेत् स्वार्थं दोषो भविष्यसि ॥
 मूढताख्या तु या योषित् सा महाशब्दकारिणी ।
 स्थूलबुद्धिस्वभावा सा न जानीते च किञ्चन ॥
 स्वगेहद्वार आसीना पुरस्योर्द्धस्थविष्टरे ।

१४

- १५ समाह्वयति सा पाश्यान् ऋजुमार्गैः प्रगच्छतः ॥
 १६ आगच्छेन्मन्दधीरत्र निर्बोधाश्च ब्रवीति सा ॥
 १७ चोरितं वारि सुखाद् गुप्तमन्नञ्च सुप्रियं ॥
 १८ प्रेता वसन्ति यत् तत्र तन्न जानन्ति ते नराः ।
 तथा निमन्त्रिताः सर्वे चाधोभुवनगामिनः ॥

१० दशमाऽध्यायः ।

सुलेमनो नानाविधा हितोपदेशाः ।

सुलेमनो हितोपदेशाः ।

- १ ज्ञानी पुत्रः स्वतातस्य भवेदानन्दकारकः ।
 मूर्खः पुत्रश्च शोकात्तां कुरुते निजमातरं ॥
 २ दुष्टतायुक्तचित्तानि नोपकुर्वन्ति किञ्चन ।
 किन्तु मृत्युत उडारं धर्म एवानुतिष्ठति ॥
 ३ परेशो नानुजानाति धार्मिकस्य क्षुधात्ततां ।
 किन्तु संरोत्स्यते तेन दुष्टानामेव सुखता ॥
 ४ कार्यं शिथिलहस्तेन ये कुर्युस्ते दरिद्रति ।
 महात्साहमनुध्यायां करः सम्पत्तिवर्द्धकः ॥
 ५ ग्रीष्मे फलावचायी यः स पुत्र एव बुद्धिमान् ।
 निद्रितः शस्यकाले यः स लज्जाजनकः सुतः ॥
 ६ धर्मशीलस्य लोकस्य मूर्च्छाशीरधितिष्ठति ।
 वदनं दुर्जनानान्तु दौराढ्येन समावृतं ॥
 ७ आश्रिषे स्मर्यते धर्म्मो दुष्टानां नाम शीर्यते ॥
 ८ गृह्णात्याज्ञाः सुधी लोको मूढोष्ठश्च निपात्यते ॥
 ९ ऋजुगाम्यभयं याति वक्रमार्गो धरिष्यते ॥
 १० सङ्घटाक्षो व्यथाकारी मूढोष्ठश्च निपात्यते ॥
 ११ धर्मलोकस्य यद् वल्लं जीवनस्योत्स एव तत् ।
 वदनं दुर्जनानान्तु दौराढ्येन समावृतं ॥
 १२ विवादेत्यादको देवः प्रेमा सर्वाघप्रच्छदः ॥
 १३ ओष्ठयो विद्वल्लोकस्य प्राज्ञता वर्त्तते सदा ।

बुद्धिर्वर्जितलोकस्य पृष्ठे दण्डश्च युज्यते ॥	
ज्ञानवन्तो मनुष्या ये विज्ञानं गोपयन्ति ते ।	१४
किन्त्वज्ञानस्य यद् वक्तुं तदासन्नतमः क्षयः ॥	
धनयुक्तस्य लोकस्य वित्तं गाढतमं पुरं ।	१५
दरिद्राणाञ्च दारिद्र्यं तेषां नाशस्य कारणं ॥	
धर्मिलोकस्य यत् कर्म तत्फलं जीवनावहं ।	१६
दुर्जनस्य च यो लाभस्तत्फलं पातकावहं ॥	
जीवनायनगामी स आदेशो येन पाल्यते ।	१७
किन्तु यः शासनत्यागी स हि भ्रान्तो भविष्यति ॥	
आच्छादयति यो द्वेषं तस्यैष्टौ वदतोऽदृतं ।	१८
अपवादश्च यः कुर्यात् सोऽपि मृष्टो न संशयः ॥	
वाग्वाङ्मलेऽपराधानाम् अभावा नहि विद्यते ।	१९
स्वाधरौ यस्तु संयच्छेत् स नरो बुद्धिमान् भवेत् ॥	
धार्मिकस्यैव या जिज्ञासा परीक्षितरूप्यवत् ।	२०
दुर्जनानाञ्च या बुद्धिस्तस्या मूल्यं भवेत् त्वयां ॥	
अधरौ धर्मिलोकस्य बहूनां परिपालकौ ।	२१
ज्ञानाभावाच्च निर्वाधाः प्राणत्यागं प्रकुर्वन्ते ॥	
आश्रिषा परमेशस्य धनवान् जायते नरः ।	२२
व्यसनश्च तथा सार्द्धं तेन संयुज्यते नहि ॥	
ह्लादते दुष्कृतैर् मूर्खः प्रज्ञायाश्च सुधीर् नरः ॥	२३
दुर्जनः शङ्कते यस्मात् तं तदेवाक्रमिष्यति ।	२४
आकाङ्क्षा धार्मिकाणाञ्च सफलत्वं गमिष्यति ॥	
यथा भ्रूणानिलोऽतीतः पाप्यन्तर्धास्यते तथा ।	२५
धार्मिकः कुड्यमूलस्य सर्वदा स्थायिनः समः ॥	
दन्तेष्वस्त्ररसो यद्वत् धूमो वा नेत्रयो र्यथा ।	२६
तद्वदेवात्मसो दृतः प्रेरकस्य मतौ भवेत् ॥	
परमेश्वरतो भीतिर् भवत्यायुःप्रवर्द्धिका ।	२७
किन्तु न्यूनीकरिष्यन्ते वत्सराः पापिनां नृणां ॥	
प्रत्याशा धार्मिकाणां या सा भवेत् हर्षदायिनी ।	२८
दुर्जनानां प्रतीक्षा या सा क्षयं परिगच्छति ॥	
परमेशस्य यन्मार्गं दुर्गं तत् सरलात्मनां ।	२९

- १० किन्तु दुष्कर्मिणो कानां तदेवास्ति विनाशकं ॥
 धार्मिकः सर्वदा स्थायो कदाचिन्न चलिष्यति ।
 किन्तु ये दुश्चरित्रास्ते नैव वत्स्यन्ति नीवृति ॥
- ११ धार्मिकस्यैव यद् वक्रां तस्मिन् प्रज्ञा प्ररोहति ।
 या च वक्रवदा जिज्ञा सा समुच्छेत्स्यते किञ्च ॥
- १२ अधरौ धार्मिकस्यैव प्रीतिभावस्य सङ्गिनौ ।
 दुर्जनानाञ्च यद् वक्रां वक्रभावस्य सङ्गि तत् ॥

११ एकादशोऽध्यायः ।

नानोपदेशकथनं ।

- १ वञ्चका या तुलायष्टिः घृष्टा सा परमेशितुः ।
 यथार्थं परिमाणं यत् तस्मिन्नेव स तुष्यति ॥
- २ अभिमाने समायाते समायात्ववमानना ।
 किन्तु नम्रस्वभावा ये प्रज्ञा तैः सह वर्तते ॥
- ३ शुद्धता सरलानां या सा तेषां पथिदर्शिका ।
 वक्रता वञ्चकानां या सा तेषां नाशकारिणी ॥
- ४ कोपवक्त्रे दिने वित्तं किञ्चिन्नोपकरिष्यति ।
 किन्तु मृत्युत उद्धारं धर्म एवानुतिष्ठति ॥
- ५ साधुलोकस्य धर्मिण सरणीक्रियते गतिः ।
 किन्तु स्वकीयदौर्जन्याद् दुर्जनो निपतिष्यति ॥
- ६ नृणां सरलचित्तानां धर्मस्तानुद्धरिष्यति ।
 स्वकीयलोभपाशैस्तु धरिष्यन्ते प्रवञ्चकाः ॥
- ७ प्रत्याशा पापिलोकस्य मृत्युकाले विगश्यति ।
 दुर्दत्तानां प्रतीक्षा च तदा याति विलोपनं ॥
- ८ धार्मिको रक्षते क्लेशात् पापो चाप्नोति तत्पदं ॥
 कपटो स्वीयवक्त्रेण मित्रनाशं करोति हि ।
- ९ प्रज्ञया धार्मिकाणान्तु मित्ररक्षा विधीयते ॥
 धार्मिकेषु समद्वेषु पुर्यां हर्षः प्रजायते ।
- १० दुर्जनेषु विनष्टेषु श्रूयते च जयध्वनिः ॥

आशीर्वादादृजुनां हि नगरस्योन्नति भवेत् ।	११
दुष्टानां दुर्मुखत्वात्तूत्याटनं तस्य जायते ॥	
स्वमित्रं योऽवजानाति स नरो बुद्धिवर्जितः ।	१२
किन्तु बुद्धिविशिष्टः स स्वमुखं येन रूढ्यते ॥	
यो भ्राम्यत्यपवादार्थी गुप्तवाक्यं व्यनक्ति सः ।	१३
यस्तु विन्वास्यभावः स कथामाच्छाद्य रक्षति ॥	
मन्त्रगाया अभावेन प्रजानां पतनं भवेत् ।	१४
बहुले मन्त्रिणां किन्तु रक्षा तासां प्रजायते ॥	
लभकोऽज्ञातलोकस्य घोरं यास्यति दुर्दृशां ।	१५
प्रतिभूत्वे घृणा यस्य निर्विघ्नं सोऽवतिष्ठते ॥	
या मनोहारिणी कान्ता सम्मानं धार्यते तया ।	१६
नरैर्विक्रमसंयुक्तरैश्चर्यं धार्यते यथा ॥	
यो मनुष्यो दयाशीलः स करोत्यात्ममङ्गलं ।	१७
यश्च क्रूरस्वभावः स निजकायस्य पीडकः ॥	
दुरात्मा कुरुते कार्यं विपरीतफलप्रदं ।	१८
धर्मवीजस्य वप्ता यः स सत्वं लभते फलं ॥	
यो नरः सुस्थिरो धर्मं जीवनाय स चेष्टते ।	१९
योऽनुधावति पापं स चेष्टते स्वीयमृत्यवे ॥	
वक्रभावा मनुष्या ये गर्हते तान् परेश्वरः ।	२०
किन्तु ये सरलाचाराः स तानेवानुरुध्यते ॥	
पुरुषानुक्रमं यावत् पापी दशद्वारं मोक्ष्यते ।	२१
धार्मिकाणान्तु यो वंशः स उद्धारमवाप्स्यति ॥	
नासिकायां बराहस्य सौवर्गं भूषणं यथा ।	२२
सुविचारविहीनायाः सौन्दर्यं योषितस्तथा ॥	
आकाङ्क्षा धर्मिलोकानां केवलं मङ्गलावहा ।	२३
दुर्जनानां प्रतीक्षा या सा तु कोपानलावहा ॥	
स्वधनं विकिरन्तोऽपि वर्द्धन्ते केऽपि मानवाः ।	२४
न्याय्याद् दृष्टं धरन्तश्च जायन्ते केऽपि निर्धनाः ॥	
यो मनुष्यो वदान्यः स्यात् स आप्यायिष्यते स्वयं ।	२५
अभिवर्धति यश्चान्यान् सोऽभिवर्धिष्यते स्वयं ॥	
येन संरूढ्यते शस्त्रं शपन्ते तं नरं जनाः ।	२६

- येन विक्रीयते शस्यम् आशीस्तन्मृग्निं वर्त्तते ॥
 १७ यो मनुष्यो हितान्वेषी सोऽनुगच्छत्यनुग्रहं ।
 आक्रामिष्यति चानिष्टम् चानिष्टान्वेषिणं जनं ॥
 १८ स्वधने यस्य विश्वासः स मनुष्यः पतिष्यति ।
 पल्लवान्तु यथा तद्वत् फुल्लिष्यन्ति हि धार्मिकाः ॥
 १९ क्लिन्नाति परिवारान् यः सम्पत्तिस्तस्य वायुवत् ।
 यश्च मूर्खः स विज्ञस्य दासेरत्वं करिष्यते ॥
 २० प्राप्यं धार्मिकलोकेनामृतपादप्रज्ञं फलं ।
 मनांस्याल्लभ्य यो रक्षेत् स ज्ञानी नात्र संग्रयः ॥
 २१ धार्मिकः पश्य मेदिन्यां दोषाणां लभते फलं ।
 का नु दुर्वृत्तलोकस्य पापिनश्च दशा भवेत् ॥

१२ द्वादशोऽध्यायः ।

- १ यः प्रतुष्यति शिक्षायां स विद्यायां प्रतुष्यति ।
 भर्त्सनां गर्हते यस्तु पश्यतुल्यः स मानवः ॥
 २ सज्जनः परमेशस्य समवाप्तोत्यनुग्रहं ।
 किन्तु धौर्त्यस्वभावो यस्तं करोति स दोषिणं ॥
 ३ नैव दुष्टतया कश्चित् कदाचित् क्रियते स्थिरः ।
 धार्मिकाणान्तु यन्मूलं निश्चलं तद् वितिष्ठते ॥
 ४ शिष्टा स्त्री स्वामिने माला क्लेदस्त्रास्त्रां कर्त्तव्विनी ॥
 ५ सङ्कल्पा धर्मिणां न्याय्या दुष्टानां मन्त्रणं क्लं ॥
 ६ हत्यायै निभृते स्थातुं भाषन्ते दुर्जना मिथः ।
 धार्मिकाणान्तु जिज्ञा तान् मरणात् परिरक्षति ॥
 ७ विनिपत्य दुरात्मानो नास्तित्वं प्राप्नुवन्ति हि ।
 धार्मिकाणान्तु यत् सद्ग सुस्थिरं तद् वितिष्ठत ॥
 ८ स्त्रीयमेधाप्रभावेन सुख्यातिं लभते नरः ।
 किन्तु यो वक्रचित्तः स सकलैरवमन्यते ॥
 ९ वरं स्वकिङ्करः क्षुद्रो न च दर्प्यन्नवर्जितः ॥
 १० स्वपशोरपि प्राणेषु चिन्ताशीलोऽस्ति धार्मिकः ।

दुर्जनानान्तु यः खेहः सोऽपि क्रूरतमो भवेत् ॥	
खभूमिः कथ्यते येन स एवान्नेन तर्प्यति ।	११
निर्गुणांस्त्वनुगच्छेद् यो स एव बुद्धिवर्जितः ॥	
दुश्चरित्रैः कृतं लाभं लिप्सते दुर्जनो नरः ।	१२
धार्मिकाणान्तु यन्मूलं तत् फलोत्पादकं भवेत् ॥	
खकीयाधरयो दोष उन्माथो दुर्जनस्य हि ।	१३
किन्तु क्लेशत उद्धारं समवाप्नोति धार्मिकः ॥	
खमुखस्य फलात्मन्वी मङ्गलेन सुतर्प्यति ।	१४
कृतं यत् स्वीयहस्ताभ्यां तस्याप्नोति फलं नरः ॥	
पश्या अज्ञानलोकस्य सरलो निजदृष्टितः ।	१५
श्रूयते मन्त्रणा येन स एव ज्ञानवान् नरः ॥	
अज्ञानस्य मनस्तापस्तत्क्षणात् सम्यक्काशते ।	१६
किन्तु स्वीयापमानं यश्चादयेत् स विचक्षणः ॥	
यो जनो भाषते सत्यं तेन धर्म उदीर्यते ।	१७
मृषावादी तु यः साक्षी स उदीरयति क्लृप्तं ॥	
केषाञ्चिद् वावदूकानां खङ्गाघातवदुक्तयः ।	१८
किन्तु ज्ञानवतां जिज्ञा दुःखिनां रोगशान्तिदः ॥	
सत्योक्तः सर्वदा स्थायी मृषाजिज्ञा च नैमिषी ॥	१९
कुसङ्गन्यकृतां चित्तं कापश्यस्याश्रयो भवेत् ।	२०
शान्त्यै तु मन्त्रणा येषाम् चानन्दस्तेषु वर्त्तते ॥	
मनुष्ये धार्मिके किञ्चिद् अनिष्टं नानुषंक्षति ।	२१
किन्तु पूर्णा भविष्यन्ति सन्तापेन हि दुर्जनाः ॥	
मृषावाद्यधरान् लोकान् गर्हते परमेश्वरः ।	२२
सत्याचारन्तु ये कुर्युः स तेष्वेव प्रतुष्यति ॥	
समाश्चादयति ज्ञानं मनुष्यः सुविचक्षणः ।	२३
मानसं किन्तु मूढानां घोषयत्यनभिज्ञतां ॥	
कर्मशीलमनुष्यस्य हस्तो राज्यं करिष्यति ।	२४
यः करः शिथिलोद्योगः करदः स भविष्यति ॥	
मनुष्यस्य मनस्तापाज्जायतेऽवनतं मनः ।	२५
किन्त्वानन्दमवाप्नोति हितवाक्त्रेण तत् पुनः ॥	
धर्मशीलो मनुष्यो यः सुस्थः स स्वीयमित्रतः ।	२६

- दुर्जनानान्तु यो मार्गः स तेषां भ्रान्तिकारणं ॥
 १७ अलसेन मृगं धृत्वा तत्याकः क्रियते नहि ।
 कर्मशीलमनुष्यस्तु नररत्नममूल्यकं ॥
 १८ जीवनं धर्ममार्गस्थं मृत्युर्नास्ति च सत्यथे ॥

१३ त्रयोदशोऽध्यायः ।

- १ उपदेशं स्वतातस्य ज्ञानी पुत्रः प्रदृशोति हि ।
 किन्तु यो निन्दकस्तेन भर्त्सनां श्रूयते नहि ॥
 २ स्वमुखस्य गुणान्मर्त्या सुफलं परिभोक्ष्यते ।
 वक्षकानान्तु लोभस्य पीडितत्वं फलं भवेत् ॥
 ३ निजं रक्षति यो वक्त्रं निजप्राणान् स रक्षति ।
 व्यात्तोष्ठस्य तु लोकस्य निपातः सम्भविष्यति ॥
 ४ अलसेो वाक्कयाकाङ्क्षी न च प्राप्नोति किञ्चन ।
 प्राणा ये कर्मशीलानां ते भविष्यन्ति सुस्थिताः ॥
 ५ धार्मिको यो मनुष्यः स मृषावाक्यं विगर्हते ।
 दुर्जनः किन्तु दुर्गन्धो लज्जितश्च भविष्यति ॥
 ६ यो नरः सरलाचारो धर्मस्तं परिरक्षति ।
 मनुष्यं पापिनं किन्तु दुष्टतैव निपातयेत् ॥
 ७ केऽपि धनेश्वरायन्ते नास्ति तेषान्तु किञ्चन ।
 केऽप्यन्ये दुर्गतायन्ते तेषान्त्वस्ति महाधनं ॥
 ८ नरस्य प्राणरक्षाया मूल्यं तस्य धनं भवेत् ।
 धनहीनो मनुष्यस्तु न प्रदृशोति हि भर्त्सनां ॥
 ९ धर्मिणां शोभते तेजो दीपः शान्ति पापिनां ॥
 १० वर्द्धनं यद् विवादस्य तद् दर्पादेव जायते ।
 मन्त्राणां ये तु मृच्छन्ति प्रज्ञा तैः सह वर्त्तते ॥
 ११ वित्तान्यवस्तुमूलानि क्षीणतामाप्नुवन्ति हि ।
 यस्तु सच्चिन्मयाद्भस्ते वर्द्धयिष्यति तानि सः ॥
 १२ आशया दोर्घसूत्रत्वं चित्तरोगस्य कारणं ।
 सफलत्वञ्च वाक्काया अमृतोत्पादकस्तरुः ॥
 १३ आदेशं योऽवजानाति तस्य नाशो भविष्यति ।

अज्ञानमाद्रियते यस्तु सुफलं तेन लभ्यते ॥	
जीवोत्सो ज्ञानिनः शास्त्रं मृत्युपाशान्निवर्त्तकं ॥	१५
शुभबुद्धेः फलं प्रीतिः कठिना क्लिना गतिः ॥	१५
नरा विचक्षणाः सर्वे कार्यं ज्ञानेन कुर्वते ।	१६
ये तु मूर्खा मनुष्यास्ते विस्तृण्वन्ति स्वमूर्खतां ॥	
दुष्टो दूतः पतेत् दुःखे सत्यश्चारस्तु रोगश्च ॥	१७
यो नरो गर्हते शिक्षां दरिद्रोऽवमतश्च सः ।	१८
वाग्दण्डं सहते यस्तु स सम्मानमवाप्स्यति ॥	
सम्पर्गा या मनोवाक्का र्द्धो तां मन्यते मनः ।	१९
पापान्निवर्त्तनं मृष्टैर्मन्यतेऽतीव कुत्सितं ॥	
ज्ञानिभिः सह यो गच्छेत् स हि ज्ञानी भविष्यति ।	२०
निर्व्विधानान्तु यो बन्धुः स विनाशं गमिष्यति ॥	
विपत्तिः पापिनां पश्चात् द्रुतगत्या प्रगच्छति ।	२१
किन्तु धार्मिकलोकेभ्यो मङ्गलं प्रतिदीयते ॥	
कुरुते पुत्रपौत्रान्श्च साधुर्विज्ञाधिकारिणः ।	२२
धार्मिकस्य निमित्तान्तु सञ्चितं पापिनो धनं ॥	
जायते शस्यवज्ज्वल्यं दीनानां भूमिकर्षणात् ।	२३
विचाराभावतो जातु शस्याभावश्च जायते ॥	
दण्डं नहि प्रयुङ्क्ते यः स प्रदेष्टि निजात्मजं ।	२४
पुत्रे यः प्रीयते तस्य शासनाय स चेष्टते ॥	
मनसस्तृप्तिपर्यन्तम् अन्नं खादति धार्मिकः ।	२५
उदरं दुर्जनानान्तु नीरसं तिष्ठति क्षुधा ॥	

१४ चतुर्दशोऽध्यायः ।

गृह्णी सविवेका या निर्म्मिमीते स्ववेश्म सा ।	१
निर्व्विधा तु खहस्ताभ्यां कुरुते तस्य भङ्गनं ॥	
यो नरः सरलाचारी परमेशाद् विभेति सः ।	२
किन्तु यः कुटिलाचारस्तस्यावज्ञां करोति सः ॥	
दण्डः स्वकीयदर्पस्य मुखे मूर्खस्य विद्यते ।	३
किन्तु ज्ञानवतां रक्षां स्वकीयौ कुरुतोऽधरो ॥	

- ४ गवामभावतो गोष्ठं तिष्ठत्येव परिकृतं ।
धनं किन्तु बलादेव बलीवर्द्धस्य वर्द्धते ॥
- ५ साक्षी विश्वासयोग्यो यः स मृषा भाषते नहि ।
किन्तु प्रतारकः साक्षी मृषावाक्यानि भाषते ॥
- ६ प्रज्ञां मृगयमाणोऽपि नैव प्राप्नोति निन्दकः ।
किन्तु यो बुद्धिमांस्तस्य सुलभं ज्ञानमस्ति हि ॥
- ७ अपगच्छ मनुष्यस्य निर्बोधस्य समीपतः ।
यं नरं ज्ञानहीनोऽखं जानीषे तं परित्यज ॥
- ८ विचक्षणस्य का प्रज्ञा स्वमार्गं सावधानता ।
मूढता का च मूढानां तेषामात्मप्रवचनम् ॥
- ९ निर्बोधा मनुजाः पाप उपहासं प्रकुर्वन्ते ।
किन्तु धार्मिकलोकानां मध्ये तिष्ठत्युग्रहः ॥
- १० मनस्तापस्य तीव्रत्वं चित्तमेवावगच्छति ।
न च व्याप्रियते तस्य हर्षे कश्चित् परो नरः ॥
- ११ दुश्चरित्रमनुष्याणां सदनं विप्रनक्षति ।
उटजं सरलानान्तु तेजोयुक्तं भविष्यति ॥
- १२ केचिन्मार्गा नृणां साक्षात् सरलाः प्रतिभान्ति हि ।
भागस्तु पश्चिमस्तेषां जायते निधनायनं ॥
- १३ कदाचिद्धास्यमध्ये ऽपि चित्तं लोकस्य विद्यते ।
शोक एव च हर्षस्य शेषभागः प्रजायते ॥
- १४ विपद्यासक्तचित्तो यः स्वीयगत्या स तप्यति ।
किन्तु यः सज्जनस्तस्योत्पद्यते तन्निरात्मतः ॥
- १५ सर्ववाक्त्रेषु विश्वासं मन्दबुद्धिः करोति हि ।
किन्तु स्वपादविक्षेपं समाधत्ते विचक्षणः ॥
- १६ विज्ञो लोको भयं प्राप्य व्यसनादपगच्छति ।
किन्तु मूर्खो ऽतिविश्वासम् अत्याचारं करोति च ॥
- १७ य आशुक्रोधशीलः स्यात् स एवाज्ञानकर्मकृत् ।
कुसङ्गल्पप्रियश्चापि मनुष्यः सर्वगर्हितः ॥
- १८ आगतं मन्दबुद्धीनां धनं निर्बोधता भवेत् ।
किन्तु विचक्षणानां हि ज्ञानं मस्तकभूषणं ॥
- १९ नमन्ति सच्चरित्राणां समक्षं दुर्जनाः किल ।

धर्महीनमनुष्याश्च धार्मिकस्यैव गोपुरे ॥	
यो मनुष्यो दरिद्रः स स्वमित्रेणापि गृह्यते ।	१०
किन्तु धनाल्लोकस्य बहवः सन्ति बन्धवः ॥	
स्वमित्रं यो ऽवजानाति पापमेव करोति सः ।	११
दुर्गतेषु दयालु र्यो धन्य एव स मानवः ॥	
ये कुर्वन्ति कुसङ्कल्पान् किं न भ्राम्यन्ति ते नराः ।	१२
सत्सङ्कल्पप्रिया ये ते दयां सत्यश्च भुञ्जते ॥	
सर्वश्रमान्मनुष्यस्य दृढिहृत्पद्यते किल ।	१२
ओष्ठयो वावटृकत्वाद् दैन्यमेव प्रजायते ॥	
ज्ञानिनां मुकुटं वित्तं मूर्खाणां मूर्खताञ्जता ॥	१४
यः साक्षी सत्यवादी स प्राणानां परिरक्षकः ।	१५
यस्तु प्रतारणाकारी मृषावाचः स भाषते ॥	
भयं यत् परमेशात् तद् विश्वासस्य दृढं स्थलं ।	१६
यावन्तस्तस्य सन्तानाः स तेषामाश्रयो भवेत् ॥	
भाति र्या परमेशात् सा जीवनामृतनिर्भरा ।	१७
उन्माद्येभ्यः कृतान्तस्य तया रक्षा प्रसिध्यति ॥	
प्रजानां बद्धसंख्यत्वात् प्रभावं प्राप्नुयान्नृपः ।	१८
किन्त्वभावान्मनुष्याणां राज्ञ उत्यद्यते क्षयः ॥	
धीरक्रोधी महाबुद्धिराशुक्रोध्यञ्जताध्वजः ॥	१९
जीवदायकमङ्गलैः सुशान्तं हृदयं भवेत् ।	२०
किन्त्वार्थ्या कीकसानां हि गलितत्वस्य कारणां ॥	
दीनपीडकलोकेन खष्टा तस्य विनिन्द्यते ।	२१
किन्तु सम्मन्यते यस्तं दरिद्रान् सोऽनुकम्पते ॥	
स्वदौर्जन्येन पापात्मा ताड्यमानोऽपसार्यते ।	२२
प्रत्याशां भ्रियमाणोऽपि कुरुते धार्मिको नरः ॥	
शान्ता विज्ञमनुष्यस्य चित्ते प्रज्ञावतिष्ठते ।	२३
किन्तु मूर्खस्य चित्ते सा भवत्यात्मप्रकाशिका ॥	
धर्मगोन्नन्यते राष्ट्रं पापन्तु नीढतोऽयशः ॥	२४
भूपस्यानुग्रहे भूत्वं प्रवीणां प्रति वर्त्तते ।	२५
किन्त्वकीर्तिकरं दासं प्रति क्रोधं करोति सः ॥	

१५ पञ्चदशोऽध्यायः ।

- १ मूढक्तिः शमयेत् कोपं कदुक्तिः क्रोधवर्जिका ॥
 २ विज्ञानां रसना ज्ञानं समलङ्कृत्य निर्दिशेत् ।
 मूर्खाणां किन्तु यद् वक्त्रं तद् बालिष्ठमुदीरयेत् ॥
 ३ सर्वस्थानेषु वर्तते परमेशस्य लोचने ।
 उत्तमानधमांश्चापि ते मनुष्यान् प्रपश्यतः ॥
 ४ जिज्ञासा हतैषिणी वृद्धो जीवामृतफलप्रदः ।
 वक्रत्वं किन्तु जिज्ञासा मनोभङ्गस्य कारणं ॥
 ५ मूर्खः स्वकीयतातस्य सूत्रदेशं विगर्हते ।
 भर्त्सनं मन्यते येन स एव बुद्धिमान् नरः ॥
 ६ तिष्ठन्ति बद्धचित्तानि धार्मिकस्य निकेतने ।
 किन्तु पापिमनुष्यस्य क्लेशयुक्तो धनागमः ॥
 ७ उप्यन्ते ज्ञानवीजानि ज्ञानिनामधरैर्दृग्णां ।
 निर्बीधानान्तु लोकानां यच्चित्तं तन्न सुस्थिरं ॥
 ८ गर्ह्यते परमेशेन बलिदानमधर्मिणां ।
 तस्य तुष्टिकरा किन्तु प्रार्थना सरलात्मनां ॥
 ९ नरस्याधर्मिणः पश्याः परमेशेन गर्ह्यते ।
 धर्मं ये त्वनुगच्छन्ति तेषु प्रेम करोति सः ॥
 १० सत्यधर्मागिलोकस्य तीव्रशक्तिर्भविष्यति ।
 विरक्तो भर्त्सनायां यः स मनुष्यो मरिष्यति ॥
 ११ पश्य पातालसंहारौ प्रत्यक्षौ परमेशितुः ।
 किमु मानवसूनूनां सर्वान्तःकरणान्यपि ॥
 १२ निन्दको भर्त्स्यते येन तस्मिन् नैव प्रतुष्यति ।
 तस्माद् विज्ञमनुष्याणां समीपं नहि गच्छति ॥
 १३ हृदयेन प्रफुल्लेन प्रसन्नोऽक्रियते मुखं ।
 व्यथया किन्तु चित्तस्य प्राप्नोत्यात्मावसन्नतां ॥
 १४ मेधावतो मनुष्यस्य ज्ञानान्वेषि भवेन्मनः ।
 चरन्त्यज्ञानताप्तेने निर्बीधानां मुखानि च ॥
 १५ दुःखदं दुःखलोकस्य जायते सकलं दिनं ।
 किन्तु प्रफुल्लचित्तस्य जीवनं नित्य उत्सवः ॥

वरं स्वल्पमपि द्रव्यम ईश्वरश्रद्धया सह ।	१६
न च क्रोधो धनैः पूरुषैः शान्तिहीनतया सह ॥	
वरं कुभोजनं शाकैः प्रणये सहभोजिनि ।	१७
न च पुष्टस्य गो मसै विद्वेषे सहवर्त्तिनि ॥	
आसक्तो यो नरः क्रोधे स विरोधे प्रवर्त्तकः ।	१८
किन्तु कोपे सुधीरो यो विवादं शमयेत् स हि ॥	
अलसस्य गति घोरं यथा कण्टकवारणी ।	१९
पदवी सरलायान्तु सरला राजमार्गवत् ॥	
व्यात्मजो ज्ञानसंयुक्तस्तातस्यानन्ददायकः ।	२०
किन्तु निम्बाधलोकं गिजमातावमन्यते ॥	
बुद्धिहीनमनुष्यस्य मूर्खत्वं हर्षकारणं ।	२१
किन्तु नरो विशेषज्ञ ऋजुमार्गं गच्छति ॥	
मन्त्रगाथा अभावेन भेदं गच्छति कल्पना ।	२२
मन्त्रिणां किन्तु बाहुल्यात् सुदृढा सार्वतिष्ठते ॥	
स्वमुखस्तोत्ररैरेव प्रमोदं लभते नरः ।	२३
उक्ता समुचिते काले भारती कोटगुत्तमा ॥	
ऊर्ध्वं याति सुजीरस्य निमित्तं जीवनायनं ।	२४
तेनाधःस्थितपातालात् जायते स पराङ्मुखः ॥	
सदर्पाणां नृणां गेहं परेशेन निपात्यते ।	२५
विधवायास्तु सीमानं सुस्थिरं विदधाति सः ॥	
गर्हन्ते परमेशेन दुष्टतायाः कुकल्पनाः ।	२६
मनोरम्याणि वाक्यानि स शुद्धानि च मन्यते ॥	
स्वकीयपरिवारान् हि क्लिप्नाति लोभिमानुषः ।	२७
यस्तु गर्हत उत्कोचं स एवाप्नोति जीवनं ॥	
चिन्तयत्युत्तरं देयं धर्मिलोकस्य मानसं ।	२८
किन्तु दुरात्मनां बह्नाद् दुर्वाक्यानि खर्वन्ति हि ॥	
सुदूरे पापिलोकेश्वरः परमेशो ऽवतिष्ठते ।	२९
किन्तु संश्रूयते तेन प्रार्थना धर्मिणां नृणां ॥	
नेत्रयो र्यत् प्रसन्नत्वं तेन चित्तं प्रहर्ष्यते ।	३०
कीकसानि च पुष्यन्ति श्रुतया शुभवार्त्तया ॥	
श्रूयते येन कर्णेन भर्त्सनं जीवनप्रदं ।	३१

- विज्ञानामेव लोकानां मध्ये स सन्नवत्स्यति ॥
 १९ शास्त्रिर्निराकृता येन स्वप्राणान् सोऽवमन्यते ।
 भर्त्सना श्रूयते येन बुद्धिर्लाभं करोति सः ॥
 २० भोति र्या परमेशात् सा प्रज्ञाया उपदेशिका ।
 जायते नम्रता लोके गौरवस्याग्रगामिनी ॥

१६ षोडशोऽध्यायः ।

- १ मर्त्यस्य चित्तसङ्कल्पाः परेशाद् रसनोत्तरं ॥
 २ मनुष्यस्य निजाध्वानः सर्व्वे श्रुद्धाः स्वदृष्टितः ।
 परमेश्वर एवास्ति मानसानां परीक्षकः ॥
 ३ स्वीयकार्य्यस्य भारं त्वं परमेशे समर्पय ।
 ततस्त्वदीयसङ्कल्पाः प्रगमिष्यन्ति सिद्धतां ॥
 ४ कृतं यत् परमेशेन स्वाभिप्रेताय तत् कृतं ।
 वृष्टस्तेन दुरात्मापि दुर्दशादिनदृष्टये ॥
 ५ यः कश्चिद् दर्पिचित्तस्तं गर्हते परमेश्वरः ।
 पुरुषानुक्रमं यावत् स दण्डान्नहि मोक्ष्यते ॥
 ६ करुणासत्यताभ्यां हि क्षमा दोषस्य जायते ।
 परमेशाच्च या भीतिः सा पापत्यागकारिका ॥
 ७ यस्य लोकस्य मार्गेषु परमेशः प्रतुष्यति ।
 प्रति तं शान्तवैरान् स कुरुते तद्भिपूनपि ॥
 ८ वरं धर्म्मण संयुक्तं स्वल्पमेव भवेद् वसु ।
 न चान्यायेन संयुक्तः प्रचुरोऽपि धनागमः ॥
 ९ निजमार्गा मनुष्यस्य मनसा परिचिन्त्यते ।
 परन्तु परमेशेन गतिस्तस्य निरूप्यते ॥
 १० दैववाणी नरेन्द्रस्याधरयोरवतिष्ठतां ।
 विचारे वदनं तस्य वक्रतां न समाचरेत् ॥
 ११ न्याय्या मानतुलादख्यौ परेशेन निरूपितौ ।
 प्रस्तराः सम्युटस्थाश्च सर्व्वे तेनैव निर्मिताः ॥
 १२ गर्हणीयो महीपालैः पापाचारो हि सर्व्वथा ।
 धर्म्मैशैव यतो हेतो भवेत् सिंहासनं स्थिरं ॥

रोचते क्षितिपालेभ्य षोष्ठी धर्मसमन्वितौ ।	१३
मनुजो न्याय्यवादी च नरेन्द्रस्य प्रियो भवेत् ॥	
सदृशो यमदृतेन भवेत् क्रोधो मर्हीभुजः ।	१४
ज्ञानिना तु मन्येण शान्तिस्तस्य विधीयते ॥	
राज्ञो मुखप्रसन्नत्वात् प्रजानां जीवनं भवेत् ।	१५
ग्रीष्मकालिकमेघेन तदीयानुग्रहः समः ॥	
प्रज्ञालाभो भवेत् कीदृग् उत्तमो हेमलाभतः ।	१६
बुद्धिलाभस्तथा कीदृग् उत्कृष्टो रूप्यलाभतः ॥	
ऋजूनां राजमार्गः को दुराचारादपक्रमः ।	१७
खगतौ सावधानो यः स्वीयप्राणान् स रक्षति ॥	
याति नाशात् युरो दर्पः पतनाच्चोद्धतं मनः ॥	१८
वरं नम्रमनस्कस्य विनतैः सह वर्त्तनं ।	१९
न चाहङ्कारिभिः सार्द्धं लोभ्याणां भागनिर्णयः ॥	
कर्त्तव्ये पाटवं यस्य लभ्यते तेन मङ्गलं ।	२०
अद्भ्याच्च परेशं यो स एव धन्य मानवः ॥	
सुधीरं मानसं यस्य स नरः ख्यायते बुधः ।	२१
षोष्ठयो मधुरत्वञ्च पाण्डित्यं परिवर्द्धयेत् ॥	
प्रवीणस्य प्रवीणत्वम् अमृतोत्ससमं भवेत् ।	२२
किन्तु शासनमज्ञानाम् अज्ञत्वं नात्र संशयः ॥	
ज्ञानिलोकस्य चित्तेन वदनं क्रियते पटु ।	२३
षोष्ठयोश्च स्थितं तस्य पाण्डित्यं परिवर्द्धयेत् ॥	
मनोहराणि वाक्यानि मधुवासेपमानि हि ।	२४
सुस्तादृनि रसक्षाने ह्यस्त्रां रोगहराणि च ॥	
कश्चित् पश्या मनुष्यस्य दृष्टौ भाति समञ्जसः ।	२५
तथापि जायते तस्य पर्यन्तं नरकायनं ॥	
अमिथो या बुभुक्षा सा तस्य हाया कृतश्रमा ।	२६
यस्मात् तस्य निजस्तुगुस्ताडकः कार्यशासकः ॥	
सचेष्टोऽस्यपकाराय पापी गर्त्तं खनन्निव ।	२७
तदीयाधरयुग्मे च वङ्गि ज्वलति दाहकः ॥	
यो नरो वक्रभावः स विवादेत्यादको भवेत् ।	२८
परिवादी च यो लोकः स सुहृद्देदको भवेत् ॥	

- १८ मित्रं प्रलभ्य दुर्लभो गमयत्यशुभायनं ॥
 १९ स निमीलितनेत्रः सन् चिन्तयित्वा कुकल्यनां ।
 वकीकृत्याधरौ पश्चात् साधयत्प्रधमां क्रियां ॥
 १९ खक् श्रीदा मूर्द्धजाः युक्ताः प्राप्तव्या धर्मवर्त्मनि ॥
 १९ क्रोधे यो मानवो धीरो वीरतो ऽपि स उत्तमः ।
 यश्च स्वचित्तसंयन्ता स श्रेष्ठः पुरजेढतः ॥
 १९ वस्त्रगर्भे मनुष्येण गुटिका विनिपात्यते ।
 केवलः परमेशस्तु तन्निरूपणकारकः ॥

१७ सप्तदशोऽध्यायः ।

- १ वरं युष्को भवेद् ग्रास एकः शान्तिसहायकः ।
 न च वाक्कलहैः सार्द्धं मांसपूर्णं निकेतनं ॥
 १ पुत्रं लज्जाकरं भृत्यो दक्षो वशीकरिष्यति ।
 लभ्यते चाधिकारांशं स एव भ्रातृभिः सह ॥
 १ रक्ष्यं परीक्षते भूषा ह्यमन्ती कनकं तथा ।
 किन्तु मानवचित्तानां परमेशः परीक्षकः ॥
 ४ ईरितं धर्महीनोष्ठैः प्रष्टोति दुर्जनेो वचः ।
 स्वमनो दुष्टजिह्वायां धीयते ऽन्तवादिना ॥
 ५ दुर्गता हस्यते येन तत्स्वया तेन निन्द्यते ।
 परस्यापदि यो हृष्टः स दण्डान्न विमुच्यते ॥
 ६ वृद्धस्य मुकुटं पौत्रा बालानां भृषणं पिता ॥
 ७ पाण्डित्यसूचकं वाक्यं मूर्खवक्त्रे न युज्यते ।
 किमु माहात्म्ययुक्तस्य वदने ऽन्तभाषणं ॥
 ८ उक्त्वाचदायिनो दृष्ट्वावुक्त्वाचो मोहिरत्नवत् ।
 तद् रत्नं यत्र वर्त्तते साफल्यं तत्र जायते ॥
 ८ व्याटयोत्पपराधं यः प्रेमार्थं स विचेष्टते ।
 यस्तु वाचं श्रुतां वक्ति सुहृद्भेदं करोति सः ॥
 १० नरं विचक्षणं यादृग एकाविशति भर्त्सना ।
 प्रहाराणां शतं मुखैर्नैवाविशति तादृशं ॥
 ११ केवलं प्रासनत्वागं समन्विच्छति दुर्जनः ।

तस्मात् सुनिष्ठुरो दृढस्तद्विरुद्धं प्रहेष्यते ॥	
भस्त्रस्य हतवत्स्य साक्षात्कारो भवेद् वरं ।	१९
मूर्खताविष्टमूर्खस्य साक्षात्कारो वरं नहि ॥	
उपकारं हि सम्प्राप्य यो ऽपकारं समाचरेत् ।	१२
न कदाचन तद्देहाद् अपकारः सरिष्यति ॥	
विवादस्य य आरम्भः स जलाधारभेदवत् ।	१४
अतश्चित्तविकारस्य पूर्व्वं द्वन्द्वं परित्यज ॥	
दुष्टं यो वस्त्रि निर्दाषं धार्मिकं यश्च दोषिणं ।	१५
घृणोयावेव मन्येते परमेशेन तावुभौ ॥	
अमृश मूर्खकोकस्य हस्ते परणं किमर्थकं ।	१६
तत् किं प्रज्ञाक्रयार्थं स्यात् चिच्छक्तिस्तस्य नास्ति हि ॥	
प्रेमाणां सर्वकालेषु बन्धु बन्धौ करोति हि ।	१७
विपत्तावुपकारार्थं जायते च सहोदरः ॥	
यो नरो बुद्धिहीनः स स्वकरेण स्पृशेत् करं ।	१८
स्वमित्रस्य समक्षे परस्य लभको भवेत् ॥	
अपराधप्रियान्नान्यः कोऽपि स्यत् कालहप्रियः ।	१९
स्वद्वारं यः करेऽत्युद्धं स विनाशाय चेष्यते ॥	
वक्त्रचित्तमनुष्ये ॥ मङ्गलं प्राप्स्यते नहि ।	२०
यश्च कुटिलजिह्वः स विपत्तौ निपतिष्यति ॥	
सुतं यो जनयेन्मूर्खं स्वक्षेत्रस्तेन साध्यते ।	२१
पुत्रस्याज्ञस्य यस्तातः सोऽपि नैवाभिनन्दति ॥	
सपथं हृदयं हृष्टं रोगघ्नं भेषजं यथा ।	२२
मनसः क्षुस्तता किन्तु कीकसान्यपि शोषयेत् ॥	
वस्त्रगर्भत उन्कोचं वह्निष्करोति दुर्जनः ।	२३
मार्गान् न्यायविचारस्य वकीकर्त्तुं समुद्यतः ॥	
बुद्धियुक्तस्य लोकस्य प्रज्ञा सम्मुखवर्तिनी ।	२४
लोचने किन्तु मूर्खस्य धरणीप्रान्तगामिनी ॥	
मूर्खः पुत्रः स्वतातस्य क्षीणो मातुश्च करटकः ॥	२५
धार्मिकस्यार्थदण्डेन दण्डनं न समञ्जसं ।	२६
किमु शिष्टमनुश्यायां प्रहारी न्यायहेतुकः ॥	
वाग्धनाल्पव्यथी यः स्यात् स एव ज्ञानवान् नरः ।	२७

यो मनुष्यश्च धीरात्मा स एव बुद्धिमान् नरः ॥
 १८ यावत् समाचरेन्मौनं तावन् मूर्खो ऽपि पण्डितः ।
 कुरुते यस्य वायोधं बुद्धियुक्तः स मन्यते ॥

१८ अष्टादशोऽध्यायः ।

१ यो मनुष्यः पृथक् तिष्ठेत स्वाभीष्टं सो ऽनुगच्छति ।
 सर्वप्रकारकौशल्ये तीक्ष्णकर्मा च जायते ॥
 २ नैव बालिषलोकाय रोषते सुविवेचना ।
 किन्तु स्वीयमतेरेव व्यङ्गने स प्रतुष्यति ॥
 ३ यत्र दुर्जन आयाति तत्रायात्यवमानिता ।
 अपहृष्टतया सार्द्धं निन्द्यता चेोपतिष्ठति ॥
 ४ नरवक्त्रे स्थिता वाचो गम्भीरतोयराशिवत् ।
 प्रज्ञायास्तु य उद्वहः स स्यन्दिना खेतसा समः ॥
 ५ विचारे धर्मिलोकस्य यथा पराजयो भवेत् ।
 उचिता नहि सा क्वापि पापिनः पक्षपातता ॥
 ६ अधरद्वयमज्ञस्य विवादेषु प्रवर्त्तते ।
 प्रहारांश्च समाङ्गानुं मुखं तस्य महास्वनं ॥
 ७ ज्ञानहीनमनुष्यस्य निजवक्त्रं विनाशकं ।
 तथा तस्य स्वकीयोष्ठावुन्माथो प्राणहारिणो ॥
 ८ कर्णेजपस्य वाक्यानि मन्ये सुखादुभयवत् ।
 तान्यन्तःकरणस्यैव प्रविशन्त्युपरोधनं ॥
 ९ शिथिलो मिजकार्ये यः सोदरः सोऽर्थनाशिनः ॥
 १० नाम यत् परमेशस्य सुदृढं दुर्गमेव तत् ।
 धार्मिकस्तत्र धावित्वा समवाप्नोति रक्षणां ॥
 ११ ऐश्वर्यं धनिलोकस्य सुदृढं नगरं भवेत् ।
 प्रोक्षप्रचीरवत् तस्य मतये प्रतिभाति तत् ॥
 १२ विनाशात् प्राक् मनुष्यस्य गर्वितं जायते मनः ।
 नञ्जता विद्यते किन्तु सम्मानस्याग्रगामिनी ॥
 १३ येनाग्रे वाक्यमश्रुत्वा दीयते सहस्रोत्तरं ।
 तस्य तन्मूर्खताचिह्नं कण्डकश्च विगच्छते ॥

नरस्य नरयोग्येन मनसा धार्यते व्यथा ।	१४
चूर्णं किन्तु मनः केन विघोऽं शक्यते कथं ॥	
नरस्य सुधियश्चित्तं ज्ञानलाभं करोति हि ।	१५
विज्ञलोकस्य कर्गश्च कुरुते ज्ञानमार्ग्यं ॥	
सुविस्तीर्णं मनुष्यस्य मार्गं करोत्युपायनं ।	१६
समत्तं मुख्यलोकानां करोति तमुपस्थितं ॥	
चिवादे प्रथमो वादी प्रतिभाति हि धार्मिकः ।	१७
पश्चात् प्रत्यर्धिनागत्य क्रियते तत्परीक्षणं ॥	
विनिवृत्तिर्विवादानां गुटिकापाततो भवेत् ।	१८
मध्ये बलवतां नृणां निश्चयस्तेन जायते ॥	
दुर्जयः कुपितो भ्राता सुदृढाङ्गगरादपि ।	१९
सोदराणां विवादश्च दुर्गस्यार्गलसन्निभः ॥	
खवक्त्रस्य फलेनैव नरकोष्ठः प्रपूर्यते ।	२०
स्वाधराभ्यां यदुत्पन्नं तेन तस्मिं स गच्छति ॥	
जीवनं मरणञ्चापि जिह्वाधीने हि तिष्ठतः ।	२१
तस्यां ये केचिदासक्तास्ते तस्या भुञ्जते फलं ॥	
भार्यां यो नर आप्नोति प्राप्नोति क्षेममेव सः ।	२२
परमेश्वरतश्चैव प्रसादस्तेन लभ्यते ॥	
दरिद्रो विनयं वक्ति प्रविर्वक्ति धनी कटु ॥	२३
बह्वो बान्धवो यस्य स नरः स्यादुपद्रुतः ।	२४
भाढतो ऽप्यनुरक्तो यस्तादृक् स्नेहो तु विद्यते ॥	

१६ जनविंशोऽध्यायः ।

वरं सारल्यवान् दीनो न मूर्खः कुटिलाधरः ॥	१
नैव ज्ञानं विना भद्रा भवति व्यग्रता क्वचित् ।	२
पदाभ्यां द्रुतगामी यः स नरः पातकी भवेत् ॥	
स्त्रीयमौख्यान्मनुष्यस्य विषमं जायते ऽयनं ।	३
तत्पश्चात् परमेशाय तस्य क्रुध्यति मानसं ॥	
संयुक्तिं बह्वन् बन्धून् मनुष्येण समं वसु ।	४
नरो यस्तु दरिद्रः स मित्रतो ऽपि विद्युज्यते ॥	

- ५ नैव साक्षी मृधावादी निर्दोषो गणयिष्यते ।
नरञ्चानृतभाषी यः स न स्यास्यत्यदख्यतः ॥
- ६ अभिप्रसादयन्त्येव नरेन्द्रं बह्वेवो नराः ।
सुवदान्यमनुष्यस्य बान्धवाः सर्व्वमानवाः ॥
- ७ दुर्गतन्तु नरं सर्व्वे गर्हन्ते तस्य सोदराः ।
यान्ति तस्मात् सुदूरञ्च सकलास्तस्य बन्धवः ।
सो ऽनुगच्छति तान् वाक्यैः किन्वेको ऽपि न विद्यते ॥
- ८ कुरुते ज्ञानलाभं यः स स्वप्रायेषु प्रीयते ।
यश्च रक्षति बुद्धिं स क्षेमं प्राप्स्यति ततफलं ॥
- ९ नैव साक्षी मृधावादी निर्दोषो गणयिष्यते ।
नरञ्चानृतभाषी यः स विनाशं गमिष्यति ॥
- १० न सौख्यं युज्यते मूर्खे किमु दासे नृपेन्द्रता ॥
- ११ मनुष्यस्य प्रवीणत्वं मन्दक्रोधं करोति तं ।
अपराधे क्षमा श्रेष्ठं जायते तस्य भूषणं ॥
- १२ राज्ञः कोपो मृगेन्द्रस्य गर्जनेन समो भवेत् ।
किन्तु प्रसन्नता तस्य तुल्या खवारिणा ढणे ॥
- १३ मूर्खः पुत्रः स्वतातस्य जायते दुःखकारकः ।
अश्रान्तविन्दुपातस्य सदृशः कलहः स्त्रियाः ॥
- १४ गृह्णा अर्थ्याश्च लभ्यन्ते जनकेभ्यः क्रमागताः ।
प्रवीणा किन्तु या भार्या सा प्राप्तव्या परेश्वरात् ॥
- १५ आलस्यं घोरनिद्रायां निमज्जयति मानवं ।
यः प्राणी शिथिलोद्योगः स क्षुधार्त्तो भविष्यति ॥
- १६ आज्ञां रक्षति यो मर्त्या निजप्राणान् स रक्षति ।
स्वमार्गान् यो ऽवजानाति स नरो मारयिष्यते ॥
- १७ दरिद्रे यो दयाशीलः परेषु स ऋणप्रदः ।
अवश्यं परमेशेन तत्प्राप्यं परिश्रोतस्यते ॥
- १८ यावत् तिष्ठति प्रत्याशा तावत् शाधि त्वमात्मजं ।
तन्तु मारयितुं मैव स्वं प्रवर्त्तय मानसं ॥
- १९ तीव्रक्रोधस्वभावो यो दण्डं स प्रतिलप्स्यते ।
उद्धारं तस्य किं कुर्या भूयो भूयः करिष्यसि ॥
- २० मन्त्रणां श्रेष्ठं कार्याभ्याम् उपदेशं गृह्णाण च ।

परिग्रामे ततः प्रज्ञा सम्यक्काश्रियते तव ॥	
सङ्कल्पा बहवश्चित्ते मनुष्यस्योदयन्ति हि ।	११
किन्तु या परमेष्ठस्य सैव स्थास्यति मन्त्रणा ॥	
नरस्य भक्तता शोभा श्रेष्ठश्चान्दतिनो ऽधनः ॥	१२
भयं यत् परमेष्ठात् तत् फलं फलति जीवनं ।	१३
दत्तस्तेन नरः सुस्थो नैवाक्राम्यति तं विपत् ॥	
हस्तं भोजनपात्रस्य मध्ये गृह्णालमो नरः ।	१४
मुखे पुनः समानेतुम् उद्यमं कुरुते नहि ॥	
निन्दकं ताडयेस्तेन मन्धी बुद्धिमाप्स्यति ।	१५
भर्त्सये बुद्धिमन्तश्च स ज्ञानं लप्स्यते ततः ॥	
पिष्टविचापहारी च माद्विद्रावकश्च यः ।	१६
पुत्रो लज्जाकरः स स्यात् पित्रोस्त्रापयश्स्करः ॥	
भ्रमणं ज्ञानवाक्येभ्यः श्रद्धया जायते यया ।	१७
श्रद्धायाः श्रवणात् तस्या निवर्त्तस्व ममात्मज ॥	
साक्षिणा दुस्त्रिज्जेण विचारः परिहस्यते ।	१८
दुर्जनस्य च यद् वक्त्रं यस्ते तदधर्मतां ॥	
निन्दकानां निमित्तं हि दण्डाः सन्ति निरूपिताः ।	१९
प्रहारा मूर्खेषुस्य निमित्तश्च व्यवस्थिताः ॥	

२० विंशतितमोऽध्यायः ।

मदोऽवहासकार्यस्ति मदिराक्रोशकारिणी ।	१
ताभ्यां चलति यः कश्चित् न स विज्ञः कथञ्चन ॥	
राज्ञो भयङ्करत्वं यत् सिंहर्जापमं हि तत् ।	२
यस्तस्योत्पादयेत् कोपं स प्राणान्तकपापकृत् ॥	
विवादाद् या निवृत्तिः सा पुरुषस्य यशस्करा ।	३
यत्कैकः किन्तु निर्बोधः प्रचण्डत्वं प्रगच्छति ॥	
शीताद् भीतो ऽलसो नैव करोति ज्ञेयकर्षणं ।	४
शस्यकाले तु भित्तिवत् तेन किञ्चिन्न लप्स्यते ॥	
चित्ते गुप्ता मनुष्यस्य मन्त्रणागाधतोयवत् ।	५
तान्तु तोलयितुं शक्नो मनुष्यः सुविवेचकः ॥	

- १ द्योतयन्ति स्वसौजन्यं भूयिष्ठा मानवाः किञ्च ।
नरो विश्वासयोग्यस्तु सन्धानं केन शक्यते ॥
- ० धार्मिकः स्वीयसारस्वो स्थिरपादः प्रगच्छति ।
तत्पश्चादपि सन्तानास्तस्य धन्या भवन्ति हि ॥
- ८ महीपालः समासीनः सद्बिचारार्थमासने ।
सकलं स्वीयनेत्राभ्याम् अधर्मं विकिरेत् स्वयं ॥
- ९ क्रो वदेत् पूतचित्तो ऽस्मिन् स्वाघं शोभितवानहं ॥
१० उन्माने द्विविधाप्रमानो द्विविधा भाजनानि च ।
सर्व्वाण्येतानि गर्हन्ते परेशेन न संशयः ॥
- ११ युद्धः सरलकर्मा च कीदृग् वा स भवेदिति ।
कार्येभ्यो बालकस्यापि सुज्ञेयो जायते गृह्यः ॥
- १२ समर्थो श्रवणो कर्षो क्षेमे नेत्रे च दर्पने ।
एतयोर्बभयोः खटा परमेशो न चेतरेः ॥
- १३ त्वं न प्रीयस्व मित्रायां न चेद् दीनो भविष्यसि ।
स्वीयलोचन उन्मील तदा भक्ष्येण तर्प्यसि ॥
- १४ अपद्रव्यमपद्रव्यम् इति क्रेता प्रभाषते ।
पश्चात् स्थानान्तरं गच्छन् स्वं धन्यं वक्ति तत्क्रयात् ॥
- १५ विद्यते जातरूपञ्च मुक्तानाञ्च महाधनं ।
अमूल्यं भूषणन्तु स्यात् ज्ञानवाद्यधरदयं ॥
- १६ प्रतिभूर्यः परस्य स्यात् अपहृद्दार्थ्यं तदम्बरं ।
लभ्यकस्तु विदेशिन्याः सर्व्वस्वमेव ददद्यतां ॥
- १७ अन्नं प्रवक्ष्णाम्युक्तं नरेण स्वादु मन्यते ।
पश्चात् किन्तु मुखं तस्य शर्कराभिः प्रपूर्य्यते ॥
- १८ स्थिरा मन्त्रणया चिन्तास्तस्माद् युध्यस्व मन्त्रतः ॥
१९ परीवादाय यो आस्मेत् मन्त्रभेदं करोति सः ।
तस्मादनादतोष्ठेन सह मा कुरु भिषतां ॥
- २० स्वपिता स्वीयमाता वा येन पुत्रेण शप्यते ।
घोरे निर्व्वास्यति ध्वान्ते तस्य दोषो न संशयः ॥
- २१ आदौ यत् सहसा लब्धं श्रेष्ठे तन्न हितं धनं ॥
२२ अजिह्वस्य प्रतीकारं करिष्यामीति मा गद ।
परमेशं प्रतीक्षस्व स त्वामुपकरिष्यति ॥

अग्रमनो द्विविधोऽन्माने गर्हते परमेश्वरः ।	१२
तथा प्रवक्ष्यामि तुलादण्डं स गर्हते ॥	
नरस्य पादविक्षेपाः परेशेन निरूपिताः ।	१४
स्वगतिस्तु मनुष्यस्य बोधगम्या भवेत् कथं ॥	
द्रव्याण्यधि पवित्राणि सहसा वागुदीरणं ।	१५
व्रतानाञ्च परं चिन्ता नरस्योन्माथवद् भवेत् ॥	
यो राजा ज्ञानवांस्तेन विकीर्यन्ते हि दुर्जनाः ।	१६
तेषामुपरि चक्रश्च मर्दकं परिवर्त्यते ॥	
मनुष्यस्य य आत्मा स पारमेश्वरदीपकः ।	१७
स चित्तस्यापि सर्वाणि गुणस्थानानि दीपयेत् ॥	
सौजन्यं सत्यता चैते राजानं परिरक्षतः ।	१८
सौजन्येनैव सुस्थास्तु तस्य सिंहासनं भवेत् ॥	
स्वबलं भृषणं यूनां वृद्धानां पलितं यशः ॥	१९
चिह्नानि क्षतजातानि पावकानि दुरात्मनां ।	२०
तथा सन्ति कशाघाता अन्तर्भावस्य भेषजं ॥	

२१ एकविंशतितमोऽध्यायः ।

राक्षसिक्तं परेशस्य हस्ते तोयप्रवाहवत् ।	१
यत्र कुत्रापि तस्येच्छा तत्र तेन प्रवर्त्यते ॥	
नृणां सर्वपथो भद्रः प्रतिभाति खट्वृथे ।	२
परमेशस्तु चिन्तानाम् अद्वितीयः परीक्षकः ॥	
यज्ञतोऽपि परेशाय रोचते न्यायधर्मकृत् ॥	३
दृष्टे र्दोषो हृदो गर्भः पापिनां श्चि पापकृत् ॥	४
अमशीलस्य सङ्कल्पाः केवलं धनवर्द्धकाः ।	५
यस्तु साहसिकस्तेन केवलं दैन्यमाप्यते ॥	
जिह्वया नृतवादिन्या सम्प्राप्ता या धनाच्छ्रिता ।	६
सा मृत्पुण्ड्रिभिर्दृष्टा मृगदृष्ट्या सुभङ्गुरा ॥	
दुर्जनान् निजदौराढ्यं विनाशं गर्मायच्छति ।	७
धर्ममाचरितुं यस्माद् इच्छा तेषां न जायते ॥	
वक्त्रमार्गो मनुष्यो यो विकृतं तस्य मानसं ।	८

- किन्तु निर्मलभावो यः सरलः स स्वकर्मणि ॥
 २ गृहपृष्ठस्य कोणेऽपि नरस्यावस्थितिं वरं ।
 न च गेहे जनाकीर्त्तं कलहिन्या स्त्रिया सह ॥
 १० दुस्त्रिचमनुष्यस्य वासनानिष्ठकामिनी ।
 नैवानुगृह्यते तस्य दृष्ट्या बन्धुजनो निजः ॥
 ११ निन्दके दण्डिते प्रज्ञां समवाप्स्यति मन्दधीः ।
 शिक्षादानाच्च विज्ञेन ज्ञानलाभः करिष्यते ॥
 १२ आलोचयति सद्ज्ञानं धर्म्मां पापात्मनो गृहं ।
 निपातयति नाशाय दुर्जनान् परमेश्वरः ॥
 १३ दरिद्रस्यार्त्तरावे यः संखण्डि निजश्रुतिं ।
 कृते तेनापि चीत्कारे नात्तरं कोऽपि दास्यति ॥
 १४ गुप्तदानेन कोपाग्निं निर्वाणत्वं प्रगच्छति ।
 उल्कोचाद् वस्त्रगर्भं च निहिताच्चण्डतानकः ॥
 १५ धर्म्माचारे महानन्दो धर्म्मिलोकेन मन्यते ।
 अर्धधर्म्माचारिणां किन्तु त्रासस्तस्मात् प्रजायते ॥
 १६ ज्ञानमार्गं परित्यज्य परिभ्राम्यति यो नरः ।
 श्रेष्ठे प्रेतसभां प्राप्य विश्रमिष्यति तत्र सः ॥
 १७ यो नरः प्रीयते हर्षे स भविष्यत्यकिञ्चनः ।
 मदे तैले च यस्तुष्टः स वित्तं लप्स्यते नहि ॥
 १८ धार्म्मिकस्य मनुष्यस्य मुक्ते मूल्यं भवेत् शठः ।
 नृणां सरलचित्तानां प्रतिहस्तः प्रवक्षकः ॥
 १९ वरं वासो मनुष्यस्य मरुस्थानेऽप्यनालये ।
 न च वाक्कलहासक्ता क्लेशकृच्च सधर्म्मिणी ॥
 २० तैलाद्यनुत्तमं वस्तु तिष्ठति ज्ञानिना गृहे ।
 किन्तु मूढमनुष्येण तन्निगोर्थापचीयते ॥
 २१ यो नरो यत्नतो धर्म्मं सौजन्यञ्चानुगच्छति ।
 जीवनं तेन धर्म्मञ्च कीर्त्तिञ्च प्रतिनप्स्यते ॥
 २२ वीराणां पुरमुल्लङ्घ्य ज्ञानवान् प्रविशेन्नरः ।
 तेषां विश्वासभूमिञ्च गाढं दुर्गं निपातयेत् ॥
 २३ वक्रं जिह्वाञ्च यो रक्षेत् प्राणान् क्लेशात् स रक्षति ॥
 २४ अभिमानी नरः स्फोटस्तस्य नाम च निन्दकः ।

अभिमानातिशयश्च स समाचरितुं पटुः ॥ .	
अलसो यो मनुष्यस्तं स्वलोभो मारयिष्यति ।	१४
यतो ह्यतोः करौ तस्य अमं कर्तुमनिष्कुर्वे ॥	
नराः केचिद् दिनं क्लृप्तं लिप्सन्ते तीव्रलिप्सया ।	१५
धार्मिको मानवः किन्तु विश्वाणयत्यकातरः ॥	
दृश्यो दुरात्मनां यज्ञः किमु दौर्जन्यतः कृतः ॥	१७
अनृतं वक्षि यः साक्षी स विनाशं गमिष्यति ।	१८
नरः श्रवणशीलस्तु सर्वदा व्याहरिष्यति ॥	
दुर्जनेन स्वकीयास्ये निर्भयत्वं प्रकाशयते ।	१९
किन्तु यः सरणस्तेन स्वगतिः क्रियते स्थिरा ॥	-
प्रयत्नं परमेशस्य या भवेज्जयसाधिनी ।	२०
न प्रज्ञा विद्यते तादृक् न बुद्धिर्न च मन्त्रणा ॥	
सुसज्जीक्रियते वाजी सङ्ग्रामस्य दिनं प्रति ।	२१
केवलः परमेशस्तु जयस्यास्ति निरूपकः ॥	

२२ द्वाविंशतितमोऽध्यायः ।

वाञ्छनीयास्ति सुखातिरैश्वर्यात् प्रचुरादपि ।	१
दुर्वर्थाश्च सुवर्णाश्च श्रेष्ठं इवमनुग्रहः ॥	
धनहीना धनाच्छास्त्र समायन्ति मिथो नराः ।	२
अद्वितीयस्तु सर्वेषां क्लृप्तकर्ता परेश्वरः ॥	
मेधावी विपदं दृष्ट्वा गुप्तमाश्रयते स्थलं ।	३
मन्दधीस्तु प्रगत्यायं समवाप्नोति दण्डनं ॥	
नम्रत्वं यन्मनुष्यस्य भयं यच्च परेश्वरात् ।	४
श्री रंशो जीवनश्चैव तयोः सन्ति फलानि हि ॥	
क्षयटकाः सन्ति पाशाश्च वक्रभावस्य वर्तमानि ।	५
नरः स्वप्राणरक्षार्थं ततो दूरे ऽवतिष्ठतां ॥	
बाल एव त्वया मार्गं गन्तव्ये सुबिनीयतां ।	६
तथा कृते स वृद्धो ऽपि न लक्ष्माद्विचलिष्यति ॥	
यो नरो धनसम्पन्नः स दीनानां प्रभुर्भवेत् ।	७
अदयं गृह्णाति यत्नदद् ऋणदातुः स किञ्चरः ॥	

- ८ वपथधर्मवीजं यः क्लेशशस्यं स ह्यन्तति ।
कोपोत्पादकदोषाच्च तस्य दण्ड उपस्थितः ॥
- ९ यस्य प्रीतिमती दृष्टिराशीस्तस्मै प्रदीयते ।
यस्माद् भागं निजान्नस्य दरिद्राय ददाति सः ॥
- १० निन्दकं त्वं बहिष्कुर्या विवादस्तर्हि यास्यति ।
कलहश्चापमानश्च निवृत्तिं प्राप्यतस्तदा ॥
- ११ चित्तस्य शुचितायां यः प्रेमाणां कुर्वते नरः ।
लावण्यदोषयोस्तस्य बन्धुत्वमेति भूपतिः ॥
- १२ नयने परमेशस्य कुर्वीते ज्ञानरक्षणं ।
वक्षकस्य तु वाचः स विपरीताः करोति हि ॥
- १३ व्यलसो मामवो ब्रूते केशरो विद्यते बहिः ।
तेन विदारयिष्ये ऽहं राजमार्गस्य मध्यतः ॥
- १४ मुखं यत् परदारणां तत् सुगम्भीरखातवत् ।
पतेत् तत्र परेशस्य क्रोधपात्रं न चैतरः ॥
- १५ हृदये बालकस्यापि बद्धमूलास्ति मूर्खता ।
किन्तु शासनदण्डेन सा दूरीक्रियते ततः ॥
- १६ स्त्रियसम्पत्तिदृष्ट्यै यो दरिद्रस्य पीडकः ।
धनिने वा भवेद् दाता दैव्यमेव स लप्यते ॥
- १७ स्वकीयो प्रणिधाय त्वं वचांसि ज्ञानिनां श्रेणु ।
आदिष्टे च मया ज्ञाने सुनिविष्टमना भव ॥
- १८ मनोरम्या भवेद् यस्मात् रक्षा तेषां तवान्तरे ।
त्वदीयाधरयोस्तेषां सकलानाञ्च संस्थितिः ॥
- १९ केवलं परमेशे ते विश्वासो यत् स्थिरो भवेत् ।
तदर्थं तुभ्यमेवाद्य सुशिक्षा दीयते मया ॥
- २० ज्ञाने समन्वयायाश्च या उत्कृष्टफलप्रदा ।
तादृशा एव वाचः किं त्वत्कृते न लिखाम्यहं ॥
- २१ प्रेयकेशो यथा सत्त्वं शक्त्या दातुमुत्तरं ।
तथा त्वां सत्यवाक्यानां ज्ञापयंस्तत्त्वनिश्चयं ॥
- २२ दीनो ऽसावित सच्चिन्म्य द्रव्यं दीनस्य मा चर ।
मा विचारसभायां वा विमृदान विधादिर्न ॥
- २३ यतो विवादिर्नोता तेभामस्ति परेश्वरः ।

नरांस्तेषु कृत्वाचारान् स प्राणान् दण्डयिष्यति ॥	
क्रोधनेन मनुष्येण सह मा कुरु मित्रतां ।	१४
रोषशीलेन सार्द्धं मा कुरुष्व गमागमौ ॥	
नो चेत् तस्य पथो ऽभ्यस्य प्राणान् पाशे ऽर्पयिष्यसि ॥	१५
इत्सैः स्पृशन्ति ये हस्तान् अधमर्णायत्नप्रकाः ।	१६
तेषां मध्यत एकस्त्वं मैव भूयाः कदाचन ॥	
उचितं परिशोभाय द्रव्यं चेन्न भवेत् तव ।	१७
शय्या ते ऽधःस्थिता तर्हि त्वत्तो हारिष्यते कुतः ॥	
मान्यथा कुरु प्राचीनां सीमां त्वत्पिढभिः कृतां ॥	१८
अविलम्बी स्वकार्येषु नरः किं दृश्यते त्वया ।	१९
राज्ञां स्थास्यति साक्षात् स न क्षुद्राणां ष्टाणां पुरः ॥	

२३ त्रयोविंशतितमोऽध्यायः ।

भृभुजा सह भोक्तुं त्वम् उपविष्टो भवे र्यदि ।	१
त्वत्समक्षं किमस्तीति तर्हि सम्यग् विचारय ॥	
नो चेदाहारलुब्धस्त्वं कण्ठे दास्यसि कर्त्तरीं ॥	२
माकाङ्क्षीस्तस्य सग्रासान् तत्तु भक्ष्यं प्रवक्षकं ॥	३
श्रेष्ठार्थार्थं न चेष्टस्व विरम स्वीयबुद्धितः ॥	४
धने क्षीप्यसि दृष्टिं किं तदन्तर्धास्यते द्रुतं ।	५
यस्मादादाय पक्षौ श्रीरत्यतेद् गृह्णवद् दिवं ॥	
कुदृष्टि र्यो मनुष्यस्त्वं तस्यान्नं मैव भक्षय ।	६
ग्रासान् वा तस्य सुखादृन् मा समीहस्व खादितुं ॥	
यतस्तस्य मतेस्तर्को यादृशः सो ऽपि तादृशः ।	७
पिव भुष्येति स व्रते न तु त्वां प्रति तन्मनः ॥	
त्वया सङ्गलितो ग्रासः पुनरप्युद्धमिष्यते ।	८
स्वकीयप्रीतिवाचाश्च भोक्ष्यते ऽप्यथस्त्वया ॥	
मूढस्य श्रोत्रशस्कुल्यां त्वं मा भाषस्व किञ्चन ।	९
यतस्त्वदीयवाक्त्रानां युक्ततां सो ऽवमंस्यते ॥	
प्राक्तनां भूमिसीमानं मा कुरुष्व त्वमन्यथा ।	१०
क्षीत्राणि तातहीनानां कथञ्चिन्न समाविश ॥	

- ११ यस्मान्निस्तारकस्तेषाम् अस्ति शक्तिसमन्वितः ।
तेषां तस्मिन् विवादे च स त्वया विवदिष्यते ॥
- १२ शिक्षायां विनय खान्तं ज्ञानवाक्येषु च श्रुतिं ॥
- १३ मोपसंक्रियतां शास्त्रिचिता बालकात् त्वया ।
दण्डेन चेत् तमाह्न्या न मरिष्यति तर्हि सः ॥
- १४ दण्डेनाहृत्य तस्याङ्गं नरकात् चास्यसे मनः ॥
- १५ हे मत्पुत्र सुबोधं चेत् तवान्तःकरणं भवेत् ।
ममान्तःकरणेनापि हर्षस्तर्हि गमिष्यते ॥
- १६ मत्प्राणाञ्छोक्तसिष्यन्ति सत्कथ्यत्वात् त्वदोषयोः ॥
- १७ तवान्तःकरणं मैव पापकर्म्मभ्य ईर्यतु ।
किन्तु सन्तिष्ठतां नित्यं साधसे परमेश्वरात् ॥
- १८ यद्धेतोः परकाञ्चो ऽस्ति नैवाशा क्तेत्यते तव ॥
- १९ त्वमाकर्णय मत्पुत्र ज्ञानलाभं कुरुष्व च ।
निजान्तःकरणं मार्गं सरलं गन्तुमादिश ॥
- २० ये मनुष्या मदोन्मत्ता मांसाहारिण चाक्षराः ।
तेषां समाजमध्ये त्वं मा वर्त्तस्व कदाचन ॥
- २१ मदोन्मत्ताद्वारा यस्माद् अप्रावृन्ति दरिद्रतां ।
निद्रालुत्वं मनुष्यांश्च कर्पटैः परिवेष्टयेत् ॥
- २२ शृणु त्वं स्वपितु वीचः स यस्माज्जनकस्तव ।
मैव वार्द्धक्यसम्प्राप्तम् अवजानीहि मातरं ॥
- २३ त्वया सङ्गीयतां सत्यं मैव विक्रीयतां क्वचित् ।
प्रज्ञा शिक्षा च बुद्धिश्च त्वया सङ्गीयतां तथा ॥
- २४ धार्मिकस्य मनुष्यस्य पितोक्त्वासं प्रगच्छति ।
ज्ञानिनो जनकेनापि हर्षः पुत्रादवाप्यते ॥
- २५ जनकस्तव माता च त्वत्तो हर्षमत्रापुतां ।
त्वदीयप्रसवित्रो च महोक्त्वासं प्रगच्छतु ॥
- २६ हे मत्पुत्र त्वया मत्तं निजचित्तं प्रदीयतां ।
मामकीनाश्च पश्यानि रोचन्तां तव दृष्टये ॥
- २७ यतो वेश्या गभीरेण खालेनैव समा भवेत् ।
तथा सङ्कटकूपस्य सदृशा व्यभिचारिणी ॥
- २८ यथा दस्युस्तथा सापि हिंसिष्यन्ती प्रतोद्यते ।

वर्द्धन्ते च तथा सम्यक् नरलोके प्रवक्ष्वाः ॥	
आ इति क्रन्दनं कस्य केन ह्य हेतुदीर्यते ।	२९
विवादे जायते कस्य कस्य मनोवसन्नता ।	
कस्य निष्कारणाघाताः कस्य लोचनरक्तिमा ॥	
मद्यपाने चिरस्थानां सुरास्वादानुगामिनां ॥	३०
त्वं मा द्राक्षारसं पश्य रश्मिं लोहितायितं ।	३१
कंसे विराजमानश्च सर्पन्तश्च यथासुखं ॥	
स दंष्ट्यत्वाद्दिवक्त्रे फणिवचश्च हनिष्यति ॥	३२
तन्नेत्रे द्रक्ष्यते वेष्टा मति र्भ्रष्टश्च वक्ष्यति ॥	३३
अक्रुपारस्य मध्ये यो नरो निद्रां निषेवते ।	३४
शयानो गुणदृष्टाये तत्समश्च भविष्यति ॥	
ताडितो ऽपि न तप्येऽहं नावशुभ्ये च दखितः ।	३५
कदाहं जागरिष्यामि मृगयिष्ये मम पुनः ॥	

२४ चतुर्विंशतितमोऽध्यायः ।

मा दुरात्मभ्य ईर्ष्यं त्वं सङ्गं तेषां न वाञ्छ वा ॥	१
यतो हेतो र्मनस्तेषां सच्चिन्तयत्युपद्रवं ।	२
तेषामोक्तौ च हिंसायाः कथा ईरयतः सदा ॥	
प्रज्ञया रुज्यते सद्म बुद्ध्या च क्रियते स्थिरं ॥	३
ज्ञानात् कोष्ठाः प्रपूर्यन्ते चार्थैः सर्वधनैः प्रियैः ॥	४
यो ज्ञानो स बलिष्ठो ऽस्ति यः सुधीः स पराक्रमी ॥	५
त्वत्कृते सफलं युद्धं त्वं करिष्यसि चिन्तया ।	६
नाञ्जल्येन च मन्त्रीणां जयश्रीस्तव सेत्स्यति ॥	
अज्ञानस्य कृते प्रज्ञा प्रोक्षत्वाद् अतिदुर्गमा ।	७
सभास्थाने मुखं तस्य यद्दं तिष्ठति सर्वदा ॥	
हिंसा सच्चिन्त्यते येन ख्यास्यते स कृष्णेश्वरः ॥	८
मौख्यस्य कल्पना पापं निन्दको गर्हितो मृगां ॥	९
सङ्घटे चेद् विषीदेस्त्वं शीघ्रं तर्हि बलं तव ॥	१०
ये वधं प्रति हृष्यन्ते तान् नरांस्त्वं समुद्धर ।	११
ये चकन्ति च हृत्वायै त्वमुपेक्षस्व मैव तान् ॥	

- १९ अस्माभिस्तत् तु न ज्ञातमिति चेद् गद्यते त्वया ।
मनःपरोक्षकेशैव तर्हि तत् किं न भोत्व्यते ॥
त्वत्प्राणानाञ्च रक्षिन्ना तत् किं ज्ञायिष्यते नहि ।
मनुष्याय क्रियायाञ्च किं न दायिष्यते फलं ॥
- २० मत्पुत्र मधु भुञ्ज्व त्वं यस्मादुत्तममेव तत् ।
मंस्यते पुष्यनिर्थासः सुरसस्तव तालुना ॥
- २१ प्रज्ञां तथैव बुध्यस्व सुरसां मनसः कृते ।
तां चेदुपार्जयेस्तर्हि परत्राप्यसि तत्फलं ।
प्रत्याग्रा तावकीना च नैव व्यर्था भविष्यति ॥
- २२ भवनं धार्मिकस्य त्वं मा जिह्मिषिष्य दुर्जन ।
तस्य वा शयनस्थानं त्वया मैव विनाश्रयतां ॥
- २३ पतित्वा सप्तकृत्वो ऽपि समुत्तिष्ठति धार्मिकः ।
दौर्गत्ये तु दुरात्मानः स्थलित्वैव पतन्ति हि ॥
- २४ वैरिणः पतने जाते हर्षो मा क्रियतां त्वया ।
तवान्तःकरणं तस्य स्थलने च न नन्दतु ॥
- २५ नो चेद् दृष्ट्वा परेशस्तद् असन्तुष्टो भविष्यति ।
वैरितश्च निजक्रोधं पुनर्निवर्त्तयिष्यति ॥
- २६ मा क्रुध्य पापकारिभ्यो मा दुर्वृत्तेभ्य ईर्ष्य वा ॥
- २७ सुखं पारत्रिकं यस्मात् पापिनो न भविष्यति ।
दुर्वृत्तानां प्रदीपश्च निर्वाणत्वं गमिष्यति ॥
- २८ परमेशान्नरेन्द्राच्च त्वं विभीहि मदात्मज ।
नृणां चक्षुर्लक्षितानां सङ्को न क्रियतां त्वया ॥
- २९ विपत्कालो यतस्तेषाम् अकस्मात् सम्भविष्यति ।
दण्डस्ताभ्यां प्रयोतव्यो विज्ञातुं केन शक्यते ॥
- ३० यतान्यपि ज्ञानिनां वाक्यानि ॥
विचारे पक्षपातित्वं युज्यते न कथञ्चन ॥
- ३१ निर्दोषस्वमिदं वाक्यं यो वदेद्दोषिणं नरं ।
लोकास्तं परिशप्यन्ति गर्हिष्यन्ते च तं प्रजाः ॥
- ३२ किन्तु ये भर्त्सयन्ते तं सुखं तेषां भविष्यति ।
द्वितीयो वर्त्तियते तेषु चाशीर्वादेो न संशयः ॥
- ३३ यो ददात्युत्तरं युक्तं तस्यौष्ठसुम्भ्यत जनैः ॥

वह्निः कुरु स्वकार्यं त्वं क्षेत्रे सर्व्वं समापय ।	२७
तत्पश्चाद् गेहनिर्माणे शक्यसि त्वं प्रवर्त्तितुं ॥	
स्वमित्रस्य विरुद्धं त्वं साक्षी मा भूरकारणात् ।	२८
त्वया स्त्रीयाधराभ्यां किं कर्त्तव्या स्यात् प्रतारणा ॥	
यथा मां प्रति सोऽकार्षीत् तथा कर्त्तास्मि तं प्रति ।	२९
स्वहृतस्य फलं कर्त्तुं प्रदास्यामीति मा वद ॥	
क्षेत्रमुपेत्य कुरुष्वस्य द्राक्षोद्यानञ्च दुर्मतेः ।	३०
मयादर्शखिलं स्थानं कुरुष्वकारण्यसन्निभं ।	३१
व्याच्छन्ना वृश्चिकैर्भूमिर्भूया प्रस्तरवारणी ॥	
तद्विलोक्य तु तत्रैव प्रणयधायि मया मनः ।	३२
तन्निरोक्ष्योपदेशोऽयं प्रत्यलम्भि तदा मया ॥	
अल्पनिद्राल्पतन्द्रा स्यात् स्वप्ने स्वल्पकरस्निघा ॥	३३
तया त्वदीचदारिद्र्यम् उपस्थास्यति दस्युवत् ।	३४
तव निष्किञ्चनत्वञ्च समायास्यति चर्म्मिवत् ॥	

२५ पञ्चविंशतितमोऽध्यायः ।

१ राजगणे कथनं ८ कलकथनं नानाविधकथनञ्च ।

एतान्यपि सुलेमनो द्वितीयोपदेशवाक्यानि । यिहृदीयराजस्य द्विवि- १
यस्य भृत्यैस्त्वेतानि सङ्गृह्यतिरे ।

विषयस्य तिरोधानम् ईश्वरस्य यशस्करं ।	१
विषयस्यानुसन्धानं किन्तु राज्ञां यशस्करं ॥	
उच्चत्वं नभसो यद्वत् नीचत्वञ्च भवेत् यथा ।	२
बोधातीतं भवेत् तद्वत् नृपाणामपि मानसं ॥	
दुर्व्वर्गस्य मर्त्तं सर्व्वं तन्मध्यादपसारय ।	४
भाजनं शिल्पिनो योग्यं तदानो निःसरिष्यति ॥	
दुर्जनञ्च नरेन्द्रस्य सम्मुखादपसारय ।	५
धर्म्मात् सिंहासनं तस्य स्थिरं तर्हि भविष्यति ॥	
भूपालस्य समर्त्तं त्वं माभिमानं समाचर ।	६
मा कुलीनजनानां वा पदे संस्थीयतां त्वया ॥	

- ७ यस्माद् उच्चमिदं स्थानम् एहीत्याज्ञा द्विता तव ।
न द्वितं दर्शनप्राप्तेः पश्चाद्वाज्ञापकर्षणं ॥
- ८ मा भवेत्स्वं त्वरायुक्तो विघम्बादे प्रवर्त्तितुं ।
किं करिष्यसि तच्छ्रेष्ठे लज्जितः प्रतिवासिना ॥
- ९ विवादः स्वीयमित्रेण साङ्गं निष्पाद्यतां त्वया ।
परस्य गोपनीयन्तु त्वया भैव प्रकाश्यतां ॥
- १० न चेत् तच्छ्रूयते येन तेन त्वं त्रपयिष्यसे ।
त्वदीया सापकीर्त्तिंश्च निवृत्तिं न गमिष्यति ॥
- ११ रूप्यनिर्मितपात्रेषु स्थितैः स्वर्णफलैः समं ।
प्राप्नोति चारुतां वाक्यं कालसन्धावुदाहृतं ॥
- १२ सुवर्णकुण्डलेनैव काञ्चनाभरणेन वा ।
तुल्य आञ्जाकरे श्रेष्ठे ज्ञानवान् भर्त्सनाकरः ॥
- १३ तापहन्ती द्विमान्नीवत् दिवसे ग्रीष्मकालिके ।
विश्वास्यः प्रेरके दूतः प्रभोराप्याययत्सूनु ॥
- १४ येभ्यो न जायते दृष्टिस्तुल्यस्ते मेघवायुभिः ।
भवेन्नरो मृषादानाद् आत्मज्ञाघाप्रकाशकः ॥
- १५ दान्यानुनीयते राजा स्निग्धा जिह्वास्थिभङ्गिका ॥
१६ मधु चेत् प्राप्रयास्तर्हि प्रयोगादेव भुङ्क्ष्व तत् ।
नो चेत् तत्र घृणां प्राप्य त्वं वमिष्यसि तत् पुनः ॥
- १७ स्वीयमित्रस्य गेहात् त्वं स्वपादावुत्तंहर ।
न चेत् त्वयि घृणां प्राप्य स वैरी ते भविष्यति ॥
- १८ विरुद्धं स्वीयमित्रस्य मृषा साक्ष्यं ददाति यः ।
द्रुघ्नोनासिना वा स तीक्ष्णवाणेन वा समः ॥
- १९ तुल्यो दन्तेन भग्नेन पादेन स्खलितेन वा ।
विपत्काले मनुष्यस्य विश्वासे वञ्चके नरे ॥
- २० वस्त्रत्यागो भवेद् यादृग् दिवसे शीतकालिके ।
यवक्षारेण संयोगो यादृग् म्लारसस्य वा ।
तादृङ्गनसि दुःखार्त्तं गीतानां ग्राथको भवेत् ॥
- २१ तव द्वेषी यदा क्षुब्धोद् अन्नं भोजय तं तदा ।
यदा दघातुरो वा स्यात् तोयं पायय तं तदा ॥
- २२ इत्थं त्वं मस्तके तस्य तमाङ्गारान् विचेष्यसि ।

उचितञ्च फलं तुभ्यं परमेशः प्रदास्यति ॥	
वृष्टिरुत्पाद्यते यद्दद् उत्तरीयेण वायुना ।	१२
तद्दद् गुप्तिप्रिया जिह्वा टक्पातैः कोपसूचकैः ॥	
गृहपृष्ठस्य कोणे ऽपि नरस्यावस्थितिर्वरं ।	१४
न च गेहे जनार्कोर्ये कलहिन्या स्त्रिया सह ॥	
श्वसन्नेषु प्राणेषु यादृशं शीतलं जलं ।	१५
तादृशा शुभवार्त्तापि दूरदेशात् समागता ॥	
चक्षुषो दुश्चरित्रस्य साक्षाद् यो धार्मिको नः	१६
तुल्यः स आवलोक्येन प्रहिण्य मलिनेन वा ॥	
मधुनो ऽप्यधिको भोगो न हितो जायते यथा ।	१७
गौरवस्यानुसन्धानं गुरु भूरौ भवेत् तथा ॥	
यादृशं नगरं भयं प्राचीरेण विवर्जितं ।	१८
आत्मसंयमहीनो ऽपि मनुष्यस्तादृशो भवेत् ॥	

२६ षड्विंशोऽध्यायः ।

१ मूर्खेषु कथा १२ अलसेषु कथा १७ कलचक्रत्सु कथा च ।	
श्रीशकाले हिमं यद्दद् वृष्टिर्वा शस्यकर्त्तने ।	१
बुद्धिहीने नरे तद्दद् गौरवं नहि युज्यते ॥	
खविसर्पी पक्ष्मिव चटको वात्यतन्निव ।	२
निर्निमित्तो भवेच्छापः स कदापि न सेत्स्यति ॥	
यथाम्बस्य कशा योग्या खलीनं गर्दभस्य च ।	३
लगुडो मूर्खपृष्ठानां तथा योग्यो न संशयः ॥	
मा मूर्खायोत्तरं देहि तन्मूर्खत्वानुसारतः ।	४
दद्याच्छत् तर्हि किं जाने तस्य तुल्यो भविष्यति ॥	
त्वं मूर्खायोत्तरं देहि तन्मूर्खत्वानुसारतः ।	५
न चेत् स्वकीयदृष्ट्या स ज्ञानयुक्तो भविष्यति ॥	
बालिशेन मनुष्येण सन्देहं प्रहिणोति यः ।	६
सच्चिन्तित्ति स्वपादौ स हानिजीवो च जायते ॥	
स्नयं जङ्घाद्वयं पङ्क्तौ स्त्रोको मूर्खमुखे तथा ॥	७
शर्कराराशिमध्यस्थो मयीनां सम्पुटो यथा ।	८

- तथा मन्ये नरे मूर्खे सम्मानस्य समर्पणं ॥
 ९ हस्ते मत्तमनुष्यस्य कराटकं शोभते यथा ।
 वक्त्रे मूर्खमनुष्यस्य श्लोकश्च शोभते तथा ॥
 १० सर्वेषां दृष्टिकर्ता यः स महान् नात्र संशयः ।
 मूर्खेभ्यः फलदाता स पापिभ्यश्च फलप्रदः ॥
 ११ यद्वत् स्वकीयवान्ताय श्चा पुनः परिवर्त्तते ।
 तद्वन्मूर्खः स्वबालिशं भूयो भूयो ऽनुतिष्ठति ॥
 १२ स्वदृष्ट्या ज्ञानवान् को ऽपि नरः किं दृश्यते त्वया ।
 बालिशे या भवेदाशा सापि तस्मिन् न जायते ॥
 १३ अलसो मानवो ब्रूते केशरी विद्यते वहिः ।
 मध्यतो राजमार्गाणां वनराजो ऽवतिष्ठति ॥
 १४ यथा हंसाख्यन्नेण कवाटं परिवर्त्तते ।
 तथैव स्त्रीयश्चर्यायाम् अलसः परिवर्त्तते ॥
 १५ हस्तं भोजनपात्रस्य मध्ये गूढालसो नरः ।
 मुखे पुनः समानेतुं मन्यते ऽतिश्रमावहं ॥
 १६ सप्तभ्यो योग्यभाषिभ्यः स्त्रीयदृष्ट्यालसः सुधीः ॥
 १७ धृतकुक्कुरकर्णेन मनुष्येण समो भवेत् ।
 पथिको गतिकाले ऽपि परविवादचर्चकः ॥
 १८ मृत्युतुल्यान् शराङ्गारान् द्विपेद् यो वातुलो नरः ।
 तुल्यस्तेन मनुष्यः स यः प्रतार्थं खल्वान्वयं ।
 द्वातकौतुक एवाहम् इति वाचं प्रभाषते ॥
 १९ वक्त्रि गच्छति निर्वाणम् इन्धनानामभावतः ।
 कर्णेजपस्य चाभावाद् विवादः शाम्यति स्वयं ॥
 २० तप्तचुम्ब्यां यथाङ्गारा यथास्माविन्धनानि वा ।
 विरोधी मानवस्तद्वद् विवादे तापवर्द्धकः ॥
 २१ कर्णेजपस्य वाक्यानि मन्ये सुखादुभयवत् ।
 तान्यन्तःकरणस्यैव प्रविशन्त्युपरोधनं ॥
 २२ मण्डिता रौप्यपत्रेण यादृशा मृत्कपालिका ।
 तादृशं द्वेषिचित्तस्य प्रियवाद्यधरद्वयं ॥
 २४ विश्वास्यारातिरोष्ठाभ्यां खान्ते धारयति कुलं ॥
 २५ चाटुवादिनि तस्मिंस्त्वं मा विश्वस्याः कथञ्चन ।

सप्त दृष्टानि वस्तूनि सन्ति तस्यान्तरे यतः ॥	
अधुना तस्य विद्वेषः कापद्येन समावृतः ।	१३
सभायां किन्तु दौर्जन्यं तस्य प्रादुर्भविष्यति ॥	
खन्यते येन गर्तः स स्वयं तत्र पतियति ।	१७
पाषाणो लोढ्यते येन व्याघूर्णयति तं प्रति ॥	
यांश्चुद्धीद नरान् द्वेष्टि तान् जिह्मन्तवादिनी ।	१८
यच्च मिष्टवदं वल्लं तन्निपाताय चेतते ॥	

२७ सप्तविंशोऽध्यायः ।

- १ चात्मशापाक्रोधयोः कथनं ५ सत्यप्रेम्नः कथनं ११ विघ्नाभावस्य कथनं
२२ गृहकर्मणः कथनञ्च ।

श्वस्तनेन दिनेन त्वं मा स्लाघस्व कथञ्चन ।	१
यत एकदिनस्यापि फलं न ज्ञायते त्वया ॥	
त्वत्प्रशंसां करोत्वन्मो न करोतु मुखं तव ।	१
स्तौत्वामपरः कश्चिद् व्यधरौ तव न स्तुतां ॥	
गुरुरेवास्ति पाषाणो भारयुक्तश्च सैकतं ।	३
किन्तु भारवती ताभ्यां निर्बोधस्य विडम्बना ॥	
निष्ठुरो भवति क्रोधो रोषश्च प्रलयोपमः ।	४
स्यातुं तु जारशङ्कायाः सम्मुखे को भवेत् क्षमः ॥	
प्रच्छन्नप्रीतितो मन्ये श्रेयसी यत्तभर्तृना ॥	५
योग्या विश्वास्यभावस्य प्रहारा बन्धुना कृताः ।	६
अतिरिक्तं ततः किन्तु चुम्बनं परिपश्विनः ॥	
सुदृप्तो यो नरस्तेन मधुवासो ऽपि गर्ह्यते ।	७
किन्तु तित्तमपि द्रव्यं क्षुधात्तः खादु मन्यते ॥	
स्वकीयनीडतो दूरे भ्राम्यन् यादृग् विहङ्गमः ।	८
स्वकीयस्थानतो दूरे भ्राम्यन् तादृग् भवेन्नरः ॥	
तैलं सुगन्धिधूपश्च यथा तोषयती मनः ।	९
तथा मित्रस्य मिष्टत्वं ज्ञेयमात्मीयमन्वशात् ॥	
स्वबन्धुं स्वपितुश्चापि बन्धुं त्वं न परित्यज ।	१०
दिवसे निजदुःखस्य स्वभ्रातु व्रज मा गृहं ।	

- अदूरस्थं यतो मित्रं दूरस्थभाढतो वरं ॥
 ११ हे मत्पुत्र भव ज्ञानी हृदयं मम हृदय ।
 तेन मन्निन्दकायाहं श्रद्धामि दातुमुत्तरं ॥
 १२ मेधावी विपदं दृष्ट्वा गुप्तमाश्रयते स्थलं ।
 मन्धीस्तु प्रगत्यायं समवाप्नोति दण्डनं ॥
 १३ प्रतिभू र्यः परस्य स्यात् अपहृष्टार्थं तदम्बरं ।
 लग्नकस्तु विदेशिण्याः सर्वस्वमेव दण्डतां ॥
 १४ प्रत्यूषे बन्धवे प्रोच्चैराश्रिषं प्रददाति यः ।
 आशीर्वाद् स तस्यैव शापवद् गगयिष्यते ॥
 १५ अश्रान्तो विन्दुपातो यो दुर्दिने ऽतीव वर्षिणि ।
 योषिद् विवादिनी तेन समाना नात्र संशयः ॥
 १६ सा च प्रच्छाद्यते येन तेन प्रच्छाद्यते ऽनिलः ।
 धृतं दक्षिणहस्तेन तैलं वात्मप्रकाशकं ॥
 १७ लोहमुत्तेजयेत्सोहं सुहृदस्वाननं नरः ॥
 १८ य उडुम्बरवृक्षस्य रक्षी भुङ्क्ते स तत्फलं ।
 स्वकीयप्रभुभक्तो यः स च प्राप्नोति गौरवं ॥
 १९ तोयमध्ये यथा भाति मुखस्य सदृशं मुखं ।
 मनोमध्ये तथा भाति नरस्य सदृशो नरः ॥
 २० अटमो प्रेतलोकश्च नरकश्च स्मृतौ यथा ।
 अटमो तिष्ठतस्तद्वन्मनुष्यस्यापि लोचने ॥
 २१ रूप्यं परीक्षते मूषा ह्रमन्ती हेम वा यथा ।
 नरः स्वस्तावकस्यैव वक्त्रं तद्वत् परीक्षतां ॥
 २२ चूर्णितं मुषलेनापि धान्यैः सार्द्धमुद्वृखले ।
 स्वकीयमूर्खता मूर्खं न जहाति कथञ्चन ॥
 २३ सम्यक् स्वीयाजमेघाणाम् अवस्था बुध्यतां त्वया ।
 स्वकीयपशुयूथेषु मानसश्च निधीयतां ॥
 २४ यस्मादर्थस्त्रिरं कालं यावन्नैवावतिष्ठते ।
 किरीटः किं भवेत् स्थासुरापौरुषपरम्परं ॥
 २५ पक्वघासे गते लोपं बालशुष्यं प्रकाशते ।
 पर्वतीयटणानाञ्च सङ्गृह्यः क्रियते नरैः ॥
 २६ तुभ्यं वस्त्रप्रदानार्थं जायन्ते मेघशावकाः ।

भवति कागयूथञ्च मूल्यं क्षेत्रकरयार्थकं ॥
 कागीनां दुग्धतो भक्ष्यं प्रचुरं जायते तव ।
 भक्ष्यं त्वत्परिवाराणां दासीनाञ्चोपजोविका ॥

१७

२८ अष्टविंशोऽध्यायः ।

धर्माधर्मयोर्नानोपदेशकथनं ।

पलायन्ते न केनापि द्राव्यमाणा अधार्मिकाः । १
 धार्मिकाः किन्तु तिष्ठन्ति निर्भया युवसिं हवत् ॥
 प्रजानां दोषतो राज्यं जायते बह्वशासकं । २
 जनैर्दक्षिण्यं विच्छिद्य दीर्घा तस्थु स्थितिर्भवेत् ॥
 स्वयं सम्पत्तिहीनो यो नरो दुर्गतपीडकः । ३
 स धारासार आत्मावी सर्वभक्ष्यविनाशकः ॥
 दुश्चरित्रं प्रशंसन्ति व्यवस्थात्यागिनो जनाः । ४
 प्रतिकुर्वन्ति तं किन्तु व्यवस्थापालका नराः ॥
 दुराचारा जना न्यायं न बुध्यन्ते कथञ्चन । ५
 सर्वान्तु शक्यते बोद्धुं परेशान्वेषिभिर्नरैः ॥
 वरं सारस्ववान् दीनो न च वक्रगतिर्धनी ॥ ६
 व्यवस्था पाल्यते येन स एव ज्ञानवान् सुतः । ७
 यस्त्वपथ्ययिनां मित्रं स स्वतातं कलङ्कयेत् ॥
 कुसीदेनातिवृद्धा च यो निजं वर्द्धयेद्धनं । ८
 दीनानुग्राहकस्यैव कृते तत् सञ्चिनोति सः ॥
 शास्त्रसंश्रवणाद् येन स्त्रीयश्चेत्त्रं निवर्त्तते । ९
 प्रार्थनापि ह्यता तेन गर्हणीया न संशयः ॥
 कुपयं यो नयेत् साधून् स्वखाते स पतिष्यति । १०
 नराः किन्तु सदात्मानो भोक्ष्यन्ते परमं धनं ॥
 यो मनुष्यो धनाढ्यः स ज्ञानवान् स्त्रीयदृष्टितः । ११
 मेधावी दुर्गतः किन्तु मर्म तस्यावगच्छति ॥
 धार्मिकाणां प्रफुल्लत्वाद् उत्सवो जायते महान् । १२
 पापिनामुन्नतौ किन्तु भवन्त्यन्तर्हिताः प्रजाः ॥
 स्वदोषा येन गुह्यन्ते स न प्राप्यति मङ्गलं । १३

- तांस्तु स्वीकृत्य यो जह्यात् स कारुण्यमवाप्स्यति ॥
 १४ सर्वदा भयशीलो यः स एव धन्यमानवः ।
 करोति यो घनं चित्तं स दौर्गत्ये पतिष्यति ॥
 १५ यादृशः केशरी गर्जनं भङ्गुको वा क्षुधातुरः ।
 प्रजानां धनहीनानां दुष्टः शास्तापि तादृशः ॥
 १६ बुद्धिहीनो नरेन्द्रो यः स प्रजापीडने पटुः ।
 लोभं विगर्हते यस्तु सुदीर्घायुः स जायते ॥
 १७ नरहत्यापराधेन सभारो यो भवेन्नरः ।
 स द्रोघ्यव्यवटं यावत् तं धर्तुं सा व्यवस्यत ॥
 १८ यो गच्छेद्व्रजमार्गेण स रक्षां समवाप्स्यति ।
 वक्रगाम्यत्यथे यस्तु सोऽस्मान्निपतिष्यति ॥
 १९ स्वभूमिः क्लृप्यते येन बद्धभक्ष्यं स लप्स्यते ।
 कुण्ठानान्वनुगामी यः स दौर्गत्येन तर्प्यति ॥
 २० विश्वास्थो यो मनुष्यः स आश्लिषः पूर्यते फलेः ।
 यस्तु धनार्जने तूर्णः स नास्ति दोषवर्जितः ॥
 २१ न भवेत् पक्षपातित्वम् उपयुक्तं कथञ्चन ।
 पापं कुर्यान्नरस्तेन पूषखण्डस्य लोभतः ॥
 २२ तूर्णमैश्वर्यलाभाय क्रूरदृक् चेतते नरः ।
 तन्तुपैष्यति दौर्गत्यं तेनेदं ज्ञायते नहि ॥
 २३ नराणां भर्त्सकः पश्चात् प्रियः प्रियंवदादपि ॥
 २४ यः स्वपित्रो धनं हृत्वा दोषो नात्रेति भाषते ।
 स पुत्रो नाश्लक्ष्मीनां तुल्यवृत्तिर्न संशयः ॥
 २५ गर्वितो यो मनुष्यः स विवादोत्पादको भवेत् ।
 परेशे यस्य विश्वासः स एवाप्यायते जनः ॥
 २६ स्वचित्ति यस्य विश्वासः स निर्बोधो न संशयः ।
 प्रज्ञया गम्यते यस्तु तस्य रक्षा भविष्यति ॥
 २७ यो ददाति दरिद्राय न भवेत् तस्य दुर्गतितः ।
 यो निमोलति नेत्रे च याशास्तस्मिन् मिलन्ति हि ॥
 २८ पापिनामुन्नतिं दृष्ट्वा भवन्त्यन्तर्हिताः प्रजाः ।
 जाते तेषां विनाशे तु वर्द्धन्ते धार्मिका नराः ॥

२६ जनत्रिंशोऽध्यायः ।

भर्त्सितो बद्धकल्पो ऽपि ग्रीवां कम्बीकरोति यः ।	१
स समञ्चेत्यते ऽकस्मात् प्रतीकारेण वर्जितः ॥	
धार्मिकेष्वेधमानेषु प्रजा गच्छन्ति हृद्यतां ।	२
प्रभुत्वे दुर्जनानान्तु कुर्वन्त्यार्त्तस्वरं जनाः ॥	
प्रज्ञायां प्रेमकारी यः स्वतातस्तेन हर्ष्यते ।	३
वेष्टानान्त्वनुगामी यः सम्पत्तिस्तेन नाश्रयते ॥	
भूपतिः सुविचारेण सुस्थिरयति नोद्यतं ।	४
उपहारप्रियो यस्तु स तस्येत्याटको भवेत् ॥	
स्वमित्रं प्रति चाटूक्तिं यो मनुष्यः समाचरेत् ।	५
पादौ पातयितुं तस्य जालकं विस्तृणोति सः ॥	
दुर्जनस्यापराधो यः स उन्माद्यसमन्वितः ।	६
धार्मिकस्तु मनुष्यो यः स प्रगायति हर्षतः ॥	
विवादं दीनलोकानाम् अवगच्छति धार्मिकः ।	७
मनुष्यः किन्तु दुर्दत्तस्ताड्यज्ञाने पटुर्न हि ॥	
निन्दका ये मनुष्यास्ते पुरदाहं प्रकुर्वते ।	८
विज्ञाः किन्तु मनुष्या ये तैः कोपाग्निः प्रशस्यते ॥	
साह्रं दुरात्मना विज्ञो विवादं कुरुते यदा ।	९
न क्रुद्धा न हसित्वा वा शान्तिस्तेनाश्रयते वदा ॥	
रक्तपातिमनुष्या ये नरं रूधुं द्विषन्ति ते ।	१०
तस्य तु प्राणरक्षायै चेष्टन्ते सरला जनाः ॥	
मूर्खेणान्तरिको भाव आद्यन्तः समुदीर्यते ।	११
नरो ज्ञानविशिष्टस्तु खान्तरे संरुणद्धि तं ॥	
अन्ततयाहिणः शास्तुः सर्व्वे भृत्या असज्जनाः ॥	१२
उपद्रावो दरिद्रश्च मनुष्यो मिलितो भुवि ।	१३
उभयो लोचनभ्यस्तु दीप्तिदाता परेश्वरः ॥	
धनहीनप्रजानां यो राजा सत्यविचारकृत् ।	१४
सुदीर्घं समयं यावत् तस्य सिंहासनं स्थिरं ॥	
यष्टिका भर्त्सना चमे भवतो ज्ञानदायिके ।	१५
यस्तु निर्यन्तणो बालो मात्रे लज्जां ददाति सः ॥	

- १६ दुर्जनेष्वेधमानेषु दुष्टतापि समेधते ।
धार्मिकैस्तु नरैस्तेषां निपातो द्रव्यते किल ॥
- १७ स्वपुत्रं श्लाघि तस्मात् स तुभ्यं दास्यति शान्ततां ।
मनसस्तावकीनस्य नन्दनञ्च भविष्यति ॥
- १८ येषां नास्त्वैश्वरादेशो जनास्ते व्यभिचारिणः ।
यस्तु शास्त्रवदाचारं कुरुते धन्य एव सः ॥
- १९ दासस्य दमनं नैव वाङ्मात्रेण प्रसिध्यति ।
यस्माद् बुद्धापि वाक्यं स न योग्यं प्रतिभाषते ॥
- २० किमदर्शित्वया कश्चित् कथने सत्त्वरो जनः ।
निर्व्विधे या भवेदाशा सापि तस्मिन् जायते ॥
- २१ दासो लालित व्याबाल्यात् परस्तात् पुत्रकायते ॥
प्रचण्डो यो मनुष्यः स विवादात्पादको भवेत् ।
यो नरश्चाशुकीपो स्यात् भवेत् स बह्वपापकृत् ॥
- २२ स्वकीयेनाभिमानेन स्वस्थानाद् अंशयते नरः ।
यो मनुष्यस्तु बन्धात् स एवाप्नोति गौरवं ॥
- २३ चौरैः सहस्रांशुभागी यो निजप्राणान् स गर्हते ।
शपथं तेन संश्रुत्य दोषो यस्मान्न सूच्यते ॥
- २४ मनुष्याद् यः परित्रास उन्माथावह एव सः ।
परेशं श्रद्धधानस्तु नरो रक्षामवापयति ॥
- २५ बह्वभिः प्रार्थ्यते लोकैर्नरशास्त्ररनुग्रहः ।
मनुष्यस्य विचारस्तु परमेश्वरमूलकः ॥
- २६ धार्मिकाणां मनुष्याणां पापकर्मा घृणास्पदं ।
ऋजुगामी नरः किन्तु दुर्जनानां घृणास्पदं ॥

३० त्रिंशत्तमोऽध्यायः ।

१ आगूरस्य धर्मकथनं ० तस्य प्रार्थनं १० नानोपदेशश्च ।

- १ याकेः पुत्रो य आगूरस्तेनेमा वाच ऊचिरे ।
इदमेश्वरिकादेशात् पुरुषेणोदितं वचः ।
ईथीयेलं प्रति प्रोक्तम् ईथीयेलाकलो प्रति ॥
- २ नूनं नरादहं मूर्खो नास्ति धीर्मी मनुष्यवत् ॥

मया विद्या न चाभ्यस्ता धर्मज्ञानं न बुध्यते ॥	९
कः खर्लोकं समाख्ये पुनस्तस्मादवातरत् ।	४
मुष्टिना कोऽग्रहीद्वायुं कोऽभान्सीद् वाससाम्बुधिं ।	
मेदिन्याः सर्व्वसीमानां कानाकारि निरूपणं ।	
तदीयनामधेयं किं तत्पुत्रस्य च नाम किं ।	
एतच्चेत् परिजानासि मच्छं तर्हि विवेदय ॥	
एकैकं परमेशस्य वाक्यमस्ति सुनिर्मलं ।	५
तस्मिन् घेषाच्च विश्वासः स तेषां फलकोपमः ॥	
त्वं तदीयोक्तिभिः सार्द्धं नान्यत् किञ्चन योजय ।	६
न चेत् त्वं भर्त्सितस्तेन मृषावादो भविष्यति ॥	
अहं दानद्वयं त्वत्तः प्रार्थये हे परेश्वर ।	७
त्वं मत्प्राणवियोगात् प्राक् मत्तस्तत्रोपसंहर ॥	
अलीकत्वं मृषोक्तिश्च दूरं मत्तोऽपसारय ।	८
न दैन्यं न धनं दत्त्वा मां योग्याग्नेन भोजय ॥	
न चेत् त्वमोऽन्दतं प्रोच्य भाषिष्ये कः परेश्वरः ।	९
दैन्याच्चैर्येण वा नाम विलेप्यामीश्वरस्य मे ॥	
मैव तत्सर्वात्मनः साक्षाद् दासः पर्युद्यतां त्वया ।	१०
न चेत् त्वं शप्यसे तेन सदेवश्च भविष्यति ॥	
कुवंशः शपते तातं मातुर्नार्थयते शुभं ॥	११
कुवंशः स्वमतौ शुद्धः स त्वधैतमलः स्थितः ॥	१२
कुवंशोऽत्युच्चदृष्टिश्च प्रांशुनेत्रच्छदान्वितः ॥	१३
कुवंशः खड्गवद् दन्तैः कर्त्तरीवच्च खादनैः ।	१४
उच्छेत्तुं क्षितिती निःस्नान् मन्वाद् दीनांश्च चेश्यते ॥	
रक्तपायाः सुते वै स्तो देहिदेहीतिनामिके ।	१५
त्रीणि वस्तून्मृगानि चतुर्थञ्चापि तैः समं ।	
प्रान्तकामोऽहमेतत् तैर्गदितुं नहि शक्यते ॥	
अहमौ प्रेतलोकश्च बन्ध्यागर्भश्च सर्व्वदा ।	१६
जहौ नं दृष्यते भूमिरनलश्च न वत्तयजं ॥	
येनोपहस्यते तातो मातुश्चाज्ञावमन्यते ।	१७
प्रान्तरान्ध्रितकौत्सचक्षुस्त्रभूलयिष्यते ।	
उपग्रसिष्यते वा तद् प्राक्कैर्हृत्प्रपत्तिणां ॥	

- १८ वस्तुत्रयं ममागम्यं चतुर्थं च न बुध्यते ॥
 १९ उत्क्रोशस्य गतिर्योऽस्ति भुजगस्य गतिर्भृगो ।
 पोतस्य गतिरम्भोधौ पुंसश्च युवतौ गतिः ॥
 २० भार्याया व्यभिचारिण्यास्तादृगेव गतिर्भवेत् ।
 सा भुङ्क्ता परिभ्रज्यास्यं वत्स्यधं न कृतं मया ॥
 २१ भारेण चीणिं वस्तूनि सकम्पां कुर्वते धरा ।
 चत्वारोमानि सोढुञ्च न शक्यन्ते तथा किल ॥
 २२ दासेयः प्राप्तराजत्वे भद्रैर्नृपश्च बालिशः ।
 अप्रिया पतिवली स्त्री दासी च स्वामिनीजया ॥
 २३ चत्वारोमानि वस्तूनि क्षोदिसृष्टान्यत्र भूतले ।
 तथापीमानि विज्ञानि लब्धज्ञानानि सन्ति च ॥
 २४ जातिः पिपीलिकानां या दुर्बला सा न संशयः ।
 शस्यच्छेदनकाले तु ताः कुर्वन्त्यन्नसञ्चर्यं ॥
 २५ श्याफनाख्यशशानाश्च जातिः शक्तिमती बहिः ।
 तथापि स्त्रीयवेश्मानि तैः स्थाप्यन्ते दृढाद्रिषु ॥
 २६ शूलभानां समाजस्य राजा को ऽपि न विद्यते ।
 रचिताः किन्तु सर्वे ते सेनावत् कुर्वते गमं ॥
 २७ स्वहस्तालम्बिनी लूता राजधामापि भवेत् ॥
 २८ पदार्थास्त्रय एवैते सन्ति सुन्दरगामिनः ।
 सदृशस्त्रैस्त्रुथी ऽपि पदन्यासेन शोभनः ॥
 २९ बलीयान् प्राणिनां सिंहः सर्वेभ्यो ऽप्यपराङ्मुखः ॥
 ३० सुकटिस्तुरगशृङ्गागः प्रजाभिश्च हतो नृपः ॥
 ३१ दर्पाद् भ्रान्तः कुचिन्तां चेतुर्कुर्यात् रुन्धि मुखं तदा ॥
 ३२ अतिव्यग्रतया दुग्धाद् यद्दुत्पद्यते दधि ।
 अतिव्यग्रतया ब्राह्मणाद् रक्तञ्चोत्पद्यते यथा ।
 अतिव्यग्रतया कोपाद् वैरमुत्पद्यते तथा ॥

३१ एकत्रिंशोऽध्यायः ।

१. लिमूयेलराजस्य मातुरुपदेशकथनं ८ उज्जमस्त्रोवर्णनञ्च ।

१ लिमूयेलराजस्य भूपालं प्रतीमा वाच ऊचिरे ।

इमा ऐश्वरिकादेशात् तस्य मातादिदेश तं ॥	
किं त्वां वक्ष्यामि मत्पुत्र मदीयोदरसम्भव ।	१
अहं त्वां किं वदिष्यामि मद्गतानां फलोदय ॥	
स्वीयशक्तिस्त्वया मैव कामिनीभ्यः प्रदीयतां ।	२
मैव राजनिहन्त्रीषु स्वतेजो वा समर्प्यतां ॥	
न भूपेषु न भूपेषु पानं मद्यस्य युज्यते ।	४
लिमूयेल सुराहृष्या नरेन्द्रेषु न युज्यते ।	
यतो राजा सुरां पीत्वा व्यवस्थां विस्मरिष्यति ।	५
दुर्भाग्यानां विचारश्च विपरीतं करिष्यति ॥	
दत्त मद्यमधन्याय दत्त दुर्मनसे सुरां ॥	६
स मनुष्यस्तदा पीत्वा स्वदैन्यं विस्मरिष्यति ।	७
न पुनश्च निजक्लेशस्तेनानुचिन्तयिष्यते ॥	
विदग्धु स्वीयवक्त्रं त्वं स्तब्धवाचां नृणां कृते ।	८
सकलानामनाथानां विवादस्यैव सिद्धये ॥	
विदग्धु स्वीयवक्त्रं त्वं विचारे न्यायसिद्धये ।	९
दुःखिनां दुर्गतानाञ्च विवादं सुविनिश्चिनु ॥	
सम्प्राप्तं शक्यते केन गुणिनी सहधर्मिणी ।	१०
प्रवालेश्चोऽपि मूल्येन सा त्वतीवातिरिच्यते ॥	
तद्भक्तुं हृदयं तस्यां विश्वासं कुरुते दृढं ।	११
लाभाभावस्तथा तस्य न कदाचन जायते ॥	
केवलं मङ्गलं तस्य न च किञ्चिदमङ्गलं ।	१२
क्रियते जीवनं यावद् एकैकस्मिन् दिने तथा ॥	
मेघलोसामतस्याश्च सा करोति गवेषणं ।	१३
करयोः परितोषाय विधत्ते च परिश्रमं ॥	
वणिजाश्च वृहतातैर्मन्ये सा सदृशी भवेत् ।	१४
स्वभक्ष्याणि तथा यस्माद् आनीयन्ते सुदूरतः ॥	
रजन्यां न व्यतीतायाम् उत्थाय स्वप्रतश्च सा ।	१५
स्वजनेभ्यो ददात्यन्नं दासीभ्यः कार्यमाङ्गिकं ॥	
पर्यालोच्य च केदारं तस्मात् साध्यते तथा ।	१६
स्वीयपाश्याः फलं दत्त्वा द्राक्षोद्यानञ्च रोप्यते ॥	
सा बलेनैव बभ्राति कटिं मेखलया यथा ।	१७

- कुरुते स्त्रीयवाह च महाशक्तिसमन्वितौ ॥
 १८ स्वयापारस्य सुखादु मन्वते हि फलं तथा ।
 नैव निर्वाणतां रात्रौ तस्या दीपः प्रगच्छति ॥
 १९ तर्कुं प्रति खहस्तौ सा विस्तृणोति हि यत्नतः ।
 परिगृह्णाति पञ्जीञ्च स्त्रीयपाणिद्वयेन सा ॥
 २० दुर्गतायापि दानार्थं तथा हस्तः प्रसार्यते ।
 दरिद्रस्योपकारार्थं स्वकरञ्च प्रगृह्णाते ॥
 २१ कृते स्वपरिवाराणां नीहारान्न विभेति सा ।
 सर्व्वं परिजनास्तस्या नीशारान् दधते यतः ॥
 २२ निर्म्मियन्ते तथा स्वार्थं निचोला अतिमुन्दराः ।
 दुकूलं शोणवर्णञ्च वस्त्रं परिदधाति सा ॥
 २३ पतिस्तस्याः सुविख्यातः पुरद्वारस्थसंसदि ।
 देशीयमुख्यलोकानां सभायामुपवेशनात् ॥
 २४ सा च कुर्यासकं कृत्वा विधत्ते तस्य विक्रयं ।
 भेखलाञ्च बिनिर्म्माय वणिजे सा प्रयच्छति ॥
 २५ सा नारी बलतेजोभ्यां वस्त्रवत् परिवेष्यते ।
 अनागतञ्च कालं सा स्मेरवक्त्रा प्रतीक्षते ॥
 २६ केवलं ज्ञानभावेन स्ववक्त्रं विवृणोति सा ।
 सौजन्यस्य विधिस्तस्या रसनाञ्चाधितिष्ठति ॥
 २७ सा स्त्रीयपरिवाराणाम् आचारेषु सचेतना ।
 नैवालस्येन संयुक्तम् अन्नं भुङ्क्ते कथञ्चन ॥
 २८ युक्तास्तस्याः समुत्थाय धन्यां तां प्रवदन्ति हि ।
 तद्दुत्थाय तद्भर्त्ता तामित्यं सुप्रशंसति ॥
 २९ बङ्गाभिरेव कन्याभिर्गुणवत्त्वं प्रकाशितं ।
 सकलाभ्यस्तु ताभ्योऽपि त्वमतीवातिरिच्यसे ॥
 ३० चारुता केवलं माया सौन्दर्य्यञ्चाप्यवास्तवं ।
 परमेशात् तु या भीता सा नारी स्तुतिमर्हति ॥
 ३१ यूयं तत्करयो र्योग्यं फलं तस्यै प्रयच्छत ।
 पुरद्वारेषु तस्याञ्च सर्व्वकर्म प्रशंसत ॥

उपदेशकः ।

१ प्रथमोऽध्यायः ।

१ आभाषः ४ सर्व्ववस्तूनामसारत्वं १२ सर्व्वकर्षणां निष्फलत्वं ।

- १ दायूदात्मजस्य यिरूशालमस्यराजस्योऽपदेशकस्येमानि वाक्यानि ।
२ अलीकानामलीकाग्रमिति वक्तृग्रपदेशकः ।
अलीकानामलीकाग्रम् अलीकं सकलं भवेत् ॥
३ सूर्य्यस्याधो मनुष्येण क्रियते यः परिश्रमः ।
कृतस्त्रात् परिश्रमात् तस्मात् को लाभस्तस्य जायते ॥
४ युगमेवातिघात्येकं समायात्यपरं युगं ।
सर्व्वन्तु समयं यावत् स्थिरा सन्तिष्ठते धरा ॥
५ असौ सूर्य्यस्तघोदेति पुनरस्तं प्रयाति च ।
स्वस्थानं त्वरितं गत्वा तत्रोदेति पुनश्च सः ।
६ दक्षिणाञ्च दिशं याति प्रत्यायात्युत्तरं पुनः ।
इत्थं प्रगच्छति भ्राम्यन् स्वपर्यायैः सदागतिः ॥
७ सर्वा नद्यो ऽर्णवं यान्ति सौ ऽर्णवस्तु न पूर्य्यते ।
यत् स्थानं निम्नगा यान्ति तद्भि यान्ति पुनः पुनः ॥
८ सर्वाः अमावहा वाचस्ताश्च वक्तुं नरो ऽदमः ।
अटप्तं दर्शने नेत्रम् अशाम्या अवशे श्रुतिः ॥
९ भूतं यद् भवितव्यं तत् कृतं यत् तत् करिष्यते ।
अत्र भानोरधः किञ्चिद्भूतनं नहि जायते ॥
१० पश्य नृत्तनमस्येतदिति यस्मिन् निगद्यते ।
पुरैवासीत् तदस्मत्प्राग् अतीतेषु युगेषु हि ॥
११ यदभूत् पूर्व्वकालेषु तस्याद्य नास्यनुस्मृतिः ।
अद्य यद् भावि तस्यापि पश्चान्न भविता स्मृतिः ॥
१२ उपदेशक एवाहं निवसन् यिरूशालमे ।
इच्छामि यलीयलोकानां समकार्थं नरेन्द्रतां ॥
१३ नभसो ऽधस्तु यत् किञ्चित् क्रियते तत् परीक्षितुं ।
ज्ञानेन ज्ञानुसन्धातुं स्वमनो ऽहं न्यवेशयं ॥

- निमित्तं नरपुत्राणां विषमो ऽयं परिश्रमः ।
 तेभ्यः श्रान्तिप्रदानार्थम् ईश्वरेण निरूपितः ॥
 १४ अदर्शं सर्वकर्मार्हं क्रियमाणं रवेरधः ।
 पश्य सर्वमलीकं हि मनसश्च विडम्बनं ॥
 १५ यद् वक्रं तदृजूकर्तुं नैव केनापि शक्यते ।
 तथैवाविद्यमानं यद् अङ्घ्रितुं तन्न शक्यते ॥
 १६ स्वकीयमनसो मध्ये मयागद्यत वागियं ।
 मत्पूर्वं पश्य ये ऽध्यक्षा अभवन् धिरशालमे ।
 तेभ्यः सर्वेभ्य एवाहं महाप्रज्ञासमन्वितः ।
 बाहुज्जानेन बुद्ध्या च दीपितं मम मानसं ॥
 १७ प्रज्ञां बाहुं मनो धत्वा मोहं मौर्ख्यञ्च वेदितुं ।
 मयाज्ञायोदमप्यस्ति मानसस्य विडम्बनं ॥
 १८ यतो ज्ञानस्य बाहुल्यं यथाबाहुल्यसंयुतं ।
 विद्या च वर्द्धते यस्य तस्य खेदो ऽपि वर्द्धते ॥

२ द्वितीयोऽध्यायः ।

- १ सांसारिकसुखस्य निष्फलत्वं १६ आद्युषो ऽसारत्वं ।
 १ परीक्षिष्ये सुखेन त्वाम् एहि त्वं भुञ्क्ष्व मङ्गलं ।
 इत्यवादि मया खान्तम् अलीकन्तु तदप्यभूत् ॥
 २ हासं प्रति मया प्रोक्तं हतबुद्धिरसाविति ।
 हृष्टताश्च प्रति प्रोक्तं किं कर्तुं शक्यते ऽमुया ॥
 ३ नभसो ऽधो नृसन्तानाः खल्यघसमितायुषि ।
 किं कृत्वा प्राप्नुयुः क्षेमं यावन्न निश्चिनोमि तत् ।
 तावन्मनो नयन् प्रज्ञां मद्ये योऽद्याम्यहं तनुं ।
 मूढताश्चावकाश्चिन्मनसैतदचिन्तयं ॥
 ४ अतो महान्ति कार्याणि कर्तुमारब्धवानहं ।
 ५ उद्यानानि तथा स्वार्थम् अकुर्वीं काननानि च ।
 भूखहान् फलिनस्तत्र नानाविधानरोपय ॥
 ६ वृक्षोत्पादककान्तारं सेतुं सरांसि चाखनं ॥
 ७ दासानक्रीणि दासोश्च गृहजाश्च ममाभवन् ।

- यिरूशालमि मत्पूर्व्यं यावन्तश्चावसन् नराः ।
 तेभ्यः सर्वेभ्य एवासं गोभेघै र्धनवानहं ॥
 समचैषमहं रौप्यं जातरूपञ्च भूरिशः । ८
- राज्ञां नानाश्रयलानाञ्चासामान्यानि वस्तुन्यपि ॥
 गायकान् गायिकाश्चापि मन्निमित्तं न्यथोजयं ।
 सुखहेतून् नृपुत्राणां पत्नीमुपस्त्रियो ऽपि च ॥
 यिरूशालमि मत्पूर्व्यं यावन्तो न्यवसन् जनाः । ९
 तेभ्यः सर्वेभ्य एवासं महान् बुद्ध्या च संभृतः ।
 मामकीना च या प्रज्ञा मयि सापि व्यतिष्ठत ॥
 स्वात्तिभ्यां वाचितं किञ्चिन्मया नैवोपसंहृतं । १०
 स्वमनः सुखभोगाच्च कस्माच्चिन्न निवारितं ।
 यतो मम श्रमात् छत्वाद् यत् सुखं मनसो ऽभवत् ।
 मम लभ्यं तदेवासीत् स्वीयकृत्स्नपरिश्रमात् ॥
 आलोच्य त्वद्विलं कर्म स्वहस्ताभ्यां कृतं मया । ११
 कृतञ्च साधनेच्छातः स्वीयसर्वपरिश्रमं ।
 बुद्धमवास्तवं सर्व्वं मनसश्च विडम्बनं ।
 अत्र दिवाकरस्याधः को ऽपि लभो न विद्यते ॥
 प्रज्ञां मोहञ्च मौर्ख्याञ्च प्रावर्त्तं ऽहं निरीक्षितुं । १२
 राज्ञः पश्चाद् य आयाति स जनः किं करिष्यति ।
 कृतं यत् पूर्व्वकालेषु स तदेव करिष्यति ॥
 क्षित्वन्धकारतो यादृक् दीप्तेरुत्कृष्टता भवेत् । १३
 ज्ञानस्योत्कृष्टता मौर्ख्यात् तादृशी वीक्षिता मया ॥
 मूर्द्ध्नि क्तो ज्ञानिनो नेत्रे ध्यान्ते भ्राम्यति बालिशः । १४
 गतिरेका तु सर्व्वेषामन्यपि ज्ञातवानहं ॥
 तदा चित्ते मया प्रोक्तं दशा मूर्खस्य या भवेत् । १५
 ममापि भविता सर्व महाज्ञान्यभवं कुतः ।
 पश्यैतदप्यलीकं स्यादिति चित्ते मयोदितं ॥
 मूर्खतो नास्ति विज्ञस्य चिरस्थायिन्यनुस्मृतिः । १६
 यस्माद् आगामिकालेषु सर्व्वे सुविस्मरिष्यते ।
 हाहा विज्ञस्य मृत्युश्च मूर्खस्यैव भविष्यति ॥
 समजायत तत्पश्चात् जीवने ऽपि दृष्ट्या मम । १७

- व्यरञ्जयच्च मां कर्म क्रियमाणं रवेरधः ।
 सर्वमेव यतो ऽलीकं मनसश्च विडम्बनं ॥
 १८ व्यरज्ये ऽहं अमे कृतस्त्रे सूर्यस्याधो मया कृते ।
 सर्वं यतो ऽर्पयिष्यामि नरे भाविनि मत्परं ॥
 १९ स तु विज्ञो ऽल्पबुद्धिर्वा भवितेति न निश्चितं ।
 सूर्यस्याधो मया किन्तु कृतो यत्र परिश्रमः ।
 ज्ञानं यत्र प्रयुक्तञ्च तेषां मामककर्मणां ।
 स्वामित्वं लप्यते तेन पश्यैतदप्यवास्तवं ॥
 २० सूर्यस्याधो ऽहमश्राम्यं सकलैर्यैः परिश्रमैः ।
 तत्रान्तःकरणास्थां प्रावर्त्ते प्रोज्जिभक्तुं तदा ॥
 २१ बुद्ध्या ज्ञानेन सिद्ध्या च नरः कृत्वा परिश्रमः ।
 प्राप्तफलं करोत्यन्यं तत्राकृतपरिश्रमं ।
 पश्यैतदप्यलीकं हि व्यसनञ्च सुदुःसहं ॥
 २२ यतो दिवाकरस्याधो यत्र श्राम्यति मानवः ।
 तस्मात् कृतस्त्राच्छ्रमात् तस्य मनस्तापाच्च किं फलं ॥
 २३ तस्य सर्वदिनं कष्टं चेष्टनञ्च व्यथाकरं ।
 मनो राज्ञो न निद्राति पश्यैतदप्यवास्तवं ॥
 २४ मङ्गलं भोजनात् पानात् स्वकीये च परिश्रमे ।
 मनःसक्तर्षयादन्यत् मनुष्यस्य न विद्यते ।
 ईश्वरस्य कराच्चैतत् प्राप्यमितीक्षितं भया ॥
 २५ व्याहारेः सौख्यभोगैश्च कस्तु मत्तो ऽतिरिच्यते ॥
 २६ पश्य परेश्वरो यस्मिन् मनुष्ये परितुष्यति ।
 तस्मै बुद्धिञ्च विद्याञ्च ह्यृताञ्च ददाति सः ॥
 पापिने यच्छ्रति क्लोषं सञ्चेतयं ततो धनं ।
 राशौ कृत्य च दातव्यं तेनेशस्य प्रिये नरे ॥
 पश्यैतदप्यलीकं हि मनसश्च विडम्बनं ॥

३ तृतीयोऽध्यायः ।

१ कालस्य प्रभेदादायुषो ऽसारत्वं १६ ईश्वरस्य विचारो मनुष्यस्यापारत्वञ्च ।

१ यत् किञ्चिज्जायते तस्य स्वीयकालो ऽपि विद्यते ।

योसो ऽधः सर्वकार्यस्य स्वकीयसमयो ऽस्ति च ॥	
समयो जननस्यास्ति समयो मरणस्य च ।	१
समयो रोपणस्यास्ति कालो रोपितकर्त्तने ॥	
समयश्च बधस्यास्ति कालश्चिक्षित्तनस्य च ।	२
समयो भङ्गनस्यास्ति समयो ग्रथनस्य च ॥	
समयः क्रन्दनस्यास्ति समयो हसनस्य च ।	४
समयः शोचनस्यास्ति समयो नर्त्तनस्य च ॥	
समयो ग्रावविक्षेपे समयो ग्राधसञ्चये ।	५
काल आलिङ्गनस्यास्ति कालश्च श्लेषवर्जने ॥	
समयो ऽन्वेषणस्यास्ति समयो ऽपचयस्य च ।	६
समयो रक्षणस्यास्ति समयः क्षेपणस्य च ॥	
समयो दारणस्यास्ति समयः सीवनस्य च ।]	७
समयो मौनभावस्य समयो भाषणस्य च ॥	
समयः प्रणयस्यास्ति समयो गर्हणस्य च ।	८
समयः समरस्यास्ति कालः सन्धेश्च विद्यते ॥	
क्रः स्वपरिश्रमाह्लाभो जायते कर्मकारिणः ॥	९
ईश्वरेण नृसन्तानान आम्नासयितुमाशयात् ।	१०
यो निरूप्यत आयासः स समालोचितो मया ॥	
निर्मितं सकलं तेन स्वीयकाले मनोहरं ।	११
विश्वमेव तथा तेन नराणां निहितं हृदि ॥	
तस्मादेव परेभ्यो न क्रियमाणाखिला क्रिया ।	
साद्यन्तमनुसन्धातुं मनुष्येण न शक्यते ॥	
आनन्दाब्जीवनं यावत् सदाचाराच्च नेतरं ।	१२
मङ्गलं विद्यते तेषामिति जानामि निश्चितं ॥	
कस्यचिद् भोजनं पानं सर्वस्मिंश्च परिश्रमे ।	१३
सुखाखादनमीशस्य दानमेव न संशयः ॥	
जाने ऽहन्वीश्वरो यद्यत् कुरुते तत् सनासनं ।	१४
तस्य हृदि न कर्त्तव्या न च कर्त्तव्यमूननं ।	
नरा ईशाद् विभीयु र्यत् तदर्थं तत् करोति सः ॥	
यदस्ति तत् पुरैवासीद् भावि यत् तत् पुराभवत् ।	१५
यत् कालेन विदुषं तद् उपस्थापयतीश्वरः ॥	

- ११ सूर्यस्याधः पुनर्वारं मया कृत्वावलोकनं ।
स्थानं दृष्टं विचारस्य तत्राधर्मस्त्वविद्यत ।
धर्मस्थानञ्च सन्दृष्टं तत्राधर्मस्त्वविद्यत ॥
- १७ तदानो मनसो मध्ये वागियं गदिता मया ।
धार्मिकाधार्मिकावेव विचारयिष्यतीश्वरः ॥
एकैकस्याश्च चिन्ताया एकैकस्य च कर्मणः ।
स्वकीयसमयन्तस्य सन्निधौ समवाप्यते ॥
- १८ वृसन्तानान् समुद्दिश्य मया प्रोक्तमिदं तदा ।
एतया दशया तेषाम् ईश्वरस्तान् परीक्षते ।
स्वयं यत् पशुतुल्यास्ते तच्च तैः परिदृश्यते ॥
- १९ वृसन्तानस्य यद् भाग्यं तद्धि भाग्यं पशोरपि ।
एकमेव तयो भाग्यं म्रियेते तावुभौ समं ।
सर्वेषाम् एकधा प्राणा नरः श्रेयान् पशो नहि ॥
- २० यस्माद् यत् किञ्चनेवास्ति सकलं तदवास्तवं ।
यद् यदेवास्ति सर्वं तत् स्थानमेकं प्रगच्छति ।
सर्वमेव रजोजातं सर्वं याति रजः पुनः ॥
- २१ आत्मानं नरपुत्राणां को जानात्युर्द्धगाभिनं ।
को वात्मानं पशो वेत्ति क्षित्या अधोऽवरोद्दिष्टं ॥
- २२ मया दृष्टं मनुष्यस्य स्वीयकर्मणि हर्षणात् ।
नेतरं विद्यते क्षेमं तस्य लभ्यं तदेव हि ॥
स्वतः पश्चात्तु यद् भावि तद् द्रष्टुं यत्र शक्यति ।
केन तत् स्थानमानीय स उपस्थापयिष्यते ॥

४ चतुर्थोऽध्यायः ।

उपद्रव रथालस्यं लोभ एकाकिता मूर्खत्वञ्चैतैरायुषो ऽसारलं ।

- १ परावर्त्य मनः पश्चात् क्रियमायां रवेरधः ।
नानारूपमभिद्रोहं विचार्येदं मयेक्षितं ।
क्रन्दतां पीडितानां हि सान्त्वको नहि विद्यते ।
पीडके दृढहस्ते ऽपि सान्त्वको नहि विद्यते ॥
- २ ततो ये ऽद्यापि जीवन्ति तेभ्यो जीवद्भ्य एव तान् ।

प्रमीतान् च्चवदं धन्यान् त्यक्तं ये जीविनं पुरा ॥	
उभयोस्तु तयो धन्यः सो ऽद्याप्यप्राप्तजीवनः ।	२
येन नादर्शसत्कर्मं क्रियमाणं रवेरधः ॥	
सर्वपरिश्रमः पश्चात् सर्वेषु कार्यसाधनं ।	४
बन्धो बन्धुं प्रतीर्ष्याया मूढमितीक्षितं मया ।	
नामैतदप्यलीकं हि मनसश्च विडम्बनं ॥	
मूर्खः कुर्वन् करश्लेषं स्त्रीयमांसानि खादति ॥	५
वरं विश्रामसंयुक्तं करपुटस्य पूरणं ।	६
न च श्रममनोदुःखैः सार्द्धं मुञ्चोः प्रपूरणं ॥	
पुनर्वारं मया दृष्टा सूर्यस्याधो व्यलीकता ॥	७
एकाकी वर्त्तते कश्चिद् द्वितीयेन विवर्जितः ।	८
पुत्रो न विद्यते तस्य सोदरो ऽपि न विद्यते ।	
श्रमस्तस्य त्वनन्तो ऽस्ति धनैर्दृष्टिर्न द्रव्यति ॥	
इत्थं श्चाश्वद्गहं क्षीमात् स्वमनो वारयामि यत् ।	
निमित्तं कस्य कुर्वेत्तद् इति तेन न गद्यते ।	
नामैतदप्यलीकं हि व्यसनञ्च व्यथाकरं ॥	
एकाकी यो नरस्तस्मात् श्रेय एव नरद्वयं ।	९
यतः श्रमस्य मध्ये ऽपि सुफलं विद्यते तयोः ॥	
तयोः पतितदारेकम् अन्य उत्यापयिष्यति ।	१०
एकाकी वर्त्तते यस्तु पतनं तस्य बाधकं ।	
तमुत्यापयितुं यस्मान्नापरः को ऽपि विद्यते ॥	
यद्येकत्र श्रयाते द्वौ तर्ह्युष्णत्वमवाप्नुतः ।	११
यस्वेकाकी कथं वै स शक्नोति प्रामुमुष्यतां ॥	
एकाकाक्रम्यते येन स द्वाभ्यां प्रतिबाध्यते ।	१२
त्रिगुणीकृतसूत्रञ्च न तूष्णं छिन्नतां व्रजेत् ॥	
वरं दीनः सुधीर्बालो न च राजा जरातुरः ।	१३
मौर्ख्याद् येन पुनः शिक्षा यद्दीतुं नहि शक्यते ॥	
बालो यद्यपि राज्यायं कारागाराद् विनिर्गतः ।	१४
राजत्वसमये तस्य जन्म प्राप्तञ्च निर्धनः ॥	
तथापि भास्करस्याधो ये कुर्वन्ति गमागमौ ।	१५
जीविनस्ते द्वितीयस्य तस्य यूनो ऽनुगामिनः ।	

- यो वृद्धस्य पदं प्राप्त इदमालोकितं मया ॥
 ११ जनश्रेण्या च्यनन्ताया व्यग्रतः स प्रगच्छति ।
 न हर्षिष्यन्ति तस्मिंस्तु मनुष्या भाविकालिकाः ।
 नामैतदप्यलीकं हि मनसश्च विडम्बनं ॥

५ पञ्चमोऽध्यायः ।

१ धर्मो मनुष्यस्य दोषः ८ पराक्रमस्यासारत्वं १० धनस्यासारत्वं १८ सारस्य निर्णयश्च ।

- १ त्वमीशस्य गृहं यास्यन् स्वपादौ रक्षत यत्नतः ।
 मूर्खाणां यत्नतः श्रेष्ठः श्रवणार्थं तवागमः ।
 पापाचारै यतस्तेषां चेतना नहि जायते ॥
- २ ईश्वरस्य समक्षे त्वमुच्चारयितुं वचः ।
 नैव सन्त्वरय स्वास्यं व्यग्रचित्तश्च मा भव ॥
 ईश्वरो वर्तते स्वर्गे पृथिव्यां त्वन्तु वर्तसे ।
 भवन्तु कारणात् तस्मात् स्वल्पा एव तवोक्तयः ॥
- ३ यथायासबद्धत्वेन युज्यते स्वप्रदर्शनं ।
 तथा वाक्बद्धत्वेन रवो मूर्खस्य युज्यते ॥
- ४ व्रतपूर्वकमीशाय त्वया यद्यत् प्रतिश्रुतं ।
 तत्परिशोधनं कर्तुं विलम्बो मात्रलभ्यतां ।
 यस्मान्मूर्खेषु लोकेषु प्रसादो नहि वर्तते ।
 त्वया यद्वि प्रतिज्ञातं क्रियतां तस्य शोधनं ।
- ५ वरं व्रतमकृत्वापि न प्रतिश्रवणं त्वया ।
 न च कृत्वा व्रतं पश्चात् स्वकीयव्रतकोपनं ॥
- ६ कृतपापं वपुः कर्तुं मानुजानीहि वक्त्रकं ।
 भ्रान्तिरासीदिदं वाक्यं स्वर्गदृते च मा वद ॥
 ईश्वरं स्वीयवाक्येन किमर्थं कोपयिष्यसि ।
 तव हस्तकृतं कर्म कोपात् तस्य विनश्यति ॥
- ७ स्वप्रदर्शनवाङ्मूल्यं यद्यालीकत्वसंयुतं ।
 तथैव वाक्बद्धत्वं भेतव्यन्वोश्वरात् त्वया ॥
- ८ पांडनं धनहीनानां रोधश्च न्यायधर्मयोः ।
 देशे निरीक्षसे चेत् त्वं तर्हि मा विस्मितो भव ॥
 यस्मात् प्रोचतरो ऽध्यक्षः सुप्रोचस्यापि विद्यते ।

युनः प्रोचतमः कश्चिद् विद्यते चोभयोस्तयोः ॥	
भृशुत्यन्नश्च यो लाभः सकलेषु स वर्त्तते ।	९
सम्भवत्युपकारश्च भृपालस्यापि भूमितः ॥	
रौप्ये यः प्रीयते त्वंतिं स न प्राप्नोति रौप्यतः ।	१०
न वा वित्तप्रियो वर्द्धं मन्ये तच्चाप्यवास्तवं ॥	
वर्द्धमाने धने संख्या वर्द्धते ग्रासकारिणां ।	११
चक्षुर्भ्यां दर्शनादन्यत् किं धनस्वामिनां फलं ॥	
स्वल्पभुग् बज्रभुग् वा स्यात् सुखं श्रुते कृषीबलः ।	१२
त्वया किन्तु धनाढ्यस्य निद्रानुच्चायते नहि ॥	
सूर्यस्याधो मया दुःखम् इदं दृष्टं व्यथाकरं ।	१३
स्वामिना स्वीयसम्पत्तिं निर्जानिष्टाय रक्ष्यते ॥	
थसनैन कठोरेण सम्पत्तिः सा विनश्यति ।	१४
आत्मजं जनयित्वा च रिक्तहस्तः स तिष्ठति ॥	
जठरान्निजमातुश्च स यथैव विनिर्गतः ।	१५
परावर्त्तिष्यते तद्वत् नमो यातुं यथागतः ।	
न श्रमेणार्जितं किञ्चित् हस्तेनादाय यास्यति ॥	
महाव्यथाकरं दुःखम् एतदप्यस्ति निश्चितं ।	१६
सर्वथा यद्दायातस्तद्देव स यास्यति ॥	
किं फलं लप्स्यमानः स कुरुते वायवे श्रमं ॥	
यावज्जीवनमाहारं कुतो ध्वान्ते करोति सः ।	१७
रुहते चापि भूयिष्ठा बाधापीडाविडम्बनाः ॥	
इदं पश्य मया बुद्धं मनुष्याय रवेरधः ।	१८
स्वल्पघस्रप्रमाणं यद् आयुशीशेन दीयते ।	
तद् यावत् आम्यता तेन स्वीयसर्वपरिश्रमात् ।	
भोजनञ्चैव पानञ्च परिभोगः सुखस्य च ।	
एतत् क्षेमं सुदृश्यञ्च तस्य भाग्यमिदं यतः ॥	
दत्त्वा नराय कश्चिद् धनसम्पत्तिमीश्वरः ।	१९
तां भोक्तुं खांशमाप्तुञ्च हर्षितुञ्च निजश्रमे ।	
क्षमतामपि चेद् यच्छेद् दानं तर्हीश्वरस्य तत् ॥	
नैवातीवानुचिन्त्यन्ते घस्त्रास्तेन निजायुषः ।	२०
दस्माच्चित्तस्य हर्षेण प्रतिवक्ति तमीश्वरः ॥	

६ षष्ठोऽध्यायः ।

१ अमृतधनस्य निष्कलत्वं ७ सुखभोगस्यासारत्वं १० जीवनस्यासारत्वञ्च ।

- १ दुःखमेकं मयादर्शिं विद्यमानं रवेरघः ।
भूयो भूयो मनुष्येषु घटते तदमङ्गलं ॥
- २ ईश्वरो दत्तवान् यस्मै धनसम्पत्तिसम्भ्रमान् ।
अपूर्णां च मनोवाक्का यस्तैकापि न शिष्यते ।
भोगस्य क्षमता तस्मै चेदीशेन न दीयते ।
उदासीनो नरः किन्तु जायते फलभोगक्षत् ।
मन्ये तर्हि व्यलीकं तद् व्यसनञ्च व्यथाकरं ॥
- ५ जनयित्वा शतं पुत्रान् जीवित्वा बज्रवत्सरान् ।
यो नरो यापयत्यत्र दिवसान् बज्रसंख्यकान् ।
सुखभोगेन चेत् ढितिं मनस्तस्य न गच्छति ।
कुण्ठस्तस्य भूमौ च यथार्हं न निखन्यते ।
तर्हि वच्मि नरात् तस्माद् गर्भश्रावो ऽतिरिच्यते ॥
- ४ यतः सो ऽलीक आयाति सान्धकारो ऽपयाति च ।
तदीयनामधेयञ्च तिमिरेण निगुह्यते ॥
नैव तेन रवि दृष्टो न वा ज्ञानमुपार्जितं ।
अत एव नरात् तस्मात् शान्तिस्तस्याधिकाभवत् ।
सङ्गावन्नपि वर्षाणां द्विसहस्रं नरो धनी ।
मङ्गलं नहि भुङ्क्ते चेत् श्रेष्ठता तर्हि तस्य का ।
प्राधे किं सकलैः स्थानमेकमेव न गम्यते ॥
- ७ सर्वश्रमो मनुष्यस्य स्वीयवक्त्रनिमित्तकः ॥
आहारस्य तु या वाक्का सा कदापि न पूर्यते ॥
अतो मूर्खान्नरो ज्ञानी किं प्राप्नोत्यधिकं शुभं ।
किं वा दीनः सजीवानां साक्षादाचरणे पटुः ॥
- ८ भ्रमणादभिलाषस्य श्रेष्ठं चाक्षुषदर्शनं ।
नामैतदप्यलीकं हि मनसञ्च विडम्बनं ॥
- १० अधुना वर्त्तमानस्य नामधेयं पुरा स्मृतं ।
सकलैर्ज्ञायते यत् स नर इत्यभिधीयते ।
स्वतः शक्तिमता साङ्गै विवादाय स न क्षमः ॥

बहवो विषयाः सन्ति व्यलीकत्वप्रवर्द्धकाः ।	१९
अतस्तेभ्यो मनुष्येण किं फलं प्रतिलभ्यते ॥	
दृशां जीवनकाले किं हितं को निश्चिनोति तत् ।	१९
अलीकं यद्ग्नरस्यायुः स्वल्पघसमितन्तु तत् ।	
याप्यते च मनुष्येण यथा क्वाया तथैव तत् ।	
यत्तु भानोरधः पश्चाद् भावि तत् कस्तमादिशेत् ॥	

७ सप्तमोऽध्यायः ।

१ सुख्यातिशोकसहिष्णुताज्ञानानाम् असारतायाः प्रतीकारः १० ज्ञानस्य दुर्लभत्वं ।

नरस्य या सुकीर्तिः सा श्रेष्ठा सुगन्धितैलतः ।	१
तद्वन्मृत्युदिनं तस्य श्रेष्ठं जन्मदिनादपि ॥	
भोव्यशालाप्रवेशाच्च श्रेष्ठः शोकालयागमः ।	२
यस्मात् सर्वनराणां स परिणामो भविष्यति ।	
तत्र चित्तनिवेशश्च सजीवेष्वपि युज्यते ॥	
दृशां हास्यविनोदाच्च श्रेयस्यस्ति विघसता ।	३
मुखस्य स्नानता यस्माच्चित्तस्यारोग्यकारिणी ॥	
शोकवेद्मनि विद्वानां नराणां वर्तते मनः ।	४
निर्व्विधानां मनः किन्तु हृद्भवद्मनि वर्तते ॥	
मनुष्येणानभिज्ञानां गानस्य श्रवणादपि ।	५
श्रेयः प्रज्ञाविशिष्टस्य भर्तृनाश्रवणं भवेत् ॥	
पाकस्याख्या अघो यस्मात् कण्टकानां खनो यथा ।	६
तथा हासो ऽस्ति मूर्खाणां नामैतदप्यवास्तवं ॥	
दौरात्म्येन नरो विज्ञो हतबुद्धिर्विधीयते ।	७
उत्कोचेन विकारश्च हृदयस्य प्रसिध्यति ॥	
कार्यस्यारम्भतः श्रेयान् परिणामो न संशयः ।	८
श्रेयान् धीरस्वभावश्च दर्पयुक्तस्वभावतः ॥	
मनोमध्ये परिक्रौडुं मैव त्वं सत्परो भव ।	९
यस्मादज्ञानिनामेव क्रौडे क्रौधोऽवतिष्ठते ॥	
श्रेष्ठ आधुनिकात् कालात् पूर्वकालो ऽभवत् कुतः ।	१०
इति मा पृच्छ यस्मात् स प्रश्नो न ज्ञानमूलकः ॥	

- ११ प्रज्ञा पैटकसम्पत्तेः सममूल्यं हितं भवेत् ।
परन्तूत्पद्यते तस्मात् सुफलं सूख्यदर्शिनः ॥
- १२ शरणं हि यथा ज्ञानं वैभवं शरणं तथा ।
गुणो ज्ञानस्य किन्त्वेद्य प्रज्ञा प्राज्ञाय जीवदा ॥
- १३ ईश्वरस्य क्रियां पश्य तेन यत् कुटिलीकृतं ।
तत् पुनः सरलीकर्तुं केन मर्त्तनं शक्यते ॥
- १४ सुखकाले सुखं भुङ्क्ते दुःखकाले च चिन्तय ।
हृद्यै तावीश्वरेणोभावनुरूपौ परस्परं ।
पश्चाद् यद् भावि तत् तस्मान्नरो निर्गतुमक्षमः ॥
- १५ मया त्वालोचितं सर्व्वे स्वकीयालीकजीवने ।
मनुष्या धार्मिकाः के ऽपि विनश्यन्ति स्वधर्मतः ।
पापिनः के ऽपि पापाच्च जायन्ते दीर्घजीविनः ॥
- १६ मा भवेरतिधर्मी त्वं मैवातिज्ञानमाचरेः ।
स्वयं स्वीयविनाशं त्वं किमर्थं साधयिष्यसि ॥
- १७ मा भवेरतिदुर्हतो मैव मूर्खत्वमाचरेः ।
किमर्थं त्यक्ष्यसि प्राणान् असम्पूर्णे निजायुषि ॥
- १८ एकस्थालम्बनं भद्रम् अशैथिल्यं द्वितीयके ।
यत ईश्वरभक्ता ये सर्व्वस्मान्निस्तरन्ति ते ॥
- १९ नगरं ये ऽधितिष्ठन्ति दश विक्रमिणो नराः ।
ज्ञानी ज्ञानेन तेभ्यो ऽपि शक्तियुक्तो विधीयते ॥
- २० अपराधमकृत्वा यः केवलं धर्ममाचरेत् ।
तादृशो धार्मिकः कश्चिन्नरः क्षिप्त्वा न विद्यते ॥
- २१ मा सर्व्वासूच्यमानासु वाद्मते धीयतां मनः ।
न चेत् श्रेयसि दासस्य रवं त्वां परिश्रयतः ॥
- २२ बहूनां यत् त्वयाप्यन्ये शप्तास्तद् वेत्ति ते मनः ॥
- २३ सर्व्वमेतद् विवेकेन सुपरीक्षितवानहं ।
प्रज्ञां लब्धुमक्षे च सा तु मत्तो दवीयसी ॥
- २४ दूरं यत् सुगभीरश्च तत् प्राप्तुं केन शक्यते ॥
- २५ प्रज्ञाविवेचने बोद्धुं सुनिर्णेतुश्च चर्चया ।
दोषं मौख्यस्य निश्चैतुमुच्चादस्य च मूर्खतां ।
मया स्वीयमनः पश्चात् पुनर्व्वारं प्रवर्जितं ॥

तदाज्ञावि मयेदं यत् सा स्त्रीरुया हतान्ततः । १६
 हृद् यस्या वागुराजात्वं पद्मशाखौ च प्रदङ्गले ॥
 साक्षादीशस्य यः साधुस्तस्या हस्तात् स रक्ष्यते ।
 किन्तु यः पातकाचारी स नरो भग्न्यते तथा ॥
 विवेकन्वनुसन्धातुम् एकमेकं प्रपश्यता । १७
 इदं पश्य मया बुद्धमिति वक्तुमुपदेशकः ॥
 यन्न प्राप्तं मयाद्यापि तदन्विच्छति मे मनः । १८
 एकं मध्ये सहस्रस्य पुरुषं प्राप्तवानहं ।
 मध्ये तेषान्तु सर्वेषां नैकां नारीमवाप्तवान् ॥
 केवलमेतदेवात्र मया पश्य निरूपितं । २०
 ईश्वरेण नराः खटा ऋजुभावसमन्विताः ।
 अन्विष्टाः किन्तु तैरेव बद्धा परिकल्पनाः ॥

८ अष्टमोऽध्यायः ।

१ राज्ञामादरस्य कर्तव्यत्वं ६ योग्यकाले कर्मणः कर्तव्यत्वं १२ धर्माहीनानां धनाद्
 धर्मिणां दैन्यस्य श्रेष्ठता १६ ईश्वरीयकर्मणाससन्धानीयत्वञ्च ।

क आस्ते ज्ञानिनस्तस्यः को वाक्यस्यार्थबोधकः । १
 प्रज्ञयैव मनुष्यश्च प्रसन्नास्यो विधीयते ।
 तदीयवदनस्यापि काठिन्यं परिवर्च्यते ॥
 अहं वञ्चित्वया राज्ञ आदेशः परिपाल्यतां । २
 ईश्वरीयस्य दिव्यस्य गुरुताया अपेक्षया ॥
 सहसा तत्कृपाशात् त्वं प्रस्थानं न कुरुष्व च । ३
 कुप्रयुक्तिश्च मातिष्ठ स यदिच्छेत् करोति तत् ॥
 यस्मादवनिपालस्य वचनं सपराक्रमं । ४
 किं करोषीति तं वक्तुं समर्थः को नरो भवेत् ॥
 आज्ञाग्राही जनो नैव जायते कुप्रयुक्तिवित् । ५
 समयं किन्तु नीतिश्च जानीते ज्ञानिनो मनः ॥
 समयः पश्य नीतिश्च सर्वकार्यस्य विद्यते । ६
 न चेन्नरस्य दौर्गत्यं दुःसहं नात्र संशयः ॥
 यस्मात् किं भवितव्यं तत् तेन विज्ञायते नहि । ७

- कथं वा भवितव्यं तत् कक्षं ज्ञापयितुं क्षमः ॥
 ८ नास्ति स्वामी नरो ऽसूनामसूनुं संरक्षितुं क्षमः ।
 तथा मृत्युदिने तस्य प्रभुत्वं नहि विद्यते ।
 तस्माद् युद्धाद् विमोक्षश्च कस्यचिन्नहि जायते ।
 दुर्जनश्च स्वदौर्जन्यं न कथञ्चन रक्षति ॥
 ९ सर्वमेतन्मया दृष्टं क्रियमाणे रवेरधः ।
 सर्वस्मिन्नेव कार्ये च मया चित्तं निवेष्टितं ।
 प्रभुत्वं कुरुते जातु स्थानिष्ठाय नरे नरः ॥
 १० अपरं दुर्जनानाञ्च दृष्टान्तेष्टिक्रिया मया ।
 धर्मघात्रो ऽपि निष्क्रान्ताः के ऽपि तत्र समागमन् ।
 व्यस्मर्थन्त पुरे किन्तु सुकृतो ऽलीकमेव तत् ॥
 ११ दुष्क्रियां प्रति दण्डाज्ञा यन्न सिध्यति सत्वरं ।
 तस्मात् स्वान्तं नृपत्ताणां दुष्क्रियायै व्यवस्थितं ॥
 १२ दुष्क्रियाणां शतं कृत्वा किं जीवेत् पापकृच्चिरं ।
 अस्त्वहं किन्तु जानामि ये नरा बिभ्यतीश्वरात् ।
 समक्षं तस्य सन्त्वास्तेषां क्षेमं भविष्यति ॥
 १३ दुस्स्वरित्रमनुष्यस्य क्षेमं नैव भविष्यति ।
 क्वायातुल्यश्च तस्यायु नैव प्राप्स्यति दीर्घतां ।
 यस्मादीशस्य साक्षात् स न प्रगच्छति साध्वसं ॥
 १४ व्यलीकञ्चापरं किञ्चिद् दृश्यते भूमिमण्डले ।
 प्राप्यते धर्मिभिः कैश्चिद् योग्या पापात्मनां दशा ।
 पुनः पापात्मभिः कैश्चिद् योग्या धर्मवतां दशा ।
 एतदर्पि व्यलीकं स्यादियमेव मति मेन ॥
 १५ तदाहमस्तुवं हर्षं यस्मान्नास्ति रवेरधः ।
 नरस्य भोजनात् पानाद् हर्षणाञ्चापरं शुभं ॥
 सूर्यस्याधश्च तस्मै यद् आयुरीशेन दीयते ।
 तस्य अमेण पूर्णस्य तदेवास्ति स्थिरं फलं ॥
 १६ पश्चात् प्रज्ञामयामुश्च क्रियमाणमिह क्षितौ ।
 सर्वायासश्च सन्द्रष्टुं मया चित्तं न्यवेक्ष्यते ।
 स्वप्रार्थं यद् दिवारान्नं नरो नेत्रे न मीलति ॥
 १७ ईशस्य सर्वकार्यन्तु विचार्येदं मयेक्षितं ।

अत्र दिवाकरस्याधो यद्यत् कार्यं विधीयते ।
 सकलं तन्मनुष्येण विज्ञातुं नहि शक्यते ॥
 तद् बोद्धुञ्च यतित्वापि नरस्तन्नावगच्छति ।
 ज्ञातुं ह्यतमति ज्ञानी तन्न शक्नोति वेदितुं ॥

९ नवमो ऽध्यायः ।

१ मनुष्यस्य निधनवशत्वं ११ ईश्वरीयकर्मणः श्रेष्ठत्वं १२ पराक्रमात् ज्ञानस्य श्रेष्ठत्वं ।

अतश्चित्तं निवेश्याहं सर्वमेतदमार्गयं । १
 धार्मिका ज्ञानवन्तश्च नराः स्वकर्म्मभिः सह ।
 करयोरश्वरस्यैव सन्तिष्ठन्ते समर्पिताः ।
 न स्नेहं वेत्ति न द्वेषं नरः सर्वे पुरः स्थितं ॥
 अविशेषेण सर्वेषां सर्वरूपा दशा भवेत् । २
 दशैका साध्वसाध्वो हि भद्रशुद्धकलङ्किनां ।
 यज्ञकारिमनुष्यस्य यज्ञत्यागिनरस्य च ।
 यादृशी च दशा साधोस्तादृशी पापिनो दशा ।
 यादृशी शपमानस्य दिव्याद् भीतस्य तादृशी ॥
 सर्वेषां यद्दशैकास्ति तदेवात्र रवेरधः । ३
 क्रियमाणस्य सर्वस्य कर्मणः कुत्सितं फलं ॥
 सन्ति पूर्णान्यधर्मैश्च नृपुत्राणां मनांसि च ।
 यावज्जीवञ्च मूर्खत्वं तेषां चित्तेषु विद्यते ।
 तत्पश्चात् प्रेतलोकञ्च ते प्रगच्छन्ति सत्वरं ॥
 सजीवैः सह यो युक्तः प्रत्याशा तस्य विद्यते । ४
 प्रमोतात् पशुराजात् तु जीवन् श्वापि विशिष्यते ॥
 मरणं भवितास्माकमिति जानन्ति जीविनः । ५
 गतप्राणा नराः किन्तु नैव जानन्ति किञ्चन ।
 लाभो न शिष्यते तेषां लुप्ता यस्मादनुस्मृतिः ॥
 प्रणयो द्वेष ईर्ष्या च तेषां नाशं ययुः पुरा । ६
 सूर्यस्याधश्च यत् किञ्चित् क्रियते तत्र कश्चन ।
 अंशस्तेषां पुनर्वारं न कदाचिद् भविष्यति ॥
 याहि त्वं हृष्टभावेन स्वीयभक्ष्यं प्रभुंश्च च । ७

- प्रफुल्लेन च चित्तेन स्वीयद्राक्षारसं पिव ।
 यस्मात् त्वदीयकार्थेषु सन्तुष्टो ऽभवदीश्वरः ॥
 ८ तव वस्त्राणि शोभन्तां शुक्लवर्णानि सर्व्वदा ।
 तावकीनोत्तमाङ्गाच्च तैलं मेवोपसंहर ॥
 ९ तुभ्यं भानोरघो यच्चात्मीकमायुः प्रदीयते ।
 तत्र यावन्ति जायन्ते व्यलीकानि दिनानि ते ।
 तानि यावत् सुखं भुञ्ज्य प्रियया भार्थ्याया सह ॥
 जीवनात् तव यैश्च त्वं आम्बस्यत्र रवेरधः ।
 लभ्यं तेभ्यः श्रमेभ्योऽपि तव भाग्यमिदं यतः ॥
 १० तव हस्तेन यत् साध्यं साध्य त्वं स्वबलेन तत् ।
 यन्न कार्थं न सङ्कल्पो न बुद्धिर्न च विद्वता ।
 विद्यते तत्र पाताले यत् प्रति त्वं प्रगच्छसि ॥
 ११ पुनर्व्वारं मया दृष्टमिदमत्र रवेरधः ।
 न शीघ्रगामिनां द्रावे न वीराणां रणे जयः ।
 न च ज्ञानवतामन्नं न च बुद्धिमतां धनं ।
 न बुधानां जनप्रीतिर्निश्चिंतांशो ऽस्ति सर्व्वदा ।
 समयो दैवयोगश्च यस्मात् सर्व्वानुपैति तान् ॥
 १२ अधिकन्तु मनुष्यो ऽपि स्वकालं नावगच्छति ।
 ध्रियमाणा यथा मीना जालेनानिष्टकारिणा ।
 यथा वा पाशबन्धेन ध्रियमाणा विहङ्गमाः ॥
 तैः समा नरसन्तानाः पाशबद्धा भवन्ति हि ।
 अनिष्टकारके काले हठात् तान् प्रत्युपस्थिते ॥
 १३ एकदैतादृशी प्रज्ञा मयादर्शि रवेरधः ।
 प्रत्यभात् सुमहन्ती च सा प्रज्ञा मम दृष्टये ॥
 १४ आसीदेकं पुरं क्षुद्रं स्वल्पे तत्रावसन्नराः ।
 तदाक्रम्य महान् राजा वेष्टयामास सर्व्वतः ।
 तद्विरुद्धञ्च दुर्गाणि सुमहान्ति विनिर्ममे ॥
 १५ तत्रासीद् दुर्गतः कश्चित् प्रज्ञया संयुतो नरः ।
 स्वीयप्रज्ञाप्रभावेन नगरं तद् ररक्ष सः ।
 दुर्गतः स नरः किन्तु जनैर्नैवानुचिन्तितः ॥
 १६ तदाहं प्रोक्तवानेतत् प्रज्ञा श्रेष्ठा बलादपि ।

दुर्गतस्य तु या प्रज्ञा सा जनैरवमन्यते ।
 तदीयेषु च वाक्त्रेषु मनस्तैर्न निधीयते ॥
 श्रूयन्ते शान्तियुक्तानि वाक्यानि ज्ञानिनां यथा । १०
 न तथा मूर्खराजस्य श्रूयते प्रोचघोषणं ॥
 युद्धास्त्रिभ्यो ऽपि सर्वेभ्यो ज्ञानं मङ्गलदायकं । १८
 शकः पापी नरः किन्तु बद्धमङ्गलनाशकः ॥

१० दशमोऽध्यायः ।

१ ज्ञानाज्ञाने अल्पदेशकथनं १६ नृपानधि कथनञ्च ।

मत्तिकाकुण्ठैः स्वल्पैस्तैलं गन्धोपजीविनां । १
 उत्पादयति दुर्गन्धं फेनयुक्तञ्च जायते ।
 तथैव ज्ञानसम्मनौ जयति स्वल्पमूर्खता ॥
 ज्ञानिनो दक्षिणस्या धोः सव्यस्या त्वबुधस्य सा ॥ १
 प्रगच्छन्नपि मार्गेण मूर्खः सन्त्यज्यते धिया । २
 अहमज्ञान इत्येव सकलान् सम्प्रवक्ति सः ॥
 शास्ता क्रुध्यति चेत् तुभ्यं खस्थानं तर्हि मा त्यज । ४
 महतामपि पापानां शान्तिं र्यस्मात् प्रतिक्रिया ॥
 यको दोषो मया दृष्टः क्रियमाणो रवेरधः । ५
 भूपालस्य सकाशात् स समुत्पन्नो मतभ्रमः ॥
 जालध्यारोप्यते मौर्ख्यम् अतिप्रोचपदेष्वपि । ६
 स्थानेषु किन्तु निम्नेषु निधीदन्ति धनेश्वराः ॥
 आत्वश्रेषु समाख्यानं किङ्करान् दृष्टवानहं । ७
 जातु किङ्करवद् भूमौ पादाभ्यां गच्छतः प्रभृन् ॥
 खातं खनति यः कश्चित् स तन्मध्ये पतिष्यति । ८
 वारणी भिद्यते येन भुजङ्गेन स दंक्षते ॥
 यो ऽपकर्षति पाषाणान् स तैरभ्याहनिष्यते । ९
 यश्च क्लन्तति काष्ठानि परिबाधिष्यते स तैः ॥
 अतीक्ष्णे सति कौहास्त्रे धारां यो नहि निश्रयति । १०
 द्विगुणैव प्रयोक्तव्या शक्तिस्तेन भविष्यति ।
 कर्त्तव्ये सिद्धिलाभस्तु ज्ञानादेव प्रजायते ॥

- ११ निःसारे पठिते मन्त्रे विदशत्युरगो यदि ।
वावट्टकनरस्तर्हि कथं स्यादुपकारकः ॥
- १२ निर्गता ज्ञानिनो वक्त्राद् उक्तयः प्रीतिसम्भवाः ।
स्वाधरौ किन्तु मूर्खस्य मनुष्यस्य विनाशकौ ॥
- १३ निर्गतानां मुखात् तस्य वाचां भौर्त्यमुपक्रमः ।
परिणामस्तदीयोक्तेरुच्चादः सर्वनाशकः ॥
- १४ निर्बन्धा यो मनुष्यः स बद्धवाक्यानि भाषते ।
यत्तु भावि मनुष्येण ज्ञातुं तन्नहि शक्यते ।
तत्पश्चाद् भवितव्यं यत् कस्तं तज्ज्ञापयिष्यति ॥
- १५ स्वश्रमेण नरो मूर्खः क्लान्तिमेव प्रगच्छति ।
पुरगामी यतः पश्यास्तेन नैवावगम्यते ॥
- १६ अथन्या त्वं तदा हे भूस्त्व राजा यदा शिशुः ।
यदा च तावकाध्यक्षाः प्रत्यूषे भोज्यकारिणः ॥
- १७ धन्या त्वन्तु तदा हे भू राजा ते कुलजो यदा ।
अध्यक्षा उपयुक्ते च समये भोज्यकारिणः ।
बलवृद्धेरभीष्टातो न च मद्यस्य चेष्टया ॥
- १८ गृहस्वामिन आलस्याद् वेद्मस्युष्णा विशीर्यते ।
शैथिल्यात् करयो गेहे सलिलानि क्षरन्ति च ॥
- १९ हास्यार्थं रच्यते भोज्यं मद्यज्ञानन्दयत्वसूत्रम् ।
प्रयोगे किन्तु सर्वस्मिन्नर्था एवापयोगिनः ॥
- २० राजानं मनसापि त्वं श्रप नैव कथञ्चन ।
शयनागारगर्भे ऽपि धनिनं श्रप नैव वा ॥
यस्माद् विहङ्गमेनैव रवः सञ्चारयिष्यते ।
प्राणिना पक्षयुक्तेन सन्देशो वा हरिष्यते ॥

११ एकादशोऽध्यायः ।

१ सावधानत्वदाहत्वयोरुपदेशः ० यौवनकालग्यासारत्वं ।

- १ अम्भसामुपरि स्वीयं भोज्यमुत्सृज्यतां त्वया ।
गतेषु बद्धघस्त्रेषु लप्यते तत् त्वया पुनः ॥

अंशस्त्वया च सप्तभ्यः किंवाद्यभ्यो ऽपि दीयतां । १
 यस्मात् का का विपत् द्वित्यां भविता त्वं न वेत्सि तां ॥
 यदाब्भाः पूर्णतां यान्ति तदा वर्धन्त्यपो भुवि । २
 निपतन् दक्षिणायाश्च वीक्षरायां दिशि द्रुमः ।
 यस्मिन्निपतति स्थाने तस्मिन्नेवावतिष्ठते ॥
 यः समालोकते वायुं वीजं वपति नैव सः । ४
 यश्च निरीक्षते मेघान् स प्रस्यं नहि हन्ति ॥
 त्वया यद्वत् समीरस्य गतिर्नैवावगम्यते । ५
 जठरे च सगर्भाया अस्थ्यां वृद्धिर्न बुध्यते ।
 सर्वस्वयुस्तथेष्टस्य क्रिया न ज्ञायते त्वया ॥
 प्रातर्दप स्ववीजं त्वं सायं हस्तो न संहर । ६
 यस्मादेतत् तदन्यद् वा कतरं सुफलिव्यति ।
 उभयोर्गुण एको वा भवितेति न वेत्सि हि ॥
 रुचिरा दीप्तिरक्षोश्च हितं भास्करदर्शनं ॥ ७
 यो नरो बह्वर्धाणि जीवन् हृष्यति सर्वदा । ८
 तेनापि क्रियतां चिन्ता दिवसानां तमस्विनां ।
 यस्मात् तानि बह्वन्धेव भावि सर्वन्त्ववास्तवं ॥
 हे युवन् स्वीयतारुण्ये त्वमानन्दं समाचर । ९
 हृद्यं भवतु चित्तं ते यौवनस्य दिनेषु च ।
 आचर स्वमनोवाञ्छां कामनां वा स्वनेत्रयोः ॥
 किन्तु त्वां तस्य सर्वस्य विचाराय यदीश्वरः ।
 राजद्वारं समानेता तत् सम्यक् चिन्त्यतां त्वया ॥
 चिन्तानिराकुरुद्देगं क्लेशं वारय देहतः । १०
 अरुणोदयवद् यस्मात् तरुणत्वमवास्तवं ॥

१२ द्वादशोऽध्यायः ।

१. वार्द्धक्यदुःखान् पूर्वमोक्षरसेवनस्यावश्यकत्वं ८ ईश्वराद् भोतिः सारत्वं ।

स्वीययौवनकाले त्वं स्वस्यद्वारं विचिन्तय । १

मा प्रतप्तस्व घस्त्राणां कुत्सितानाम् उपागमं ।

- मा प्रतीक्षस्व वा तेषां वत्सराणाम् उपस्थितिं ।
यानधि वक्ष्यसीदं त्वं न रोचन्त इमे मम ॥
- १ मा प्रतीक्षस्व तं कालं यस्मिन् यास्यन्ति कृष्णातां ।
दिवाकरश्च दीप्तिश्च क्षपानाथ उद्भूनि च ।
वृष्टावपि व्यतीतायाम् आयास्यन्ति घनाः पुनः ॥
- २ कम्पिष्ये दिने तस्मिन् भवनस्य च रत्निगा ।
पुरुषैः बलवन्तौ च परिभूभौ भविष्यतः ।
पेषिकाश्चाल्पतां गत्वा विरमिष्यन्ति कर्मतः ।
गवाक्षाभ्यां प्रदर्शिन्यौ चान्धतां प्रगमिष्यतः ॥
- ३ कपाटौ पथि रोक्ष्येते क्षेप्यते पेषणध्वनिः ।
विह्वगस्य रवादेव निद्राभङ्गा भविष्यति ।
गीतेश्च सकलाः कन्या गमिष्यन्त्यवसन्नतां ॥
- ४ उच्चस्थानादपि त्रामस्तदानो सञ्जनिष्यते ।
उपस्थास्यन्ति मार्गं च बहुवो भयहेतवः ।
वादान्माख्यतरोश्चापि पुष्यं चारु न मंस्यते ।
शूलभस्व स्वभारेण भारग्रस्ती भविष्यति ।
आहारीयरसज्ञानं विकारश्च गमिष्यति ॥
- ५ यस्मान्नरेण गन्तव्यं चिरकालार्थकं गृहं ।
पर्यटिष्यन्ति मार्गं च शोक्रयुक्ता विलापिनः ॥
- ६ कृते त्वया विलम्बे च क्लेश्यते रोष्यष्टङ्गलं ।
जातरूपीयपात्रञ्च प्रगमिष्यति भग्नतां ।
उपान्ते च जलोत्सस्य कलसः शतग्वण्टतां ।
प्रहिपाश्वस्यचक्रञ्च विदीर्णत्वम् अवाप्स्यति ॥
- ७ प्रत्यायास्यति धूलिश्च खीयोत्पत्तिस्थलं गृहं ।
प्रत्यायास्यति किन्वात्मा खीयस्वष्टारमीश्वरं ॥
- ८ अलीकानामलीकायमिति वक्ष्युपदेशकः ।
यद्यदेवास्ति तत् सर्वम् अलीकं नात्र संशयः ॥
- ९ परन्तु ज्ञानवान् यस्मात् स आसादुपदेशकः ।
तस्मात् सो ऽश्निन्नयल्लोकान् पर्यालोच्य परीक्ष्य च ।
बङ्गीररचयद् वाचे हितज्ञानप्रदायिकाः ॥
- १० चारुवाक्यानि सम्भामुम् अन्वेषीदुपदेशकः ।

सारख्यालिखिता अत्र विश्वास्याः सन्ति चोक्तयः ॥	
अङ्गुशैः सदृशाः सन्ति वाचो ज्ञानवतां नृणां ।	११
कीलकैः सुदृढं बद्धैः सभाध्यक्षाश्च सन्निभाः ।	
एकेनैव च ते सर्व्वे ददिरे पालरक्षिणा ॥	
हे मत्पुत्र परन्तु त्वं कुरुष्वान्न विवेचनां ।	१२
सीमा न विद्यते को ऽपि बज्रपुस्तकलेखने ।	
विद्याभ्यासस्य चाधिकं शरीरार्थं श्रमावहं ॥	
सारवाक्यं समग्रं यत् तत् त्वस्माभिर्निश्च्यतां ।	१३
परमेशाद् विभीष्टं त्वम् व्याज्ञास्तस्य च पालय ।	
इदं यस्मान्मनुष्यस्य सर्व्वार्थानाम् उपार्जनं ॥	
विचारस्थानमीशेन सकलानेष्यते क्रिया ।	१४
निगूढं सकलञ्चापि यथा भद्रं तथाधमं ॥	

सुलेमना लिखितं परमगीतं ।

१ प्रथमोऽध्यायः ।

त्रोटं प्रति समितेः प्रेमादि ।

सुलेमनः परमगीतं ॥

१

२

३

४

५

६

७

८

आननेन स्वकीयेन भवान् मां परिचुम्बतु ।
भवदीयो यतः प्रेमा सुरसो गोस्तनीरसात् ॥
त्वदीयोत्तमतैलानां सौरभस्यैव कारणात् ।
अवतारिततैलेन तव नाम यतः गमं ।
तस्मादेव त्वयि प्रेमा कन्याभिः संविधीयते ॥
आकर्षं मां त्वमस्माभिरनुधाविष्यसे तदा ।
स्वकीयान्तःपुरं नीत्वा नृपेणाहं प्रवेशिता ।
उल्लासमेव हर्षञ्च करिष्यामो वयं त्वयि ।
संस्तोष्यामन्तव प्रेम चाधिकं गोस्तनीरसात् ।
इमाः सरलभावेन त्वयि प्रेम प्रकुर्वन्ते ॥

हे कन्या यिरुशाल्मीयाः कृष्णाहं किञ्च सुन्दरी ।
केदारोयं यथा दृष्यम् उल्लोचा वा सुलेमनः ॥
अहं यत् कृष्णवर्णास्मि लक्षिता च विवस्वता ।
तत्कृते मेव युष्माभिः कुट्टाष्टिः क्रियतां मयि ॥
मां प्रति क्रोधमालम्ब्य मदीयमाटसूनुभिः ।
अहं नियोजयाञ्चक्रे गोस्तनीक्षेत्ररक्षिणी ।
मम यद् गोस्तनीक्षेत्रं मया तत् न रक्षितं ॥

हे मदीयहृदः कान्त कुत्र चारयसि व्रजं ।
विश्रामयसि मध्याह्ने कुत्र वा तद्ददाहर ।
तावकीनसहायानां यथानामेव मध्यतः ।
कुतो ऽहं पर्याटिष्यामि पारक्वेव तिरस्कृता ॥
हे सुसुन्दरि नारीणां यदि त्वं नहि वैत्सि तत् ।
मेघाणां पदचिह्नानि तर्हि त्वं समनुव्रज ।

चारय स्वाजवत्सांश्च रक्षिणां शिविरान्तिके ॥	
हे मत्त्वान्ते फिरौणीयरथे या तुरगी मम ।	२
उपमां तव कुर्व्ये ऽहं तुरगैव तथा सह ॥	
शोभां मुक्तावलिभ्यां हि तव गण्डौ प्रगच्छतः ।	१०
त्वदीयो गलदेश्च रत्नहारेण राजते ॥	
वयं काञ्चनरज्जुश्च निर्मास्यामः कृते तव ।	११
स्थाने स्थाने सुदृश्ये हि चित्रिता रौप्यवर्तुलैः ॥	
यावद्वाजोपविष्टो ऽस्ति भोज्यगोहीयमण्डले ।	१२
तावन्मम जटामांसी यच्छति स्त्रीयसौरभं ॥	
गन्धरसीयवृक्षस्य गुच्छतुल्यः प्रियो मम ।	१३
मामकस्तनयो मध्ये यापयिष्यति यामिनीं ॥	
येङ्गिदोगोस्तनीक्षेत्रं येषां प्ररोहणस्थलं ।	१४
तेषां कौफरपुष्पाणां गुच्छतुल्यः प्रियो मम ॥	
हे प्रिये मम पश्य त्वं सुन्दरी त्वं हि सुन्दरी ।	१५
कपोतसदृशश्चास्ति तावकं लोचनद्वयं ॥	
हे मम प्रिय पश्य त्वं सुन्दरो ऽतिमनोहरः ।	१६
आवयोश्च हरिद्वर्गं शोभते शयनस्थलं ॥	
आवयो ऋहकाष्ठानि भवन्त्येरसपादपाः ।	१७
देवदारूणि जायन्ते चावयोः पटलं तथा ॥	

२ द्वितीयोऽध्यायः ।

खोष्टस्य समितेच मिथः प्रेमालापः ।

जवाहं शारणीयास्मि पद्मं वा निम्नभूमिजं ॥	१
मध्यतः कण्टकानां हि यथा पद्मं विप्रोभते ।	२
मध्यतस्तुरुणीनाञ्च तथा मे शोभते प्रिया ॥	
मध्य आरण्यवृक्षाणां नागरङ्गो द्रुमो यथा ।	३
मध्यतस्तुरुणानाञ्च तथा मे राजते प्रियः ॥	
परमानन्दिताहञ्च तच्छायायामुपाविशं ।	
सुखादु चाभवत् तस्य फलं मामकतालुनि ॥	
भोज्यपानीयगोहस्याभ्यन्तरं नीतवान् स मां ।	४

- प्रेमरूपो ध्वजस्तस्य ज्वलते च ममोपरि ॥
 १ द्राक्षाफलोयपूपै र्मीं घृयं कुरुत सुस्थिरां ।
 नागरङ्गफलेरेव कुरुध्वञ्च सचेतनां ।
 अहं हृद्यरोगेण यस्माद् रोगातुराभवं ॥
 ६ मदीयमस्तकस्याधस्तस्य वामकरः स्थितः ।
 तस्य दक्षिणहस्तश्च मे परिख्वजते तनुं ॥
 ७ हे कन्या यिरुष्णाल्मीया मृगीभिः शापयामि वः ।
 अरण्यचारिणीभि र्वा कुरङ्गीभिरिदं वचः ।
 स्वयं यावत् समुत्थातुं नैवाकाङ्क्षति मे प्रिया ।
 सा मा प्रबोध्यतां तावत् सा समुत्थाप्यताञ्च सा ॥
 ८ रवो ऽसौ मत्प्रियस्यैव स आगच्छति पश्य तं ।
 ज्वमानो महीध्रिषु प्रन्तत्यन् पर्वतेषु च ॥
 ९ प्रियो मे मृगसङ्काश एषा वस्त्रेण वा समः ।
 अस्मत्कुड्यस्य पश्चात् स दण्डवत् पश्य तिष्ठति ।
 आलोकिते गवाक्षे च जालके च निरोद्धते ॥
 १० अभिभाष्य प्रियो मे स मान्विदं वाक्त्रमब्रवीत् ।
 हे प्रिये त्वं समुत्तिष्ठ समागच्छ च सुन्दरि ॥
 ११ पश्यातीतो ऽस्ति हेमन्तः सुदूरं शिशिरो गतः ॥
 १२ भूमौ पुष्याणि दृश्यन्ते गानकाल उपस्थितः ।
 अस्मद्देशे कपोतस्य कलशब्दो निश्रम्यते ॥
 १३ फलान्मुडुम्बरस्यापि सुरसानि भवन्ति हि ।
 विस्तृण्वन्ति सुगन्धञ्च सपुष्या गोस्तनीलताः ।
 यच्च प्रिये समुत्थाय समागच्छ च सुन्दरि ॥
 १४ हे मदीयकपोति त्वं शैलानां गर्भमाश्रिता ।
 अत्रीणां वा रहःस्थानं मां स्वरूपं प्रदर्शय ।
 तावकीनरवस्यापि श्रवणं त्वं प्रयच्छ मे ।
 यस्मात् तव रवो मिथस्वद्रूपञ्च मनोहरं ॥
 १५ अस्मत्क्षतिकरान् शूयं प्रदगालान् धर्तुमर्हथ ।
 क्षुद्रास्ते वधकाः किन्तु द्राक्षावल्लीविनाशकाः ।
 सपुष्याः सन्ति चास्माकं सर्वा द्राक्षालताः किल ॥
 १६ प्रियो मम ममैवास्ति तदीयेवाहर्मास्मि च ।

पद्मानामेव मध्ये स स्त्रीयं चारयति व्रजं ॥
 यावन्न वासरो भाति न च छाया पलायते । १७
 तावदेव कुरुष्व त्वं प्रति मां पुनरागमं ॥
 हरिणस्यैव सादृश्यं भवता समवाप्यतां ।
 किद्रयुक्ताद्रिशृङ्गस्य कुरङ्गशावकस्य वा ॥

३ ततोयोऽध्यायः ।

ममिते दुःखं ज्ञाष्टे च ज्ञापनं ।

श्वश्यायां मया रात्रौ हृत्कान्तो मे गवेघितः । ४
 कृतं गवेघनां किन्तु स मया न ह्यलभ्यत ॥
 अहमस्याय मार्गेषु पुर्याः शृङ्गाटकेषु च । २
 पर्यटन्ती करिष्यामि हृत्कान्तस्य गवेघनां ।
 कृतं गवेघनां किन्तु स मया न ह्यलभ्यत ॥
 नगरे पर्यटन्तस्तु रक्षिणो मामवाप्नुवन् । ६
 किं दृष्टो मग्न हृत्कान्तो युष्माभिः पुररक्षिणः ॥
 तान् विहाय प्रगत्यान्त्यं हृत्कान्तो ऽधिगतो मया । ४
 मया स च धृतो यावत् मां मातुर्न नयेद् गृहं ।
 मज्जनन्याश्च युद्धान्तं तावद् विस्मृत्यते नहि ॥
 हे कन्या विरुशाल्मीया मृगोभिः प्रापयामि व ४
 अरण्यचारिणीभिर्वा कुरङ्गीभिरिदं वचः ।
 स्वयं यावत् समुत्थातुं नैवाकाङ्क्षति मे प्रिया ।
 सा मा प्रबोध्यतां तावत् मा समुत्थयताश्च सा ॥
 कासौ धन्वत आयाति धूमस्तम्भगणोपमा । ६
 धूपेन वासिता सम्यग् रसगन्धस्य कुन्दरोः ।
 अन्येषां सकलानाश्च द्रव्याणां गन्धजीविनः ॥
 शिविकासौ सुलेमानः पश्य तस्याश्चतुर्द्दिशि । ७
 स्थिताः घाष्ट मर्द्दावीरा इन्द्रायेलीयवंशजाः ॥
 खड्गं धरन्ति ते सर्वे समरार्थं सुशिक्षिताः । ८
 ऊरौ बद्धाश्च सर्वेषां निस्त्रिंशो नैशसंशयात् ॥
 खड्गते शिविकाभेकां सुलेमान् पृथिवीपतिः । ९

- लिवानोनीयकाष्ठेन यत्नतो निरमापयत् ॥
 १० स्तम्भांश्चकार रूषीयान् चालम्बं स्वर्णनिर्मितं ।
 उपवेशार्थकं स्थानं कृण्वन्लोहितवस्त्रकं ।
 तदीयमध्यभागस्तु पुष्पालङ्कृतवस्त्रवत् ।
 यिरुशाल्मीयकन्यानां प्रेमभावेन संस्ततः ॥
 ११ कन्याः सीथोनवासिनो यूयं निष्कृम्य गेहृतः ।
 निरीक्षध्वं सुलेमानं नृपं किरीटधारिणं ।
 वैवाहिकदिने तस्य चित्तहर्षकवासरे ।
 तस्य माता किरीटेन तेन तं पर्यभृषयत् ॥

४ चतुर्थाऽध्यायः ।

भूमितिं प्रति खोद्यथ प्रेम ।

- १ पश्य त्वं सुन्दरी कान्ते त्वं पश्चातीव सुन्दरी ।
 शिरःप्रच्छादनीपश्चात् नेत्रे कपोतयोः समे ।
 गिलियद्भ्रुधरालम्ब्याजकवत् तव कैशिकं ॥
 २ दन्तास्ते ह्यत्तलोमानां मेघीणां निवहोपमाः ।
 क्षालनादुद्भ्रजन्तीनां सापत्यानां यमार्भकैः ।
 यासां मध्यत एकापि निःसन्ताना न विद्यते ॥
 ३ शोणसूत्रवदोष्ठा ते वल्लश्चातिमनोरमं ।
 शिरःप्रच्छादनीपश्चात् गण्डो दाडिमखण्डवत् ॥
 ४ दायूदीयोच्चप्रासादो यो ऽस्त्रागाराय निर्मितः ।
 यत्र विद्यन्त उद्भ्रजाः सहस्रं फलका नृणां ।
 वीराणामेव चर्माणि त्वत्करुणस्तेन सन्निभः ॥
 ५ चरतो यौ च पद्मेषु यमजौ मृगश्रावकौ ।
 सदृशं हि तयोरेव तावकीनस्तनद्वयं ॥
 ६ यावन्न वासरो भाति न च क्राया पलायते ।
 आश्रयिष्याम्यहं तावद् गन्धरसीयपर्वतं ।
 कुन्दरुवासितश्चापि गमिष्यामि शिलोच्चयं ॥
 ७ प्रिये त्वं सर्वथा चार्वी त्वयि दोषो न विद्यते ॥
 ८ हे कन्ये त्वं समागच्छ लिवानोनाम्नया सह ।

लिवानोनान्मया सार्द्धं त्वं समागन्तुमर्हसि ।
 अमानाख्यगिरेः शृङ्गं सिनोर्हर्माणयोरपि ॥
 शिखरावधितिलन्ती किं वा केशरिणां गुह्याः ।
 व्याघ्रसेवितशैलान् वा त्वं निरीक्षितुमर्हसि ॥
 हे मद्भगिनि हे कन्ये त्वमहार्घी मनो मम । २
 एकेन तव नेत्रेण व्यपाहार्घी मनो मम ।
 त्वदीयकराठभृषाया एकेन शृङ्गलेन वा ॥
 हे मद्भगिनि कन्ये त्वत्प्रेम कीटङ्गनोहरं । १०
 कीटक् तं सुरसं प्रेम श्रेष्ठं द्राक्षारसादपि ।
 गन्धद्रव्याच्च सर्वस्मात् तव तैलं ससौरभं ॥
 हे कन्ये पुष्पनिर्यासः क्षरत्योच्छ्रयात् तव । ११
 विद्यते मधुदुग्धे च त्वदीयरसनातले ।
 गन्धस्त्वदीयवस्त्राणां लिवानोनोयगन्धवत् ॥
 हे मद्भगिनि कन्ये त्वं संरुद्धोपवनोपमा । १२
 संरुद्धोत्स्य तुल्या त्वं प्रहे मुद्राङ्कितस्य वा ॥
 रोपिताश्च तवोद्याने दाडिमाः सुफलप्रदाः । १३
 कोफराख्यानि पुष्पाणि जटामांसीद्रुमैः सह ॥
 जटिला कुङ्कुमं चोचं सुगन्धिवल्कलस्तरुः । १४
 धूपोत्पादकरुक्षाश्च तथा गन्धरसागरू ।
 गन्धद्रव्याणि मुख्यानि सकलान्येव सन्ति हि ॥
 उद्याने स्थित उत्सो यः स चामृतपयःप्रहिः । १५
 लिवानोनीयतीयाणां खेतसा वा समो भवेत् ॥
 जागृच्छत्तरवायो त्वं एहि त्वं दक्षिणानिल । १६
 वहतो मामकोद्याने विखवेत् तस्य सौरभं ॥
 आगमच्च निजोद्याने प्रकरोतु मम प्रियः ।
 सुखाद्वन्युपभुङ्क्ताश्च तदीयानि फलानि सः ॥
 हे मद्भगिनि कन्ये ऽहं निजोद्यानं समागतः । १७
 निजवोलादिसामोदद्रव्याणि प्रचिनोमि हि ।
 मधुवासेन सार्द्धं चूषामि स्वीयमाक्षिकं ।
 दुग्धेन सहितं स्वीयं पिवामि द्राक्षिकं रसं ॥
 बन्धवो यूयमश्रुध्वं पीत्वा दृष्यत हे प्रियाः ॥

५ पञ्चमोऽध्यायः ।

त्रोष्टस्य भमिते च मिथो व्यवहरणं तयोः मौन्यञ्च ।

- १ निद्रितासमहं किन्तु मनो ऽतिष्ठत् सुजागरं ॥
 २ अश्रौषन्वाप्नोतो द्वारं स्वप्रियस्य रवं तदा ।
 हे श्वस मम हे कान्ते हे कपोत्यनघे मम ।
 मत्कृते मोचय द्वारं तोयेनार्द्रं शिरो मम ।
 मूर्द्धजा मम पूर्णाश्च रजनीजलविन्दुभिः ॥
 ३ वसनं त्यक्तवत्यस्मि वसिष्ठे तत् कथं पुनः ।
 पादौ क्षालितवत्यस्मि कथं लेप्यामि तौ पुनः ॥
 ४ मम प्रियो गवाक्षेण तदा प्रासारयत् करं ।
 अभवत् करुणार्द्रञ्च तमद्दिश्य ममान्तरं ॥
 ५ प्रियं प्रवेशयिष्यन्ती चेदतिष्ठमहं ततः ।
 कराभ्यामङ्गुलीभ्याश्च मम गन्धरसो ऽत्तरत् ।
 अर्गलम्यापि कर्णेषु ततो गन्धरसो ऽस्रवत् ॥
 ६ स्वप्रियस्य निमित्तञ्च द्वारं मोचितवत्यहं ।
 मामकीनप्रियः किन्तु प्रस्थायापगतस्तदा ।
 तदीयालापकाले ऽहं गतासं हतबुद्धितां ।
 पश्चाद् अन्वेषणं कृत्वा सम्प्राप्तः स मया नहि ।
 उच्चैस्तच्च समाह्वय न लब्धं किञ्चनोत्तरं ॥
 ७ नगरं पर्यटन्तस्तु रक्षिणो मामवाप्नुवन् ।
 ते नरास्ताडयित्वा माम् अकुर्वन् क्षतसङ्कुलां ।
 प्रावृतं मम शीघ्राच्च हृतं प्राचीररक्षिभिः ॥
 ८ हे कन्या यिरुषास्त्रीया इदं वः श्रापयाम्यहं ।
 मम प्रियतमं वृथं यदि कुत्राप्यवाप्नुथ ।
 किं तं वक्ष्यथ तर्ह्येतद् यत् प्रेम्ना पीडितारम्यहं ॥
 ९ तव प्रियतमो ऽन्यस्मात् प्रियात् केन विशिष्यते ।
 त्वं हे सुन्दरि नारोगाम अस्मांस्तद् वक्तुमर्हसि ।
 तव प्रियतमो ऽन्यस्मात् प्रियात् केन विशिष्यते ।
 इदृशं श्रापयं यत् त्वम् अस्मान् श्रापितवत्यसि ॥
 १० गौराङ्गो ऽरुणवर्णश्च सो ऽस्ति प्रियतमो मम ।

अयुतस्यापि मध्ये च प्रमुखः प्रतिभाति सः ॥	
निर्मलेन हिरण्येन समानं तस्य मस्तकं ।	११
विटपस्य समं कैशं श्यामलं द्रोणकाकवत् ॥	
नेत्रे कपोतयोस्तुल्ये स्थितयोः सरितस्तटे ।	१२
स्नातयो र्धनुकादुग्धे सुभिन्नस्थलवासिनेः ॥	
तद्रूपौ जटिलाश्रयौ किं वा गन्धिलतागृहे ।	१३
अधरौ तस्य पद्मे द्वे द्रवबालविसर्जके ॥	
करौ स्वर्गनलौ तस्य खचितौ हरिताम्रभिः ।	१४
तत्कृत्तिः शिल्पकर्मकं गजदन्तेन निर्मितं ।	
मणिभिर्नीलकान्तैश्च भूरिणः परिशोभितं ॥	
द्वावूरू तस्य च स्तम्भौ श्वेतप्रस्तरनिर्मितौ ।	१५
स्वर्गमयेषु पादेषु बद्धमूलौ सुनिश्चलं ।	
लिवानानोपमं रूपं श्रेष्ठमेरुसदृशवत् ॥	
मुखं तस्य सुभिद्यच्च साकल्यं हर्षदायि च ।	१६
हे कन्या यिरुशाल्मयीयाः स प्रियो मे स मे सखा ॥	

६ षष्ठोऽध्यायः ।

समितेः सौन्दर्यवर्णनं ।

हे सुसुन्दरि नारीणां गतः कुत्र प्रियस्तव ।	१
कां दिशं सम्मुखां कृत्वा प्रस्थितः स प्रियस्तव ।	
त्वया साङ्गं करिष्यामो वयं तस्य गतेष्वगं ॥	
उद्यानेषु विहारार्थं पद्मानां सञ्चयाय च ।	२
मम प्रियो निजोद्यानं जटामांस्यावली गतः ॥	
अहं स्वीयप्रियस्यास्मि ममैवास्ति च मे प्रियः ।	३
मध्यतः पद्मपुष्पाणां विहारं प्रकरोति सः ॥	
हे मामकीनकान्ते त्वं तिर्षावत् सुमनोहरा ।	४
यिरुशालमवञ्चावर्षी ध्वजिनीव भयङ्करो ॥	
वारय स्वात्तिगी मत्तो ताभ्यां यतो ऽहमुद्विजे ।	५
गिलियद्रूधरालम्बाजकवत् तव कैशिकं ॥	

- १ मेघीणां निवहेनैव सदृशा दशनास्तव ।
 क्षालनादुद्भ्रजन्तीनां सापत्यानां यमाभक्तैः ।
 यासां मध्यत एकापि निःसन्ताना न विद्यते ॥
- ७ शिरःप्रच्छादनीपश्चात् गण्डो दाडिमखण्डवत् ॥
 ८ सन्ति घृष्टिर्महिष्यश्च सन्त्यशीतिरुपस्थियः ।
 युवतीनामनूदानां सङ्ख्या नैव च गण्यते ॥
- ९ एका किन्तु कपोती मे सा च शुद्धमतिर्मम ।
 स्वमातुर्दुहितृका सा स्वजनन्याश्च नन्दी ।
 लब्धे च दर्शने तस्याः कन्या धन्यां वदन्ति तां ।
 महिष्य उपपत्यश्च तत्प्रभंसाश्च कुर्वते ॥
- १० प्रभात्यरुणवत् कासौ सुन्दरी चन्द्रमा इव ।
 विवस्वानिव शुद्धा च ध्वजिनीव भयङ्करा ॥
- ११ प्रफुल्लस्ति न वा द्राक्षा समृष्या दाडिमा न वा ।
 तद् द्रष्टुं निम्नभूमेश्च दृग्भृशं निरीक्षितुं ।
 गममत्तोडवृक्षागाम् उद्यमे कृतवत्यहं ॥
- १२ यावच्चान्यमनस्कासं तावत् स्वीयातिवाञ्छया ।
 अहमस्मीन्दीवीयरथानां वेगमाप्रवं ॥
- १३ प्रत्येहि हे शुलम्भीये परावर्त्तस्व नः प्रति ।
 परावर्त्तस्व यस्मात् त्वाम् आलोकिष्यामहे वयं ॥
 तामालोक्य शुलम्भीयां किं प्रतीद्वध्वमोक्षितुं ।
 यात्रां स्वर्गियदूतानां सदृशीं महनायिमः ॥

७ सप्तमोऽध्यायः ।

समितः सौन्दर्यं द्योतं प्रति प्रेम च ।

- १ राजकुमारि पादौ ते प्रोभते किमुपानहोः ।
 भृषणां कटिदेशस्ते कराभ्यां शिल्पिनः कृतं ॥
- २ तन्नाभिर्वर्त्तुलः कंसः सुधया न विवर्जितः ।
 त्वत्कुक्षिः प्रस्यगुच्छश्च पद्मप्राचीरवेष्टितः ॥
- ३ तावकीनस्तनावेग्या यमप्रावकयोः समौ ॥

गजदन्तमयः स्तम्भो गलदेशस्त्वदीयकः ।	४
विद्येते यौ च ह्यश्वेने वात्रव्वीमीयगोपुरे ।	
जलाधारौ तयोस्तुल्ये भवतस्तव लोचने ।	
स्थितं यच्च खिवानेने दम्भेघकस्य सम्मुखं ।	
तेनोच्चेन गृहेणैव सदृशी तव नासिका ॥	१
अद्रिणा कर्मिलाखेन तुल्यं शीर्षं तवोपरि ।	५
तव मूर्द्धजपाशाश्च वार्त्ताकीवर्णसूत्रवत् ।	
महीपालश्च तैः पाशैर्धृतस्तिष्ठति वन्धवत् ॥	
आः प्रिये स्वीयकान्त्या त्वं किं रम्या किं मनोहरा ॥	६
तव खर्जूरवन्मूर्त्ता फलगुच्छाविव स्तनौ ॥	७
अहं खर्जूरमारुह्य तच्छाखा धर्तुमर्थये ।	८
तव स्तनद्वयञ्चास्तु द्राक्षाफलीयगुच्छवत् ।	
गन्धस्वन्नासिकायाश्च नागरङ्गफलोपमः ॥	
तव तालु भवेत् तुल्यम् उत्तमेन मदेन च ।	९
स्वीयप्रियस्य तुच्छार्थं यथाभीष्टं प्रसर्पता ।	
आलापाय शयानानाम् ओष्ठविभोचकेन च ॥	
अहं स्वीयप्रियस्यास्मि मयि तस्यास्ति लालसा ॥	१०
हे मत्प्रिय समागच्छ यावः संवसथं प्रति ।	११
तत्र ग्रामेषु चावाभ्यां रजनी यापयिष्यते ॥	
प्रत्यूषे च समुत्याय द्राक्षाक्षेत्रं व्रजिष्यते ।	१२
प्रफुल्लान्ति न वा द्राक्षा कुसुमं प्रस्फुटं न वा ।	
सपुष्पा दाडिमाः सन्ति न वेत्यालोक्रयिष्यते ।	
तत्रैवाहं निजप्रेम त्वां भोजयितुमुद्यता ॥	
दूदाफलानि यच्छन्ति स्वगन्धं प्रीतिवर्द्धकं ।	१३
आवशोश्च गृहद्वारे सुखादूनि फलानि हि ।	
नानाविधानि विद्यन्ते पुराणानि नवानि च ।	
निहितानि मया तानि त्वदर्थं हे मम प्रिय ॥	

८ अष्टमोऽध्यायः ।

श्रीष्टं प्रति समितेः प्रेम प्रार्थना च ।

- १ कुतस्त्वं नासि मद्भ्राता मन्मादस्तन्यपायितः ।
पथि त्वां तर्हि सम्भाष्य मया त्वच्चम्बने कृते ।
अवज्ञा मां समुद्दिश्य नाकारिष्यत मानवैः ॥
- २ अहमेव भविष्यामि तव मार्गप्रदर्शिका ।
मातुर्गेहं मया नीतस्त्वच्च मां शिक्षयिष्यसि ।
पाययिष्याम्यहं त्वाच्च मदमार्द्रकमिश्रितं ।
खीयदाडिमवृत्तस्य फलेभ्यश्चोद्धृतं रसं ॥
- ३ मदीयमस्तकस्याधस्तस्य सत्यः करः स्थितः ।
तस्य दक्षिणहस्तश्च स्वजते मामकीं तनुं ॥
- ४ हे कन्या यिरुषाल्मीयाः शपथं कारयामि वः ।
स्वयं यावत् समुत्थातुं नैवाकाङ्क्षति मे प्रिया ।
सा मा प्रबोधतां तावत् मा समुत्थाप्यताञ्च सा ॥
कासौ धन्वत आयात्यालम्बमाना निजप्रियं ।
अधस्ताद्भागरङ्गस्य मया त्वं हि प्रबोधितः ।
त्वां तत्राजीजनन्माता तत्र प्रासेष्ट ते प्रसूः ॥
- ५ मुद्रावद् धर मां चित्ते मुद्रावद् धर मां भुजे ।
बलीयान् मृत्युवत् प्रेमा कालवच्चाग्र उज्वलः ।
तप्ताङ्गारास्तदङ्गारा उच्छिखा अतिमानुषं ॥
प्रेमवह्निमपां राशिर्न निर्व्वापयितुं क्षमः ।
नैव घोरास्ववन्तीनां वेलयाप्लायते स वा ।
प्रेम क्रतुं स्वगेहस्थं सर्व्वसं चेत् त्वजेन्नरः ।
अवज्ञा केवलं तर्हि सकलैः प्रकरिष्यते ॥
- ६ विद्यते ऽल्पवयस्कैका श्वसाजातस्तनवयोः ।
तस्या अस्मद्भिन्न्यास्तु सम्बन्धदिवसो यदा ।
आयास्यति कृते तस्याः किं कर्मिष्यावहे तदा ॥
- ७ सा चेद् भित्तिस्तदा तस्यां शौण्डुर्गं निचीयतां ।
सा चेद् द्वारं कपाटेन रुध्यतामैरसेन तत् ॥
- १० अहं भित्तिस्वरूपास्मि दुर्गवच्च मम स्तनी ।

तस्मात् तदीयदृष्ट्याहं जातानुग्रहभाजनं ॥	
द्राक्षाक्षेत्रं सुलेमानो बालहामोन्विद्यत ।	११
करेषु रक्षिणां तच्च द्राक्षाक्षेत्रं समर्पितं ।	
मुद्रासाहस्रमेकैकस्तत्फलार्थमदत्त च ॥	
मामकं गोस्तगीक्षेत्रं विद्यते मम सम्मुखे ।	१२
मुद्राणां यत्तु साहस्रं हे सुलेमान् तवैव तत् ।	
शतद्वयञ्च मुद्राणां भवेत् तत्फलरक्षिणां ॥	
श्रूयते त्वद्रवो मित्रैर्हे उद्याननिवासिनि ।	१३
ममार्पि श्रवणं तस्य त्वमनुज्ञातुमर्हसि ॥	
हे मत्प्रिय पलायस्त गन्धदृक्षैः सुवासिते ।	१४
गिरावेष्टा भवेस्तुल्यो हरिणीश्रावकेन वा ॥	

